

ΕΠΙΤΗΡΙΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

7

1957

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΑΡΙΘ. ΕΙΣΑΓ. 8271
ΕΙΔ. ΑΡΙΘ. ΠΕΡ. 47

ΕΠΕΤΗΡΙΣ

ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ,

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 7.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1957

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΙΑΚ. Τ. ΒΙΣΒΙΖΗ,	Ἡ ἐκλογή τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὴν Βενετοκρατίαν (1685-1715)	Σελ. 1
ΙΑΚ. Τ. ΒΙΣΒΙΖΗ,	Τὰ ἐρωτήματα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης τοῦ ἔτους 1833 περὶ τῶν νομικῶν ἐθίμων καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀπαντήσεις τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν (συνέχεια)	» 10
ΙΑΚ. Τ. ΒΙΣΒΙΖΗ,	Δικαστικαὶ ἀποφάσεις τοῦ 17ου αἰῶνος ἐκ τῆς νήσου Μυκόνου	» 20
	1 Ἱστορικὸν τῶν ἐκδιδομένων ἐγγράφων	» 20
	2 Ἀξία τῶν δημοσιευομένων ἀποφάσεων	» 21
	3 Τρόπος ἐκδόσεως	» 29
	Ἀποφάσεις	» 33
	Α' Πίναξ ὀνομάτων προσώπων καὶ τόπων	» 145
	Β' Πίναξ ὄρων καὶ πραγμάτων	» 148
	Διορθωτέα	» 154
	Πανομοιότυπα I-VIII ἀποφάσεων	
ΜΕΝ. ΤΟΥΡΤΟΓΛΟΥ,	Ἀναφορὰ τῆς Μαντῶς Μαυρογένους κατὰ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου	» 155

Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ
ΕΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΩ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΝ
(1685 - 1715)

ΥΠΟ

ΙΑΚΩΒΟΥ Τ. ΒΙΣΒΙΖΗ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ συζητήσεως μετὰ τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἀγαπητοῦ φίλου κ. Κ. Μέρτζιου, ἀ. μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, περὶ τοῦ ἐγεθέντος ζητήματος ἐνώπιον τῶν Ἀρχῶν τῆς Βενετίας διὰ τὸ κῦρος τῆς ἐκλογῆς ὡς Μητροπολίτου Πατρῶν τοῦ Χριστοφόρου Ἀντωνοπούλου¹, μοὶ ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ ἐξετάσω γενικώτερον τὰ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὴν Βενετοκρατίαν. Ἐκ τῆς γενομένης δὲ σχετικῆς ἐρεῦνης μου εἰς τὸ ἐν Βενετίᾳ Archivio di Stato ἀνεῦρον ψήφισμα τῆς Βενετικῆς Γερουσίας τῆς 19 Μαΐου 1696, ἀποσταλὲν πρὸς τὸν Γενικὸν Προβλεπτὴν τοῦ Βασιλείου τοῦ Μορέως, κανονίζον λεπτομερῶς τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς τούτων εἰς τὰς ἐκάστοτε χηρευούσας ἑδρας. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ψηφίσματος ἀποτελεῖ δεῖγμα ἐπιβεβαιοῦν ἅπας ἔτι τὴν ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας λαμβανομένην ἐξαιρετικὴν πρόνοιαν διὰ τὴν διοίκησιν τῶν ὑπ' αὐτῆς κατεχομένων χωρῶν, ὡς καὶ τὸ μεμελετημένον καὶ τὴν ἀριότητα τοῦ ἐφαρμοζομένου παρ' αὐτῆς διοικητικοῦ συστήματος. Αὕτη ὄχι μόνον προέβλεπε καὶ ἐλάμβανε νομοθετικὰ καὶ διοικητικὰ μέτρα διὰ τὴν ρύθμισιν κάθε ἀξιολόγου θέματος ἀφορῶντος τὰς κατεχομένας χώρας, ἀλλ' ἐφρόντιζε πρὸς τούτοις, ὅπως τὰ μέτρα ταῦτα ἀσφαλίζουν τὰ συμφέροντά της, χωρὶς ὅμως ν' ἀντίκεινται καὶ νὰ θίγουν κατὰ βάσιν θεσμοὺς καὶ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων, καὶ δὴ τὴν θρησκείαν των.

Εἰδικώτερον ὅμως ἐκ τοῦ ψηφίσματος πληροφοροῦμεθα νῦν τὸ πρῶτον, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκδόσεώς του ὑφίστατο ἐν Πελοποννήσῳ ἡ συνήθεια τῆς ἀμέσου συμμετοχῆς τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐπισκόπων. Τοῦτο, διατηροῦν τὴν συνήθειαν αὐτήν, προβαίνει συγχρόνως καὶ εἰς τὸν λεπτομερῆ κανονισμόν τῆς διαδικασίας τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς, λαμβάνον ὑπ' ὄψιν του τόσον τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκ-

¹ Νέος Ἑλληνομνημον, ΚΑ' (1927), 368-9. ΣΤ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία τῆς πόλεως Πατρῶν (ἔκδ. β' ὑπὸ Κ. Τριανταφύλλου) (Πάτραι, 1950), 485.

² Περὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὴν Βενετοκρατίαν βλ. Α. ΡΑΝΚΙΟΥ (μετάφρ. Π. Καλλιγᾶ), Περὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἑνετοκρατίας (1685-1715), εἰς Π. ΚΑΛΛΙΓΑ, Μελέται, Β' (Ἀθῆναι, 1898), 119, ἐπ. Θ. ΚΡΙΜΠΑ, Ἡ Ἑνετοκρατουμένη Πελοπόννησος (1685-1715), εἰς περιοδ. Πελοποννησιακά, Α' (Ἀθῆναι, 1956), 335 ἐπ.

κλησίας, ὅσον καὶ τὴν πρᾶξιν, οἵτινες λεπτομερῶς ἐμελετήθησαν ὑπὸ τῶν συντακτῶν του, ὡς ἀποδεικνύουν αἱ διατάξεις του¹.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο, ὅπερ δημοσιεύομεν κατωτέρω, φαίνεται ὅτι καὶ πρότερον εἶχεν ἐφαρμοσθῇ, βάσει δ' αὐτοῦ ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1711 καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Χριστοφόρου Ἀντωνοπούλου ὡς Μητροπολίτου Πατρῶν, χρηρυσάσης τῆς ἔδρας διὰ τοῦ προσφάτου θανάτου τοῦ Ἀρσενίου Β' τοῦ Δημητροπούλου².

Προκειμένου νὰ ἐκδοθῇ τὸ ψήφισμα ἐπεφορτίσθησαν οἱ Ἐπόπται (Sopraintendenti)³ καὶ οἱ βοηθοὶ αὐτῶν, ὅπως συγκεντρώσουν τὰς περὶ τοῦ «λεπιτοῦ» θέματος τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου τοῦ Βασιλείου τοῦ Μορέως παλαιὰς διατάξεις, ὡς καὶ τὰ ἐφαρμοσθέντα περὶ τούτου κατὰ τὸ παρελθόν, ἔτι δὲ καὶ τὰ συμφωνηθέντα — προφανῶς μετὰ τῶν Ἑλλήνων — κατὰ τὴν κατάκτησιν καὶ ὑποβάλλουν ἔπειτα τὰς σκέψεις των περὶ τῶν κανόνων, οἵτινες δέον νὰ θεσπισθοῦν πρὸς ρύθμισιν τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων. Βάσει τῆς ἐκθέσεως τῶν ἀνωτέρω ἡ Γερουσία ἐξέδωκε τὸ ἐν λόγῳ ψήφισμα.

Τοῦτο θεσπίζει, ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἐνεργῇται συμφώνως μὲ τὴν προϋπάρχουσαν συνήθειαν ὑπὸ τῶν συνελεύσεων τῶν Κοινοτήτων⁴ (κοινοτικῶν Συμβουλίων). Περαιτέρω δὲ καθορίζει τὰ τῆς ἐκλογῆς ὡς ἑξῆς: Αὕτη γίνεται ἐντὸς προθεσμίας δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀρχιερέως χηρείας τῆς ἔδρας, διὰ ψηφοφορίας μὲ σφαιρίδια (ballottazione). Οἱ ὑποψήφιοι διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο δέον α) νὰ ἔχουν ἡλικίαν τοῦλάχιστον 30 ἐτῶν, β) νὰ εἶναι ὑπὸχρεοὶ τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας, γ) νὰ εἶναι ἐνάρετοι καὶ εὐσεβεῖς· νὰ ἔχουν ζῆλον ποιμαντορικόν· νὰ εἶναι καλῶν ἡθῶν καὶ πρόσωπα

¹ Περὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐπισκόπων βλ. Π. ΠΟΥΛΙΤΣΑ, Σχέσις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, Α' (Ἀθῆναι, 1946), 274 ἐπ., καὶ τοὺς αὐτόθι ἀναφερομένους, ἔτι δὲ Π. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, Ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν Ἐπισκόπων, εἰς Ἐπιστημονικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1954-1955 (καὶ εἰς ἀνάτυπον). Ι. ΚΟΤΣΩΝΗ, Ἡ θέσις τῶν λαϊκῶν ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὁργανισμοῦ (Ἀθῆναι, 1956), 40 ἐπ.

² ΣΤ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν., 459.

³ Ὁ πλήρης τίτλος αὐτῶν ἦτο Sopraintendenti alla formazione dei sommarii delle leggi. Οὗτοι ἐμφανίζονται τὸ πρῶτον τὸ ἔτος 1662. Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχῆς των καὶ τῆς δικαιοδοσίας των βλ. Μ. FERRO, Dizionario del diritto Comune e Veneto², II (Venezia, 1847), ἐν λ. legge.

⁴ Τὸ ψήφισμα ὁμιλεῖ περὶ Consigli (Συμβουλίων), ἡ δὲ ἔκθεσις τῶν Consultori περὶ Comunità (Κοινοτήτων). Δὲν γεννᾶται ὅμως οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται περὶ τῶν κοινοτικῶν συνελεύσεων — καὶ ὅχι περὶ κοινοτικῶν συμβουλίων ἐν στενῇ ἐννοίᾳ, ὡς τὰ σημερινά —. Τοῦτο ἐξάγεται σαφῶς ἐκ τῆς ἐτέρας διατάξεως τοῦ ψηφίσματος, ὅτι δηλ. ἀποκλείεται τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ Consigli πᾶς ξένος (ogni forestiero), ἐξ ὅ, κατ' ἀντιδιαστολήν, προκύπτει ὅτι εἰς ταῦτα μετεῖχον πάντες οἱ γηγενεῖς.

ἀξίας, καὶ δ) νὰ ἔχουν καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ προσόντα, ὅσα ὀρίζουν αἱ Κανονικαὶ διατάξεις τῆς Ἀνατολικῆς (Ἑλληνικῆς) Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Ἐντὸς τῆς αὐτῆς προθεσμίας τῶν δύο μηνῶν πρέπει νὰ ἐξετασθῇ καὶ νὰ ἐγκριθῇ ἀπὸ τρεῖς Ἀρχιεπισκόπους ἢ Ἐπισκόπους — προφανῶς, ἐκ τῶν τοῦ Βασιλείου τοῦ Μορέως —, ὀριζομένους πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Capitan General Da Mar, ἐν ἀπουσία δὲ τούτου, ὑπὸ τῆς ἄλλης ἀρμοδίας ἀρχῆς — τοιαύτη ἀρχὴ ἦτο, ἰδίως, ὁ Provveditor General in Morea, — ἐὰν ὁ ὑποψήφιος Ἀρχιερεὺς ἔχη συμφώνως με τοὺς Κανόνας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τ' ἀπαιτούμενα προσόντα «καὶ τὰς περιπτώσεις συνειδήσεως διὰ τὴν διακυβέρνησιν τῶν ψυχῶν». Διὰ νὰ γίνουν δὲ δεκτοὶ οἱ ὑποψήφιοι κατὰ τὴν ψηφοφορίαν, ὀφείλουν νὰ παρουσιάσουν εἰς τοὺς Δημοσίους Ἀντιπροσώπους τῆς πόλεως τῆς χηρευούσης ἔδρας ἔνορκον πιστοποιήσιν τῶν ἀνωτέρω ἐξεταστῶν Ἀρχιερέων περὶ τῆς ἱκανότητός των. Αὕτη δέον νὰ συνοδεύεται καὶ μὲ διαταγὴν τῶν Δ. Ἀντιπροσώπων. Ἀμφότερα τὰ ἔγγραφα ταῦτα πρέπει ν' ἀναγνωσθοῦν κατὰ τὴν ψηφοφορίαν εἰς τὰ κοινοτικά Συμβούλια. Διὰ νὰ εὐρίσκωνται ἐν ἀπαρτίᾳ τὰ Συμβούλια ἀπαιτεῖται νὰ παρίστανται τοὐλάχιστον τὰ $\frac{3}{4}$ τῶν μελῶν των, ἀποκλειομένου παντὸς ξένου. Ὡς ἐκλεγείς θεωρεῖται ὁ ὑποψήφιος ὁ λαβὼν πλείονας τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψήφων. Κατὰ τὴν ψηφοφορίαν, εἰς ἣν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ παρίστανται οἱ Δ. Ἀντιπρόσωποι, δέον ν' ἀποπέμπωνται οἱ στενοὶ συγγενεῖς τοῦ ὑποψηφίου εἰς βαθμόν, ποὺ ὀρίζουν οἱ νόμοι, καθὼς καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, νὰ προηγήται δὲ ὁρκοδοσία. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς νὰ ὑποβάλληται κατόπιν εἰς τὴν Γερουσίαν πρὸς ἐπικύρωσιν. Αἱ ἐκλογαὶ πρέπει νὰ ἐνεργῶνται εἰς κάθε πόλιν τοῦ Βασιλείου χωρὶς πάθος καὶ ἄνευ προηγουμένων ἰδιωτικῶν συμφωνιῶν.

Τὸ περὶ οὗ πρόκειται ψήφισμα διεβιβάσθη εἰς τὸν Capitan General Da Mar, διὰ νὰ διανεμηθῇ εἰς κάθε τόπον, εἰδικῶς δὲ ὀρίζεται ἐν αὐτῷ, ὅπως βάσει τούτου γίνῃ καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Μυστρᾶ, ἣτις εἶχεν ἀνασταλῇ.

Συμφώνως μὲ τὰς διατάξεις τοῦ ψηφίσματος τούτου ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ Χριστοφόρου Ἀντωνοπούλου καὶ τῇ προτάσει τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ Sagredo ἐπεκυρώθη αὕτη ὑπὸ τῆς Γερουσίας τὴν 7 Μαΐου 1712.

Τότε διέμενεν εἰς Πάτρας ὁ Ζαχαῖος Ἀντωνόπουλος, Ἀρχιεπίσκοπος Μυρῶν (Κιλικίας), καταγόμενος ἐπίσης ἐκ Πατρῶν, ὅστις ἀπεκλείσθη ὡς ὑποψήφιος διὰ τὴν ἔδραν τῆς Μητροπόλεως ταύτης. Οὗτος ὅμως θεωρῶν ἑαυτὸν ἐκλέξιμον, μετέβη αὐτοπροσώπως εἰς Βενετίαν καὶ ἐπέβαλεν ἀναφορὰν πρὸς τὸν Δόγην, ὑπογεγραμμένην καὶ παρ' ἄλλων κατοίκων τῆς περιφερείας Πατρῶν, δι' ἣς προσέβαλε τὸ κύρος τῆς ἐκλογῆς τοῦ Χριστοφόρου καὶ ἐζήτηι τὴν ἀνάκλησιν τῆς ἐπικυρώσεώς της ὑπὸ τῆς Γερουσίας.

Ἡ ἀναφορὰ αὕτη παρεπέμφθη ὑπὸ τοῦ Δόγη εἰς δύο Consultori¹ πρὸς ἐξέτασιν καὶ σύνταξιν ἐκθέσεως, περὶ τῆς ὑποθέσεως πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς τὸ ἀρμόδιον σῶμα διὰ τὴν ἐκδοσιν ἀποφάσεως. Καὶ τὴν ἔκθεσιν ταύτην τῶν Consultori πρὸς τὸν Δόγην, φέρουσιν χρονολογίαν 20 Ἰουλίου 1712, κρίνομεν σκόπιμον νὰ δημοσιεύσωμεν ἐνταῦθα, διὰ νὰ δώσωμεν εἰκόνα περὶ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἐξητάζοντο αἱ διάφοροι ὑποθέσεις τῶν κήσεων καὶ πόσῃν σημασίᾳ καὶ προσοχῇ οἱ Βενετοὶ ἔδιδον εἰς αὐτάς.

Ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκθέσεως γίνεται περίληψις τῶν διατάξεων τοῦ ἀνωτέρω ἀπὸ 19 Μαΐου 1696 ψηφίσματος. Εἴτα ἐκτίθενται οἱ ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Ζαχαίου προβαλλόμενοι λόγοι ἀναθεωρήσεως τῆς ἐπικυρώσεως τῆς Συγκλήτου καὶ ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ Χριστοφόρου. Οὗτοι ἀνάγονται εἰς τρεῖς κατηγορίας. 1^{ον}) Ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Χριστοφόρου ἦτο παράνομος καὶ ἀντικανονικὴ, ἡ δὲ ἐπικυρώσις τῆς ἀπὸ τὴν Σύγκλητον ὑψηρλάσθη. 2^{ον}) Ὅτι ὁ Ζαχαῖος ἀπεκλείσθη ἄνευ λόγου τῆς ὑποψηφιότητος διὰ τὴν ἔδραν καὶ 3^{ον}) Ὅτι ὁ ἐκλεγὴς Χριστόφορος ἦτο ἀνίκανος διὰ τὴν ἀρχιερατείαν ταύτην.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τοὺς λόγους τῆς παρὰ τὰς διατάξεις τῶν διαταγμάτων τῆς Βενετίας καὶ τῶν κοινωτικῶν, ὡς καὶ τῆς παρὰ τοὺς Κανόνας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐκλογῆς τοῦ Χριστοφόρου, ἡ ἔκθεσις δὲν εὐρίσκει αὐτοὺς βασίμους, μὴ προσκομιζομένων περὶ τούτων ἀποδείξεων. Οὐχ ἦττον ὅμως ἀναφέρει αὕτη, ὅτι ὑπάρχει κατὰ τοῦ Χριστοφόρου μία καταδικαστικὴ ἀπόφασις τοῦ Provveditore General Da Mar A. Mocenigo τῆς 26 Νοεμβρίου 1710, διὰ τῆς ὁποίας κατεδικάσθη εἰς Ζετῇ φυλάκισιν· ἐπειδὴ ὅμως ἐδραπέτευσεν, ἐξωρίσθη οὗτος ἐξ ὧλων τῶν πόλεων καὶ χωρῶν τοῦ Κράτους πέραν τῆς νήσου Σάσσωνος ἐπὶ δέκα ἔτη. Καὶ τοῦ ἐδόθη μὲν ἡ εὐχέρεια, ὅπως, ἐὰν ἐντὸς μηνὸς κατέβαλε ρεάλια 600, ἀφεθῇ ἐλεύθερος, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν περιορισμὸν ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ διαμείνῃ ἐπὶ δύο ἔτη εἰς τὸ Διακοφτό, τόπον τῆς Διοικήσεως Πατρῶν. Ὅθεν, γνωματεύουν οἱ Consultori, ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ θὰ ἦτο πρᾶγμα ἀπρεπὲς καὶ θ' ἀπετέλει κακὸν παράδειγμα διὰ τὸν λαὸν τοῦτον. Τὸ νὰ βλέπῃ δὲ τις διωρισμένον διὰ τοῦ Rettore καὶ ἀρχηγοῦ μιᾶς Διοικήσεως ἐκεῖνον ὅστις εἶχε καταδικασθῇ πρότερον διὰ γεγονότα σκανδαλίζοντα καὶ ἀνέντιμα ἦθη καὶ ὁ ὁποῖος, ὡς ἰδιώτης μὲ ἐν ἰσχύϊ ἐξουρίαν, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εὐρίσκηται ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου θ' ἀσκήσῃ τὴν ἐξουσίαν του, ἀπάρδει τόσον εἰς τὸν χαρὰ κτῆρα τοῦ ἀξιώματος, ὥστε ν' ἀποδοκιμάζεται καὶ ἀπὸ τοὺς θεῖους κανόνας.

Ἐπίσης θεωροῦν οἱ Consultori νόμιμον τὸ παράπονον τοῦ Ζαχαίου περὶ τοῦ ἀδικαιολογήτου τοῦ ἀποκλεισμοῦ του ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς, καθόσον συνεκέντρουν

¹ Ὁ εἰς τῶν Consultori τούτων θὰ ἦτο ὁ teologo canonista. Περὶ αὐτῶν βλ. M. FERRO, ἐν λ. Consultore.

οὗτος τὰ προαπαιτούμενα ὑπὸ τοῦ ψηφίσματος. Τοῦτο, κατὰ τὴν ἐκθεσιν, προϋποθέτει ὁ βαθμὸς του, ἀφοῦ ἐτύγγανεν ἐπὶ 25ετίαν Ἀρχιεπίσκοπος. Εἰς αὐτὸ δὲν ἀντιτίθεται τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ζαχαῖος ἐχειροτονήθη Ἀρχιεπίσκοπος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι τοῦτο ἐγένετο πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ διατάγματος τῆς 2 Ἰανουαρίου 1711 (περὶ προκηρύξεως τῆς ἐκλογῆς), ἡ ἔδρα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Μυρέων ἔκειτο ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς βενετικῆς κυριαρχίας.

Καταλήγει δὲ ἡ ἐκθεσις εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐκλογή τοῦ Χριστοφόρου εἶναι ἐλαττωματικὴ καὶ πρέπει νὰ προστατευθῇ ἡ ἐλευθερία τῶν τοιούτων ἐκλογῶν, καὶ χάριν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας, ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς πολιτικῆς ἡσυχίας. Θὰ μείνῃ δὲ τοιουτοτρόπως ἱκανοποιημένον καὶ ἐν ἔθνος (τὸ Ἑλληνικόν), τοῦ ὁποίου ἡ πίστις καθίσταται ὄχι μόνον χρήσιμος, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαία εἰς τὸ δημόσιον συμφέρον (τῆς Βενετίας) εἰς τὰς «*ἐπικινδύνους ταύτας Ἐπαρχίας*».

Προκειμένου δὲ νὰ γίνῃ διόρθωσις ὡς πρὸς τὴν γενομένην διὰ τοῦ Ducale τῆς 7 Μαΐου 1712 ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς, νὰ διαταχθῇ ὁ Provveditore Gen. di Morea, ὅπως προβῇ εἰς τὴν δημοσίευσιν ἐν Πάτραις διακηρύξεως, διὰ τῆς ὁποίας νὰ καλοῦνται, ὅπως παρουσιασθῶν ἐνώπιον τοῦ Δόγη, τοῦ Collegio ἢ τῆς Consulta οἱ προβάλλοντες συμφέρον εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν καὶ ὑποβάλλουν τὰ δικαιολογήματά των, δοθῇ δὲ πρὸς τὸν Χριστόφορον προσωπικὴ εἰδοποίησις διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς Βενετίαν καὶ παραστῇ εἰς τὰς γενησομένας διασκέψεις.

Αὐτὸ εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς δημοσιευομένης ἐκθέσεως. Ἐννοεῖται, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἔγγραφα σχετικὰ μὲ τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν, ἀλλὰ ταῦτα δὲν παρέχουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἀπὸ νομικῆς πλευρᾶς, καὶ διὰ τοῦτο ἡ τυχὸν δημοσίευσιν αὐτῶν ἀνήκει εἰς τοὺς ἱστορικοὺς.

I

(*Senato Rettori Registro 71. fol. 119 MDCXCVI—XIX Maggio in Pregadi*).

Decreto

Al Provveditor General in Regno di Morea.

Col solito della loro pontualità e virtù hanno in ordine alle pubbliche Commissioni versato li soprintendenti et aggiunti alla compilation delle leggi nell' esame della grave e gelosa materia del clero greco del Regno promossa in varie occasioni dal zelo de' Capitani Generali e Provveditori Generali et in diligente et esatta sua raccolta, l' institution antiche del rito stesso, le pratiche e le formalità corse nei tempi passati ed accordate nei presenti, nell' elettione de' Metropolitani e Vescovi, hanno con essenziali e prudenti riflessi suggerito quelle regole che hanno reputato consueti et aggiustate al suo miglior ordine e directione;—Concorso dunque il Senato

nello stato e positura presente delle cose nell' oggetto di far apparire a codesti sudditi popoli la publica predilezione et il cambiamento felice del loro Vassallaggio, a permetter che continui nei loro consigli l' uso dell' elezione di Metropoliti e Vescovi, si è anche deliberato che, seguita la morte d' alcun prelato, debba nello spatio di mesi due adempirsi l' elezione del successore che quelli che intenderanno concorrer a tale dignità, siano di età di anni 30 sudditi della Signoria Nostra, debbano possedere requisiti di virtù e pietà, zelo pastorale, probità di costumi, merito et ogni altra conditione prescritta nelle costituzioni canoniche della Chiesa greca che, dentro il termine stesso delli due mesi, habbia cadaun concorrente ad essere esaminato et approbato con le formalità della loro chiesa nelle cose toccanti al suo Ministero e nelli casi di coscienza per il governo delle anime da tre Arcivescovi e Vescovi che saran destinati dal Capitan General da Mar et in sua assenza da cotesta Carica, senza di che non habbia ad essere adnesso alla ballottazione, che debbano li concorrenti presentare ai Publici Rapp(resentan)ti delle città fede giurata degli esaminatori dell'habilità loro da esser accompagnata con ordine di essi Rapp(resentan)ti in scritto, affinche preceda la lettura della stessa alla ballottazione nei Consigli; che quello dei concorrenti s'intendi promosso alla dignità che sarà superiore di voti alla metà del Consiglio, ridotto alli tre quarti almeno del suo numero e del solo corpo di quello, escluso ogni forestiero, dovendo nella ballottazione esser cacciati li parenti stretti nei gradi dalle leggi disposti e quelli delle famiglie de nominati, sempre con previo giuramento et intervento di Publici Rapp(resentan)ti e che l'elezione stessa debba esser soggettata poi all'autorità del Senato per la sua dovuta approbatione. Mentre però con tali dispositioni et ordini è publica volontà che alle cariche medesime siano senza passione e concerti privati in ogni città del Regno promossi li soggetti, così si avanzano questi al Capitan G(ener)al da Mar perchè con la stessa maniera e metodo prescriva l'elezione dello Arcivescovato di Mistrà per giusti e convenienti riguardi sospesa e li trasmetti a cotesta parte acìo siano da noi distribuiti in ogni luoco e comandatone dove occorresse il registro per la sua puntuale esecuzione. E siano le presenti date in copia ai Soprintendenti et aggiunti alla compilazione delle leggi.

† 125 —

1 —

2 —

II

(*Senato Rettori Filza 163*)

20 Luglio 1712

Serenissimo Prencipe.

In argomento di benigna predilezione verso la nazione Greca in ogni tempo protetta da Vostra Serenità si compiacque l'Eccellentissimo Senato di accordare alle Comunità del Regno di eleggere ne suoi Consigli li Metropolitani e li Vescovi nelle vacanze di quelle sedi. Prescrisse però colla singolar sua prudenza e pietà, che dovessero osservarsi in simili casi le condizioni seguenti.

Che seguita la morte di alcuno di essi Prelati debba devenirsi all'elezione del successore nello spazio di mesi due.

Che quelli, che intenderanno concorrere a tali dignità siano di età d'anni trenta sudditi della Repubblica e debbano posseder li requisiti di virtù, di pietà, zelo pastorale, probità di costumi, merito et ogni altra condizione prescritta nelle Costituzioni Canoniche della Chiesa Greca.

Che dentro lo stesso termine di mesi due habbi cadaun concorrente ad essere esaminato colle formalità della loro Chiesa nelle cose toccanti al suo Ministero e nelli casi di coscienza per il governo dell'anime da tre Arcivescovi e Vescovi che saranno destinati dall'autorità del Signor Provveditor General da Mar e in sua assenza dal signor Provveditor Generale in Regno, senza di che non habbia esser adnesso alla ballottazione.

Che debbano li concorrenti presentare a Publici Rappresentanti in scritto a fine, che preceda la lettura della stessa alla ballottazione nei Consigli.

Che quello de concorrenti s' intendi promosso alla dignità, che sarà superiore de voti alla metà del Consiglio ridotto alli tre quarti almeno del suo numero e del solo corpo di quello, escluso ogni forestiere. Dovendo nelle ballottazioni essere cacciati li Parenti stretti nei gradi dalle leggi disposti e quelli della famiglia dei nominati sempre con previo giuramento, ed intervento dei Publici Rappresentanti.

Che l' elezione stessa sia soggettata di poi all' autorità del Senato per la sua dovuta approvazione. Tal è il tenore della Ducale 1696. 19 Maggio scritta al Capitan Generale di mar.

Successa ultimamente la vacanza del Arcivescovato di Patrasso per la morte di Monsignore Arsenio è stato sostituito da quella Comunità in

essa sede l'Abbate Cristoforo Andonopulo nativo del luogo. E la Serenità Vostra su la relazione ducale dall' Eccellentissimo Provveditore Generale Sagredo all' elezione fosse seguita a norma delle leggi e dell' uso l' hà collo eccellentissimo Senato nel 7 Maggio decorso confermata.

Monsiniore Zacheo Adonopulo Arcivescovo di Mira, nativo anche egli di Patrasso doppo essersi qui personalmente, benche indisposto, tradotto, per presentarsi, in nome anche di que' sudditi, per la sudetta causa commossi, al di lei real trono tre cose espone nel memoriale annesso. — Primo che la detta elezione sia illegale e disordinata e per ciò carpita la conferma di Vostra Serenità. — 2° di essere lui stato senza ragione escluso dal concorrere alla sudetta dignità. — 3° Che l' elezione sia caduta sopra Persona incapace di quella Prelatura. Quindi chiede assieme con que' Cittadini di essere ascoltato per la rievocazione della detta conferma e possesso.

Se veramente la elezione sia stata in se stessa difettosa di alcun requisito desiderato da' Canonici della Chiesa Orientale dai sovrani e municipali decreti e dallo stile di quella regione come questo supplicante Prelato asserisce noi non lo vediamo giustificato, perche egli non introduce prove di questo punto. Ben fà vedere una sentenza dell' Eccellentissimo General Mocenigo 1710. 26 gbre con che il sudetto Sacerdote Andonopulo resta bandito per anni dieci da tutto il Serenissimo Stato di là dal Saseno coll' alternativa, che esborsando ducati seicento da applicarsi alle pubbliche fabbriche di Romania sia e s'intendi libero, coll'obbligo però di non poter soggiornare per anni due in Diacoftò luogo del distretto e Diocesi di Patrasso. Noi non potiamo dire a Vostra Serenità se a tenore dell'alternativa sia stato fatto da questo Andonopulo l'esborso sudetto. Questo è ben è certo, che saria cosa quanto indecente di mal esempio à què popoli di scapito alla dignità del carattere, altrettanto disapprovata da sagri Canonici il vedere preposto per Rettore e capo di una Diocesi chi poco fa l'havesse per avventura scandalizzata con inonesti costumi e chi nemeno in figura privata, potria, in forza del bando, stare nel luogo sudetto.

Come però ha del legale la eccezione, che dal supplicante Prelato vien data per questo capo all' elezione; cosi non senza ragione egli si duole d' essere stato escluso dal concorrere alla dignità quando al carattere di suddito si uniscano in lui le condizioni e doti ricercate dal sudetto sovrano decreto: come lo fà presumere il grado, che da venticinque anni ottiene di Arcivescovo. Non gli ostando per altro l'haver lui ricevuto il

carattere d' Arcivescovo dal Patriarca di Costantinopoli perchè oltre l' essere ciò succeduto prima che si promulgasse in tal proposito il decreto di V(ostra) Serenità. 1711. 2 Gennaio il titolo della sua Chiesa è fuori de Veneti confini. Mentre però questa elezione soggiace per l' accennate cause a essenziali difetti; ed è certo altresì, che la libertà di tali elettioni non solo conferisce al servizio del Signore all'ecclesiastica disciplina e civile tranquillità, ma sta altamente nel cuore di que'novelli sudditi, deve la Serenità Vostra, per l' infinita sua sapienza proteggerla con impegno, per tener sodisfatta una nazione, la cui fede si rende non solo utile, ma necessaria al pubblico interesse in quelle gelose Province. Onde saressimo d' humilissimo sentimento, soggetta però alla corettione di Vostra Serenità, che sospendendo ella fratanto la conferma della detta elettione, fatta colle Ducali 7 Maggio prossimo passato ordinasse all' Eccellentissimo Signor General di Morea di far publicare Proclama nella Città di Patrasso, per che tutti li pretendenti interesse in questa causa compariscano avanti la Serenità V(ostra), nell' Eccellentissimo Collegio o Eccellentissima Consulta come più pare alla di lei prudenza a usar delle loro ragioni facendo anco dar notizia personale all'Andonopolo per venir poi à quelle deliberazioni, che le pareran convenienti. Gratie.

Humilissimi e obientissimi servi

Eduardo Maria Consultor

Antonio Conte Sabini Consultor

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1833 ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΕΘΙΜΩΝ
ΚΑΙ ΑΙ ΕΠ' ΑΥΤΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ*

6. ΜΥΚΟΝΟΥ

Ἔθος τῆς πατρίδος μας Μυκόνου.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ζήτημα.

Ἐὰν τελευτήσῃ τις ἀδιάθετος, κληρονομοῦν τὴν πατρομητρικὴν των περιουσίαν ὅλα τὰ τέκνα ἐξ ἴσου, ἀνεξαίρετως θηλυκά τε καὶ ἀρσενικά.

Πολλάκις αἱ μητέρες προικίζουσιν καὶ εἰς τὰ θηλυκά τέκνα ἐκ τοῦ ἀνδρός των τὰ πράγματα, ἐὰν ἐκ μέρους τῶν ἀρσενικῶν τέκνων γενῇ παράβλεψις, εἰ δὲ μὴ λαμβάνουν τὸ τῆς ἀναλογίας των, ὃ δὲ γαμβρὸς ἀποζημιούται ἀπὸ τὰ τῆς πενθερᾶς του.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον.

Δὲν δύνανται οἱ ἔχοντες τέκνα γονεῖς εἰς τοὺς συγγενεῖς ἑαυτῶν νὰ διανέμουν τὴν περιουσίαν των, ἀλλ' εἰς μόνον τὰ τέκνα των, δηλ. εἰς τὸ μὲν ὀλιγώτερον μέρος περιουσίας, εἰς δὲ τὸ πλείοτερον.

Πολλάκις ὅμως συμπίπτει νὰ ἀποκληρῶνται τὰ τέκνα, ἐὰν ὑπάρχωσι αἰσχρότης· τὰ δὲ πατρικὰ πράγματα δικαιοματικῶς μεταβαίνουν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ τὰ ιδιόκτητα πράττει ὅπως καὶ ὅπου βούλει ὁ πατήρ.

Ὡς πρὸς τὸ τρίτον.

Ἐὰν τελευτήσῃ τις ἀδιάθετος εἰσέρχονται εἰς τὴν κληρονομίαν τὰ τέκνα του, ἐὰν δὲ δὲν ἔχῃ, οἱ ἐπιζῶντες γονεῖς του, εἰ δὲ οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς, οἱ συγγενεῖς ὅμως προσδιορίζουσι καὶ ἔν μέρους περιουσίας διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ τεθνεῶτος.

Ὡς πρὸς τὸ τέταρτον.

Ἐὰν τελευτήσῃ ὁ εἷς ἐκ τῆς συζυγίας ἀδιάθετος, ὁ ἐπιζῶν, γυνή τε ἢ ἀνὴρ, καρποτρῶγαι ὅλην τὴν περιουσίαν τοῦ ἀποθανόντος ἕως οὗ μένει εἰς τὴν τιμὴν τοῦ τεθνεῶτος, τοὔτέστιν ἀνύπανδρος, ἐὰν δὲ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον, ἡ περιουσία ἀπέρχεται εἰς τοὺς προθύμους. Πολλάκις ὅμως συμβαίνει, νὰ τελευτήσῃ ὁ εἷς ἐκ τῶν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 130 τοῦ 6 (1955) τεύχους τῆς Ἑπετηρίδος τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου.

¹ Καὶ αἱ ἐν τῇ παρόντι τεύχει ἀπαντήσεις δημοσιεύονται ἀπασφάλaktως ἐξ ἀντιγράφων τοῦ εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους εὐρισκομένου Ἀρχείου τοῦ Γιάννη Βλαχογιάννη (βλ. Ἑπετηρίδα, ἐνθ' ἀν., 122 σημ. 1). Ταῦτα προέρχονται: τῆς Μυκόνου ἐξ ἀνεπισημένου ἀντιγράφου τῆς Πάροου, ἢ β' τῆς Φολεγάνδρου ὡς καὶ τῆς Ἀμοργοῦ ἐκ τῶν πρωτοτύπων ἢ δὲ α' τῆς Φολεγάνδρου ἐξ ἐπισημένου ἀντιγράφου.

συζύγων ἀδιάθετος ἀφήσας καὶ τέκνον, τὸ ὅποῖον ὕστερον ἐτελεύτησε, τότε ἡ περιουσία τοῦ ἀποθανόντος διαιρεῖται εἰς τρία μέρη καὶ τὸ μὲν λαμβάνει ὁ πατήρ αὐτοῦ ἢ οἱ συγγενεῖς ἐὰν δὲν ἔχῃ, τὸ δὲ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ ἕτερον ὁ ἐπιζῶν ἐκ τῶν συζύγων.

Ὡς πρὸς τὸ πέμπτον.

Δὲν δύναται τὰ μὲν ἀρσενικὰ τέκνα νὰ κληρονομοῦν τὰ τοῦ πατρός, τὰ δὲ θηλυκὰ τὰ τῆς μητρός, ἀλλ' ἀδιακρίτως ἕκαστον καὶ ἐκ τῶν τῆς μητρός καὶ πατρός λαμβάνει τὸ ἀναλογοῦν εἰς αὐτὸ μέρος.

Ὡς πρὸς τὸ ἕκτον.

Δὲν δύναται ἡ ὑπανδρευθεῖσα γυνὴ καὶ λαβοῦσα τὴν προῖκα τῆς, νὰ τὴν καταβάλλῃ καὶ μὲ τὰς ἐπιλοιπὰς ἀδελφὰς νὰ μοιράσῃ ἕξ ἴσου, οὔτε νὰ ἐπιστρέψῃ τι εἰς τοὺς γονεῖς τῆς.

Πολλάκις προικισθέντα ἀρσενικὰ ἢ θηλυκὰ τέκνα ἐπιστρέφουν ἐκ τῆς προικισθείσης προικὸς μέρος πρὸς τοὺς ἰδίους γονεῖς των διὰ μυστικῆς καὶ ἰδιαίτης συμφωνίας, ἀλλ' ἡ τοιαύτη συμφωνία δὲν εἶχε οὐδεμίαν δύναμιν, ὥς ἀποκτιοῦσα καὶ βλάπτουσα τὸν ἕνα ἐκ τῶν συζύγων.

Ὡς πρὸς τὸ ἑβδομον.

Ἐὰν θυγάτηρ ὑπανδρευθῇ μετὰ τὸν θάνατον τῶν πατέρων τῆς ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅχι μόνον ἐλάμβανεν ἐκ τῆς περιουσίας ἴσον μέρος μὲ αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ περισσύτερον οὐχὶ βίᾳ, ἀλλ' ἰδίᾳ αὐτῶν προαιρέσει.

Ὡς πρὸς τὸ ὄγδοον.

Δὲν δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ πωλήσῃ ἢ νὰ προικίσῃ τὰ τέκνα του ἀπὸ τὰ τῆς γυναικὸς του πράγματα, ἀλλ' ἡ ἰδίᾳ γυνή, ἀλλ' ἐὰν πωλήσῃ ἢ δώσῃ πρέπει νὰ εἶναι ἐφοδιασμένος μὲ ἐπιτροπικὸν παρ' αὐτῆς, διότι πᾶσα πράξις τοῦ ἀνδρὸς ὥς πρὸς τὰ κτήματα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ λογίζεται ἀνίσχυρος, θεωρουμένων τῶν τοιούτων κτημάτων ἀναφαιρέτων ἀπὸ τὴν τοῦ γάμου κοινότητα.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω ἐθίμων εἶναι καὶ τὸ ἐφεξῆς.

Ἰσχυρὰ ἐνομίζετο ἐκείνη ἡ διαθήκη, ἣς ἤθελεν εἶσθε ὑπογεγραμμένη παρὰ τοῦ Μνήμονος καὶ ἐπικυρωμένη παρὰ τῶν Δημογερόντων.

Ἰσχυρὰ ἐνομίζετο καὶ ἡ γεγραμμένη διαθήκη παρὰ τοῦ διαθέτου καὶ περιλεισμένη ἢ ἐνεχειρίζετο πρὸς τὸν πνευματικόν του ἢ ἐτίθετο εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ ἰδίου διαθέτου.

Συνέβαιναν, ὥστε ὁ διαθέτης μετὰ τὴν διαθήκην του σώας ἔχων ἀκόμη τὰς φρένας νὰ κάμῃ δευτέραν σκέψιν καὶ νὰ θελήσῃ ἀπὸ τὰ διαθέσαντα νὰ ἀναιρέσῃ τι ἐνώπιον δύο μαρτύρων καὶ τοῦ ἐξομολογοῦντος αὐτοῦ πνευματικοῦ ἐδήλῃ τὴν τοιαύτην θέλησίν του, ἣς κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ πνευματικοῦ καὶ τῶν μαρτύρων γραφομένη παρὰ τοῦ Μνήμονος καὶ ἐπικυρωμένη παρὰ τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ Δημο-

γερόντων ἐγένετο εἶδος Κωδικέλλου καὶ εἶχε δύναμιν τῆς τελευταίας θελήσεώς του.

Ἡ γεγραμμένη διαθήκη παρὰ ἱερέως δὲν εἶχε οὐδεμίαν δύναμιν.

Διὰ τὰ ἔχη ἰσχύον πᾶσα πώλησις, ἣ ἐγίνετο ἔγγραφον πωλητήριον παρὰ τοῦ πωλητοῦ ὑπογεγραμμένον ἢ παρὰ μαρτύρων, ἐὰν ὁ ἀγοραστής δὲν ἤξευρε νὰ γράφῃ ἢ ἐὰν ἦτο Μνήμων κατεχωρεῖτο τὸ πωλητήριον εἰς τὸ βιβλίον τούτου ὡς ἡ τάξις.

Εἰς τὰς μερικὰς πωλήσεις πρῶτον ἐπροτιμῶντο οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς, δεύτερον οἱ προσεγγίζοντες εἰς τὸ πωλούμενον, ἐὰν δέ τις ἐκ τῶν συγγενῶν ἦτον ἀπών, μετὰ δέκα ἡμέρας τῆς ἐλεύσεώς του εἶχε δικαίωμα νὰ ἀναλάβῃ τὸ πωληθέν, ἀφοῦ ἔδιδε τῆς ἀγορᾶς τὰ χρήματα καὶ τὰ δι' αὐτὸ γινόμενα ἔξοδα· δὲν ἐπροτιμᾶτο δὲ οὐδεὶς, ἐὰν διὰ δημοπρασίας ἐτελειοῦτο ἡ πώλησις.

Πολλάκις ὁμως ἀνηροῦντο αἱ γινόμεναι, εἴτε μερικῶς εἴτε διὰ δημοσίου τρόπου πωλήσεως, ὅταν ἤθελεν ἀνακαλυφθῇ, ὅτι τὸ πωληθέν ἐδόθη εἰς τιμὴν ὀλιγωτέραν τῆς παριστανομένης ποσότητος καὶ τοῦτο διὰ δολίου τρόπου, ὅπως παραιτηθῇ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κτήματος ὁ ἔχων πλειότερον δικαίωμα συγγενῆς.

Τὰ ἀνήλικα τέκνα δὲν δύνανται, ὅταν ἡλικιωθῶσι νὰ ἀναλάβωσι τὰ παρὰ τῶν πατέρων ἢ συγγενῶν τῶν πωληθέντα πράγματα.

Μεταξὺ τῶν συγγενῶν ὁ ζήτησας πρῶτος νὰ τῷ γενῇ πώλησις χαίρει τὴν προτίμησιν.

Ἐὰν ὁ πατὴρ ἐπροίκισε τρία τέκνα καὶ ἔπειτα ἀπέθανεν ἀδιάθετος, ἀφήσας καὶ ἄλλα, τὰ προικισθέντα δὲν συμμετέχουν ἀπὸ τὴν μείναςαν περιουσίαν οὐδόλως μετὰ τῶν ἀπροικίστων.

Τὰ νόθα δὲν ἔχουν κληρονομικὸν δικαίωμα.

Ἐὰν τις χωρὶς δικαίωμα κληρονομίας προτελεντήσῃ, τὸ δικαίωμα τοῦτο μεταβαίνει εἰς κληρονόμους του π.χ. τὰ τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ τέκνα, οἷον τὰ ἀνήψια κληρονομοῦν ἴσα μὲ τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς θεῖους τῶν.

Τὰ περὶ ἀφιερωμάτων ἔγγραφα εἶναι ἰσχυρότερα παρὰ τὰ πωλητήρια. Εἶχον τὴν ἰδίαν δύναμιν καὶ παρὰ τοῦ Μνήμονος γινόμενα προικοσύμφωνα καὶ τὰ παρὰ τῶν πατέρων.

Τὰ πράγματα τῆς γυναικὸς δὲν καταλύονται.

Ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ κάμῃ αὐξήσιν, ἀλλὰ τοῦ ἀνδρὸς λογίζεται πάντοτε καὶ ἐὰν ἤθελε κάμῃ.

Οἱ γονεῖς δύνανται ἐλθόντες εἰς ἀνάγκην νὰ πωλήσωσιν ἐκ τῶν προικισμένων πραγμάτων.

Ἡ ἀνταλλαγὴ ἔχει ἰσχυρότεραν δύναμιν παρὰ αἱ πωλήσεις, ὅταν εἶναι ἀκίνητον ἀντὶ ἀκινήτου, καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα δὲν ὑπάρχει προτίμησις, οὔτε εἰς τοὺς συγγενεῖς οὔτε εἰς τοὺς πλησίον, ἐκτὸς ἐὰν μεσολαβῇ δόλος.

Εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῶν γονέων δὲν ὑπόκεινται τὰ τέκνα, ἐὰν δὲν ἔλαβον κληρονομίαν, οὔτε ἡ γυνὴ ἐὰν δὲν ἀναδεχθῇ τὴν ὑποχρέωσιν ἐθελουσίως.

Εἰς τὰ χρή τῶν ὑπεξουσίων τέκνων οἱ γονεῖς δὲν ὑποχρεοῦνται.

Ἐγίνοντο δάνεια δι' ὁμολογιῶν μὴ ὑπογεγραμμένων καὶ μαρτύρων, αἱ μὲν διὰ τοῦ Μνήμονος, αἱ δὲ παρὰ τοῦ δανειστοῦ κατ' εὐθείαν, τὰ δὲ μὴ δι' ὁμολογιῶν εἰς τὰ κατὰστιχα δι' ἐνθύμησιν μόνον, τὰ ὅποια ἦσαν ἀναμφισβήτητα ὥς αἱ ὁμολογαί.

Ἐγίνοντο καὶ συμφωναί διὰ μόνου ἁπλοῦ λόγου, αἵτινες διελύοντο δι' ὄρκου, ἐὰν ἀντέλεγεν ὁ εἷς ἐκ τῶν συμφωνούντων.

Ὑπῆρξε καὶ σύστημα νὰ ἐκλέγωνται δύο Δημογέροντες μὲ τὴν τοῦ λαοῦ πλειοψηφίαν κατ' ἔτος· οὗτοι εἶχον δικαίωμα νὰ κρίνωσι καὶ νὰ ἀποφασίζωσι μέχρι τῆς ποσότητος τῶν ἑκατὸν γροσίων. Ἐὰν δὲ συνέπιπτε φιλονεικία περὶ διαθηκῶν ἢ προικοσυμφώνων, συνερχόμενοι καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν εὐπόληπτων ὑποκειμένων ἀπεφάσιζον, τῶν ὁποίων ἡ ἀπόφασις οὔσα ὑπογεγραμμένη, ἦτο στερεὰ καὶ δὲν ἐξεκαλεῖτο εἰς οὐδεμίαν ἀνωτέραν ἐξουσίαν. Ἐὰν δὲ καὶ περὶ ἐμπορίου διωρίζοντο αἵρετοὶ κρίται διὰ συνυποσχετικῶν ἐπικυρωμένου παρὰ τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ Δημογερόνων, ἀφοῦ δὲ καὶ ἐκπληροῦτο ὁ τῆς καταπαύσεως τῆς τοιαύτης Δημογεροντίας χρόνος ἀπέδιδον λόγον τῶν πράξεων των δηλ. τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, παραδεδεγμένων καὶ παρὰ τοῦ λαοῦ τῶν χρηῶν, τὰ ὅποια δι' ἀνάγκην τῆς κοινότητος ἤθελον γείνει καὶ τὰ ὅποια εἰς τὸ παθητικὸν βιβλίον καταχωρούμενα ἀποτεθειμένον μετὰ τῶν ἐπιλοίπων ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐφυλάττετο εἰς τὸ Μνημονεῖον.

Τὰ παρόντα ἔθιμα ἐπικρατοῦν ἔκπαλαι εἰς τὴν Νῆσον μας ταύτην.

Προσέει οἷαν τις κτηματίας δανεισθῇ χρήματα παρὰ ἐντοπίου ἐπομένως ἐξεληθὼν τῆς πατρίδος μετεδανείσθῃ πάλιν παρ' ἄλλον ξένον, ἢ προτίμησις εἶναι εἰς τὸν πρωτοδανείσαντα ἐντόπιον, ὅστις πρῶτος ἀναλαμβάνει ὁλόκληρα τὰ χρήματά του, ἐκπληρούμενα ἀπὸ τὰ τοῦ δανεισθέντος κτήματα, τὰ ὑπόλοιπα τῶν ὁρίων (ἐὰν μείνωσι) λαμβάνει ὁ μεταδανείσας ξένος.

Καὶ τοῦτο διότι ὁ μὲν ἐντόπιος δανείζει διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ δανεισθέντος, ὁ δὲ ξένος μόνον διὰ τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ.

Ἐν Μυκόνῳ τῇ 20 Ἀπριλίου 1833 τρίτον.

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Βασιλικὴν Γραμματεῖαν

Αυνάμει τῶν εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 330 ἐγκύκλιον ταύτης τῆς Σ. Γραμματείας τῶν Γενικῶν διατάξεων τῆς 22 τοῦ παρελθόντος μαρτίου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους παραλαβόντες καὶ συμβουλευθέντες τοὺς προκριτοτέρους καὶ εἰδημονεστέρους ἄνδρας τῆς ἐπαρχίας μας Παρανιπάρου περὶ τῶν ἐπικρατησασῶν μέχρι τοῦδε τοπικῶν μας συνηθειῶν, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ὁκτὼ ἐρωτήματα, εὔρομεν μόνον τὰς ἐφεξῆς συνηθείας εἰς τὴν ἐπαρχίαν ὅλην παρομοίως ἐπικρατησάσας ἀγράπτους.

Α'. Εἰς τὸ 2 ζήτημα· ἡ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦδε ἐπικρατοῦσα τοπικὴ τῆς Παρανιπάρου συνηθεια δίδει δικαίωμα εἰς τοὺς γονεῖς νὰ ἀφήσουν μέρος διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν ἐκ τῆς περιουσίας των, ἢ εἰς θετὸν τέκνον, ἀλλὰ καὶ ταῦτα μὲ τὴν διάκρισιν, τὴν δὲ ὑπόλοιπον περιουσίαν χρεωστοῦν ἐξ ἀνάγκης νὰ τὴν ἀφήσουν εἰς τὰ γνήσια τέκνα των.

Β'. Εἰς τὸ 3 ζήτημα· οὔτε συνέπεσε ποτὲ εἰς ταύτην τὴν ἐπαρχίαν νὰ κληρονομήσῃ ἡ ἐπικράτεια τὸν ἀδιάθετον ἀποθανόντα καὶ μὴ ἔχοντα συγγενεῖς, ἀλλὰ οὐδὲ τοιαύτη συνηθεια ἐπεκράτησε πώποτε.

Γ'. Εἰς τὸ 4 ζήτημα· ἡ συνηθεια ἀπ' ἀρχῆς ἐπεκράτει ἕως τοῦ 1790=ἔτους

¹ Μετὰ τῆς ἀπαντήσεως εὐρίσκεται καὶ τὸ ἀκόλουθον ἐγγράφον, ἐξ οὗ μανθάνομεν τὸν τρόπον τοῦ καταρτισμοῦ αὐτῆς.

Ἀριθ. 27.

Πρὸς τὸ Δ. Τοποτηρητὴν Πάρου καὶ Ἀντιπάρου

ὁ ἐπχ. εἰρηνοδίκης τῶν αὐτῶν νήσων.

Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐλήφθη τὸ ὑπ' ἀριθ. 218 ἐγγράφον τῆς τοποτηρήσεως τῆς 6 τοῦ ἐνεστῶτος Ἀπριλίου, δι' οὗ ζητεῖται ἰὸν εἶναι τῶν καθηκόντων τῆς εἰρηνοδικείας νὰ προκηρύξῃ καὶ ἐνεργῇ συνέλευσιν λαοῦ ἢ προκριτοδημογερόντων χωρὶς νὰ τὸ γνωστοποιήσῃ πρὸς τὴν Διοικητικὴν Ἀρχήν. 2ον ἂν δὲν ἦτον δέον καὶ ἐκτὸς τῶν καθηκόντων τῆς εἰρηνοδικείας νὰ δώσῃ νῦν ἐπίσημον εἰς τὴν Δ. Ἀρχὴν περὶ τοῦ ἀντικειμένου δι' οὗ ὑπαγορεύθη νὰ ἐνεργήσῃ συνέλευσιν καὶ τελεταῖον ἂν τὰ καθήκοντα τοῦ εἰρηνοδίκου ὑπαγορεύουν νὰ δώσῃ τοὺς λόγους εἰς τὰς ρηθείας ἐρωτήσεις ἣθελε εἶναι τῶν καθηκόντων του νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὴν ἀρχὴν ποίαν ἡμέραν ἐπροκλήνε, τότε βασίμως συνήλθε συνέλευσις καὶ τὰ λοιπὰ ὅθεν εἰς ἀπάντησιν.

Α' ὅτε λαβὼν τὴν 29 τοῦ παρελθόντος μαρτίου τὴν ὑπ' ἀριθ. 330 ἐγκύκλιον τῆς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματείας τῆς ἐπικρατείας τῆς 22 Μαρτίου 1833 πρὸς τοὺς ἐπ. εἰρηνοδίκας καὶ δημογέροντας τῆς ἐπικρατείας περὶ τοπικῶν συνηθειῶν, μετὰ τῶν ἐπισυναπτομένων ἐρωτημάτων καὶ Γενικῶν διατάξεων, ἐνήργησα αὐτὴν κατὰ γράμμα καὶ ἔννοιαν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 17 ἐγκυκλίου μου χωρεῖς νὰ παρעκτραπῶ ἀπὸ τὰ καθήκοντά μου.

Β'. ὅτι ἡ Δ. τοποτήρησις ἐξετάσασα με τὸν ἴδιον τῇ 30 μαρτίου διὰ τοῦ γραμματέως της περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ ζητήσασα εἰς παρατήρησιν τὸ πρωτότυπον τῆς διαληφθείσης ἐγκυκλίου

εἰς τὸ νὰ καρποῦται τὸ ἐπιζῶν μέρος τοῦ ἀτέκνου ἀνδρογύνου τὴν περιουσίαν τοῦ ἀδιαθέτου ἀποθανόντος συζύγου ἕως οὗ δευτεροῦπανδρευθῇ ἢ ἀποθάνῃ εἰς τὴν χηρείαν, ὅτε διὰ τὴν ἐπιστρέφεται ἡ περιουσία τοῦ προαποθανόντος εἰς τοὺς προσιμωτέρους κατὰ βαθμὸν συγγενεῖς. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1790 ἔτους ἕως σήμερον ἔγινεν ὡς νόμος ἐκ συνηθείας τὸ νὰ λαμβάνῃ μόνον τὸ ἐπιζῶν μέρος ἐν ἑκ τῶν ἐπτὰ κατὰ δεσποτείαν ἀφ' ὅλης τῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος (ἐξαιρεθέντων πρῶτον τῶν χρεῶν, καὶ τῆς ψυχῆς τῶν ἐξόδων) τὴν δὲ λοιπὴν περιουσίαν οἱ προσιμώτεροι ὡς εἴρηται συγγενεῖς.

Δ'. Εἰς τὸ 8 ζήτημα· ἡ τοπικὴ συνήθεια ἐπεκράτησεν ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦδε ἐπικρατεῖ, εἰς τὸ νὰ ἐκποιῇται ἡ προῖξ τῆς γυναικὸς συνεσιῶτος τοῦ γάμου δι' ἀνάγκας μόνον κατεπειγούσας τοῦ ἰδίου ἀνδρογύνου, συγκατατιθεμένων ὅμως εἰς τοῦτο καὶ συνυπογραφομένων τῶν μερῶν ἀμφοτέρων.

Ε'. ἡ τοπικὴ συνήθεια περὶ δανείου (ἐκτὸς τῶν περιεχομένων δικῶ ζητημάτων) ἐπεκράτησεν ἀπ' ἀρχῆς (ἐνῶ ὁ νόμος κάμνει προτιμητέον τὸν ἐνυπόθηκον δανειστήν τοῦ προσωπικοῦ) εἰς τὸ νὰ ἀπορρίπτεται τὸ δάνειον τοῦ εἰς ξένον τόπον δανείσαντος καὶ μὴ ὄντος αὐτόχθονος, ὄντος δ' ἐνυποθήκον (ἐν περιπτώσει χρεοκοπίας τοῦ ὀφειλέτου) καὶ νὰ λαμβάνωσι τὸ δάνειον αὐτῶν οἱ αὐτόχθονες.

τῆς Γραμματείας, ἐπληροφορήθη λεπτομερῶς περὶ ὧσων ἤδη ἐρωτᾷ, ἔχονσα διὰ τριῶν ἡμερῶν τὸ διαληφθὲν τῆς ἐγκυκλίου προοίτιον ἀνὰ χεῖρας τῆς.

Γ'. ὅτι ἐκ τοῦ ἐσωκλείσιον ἀντιγράφων τῆς ἐπ' ἀριθ. 17 ἐγκυκλίου μου τῆς 30 Μαρτίου 1833 θέλει λάβει λεπτομερῶς πληροφορίας ἢ τοποτήρησις ὅπως ἀκολουθῶν τὴν ἐννοίαν τῶν Γενικῶν διατάξεων, ἐκoinοποιήσα τὰς ζητήσεις τῆς σεβαστῆς γραμματείας πρὸς τοὺς εἰδημονεστέρους τῆς ἐπαρχίας ὡς πρὸς τὰς τοπικὰς συνηθείας διὰ τῶν κατὰ μέρος δημογερόντων ὅπως γίνῃ ἡ σύνταξις τῶν τοπικῶν συνηθειῶν μας ἐν τελειότητι.

Δ'. ὅτι τῇ 5 ἀπριλίου συνελθόντες οἱ δημογέροντες τῶν τριῶν χωρίων κεφάλον εἰς τὸ οἶκμα τῆς ἐπ. δημογεροντίας μετὰ τινων προκρίτων τῆς πόλεως καὶ συμβουλευθέντες συμφώνως μετὰ τῶν ἐπ. δημογερόντων περὶ τῶν τοπικῶν μας συνηθειῶν, ἔγραψαν εἰς χάρτην ὅσα εἶναι ἐκ τῶν συνηθειῶν σύμφωνα μὲ τὸν γραπτὸν νόμον, τῇ δὲ 6 Ἀπριλίου συνελθόντες οἱ ἀπὸ τῆς ναούσης συνεβουλευθήσαν περὶ τῶν αὐτῶν παρομοίως.

Ε'. καὶ τελευταῖον, ὅτι ἐὰν ὁ εἰρηνοδίκης ἢ οἱ δημογέροντες δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν τὰς εἰς τὴν ἐπ' ἀριθ. 33 ἐγκύκλιον τῆς ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Σ. Γραμματείας τῆς ἐπικρατείας τὰς Γενικὰς διατάξεις προτοῦ νὰ εἰδοποιήσωμεν ἐπισήμως τὴν τοποτήρησιν καὶ λάβωμεν τὴν περὶ αὐτῶν ἄδειαν, περὶ τούτου δύναται ἡ Δ. τοποτήρησις ἀναφέρεινσα πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν Σ. Γραμματείαν νὰ λάβῃ ἐντελεῖς καὶ θετικὰς τὰς πληροφορίας μὲ λεπτομέρειαν.

Ἐν παροικίᾳ τῆς Πάρου
τῇ 8 Ἀπριλίου 1833

Ὁ εἰρηνοδίκης
Δημήτριος Χαμῆτος
ὁ πρὸς. Γραμματεὺς
Τζάνης Δ. Καμπάνης

(Πρωτότυπον)

ΣΤ'. Τοπική συνήθεια περί αγοραπωλησίας ἐπεκράτησε μέχρι σήμερον ἀπὸ τοῦ 1795 ἔτους (ἐν ᾧ ὁ νόμος λέγει, ὅταν ἐπὶ δημοπρασίας πωλεῖται κτῆμα γὰ ἔχη τὴν προτίμησιν ὁ δανειστὴς ἢ ὁ συγγενὴς ἀπὸ τὸν ξένον) εἰς τὸ γὰ προτιμᾶται ὁ πλειοδοτήσας ἀποξενουμένων τῶν συγγενῶν ὧλων καὶ δανειστῶν ὡσαύτως καὶ τῶν πλησιαστικῶν, εἴτε παρόντων εἴτε ἀπόντων.

Ὑποβάλλοντες δὲ ταύτας ὑπ' ὄψιν τῆς Σ. Γραμματείας εἰς ἀκριβῆ πληροφορίαν, ὑποσημειούμεθα εὐσεβάστως μὲ τὴν ὀφειλομένην εὐπείθειαν.

Ἐν Παροικίᾳ τῆς Πάρου τῇ 5 μαΐου 1833

Οἱ ἐπ. Δημογέροντες
Ζ. Μάισας Μανρογένης (Τ.Σ.)
Β. Μανρομάτης
Θ. Καμπάνης

Ὁ ἐπ. Εἰρηνοδίκης
Δημήτριος Χαμᾶτος
Ὁ προσ. Γραμμ.
Τζανὴς Δ. Καμπάνης

ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ¹

α

Ἀριθ. 127

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ἐν Φολεγάνδρῳ τῇ
12 Αὐγούστου 1833

Πρὸς τὸν Β. Ἐπαρχον Μήλων
ἢ Δημογεροντία Φολεγάνδρου

Ἐλήφθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 173 πρόσκλησις τοῦ Ἐπαρχείου τούτου μετὰ τοῦ ἐπισυναπτομένου ἀντιτύπου τῆς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματείας ὑπ' ἀρ. 330.

Ἡ Δημογεροντία αὕτη ἀναφέρει ὡς ἐφεξῆς ὅτι

Εἰς τὸ ζήτημα Α'. συμφωνεῖ ἡ τοπικὴ συνήθεια μὲ τὸν νόμον.

Εἰς τὸ Β'. ὅτι οἱ γονεῖς χρεωστοῦν γ' ἀφήσωσιν εἰς τοὺς παῖδας τῶν τὴν περιουσίαν τῶν μὲ ὅποιον τρόπον ἤθελον κρίνει.

Εἰς τὸ Γ'. ὑπάρχει τοπικὴ συνήθεια ὅτι ὁ ἀποθανὼν τις ἀδιάθετος οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς τὸν κληρονομοῦν.

Εἰς τὸ Δ'. ὑπάρχει τοπικὴ συνήθεια ὅτι ὁ ἐπιζῶν σύζυγος καρποῦται τὴν περιουσίαν τοῦ ἀποθανόντος, ἐνὸς ὧ ὑπάρχει ἀνύπανδρος, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέφεται ἡ περιουσία τοῦ ἀποθανόντος εἰς τοὺς προθυμότερους συγγενεῖς.

Εἰς τὸ Ε'. ὑπάρχει τοπικὴ συνήθεια ὅτι οἱ υἱοὶ καὶ θυγατέρες ἀδιαθέτων ἀποθανόντων τῶν γεννητόρων τῶν κληρονομοῦσιν ἐξ ἴσου τὴν πατρομητρικὴν περιουσίαν.

Εἰς δὲ τὸ Σ'. ὑπάρχει τοπικὴ συνήθεια ὅτι τὸ ὑπανδρευθὲν μέρος δὲν δύναται

¹ Ἐκ τῆς Φολεγάνδρου ἔχομεν δύο ἀπαντήσεις, παρουσιαζούσας μεταξύ των διαφορὰς τινάς, δι' ὃ δημοσιεύομεν ἀμφοτέρως.

να επέμβῃ εἰς τῶν ἀνυπάνδρων τὴν τυχοῦσαν κληρονομίαν τῶν γεννητόρων των.

Εἰς τὸ Ζ' ὑπάρχει τοπικὴ συνήθεια, ὅτι δὲν δύνανται οἱ ἀδελφοὶ νὰ προικίσωσιν ὡς γονεῖς τὴν θυγατέρα, ἀλλὰ λαμβάνει καὶ αὕτη μερίδιον ἐξίσου μὲ τοὺς ἀδελφούς.

Εἰς τὸ Η' ὑπάρχει τοπικὴ συνήθεια ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐξουσιάζει τὰ ἰδικὰ του κτήματα, καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐκποιήσῃ τῆς γυναικὸς του τὴν προῖκα δίχως τῆς αὐτῆς συγκαταθέσεως.

Ἄπασαι αὗται αἱ συνήθειαι δὲν ὑπάρχουσι γραπταί, ἀλλὰ διὰ τῆς παλαιότητος.

Εὐπειθέστατοι

Οἱ Δημογέροντες

Γ. Βενέρης

Νικόλαος Α. Παρὸς

Διὰ τὸ ἀκριβὲς τῆς ἀντιγραφῆς

Ἐν Μήλῳ τῇ 3 7/βρίου 1833

Ὁ Ἐπαρχος

(Τ Σ.)

Γ. Λεβάντης

β

Ἀριθ. 17

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Ἐν Φολεγάνδρῳ

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Β. Γραμματείαν.

τῇ 20 Αὐγούστου

Ὁ Ἐπαρχ. Εἰρηνοδίκης Φολεγάνδρον.

1833

Ἐλαβε τὴν ἐπ' ἀριθ. 854 τῆς Β. Γραμματείας ταύτης μετὰ τοῦ ἐσωκλείστου ἀντιτύπου τῆς ἐπ' ἀριθ. 330 ἐγκυκλίου καὶ ἀπορεῖ ὅτι δὲν ἔλαβε καὶ τὴν προσταλεῖσαν. Κατὰ συνέπειαν οὖν αὐτῆς ἐκθέτει τὰς ἀκολουθούσας πληροφορίες:

Εἰς μὲν τὸ πρῶτον ζήτημα, ὅταν ἀποθάνῃ τις ἀδιάθετος λαμβάνουν ἴσον μερίδιον τὰ παιδία του.

Εἰς τὸ δεύτερον ζήτημα, οἱ γονεῖς ἀφίρουν ὅλην τὴν περιουσίαν των εἰς τὰ τέκνα των, πλὴν κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των.

Εἰς τὸ τρίτον ζήτημα δὲν ἠκολούθησε πώποτε εἰς τὴν Ν. ταύτην.

Εἰς τὸ τέταρτον ζήτημα, ὅταν τὸ ἀνδρόγυνον ἦναι ἄτεκνον καὶ ἀποθάνῃ ὁ εἰς τῶν συζύγων, ἢ μὲ διάταξιν ἢ ἄνευ διατάξεως, καρποῦται ὅλην τὴν περιουσίαν ὁ ἐπιζῶν σύζυγος, ἕωσοῦ νὰ δευτεροῦπανδρευθῇ καὶ ἂν ἐξ ἐναντίας δὲν ὑπανδρευθῇ, καρποῦται τὴν αὐτὴν περιουσίαν μέχρι τῆς τελευταίας του ἀναπνοῆς.

Εἰς τὸ πέμπτον ζήτημα τὰ παιδία ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ κληρονομοῦν καὶ τοὺς δύο γονεῖς.

Εἰς τὸ ἕκτον ζήτημα ὑποχρεοῦται ἡ ὑπανδρευθεῖσα νὰ εὐχαριστηθῇ εἰς μόνην τὴν προῖκα τῆς.

Εἰς τὸ ἑβδομον ζήτημα ἡ τοπικὴ συνήθεια συμφωνεῖ μὲ τὸν γραπτὸν νόμον.

Εἰς τὸ ὄγδοον ζήτημα, συμφωνεῖ μὲ τὸν νόμον, ὅταν ὅμως τύχη ἀνάγκη περὶ ἀναγκαίων τῆς τροφῆς, ἐκποιοῦνται κτήματα, πλὴν μὲ τὴν κοινὴν συγκατάθεσιν καὶ τῶν δύο.

Διευθύνεται καὶ ἀντίγραφον τοπικῆς συνήθειας χρονολογούμενον τῇ 16 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1808¹, πρὸς πληροφορίαν τῆς.

Εὐπειθέστατος

(Τ.Σ.) Ἰάκωβος Δεκαβάλες

9. ΑΜΟΡΓΟΥ

Ἀριθ. 4.

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας
Τὸ Εἰρηνοδικεῖον Ἀμοργοῦ

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 330 διαταγῆς τῆς Γραμματείας ταύτης, ἐπισυνάπτονται αἱ τοπικαὶ συνήθειαι, ὅσαι μέχρι τοῦδε ἐπεκράτησαν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, κατὰ τὰς ὁποίας ἔλαβε πληροφορίας τὸ Εἰρηνοδικεῖον τοῦτο ἀπὸ τοὺς προκριτοτέρους καὶ εἰδημονεστέρους τῆς νήσου ταύτης.

Τοπικαὶ συνήθειαι

Περὶ κληρονομίας

Ἀποκρίσις τοῦ 1 Ζητήματος

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου τούτου εἶναι ὅταν ἀποθάνῃ τις ἀδιάθετος τὰ μὲν ἀρσενικὰ λαμβάνουν τοῦ πατρὸς, τὰ δὲ θηλυκὰ τῆς μητρὸς, πλὴν οὐχὶ ἐξ ἴσου, ἀλλ' ὁ πρωτότοκος λαμβάνει τὰ πρωτοτόκιά του, δηλ. λαμβάνει περισσότερον κληρονομικὸν μερίδιον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὰ δὲ λοιπὰ ἀρσενικὰ μοιραζοῦν ἐξ ἴσου· τὸ αὐτὸ θεωρεῖται καὶ εἰς τὰ θηλυκὰ.

Ἀποκρίσις τοῦ 2 Ζητήματος

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου τούτου εἶναι οἱ γονεῖς χρεωστοῦν νὰ ἀφήνουν εἰς τὰς διαθήκας των κληρονόμους τὰ τέκνα των, καὶ δὲν ἔχουν ἄδειαν νὰ μεταθέσουν τὴν περιουσίαν των εἰς ἄλλους συγγενεῖς μακρογενέστερους ἢ καὶ ξένους.

Ἀποκρίσις τοῦ 3 Ζητήματος

Ἡ τοπικὴ ἡμῶν συνήθεια εἶναι αὕτη ἂν ἀποθάνῃ τις ἀδιάθετος τὸν κληρονομοῦν οἱ κατιόντες συγγενεῖς, ἂν δὲν ἔχῃ κατιόντας, τὸν κληρονομοῦν οἱ ἀνιόντες, ἂν δὲν ἔχῃ οὔτε ἀνιόντας τὸν κληρονομοῦν οἱ πλάγιοι, ὅταν ὅμως δὲν ἔχῃ κανένα

¹ Βλ. τοῦτο εἰς Δ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, Συλλογὴ τοπικῶν τῆς Ἑλλάδος συνηθειῶν (Ἀθήνησι, 1853), 183 καὶ εἰς Ι. καὶ ΙΙ. ΖΕΠΠΩΝ, *Jus Graecoromanum*, VIII, 522.

συγγενῇ, τότε νιοθετεῖ ἕνα ξένον καὶ τὸν ἔχει εἰς τὰς ἀνάγκας του, ὅστις τὸν κληρονομεῖ καὶ ἀκολουθεῖ τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας καὶ μνημοσύνου του, καὶ λαμβάνει ὁλοσχερῶς τὴν κτηματικὴν του κατάστασιν.

Ἀποκρίσις τοῦ 4 Ζητήματος

Ἄν τὸ ἀνδρόγυνον εἶναι ἄτεκνον καὶ ἀποθάνῃ ὁ εἰς τῶν συζύγων ἀδιάθετος, τὸν κληρονομοῦν οἱ νόμιμοι συγγενεῖς του κατὰ τὴν τάξιν τοῦ 3 Ζητήματος, καὶ ὅχι ὁ ἐπιζῶν σύζυγος.

Ἀποκρίσις τοῦ 5 Ζητήματος

Ἡ συνήθεια τῆς νήσου ταύτης δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν γραπτὸν νόμον, ἀλλὰ τὰ μὲν ἀρσενικά λαμβάνουν τὴν περιουσίαν τοῦ πατρὸς, τὰ δὲ θηλυκὰ τῆς μητρὸς· δὲν ἐμποδίζεται ὁμοῦς ὁ πατήρ ὅταν ἔχῃ πολλὰ θηλυκὰ νὰ δώσῃ καὶ εἰς αὐτὰ μέρος τῆς περιουσίας του.

Ἀποκρίσις τοῦ 6 Ζητήματος

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου τούτου δὲν συγχωρεῖ εἰς τὴν ὑπανδρευθεῖσαν θυγατέρα νὰ συνεισφέρει τὴν προῖκα τῆς εἰς κληρονομίαν καὶ νὰ μοιράσῃ ἐξ ἴσου μὲ τὰ ἀδελφία τῆς, ἀλλ' ὑποχρεοῦται νὰ εὐχαριστηθῇ εἰς μόνην τὴν προῖκα, τὴν ὁποίαν ἔλαβε ζώντων τῶν γονέων τῆς, τὰ δὲ λοιπὰ ἀδελφία, ὅσα δὲν ἔλαβον κληρονομίαν μοιράζουσι ἐξ ἴσου.

Ἀποκρίσις τοῦ 7 Ζητήματος

Ὅταν οἱ γονεῖς ἀποθάνουν, καὶ ἀφήσουν θυγατέρα ἀνύπανδρον δὲν δύναται οἱ ἀδελφοὶ νὰ προικίσουν ὥς γονεῖς τὴν ἀδελφήν των, ἀλλὰ λαμβάνει καὶ αὐτὴ τὴν προῖκα τῆς μητρὸς τῆς καὶ ἂν δὲν ἔχῃ ἡ μήτηρ τῆς κτήματα, τότε τῆς δίδουν τὰ ἄρρενα ἀπὸ τὴν περιουσίαν τοῦ πατρὸς των, ὅσον θελήσουν.

Ἀποκρίσις τοῦ 8 Ζητήματος

Ἡ τοπικὴ συνήθεια τῆς νήσου ταύτης θεωρεῖ τὴν προῖκα ὡς κτῆμα ἀνεκποίητον, καὶ δὲν συγχωρεῖ τὴν γυναῖκα ἥτις τὴν ἔφερε ἢ τὸν ἄνδρα ὅστις τὴν διοικεῖ νὰ τὴν ἐκποιήσῃ, ἔξω ὅταν εἶναι δι' ἀνάγκην τροφῆς τῶν τέκνων των ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἐσωτερικὴν των χρεῖαν καὶ τότε πρέπει νὰ εἶναι ἡ συγκατάθεσις καὶ τῶν δύο συζύγων.

Αἱ συνήθειαι αὗται ἐπεκράτησαν παλαιόθεν κατὰ παράδοσιν τῶν πρωτοκατόχων, τὰς ὁποίας ἐφύλαξε καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ Διοίκησις, μολοντοὶ δὲν ἦτον ἐγγράφως αἱ συνήθειαι αὗται.

Ἐκτείνονται αἱ συνήθειαι αὗται εἰς ὅλην τὴν νῆσον δηλ. κωμόπολιν καὶ χωριά.

Ἐν Ἀμοργῷ τὴν 19 Ἀπριλίου 1833

(Τ.Σ.) Ὁ Εἰρηνοδίκης

Ἰω. Βλαβιανὸς

(Ἔπεται συνέχεια)

ΔΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ 17ου ΑΙΩΝΟΣ
ΕΚ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΜΥΚΟΝΟΥ
ΥΠΟ
ΙΑΚΩΒΟΥ Τ. ΒΙΣΒΙΖΗ

Ἀφιερῶται εἰς τὸν Καθηγητὴν
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΝ

1. *Ἱστορικὸν τῶν ἐκδιδομένων ἐγγράφων.*

Μεταξὺ τῶν διασωθέντων ἐγγράφων τῆς νήσου Μυκόνου τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας εὗρίσκονται καὶ ἀρκεταὶ δικαστικαὶ ἀποφάσεις τῶν τοπικῶν κριτηρίων τῆς νήσου τοῦ 17^{ου} καὶ ἐφεξῆς αἰώνων. Ἐκ τούτων θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ δημοσιεύσωμεν κατωτέρω τεσσαράκοντα δικτά, τὰς πλέον ἐνδιαφερούσας ἀπὸ τὰς ὑπαρχούσας τοῦ 17^{ου} αἰῶνος, ἐξ ὧν ἡ ἀρχαιότερα ἀνέρχεται εἰς τὸ ἔτος 1648.

Αἱ ἀποφάσεις αὗται προέρχονται ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς Καντζελλαρίας τῆς Κοινότητος Μυκόνου. Ἐξ αὐτοῦ διεσώθη ἀξιόλογον μέρος, ὅπερ ἐνσωματωθὲν εἶτα μὲ τὸ ἀρχεῖον τοῦ μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν τ. Δήμου Μυκονίων, μεταφέρθη πρὸ τινων ἐτῶν εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, ὅπου καὶ ἀπόκειται.

Τὸ ἀρχεῖον τοῦτο ἀποτελεῖται κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἐκ πρωτοκόλλων, ἐπισήμων ἐγγράφων ὡς καὶ τῶν φορολογικῶν βιβλίων τῆς Κοινότητος, κατὰ μικρότερον δὲ μέρος ἐκ νοταριακῶν κωδίκων καὶ λυτῶν νοταριακῶν ἐγγράφων. Τὸ ἀρχαιότερον τῶν ἐν αὐτῷ ἐγγράφων εἶναι τοῦ ἔτους 1606.

Κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Καντζελλαρίας παρέμενον ὀριστικῶς μόνον τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Κοινότητος καὶ τὰ φορολογικὰ βιβλία (*μάν-ναι τοῦ χαρσιζίου καὶ τοῦ σκαρτζιμπέλλον*). Οἱ νοταριακοὶ κώδικες καὶ τὰ λυτὰ νοταριακὰ ἔγγραφα ἐθεωροῦντο ὡς ἀτομικὴ ἰδιοκτησία τοῦ συντάξαντος αὐτοὺς καντζηλλιέρη ἢ τοῦ νοταρίου, μεταβιβαζομένη εἰς τοὺς κληρονόμους του¹. Οὐχ ἦττον ὅμως δὲν εἶναι παράδοξον ἢ εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Καντζελλαρίας ἀνεύρεσις σημαντικοῦ ἀριθμοῦ καὶ ἐκ τῶν τελευταίων τούτων. Καθόσον, ὡς πρὸς τοὺς νοταριακοὺς κώδικας καὶ τὰ ἔγγραφα, ἦτο εὐλόγον τινὲς τῶν καντζηλλιέρηδων ἢ τῶν νοταρίων νὰ ἐπρωτίμηναν νὰ ἀφήσουν ὁλόκληρον τὸ ἀρχεῖον των εἰς τὴν Καντζελλαρίαν τῆς Κοινότητος, μάλιστα δὲ ὅταν ἐστεροῦντο κατιόντων. Διὰ τοῦτο τὰ ἔγγραφα καὶ οἱ ἐν αὐτῷ σωζόμενοι νοταριακοὶ κώδικες δὲν εἶναι χρονολογικῶς συνεχεῖς καὶ πλήρεις, ἀλλ' ὑπάρχουν χάσματα, ἰδίᾳ εἰς τοὺς τῶν παλαιότερων χρόνων. Εἶναι ἀκόμη πιθανόν, ὅτι κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας μετεβλήθη ἡ συνήθεια καὶ κατέστη ὑποχρεωτικὴ ἡ διατήρησις εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Καντζελλαρίας

¹ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ἐγγραφα δικαιопραξιῶν τῆς Μυκόνου τοῦ 17^{ου} καὶ 18^{ου} αἰῶνος, εἰς Ἑπετηρίδα τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου 5 (1954), καὶ εἰς ἀνάτυπον, 142-2.

ὄχι μόνον τῶν φορολογικῶν βιβλίων, ἀλλὰ καὶ τῶν νοταριακῶν κωδίκων, καὶ γενικῶς ὁλοκλήρου τοῦ ἀρχείου τοῦ καντζηλιέρη.

Ὡς πρὸς τὰ λυτὰ νοταριακὰ ἔγγραφα καὶ τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις, εἶναι φυσικόν, νὰ εὐρίσκηται σημαντικὸς ἀριθμὸς καὶ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἀρχεῖον διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὸ ἐξῆς γεγονός. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι, οἵτινες κατὰ τὰ κρατοῦντα τότε, ἐλάμβανον¹ εἰς χεῖρας τῶν τὰ πρωτότυπα τῶν συντασσομένων ἐγγράφων, πολλάκις τὰ προσεκόμενον ὕστερον εἰς τὸν καντζηλιέρην καὶ ἢ παρακατέθετον αὐτούσια ταῦτα εἰς αὐτόν, λαμβάνοντες ἀντ' αὐτῶν ἐπίσημα ἀντίγραφα, ἢ ἀπλῶς τὰ ἐνεφάνιζον, ἐκράτει δὲ ὁ καντζηλιέρης ἀντίγραφον διὰ τὸ ἀρχεῖον του καὶ εἴτα ἐπέστρεφε τὸ πρωτότυπον εἰς τὸν ἐμφανίσαντα². Ἀκριβῶς δὲ εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ τὸ ὅτι δὲν εἶναι ὅλαι αἱ δημοσιευόμεναι ἐν ταῦθα ἀποφάσεις ἐν πρωτοτύπῳ, ἀλλὰ τινὲς τούτων ἐν ἀντιγράφῳ, ἔτι δὲ εἶναι καὶ γεγραμμέναι ἐπὶ διαφόρων διαστάσεων καὶ εἰδῶν χάρτου.

Τὰ κατατιθέμενα πρωτότυπα ὥς καὶ τὰ ἐκ τῶν προσαχθέντων πρωτοτύπων γενόμενα ἀντίγραφα μετὰ πάροδον χρόνου καὶ ἀφοῦ συνελλέγετο ἱκανὸς ἀριθμὸς ἐξ αὐτῶν, οἱ καντζηλιέρηδες ἢ οἱ νοτάριοι τὰ κατέτασσαν χρονολογικῶς καὶ τὰ συνεστάχουν, συρράπτοντες διὰ κλωστῆς ἢ μηρίνθου.

2. Ἀξία τῶν δημοσιευομένων ἀποφάσεων.

Ἐκ τῶν ἐκδιδομένων ἀποφάσεων πληροφορούμεθα ποῖα ἦσαν τὰ ἀπονέμοντα τὴν δικαιοσύνην κριτήρια κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐποχὴν, πῶς συνετίθεντο ταῦτα, ποῖα ἢ ἀκολουθουμένη διαδικασία πρὸς διάγνωσιν τῶν διαφορῶν κλπ. Κυρίως ὅμως, ἡ σπουδαιότης τῶν ἔγκειται εἰς τὸ ἐκτιθέμενον ἐν αὐταῖς ἱστορικὸν τῶν διαφορῶν ὑποθέσεων ὥς καὶ εἰς τὰς δοθείσας λύσεις. Διὰ τῶν ἀποφάσεων τούτων λύνονται ποικίλα νομικὰ ζητήματα, ἀναγόμενα εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τοῦ Ἀστικοῦ δικαίου, καὶ οὕτω μᾶς ἀποκαλύπτουν αὐταὶ ἀξιόλογον μέρος ἐκ τοῦ ἰσχύοντος τότε ἐν Μυκόνῳ ἰδιωτικοῦ δικαίου. Προσέτι ὑπάρχουν καὶ δύο ἀποφάσεις, αἱ ἐπ' ἀριθ. 19 καὶ 38, βάσιν ἔχουσαι, ἡ μὲν πρώτη ἀνθρωποκτονίαν τοῦ πατρὸς τοῦ ἐνάγοντος ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου, ἡ δὲ δευτέρα κλοπὴν, δι' ἣν ἐπιβάλλεται, πλὴν τῆς ἀποζημιώσεως τοῦ παθόντος, καὶ πρόστιμον διὰ τὸ ἀδίκημα, ἥτοι πρόκειται περὶ καθαρῶς ποινικῆς ἀποφάσεως. Περὶ τῶν κριτηρίων τῆς Μυκόνου γενικῶς διελάβομεν καὶ ἀλλαχοῦ³,

¹ Ἐνθ' ἀν. 132 ἐπ., 139.

² Πλείονα ἐνθ' ἀν., 132 - 3, 137.

³ I. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ἡ κοινοτικὴ διοίκησις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, εἰς L'Hellénisme Contemporain (29 Μαΐου 1953) καὶ εἰς ἀνάπτυπον, 199-200, καὶ γαλλιστὶ L'administration communale des Grecs pendant la domination Turque, αὐτόθι, 232-233.

ἤδη δὲ μᾶς δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ συμπληρώσωμεν ταῦτα ἐν σχέσει πρὸς τὸν 17^{ον} αἰῶνα. Ἐκ τῶν δημοσιευμένων αποφάσεων, πέντε (αἱ ὑπ' ἀρ. 5, 12, 33, 35, 48) ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σίφνου καὶ Μυκόνου δικάζοντος μόνου. Τρεῖς (αἱ ὑπ' ἀρ. 7, 14, 34) ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου δικάζοντος μετὰ ἱερωμένων. Δύο (ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 13) ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου δικάζοντος μετὰ ἱερωμένων καὶ προκρίτων (ἀρχόντων). Καὶ μία (ὑπ' ἀρ. 11) ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου δικάζοντος μετὰ ἱερωμένων, παρισταμένου δ' ἀλλῶς καὶ τοῦ Ἐπιτρόπου Μυκόνου, ἀλλὰ μὴ συμμετασχόντος εἰς τὴν λήψιν τῆς αποφάσεως¹.

Ἐκτὸς αὐτῶν, ἔχομεν δύο αποφάσεις (ὑπ' ἀρ. 2 καὶ 4) ἐκδοθείσας ὑπὸ τοῦ Καπετάνιου Μυκόνου, ὡς ἀπεσταλμένου τοῦ Rettore Τήνου καὶ Μυκόνου, δικάζοντος μετὰ τῶν δύο Ἐπιτρόπων τῆς νήσου, καὶ μίαν (ὑπ' ἀρ. 3) μόνου τοῦ Καπετάνιου Μυκόνου².

Προσέτι ὑπάρχουν ἑξ αποφάσεις (ὑπ' ἀρ. 17, 20, 21, 24, 26, 27) βοεβοδῶν καὶ ἐξουσιαστῶν Μυκόνου, ὡς αὐτοκαλοῦνται, δικαζόντων ὡς ἀντιπροσώπων τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως³, δύο δὲ ἄλλαι (ὑπ' ἀρ. 18 καὶ 19) ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου Μυκόνου καὶ δύο προκρίτων δικαζόντων ὁμοίως ὡς ἐπιτρόπων τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως Παναγιωτάκη Νικουσίου⁴.

¹ Καὶ τοῦτο, διότι ἐπρόκειτο περὶ ὑποθέσεως διαζυγίου, ἣτις τότε ὑπῆγετο εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποφανθῇ ἐπ' αὐτῆς λαϊκός.

² Ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ βενετο-τουρκικοῦ πολέμου, καθ' ἣν ἐθαλασσοκράτουν εἰς τὸ Αἰγαῖον οἱ Βενετοί. Βλέπε καὶ κατωτέρω. Τὰ ὀνόματα τῶν βενετῶν Rettori Τήνου καὶ Μυκόνου (ὡς καὶ τῶν λοιπῶν βενετοκρατηθέντων μερῶν τῆς Ἑλλάδος) ἐδημοσίευσεν ὁ CH. HOFF, *Chroniques Gréco-Romaines inédites ou peu connues* (Berlin, 1873), 373-376.

³ Ὅσῳκις ὁ φόρος περιφερείας τινὸς παρεχωρεῖτο ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου εἰς συγγενῇ, ἀξιοματοῦχον ἢ εὐνοούμενον, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ δικαιοῦχου τούτου τοῦ φόρου ὠνομάζετο βοεβόδας. Οὗτος ἤσκει προσέτι καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου εἰς ὃν ἐστέλλετο, ὡς καὶ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχε Καδῆς. (Μ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, Ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὴν δευτέραν Τουρκοκρατίαν ('Αθήναι, 1939), 84, καὶ τοὺς αὐτόθι ἀναφερομένους. Π. ΖΕΡΑΕΝΤΟΥ, Σύστασις τοῦ Κοινοῦ τῶν Μυκονίων ('Ερμούπολις, 1924), 12. Δ. ΠΑΣΧΑΛΗ, Ἡ Ἄνδρος, Β' ('Αθήναι 1927), 197-8). Αἱ Κοινότητες ὁμῶς προσελάθουν καὶ ἐπετύγχανον πολλάκις, ὅπως ὁ φόρος ὀρίζεται κατ' ἀποκοπήν, ἢ δὲ εἰσπραξίς αὐτοῦ καὶ ἡ ἀπόδοσις πρὸς τὸν δικαιοῦχον γίνηται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς Κοινότητος, μὴ ἀποστελλομένου βοεβόδα. (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ἡ κοινοτικὴ διοικήσις ἐνθ' ἀν., 192 (γαλλιστί, 226)). Τοῦτο κατῴρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν ἐπὶ μακρὸν καὶ οἱ Μυκόνιοι.

⁴ Μεγάλοι Διερμηνεῖς διετέλεσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Παναγιωτάκης Νικουσίος (1669-1673) καὶ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1674-1683). Π. ΖΕΡΑΕΝΤΟΥ, Παναγιώτης Νικουσίος καὶ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ἄρχοντες Μυκονίων, εἰς *Νησιωτικὴν Ἐπετηρίδα*, Α' ('Ερμούπολις, 1918), 161 ἐπ.

Αἱ λοιπαὶ ἀποφάσεις ἔχουν ἐκδοθῇ παρὰ τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Κριτῶν Μυκόνου, οἵτινες ἦσαν οἱ κυρίως ἐπιφορτισμένοι καὶ μετὰ τὸ ἔργον τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ νήσῳ, χαρακτηριστικῶς δὲ ἀποκαλοῦνται εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν (ὑπ' ἀρ. 6) «*κρισι τοῦ τόπου*», δηλαδὴ δικαστήριον τοῦ τόπου. Οἱ Ἐπίτροποι ἦσαν ἐκ τῶν προκρίτων τῆς νήσου, ἐκλεγόμενοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1615 παρὰ τῶν κατοίκων πρὸς διοίκησιν μετὰ μονοετῇ θητείαν, δυνάμενοι δὲ νὰ ἐπανεκλέγονται¹.

Ἐκ τῶν εἰκοσιτεσσάρων δημοσιευομένων ἐνταῦθα ἀποφάσεων Ἐπιτρόπων, αἱ ὁκτὼ ἐξεδόθησαν ὑπ' ἐνὸς Ἐπιτρόπου (ὑπ' ἀρ. 6, 8, 9, 10, 36, 38, 39, 40), αἱ δέκα πέντε ὑπὸ δύο (ὑπ' ἀρ. 15, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 37, 41, 42, 43, 44, 45, 49, 47) καὶ μία ὑπὸ τριῶν Ἐπιτρόπων (ἡ ὑπ' ἀρ. 25). Ὑπάρχει προσέτι ἀπόφασις, ἡ ὑπ' ἀρ. 28, εἰς ἣν δικάζουν δύο Ἐπίτροποι, οἵτινες ὅμως διεφώνησαν περὶ τῆς λύσεως, διὰ τοῦτο ἠναγκάσθησαν καὶ προσέλαβον ὡς ἐπιδικαστὴν τὸν βοεβόδαν. Πλὴν τούτων, εὔρηται καὶ μία ἀπόφασις (ὑπ' ἀρ. 16), ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κριτοῦ Μυκόνου, ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ὅμως ἐπιτρόπου τοῦ Καδὴ Παροναξίας καὶ Μυκόνου.

Ἡ Μύκονος δυνάμει μπερατίου εἶχε τὸ προνόμιον νὰ δικάζῃ τὰς διαφορὰς τῶν κατοίκων τῆς δι' ἰδίου κριτοῦ. Ἐκ τούτου δέ, φαίνεται, ἠρῶντο οἱ Ἐπίτροποι τῆς τὸ δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας².

Ἡ ποικιλία αὕτη τῶν ἀπονεμόντων τὴν δικαιοσύνην κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα ὀφείλεται εἰς δύο λόγους. Ἀφ' ἐνὸς μὲν, εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ βενετοτουρκικοῦ πολέμου (1645 - 1669), καθ' ἣν, ὥς καὶ μετέπειτα ἀπὸ τοῦ 1684 μέχρι τῆς συνθήκης τοῦ Κάρολιτς (1699), ἐθαλασσοκράτουν εἰς τὰς Κυκλάδας, εἰδικῶς δὲ τὴν Τήνον καὶ τὴν Μύκονον οἱ Βενετοί, οὕτως ὥστε οὐσιαστικῶς οἱ Μυκόνιοι διετέλουν ὑπὸ δύο κυριάρχους, τοὺς Βενετοὺς καὶ τοὺς Τούρκους³. Ἀφ' ἑτέρου δέ, εἰς τὸ ὅτι οἱ Μεγάλοι διερμηνεῖς Π. Νικούσιος καὶ Ἀ. Μαυροκορδάτος, εἰς οὓς ἐλ-

¹ Π. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ, ἐνθ' ἀν., 164, 165, ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Σύστασις, ἐνθ' ἀν., 8 ἐλ.

² Τὸ μπεράτιον τοῦτο δὲν εἶναι μέχρι σήμερον γνωστόν. Γίνεται ὅμως ἐπικλήσις αὐτοῦ εἰς ἀπόφασιν τῆς συνελεύσεως τοῦ Κοινοῦ τῶν Μυκονίων τῆς 8 Ὀκτωβρίου 1615, δημοσιευθεῖσης ὑπὸ τοῦ Π. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ, Σύστασις κλπ., ἐνθ' ἀν., 18. Ὁ Π. Ζερλέντης, ἐνθ' ἀν., 12, ἀναφέρει ὅτι μετὰ τὸν Κρητικὸν πόλεμον (1669) οἱ Μυκόνιοι ἀπώλεσαν τὴν προνομίαν τῆς μὴ ἀποστολῆς Καδὴ ἐν τῇ νήσῳ, χωρὶς ὅμως καὶ ν' ἀναφέρῃ πηγὴν τῆς πληροφορίας ἡ περὶ τῶν ἐμφανίσεως τοῦ Καδὴ τῆς Νάξου ἐν Μυκόνῳ κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐμφανίζεται Καδὴς εἰς τὴν νήσον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18^{ου} αἰῶνος, ἥτοι τὸ ἔτος 1710, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ δικάσῃ, ἀλλ' ἀπεπέμφθη ἐκ τῆς νήσου δι' ἀποφάσεως τῆς συνελεύσεως τοῦ Κοινοῦ, ἣν βλέπε εἰς Π. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ, ἐνθ' ἀν., 67. Βλ. καὶ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ἡ κοινοτικὴ διοίκησις ἐνθ' ἀν., 200 καὶ σημ. 1. (γαλλιστί, 233, 1).

³ Βλ. Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Τὰ ἔγγραφα δικαιοπραξιῶν τῆς Μυκόνου τοῦ 17^{ου} καὶ 18^{ου} αἰῶνος, ἐνθ' ἀν., 131.

χον παραχωρηθῇ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου οἱ φόροι ὑποτελείας τῆς Μυκόνου, ἤσκουν ἄμεσον ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς νήσου, ἀπονέμοντες εἰς πρῶτον βαθμὸν καὶ τὴν δικαιοσύνην διὰ τοῦ στελλομένου ὑπ' αὐτῶν πρὸς εἴσπραξιν τοῦ φόρου βοεβόδα¹. Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως 1683, ὅτε ὁ Ἄ. Μαυροκορδαῦτος ἐφυλακίσθη καὶ ἀπώλεσε τὸ πρόνομιον τῆς ἀπολήψεως τῶν φόρων τῆς Μυκόνου², ἔπαυσε νὰ ἀσκῇται ἐν Μυκόνῳ καὶ ἡ διὰ βοεβοδῶν ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης μέχρι τέλους τοῦ 17^{ου} αἰῶνος. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης (1683) παγιοῦται εἰς τὴν νήσον ἡ ὑπὸ τῶν Ἐπιτρόπων ἀσκήσις τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ἢ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου—ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς ἀποκλειστικῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐκκλησίας—. Ἐννοεῖται, ὅτι μέχρι τοῦ ἔτους 1699 ἐμφανίζεται καὶ ἡ ὑπὸ Βενετῶν ἀξιοματούχων σποραδικὴ ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης ἐπὶ τῶν Μυκονίων, ὡς τοῦτο πιστοῦται ἐξ ἀποφάσεως τοῦ ἔτους 1696 καὶ ἐφέσεως πρὸς τὸν βενετὸν Καπετάνιον τοῦ ἔτους 1697.

Ὡς πρὸς τὴν διαδικασίαν τοῦ ἐν Μυκόνῳ ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ κοινοτικοῦ ἀφ' ἑτέρου, παρατηρητέον γενικῶς ὅτι ἐτηρεῖτο μὲ ἑλαφρὰς τροποποιήσεις ἢ διὰ τῶν προνομίων τοῦ Κατακτητοῦ παραχωρηθεῖσα εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια δικαιοδοσία ἐπὶ θεμάτων τοῦ προσωπικοῦ θεσμοῦ, τῶν γαμικῶν διαφορῶν καὶ ἐκ τῶν κληρονομικῶν μόνον τῶν ἐκ διαθήκης τοιούτων, ὡς ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν διαφορῶν τοῦ κλήρου. Καθόσον καὶ ἐν προκειμένῳ ἐπὶ ὑποθέσεων διαζυγίου ἢ διαστάσεως συζύγων ἐδίκαζεν ἀποκλειστικῶς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μόνος ἢ μετὰ ἱερωμένων. Ἐπὶ τοιούτων ὑποθέσεων οὐδέποτε ἐμφανίζονται δικάζοντες οἱ Ἐπιτροποι. Αἱ λοιπαὶ ὑποθέσεις, ὧν ἐπελήφθη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μόνος ἢ μετὰ προκρίτων, ἦσαν σχεδὸν ὅλαι κληρονομικαί, πλὴν μιᾶς ἀφορώσης εἰς τὴν ἀκύρωσιν συστάσεως προικός, ἑτέρας εἰς ἣν ἀμφότεροι οἱ διάδικοι ἦσαν ἱερωμένοι, καὶ μιᾶς τρίτης, καθ' ἣν ὁ ἐναγόμενος ἦτο ἱερεὺς.

Πᾶσαι αἱ ἄλλαι ὑποθέσεις ἐδίκάζοντο ὑπὸ τοῦ κοινοτικοῦ κριτηρίου, δηλαδὴ τῶν Ἐπιτρόπων. Περὶ τῶν ἀπονεμόντων τὴν δικαιοσύνην κατὰ τὴν πρὸ τοῦ 1615 ἐποχὴν, ἥτοι πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἐπιτρόπων, δὲν ἔχομεν πληροφορίας. Πιθανόν, ν' ἀπένεμε ταύτην ὁ ἐκάστοτε Καπετάνιος, ὅστις διώκει τότε τὴν νήσον. Ὁ τίτλος οὗτος, προφανῶς, ἦτο λείψανον τῆς βενετικῆς ἐποχῆς.

Πάντως οἱ δικάζοντες ἐν Μυκόνῳ ἦσαν Ἕλληνες, πλὴν σπανιωτάτων ἐξαιρέ-

¹ Δὲν προκύπτει, ἐὰν ἡ ὑπὸ τῶν βοεβοδῶν ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης ἀπέφερεν εἰς τοὺς καὶ ἴδιον ἔσοδον, εἶναι ὅμως τοῦτο λίαν πιθανόν.

² Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ, Τὰ γράμματα εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν (Πειραιεὺς 1946), 111.

σεων, ὡς εἶδομεν, προσφυγῆς εἰς τὸν ἐν Νάξῳ Καδῆν ἢ τὸν περιοδικῶς ἐμφανιζόμενον βενετὸν Καπετάνιον. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας συνυπῆρχον τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὡς καὶ τὸ κοινοτικὸν κριτήριον.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διαδικασίαν, αὕτη ἦτο προφορικὴ καὶ δὲν διείπετο ἀπὸ ὠρισμένους αὐστηροὺς τύπους.

Ὁ ἐνάγων ἢ ἀμφοτέρω οἱ διάδικοι ἐνεφανίζοντο πρὸ τοῦ δικαστοῦ ἄνευ ἐγγράφου προδικασίας, καὶ ἐξέθετον προφορικῶς τὴν διαφορὰν των καὶ τὰ δικαιολογήματά των, προσάγοντες καὶ ὅσα τυχὸν ἐγγράφα εἶχον πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν.

Τὰ προσαγόμενα ἐγγράφα ἦσαν συνήθως αὐτὰ τὰ πρωτότυπα, — διότι, ὡς προεῖρηται, κατὰ τὴν κατάρτισίν των ἐλάμβανον ταῦτα εἰς χεῖρας των οἱ ἐνδιαφερόμενοι, — σπανίως δὲ ἀντίγραφα, ἐπίσημα ὅμως, γενόμενα ὑπὸ τοῦ καντζηλλιέρη ἢ τοῦ νοταρίου, ἐφ' ὅσον τὸ πρωτότυπον εἶχε παρακατατεθῆ ὑπὸ τοῦ ἐνδιαφερομένου εἰς τούτους.

Πλὴν τῶν ἐγγράφων, ἄλλο ἀποδεικτικὸν μέσον ἦσαν οἱ μάρτυρες. Τούτους ἡ ἐκάλει τὸ δικαστήριον αὐτεπαγγέλτως (ὑπ' ἀρ. 1, 2, 3, 21 κλπ. ἀποφάσεις) ἢ προσεκόμενον οἱ διάδικοι (πρβλ. ὑπ' ἀρ. 22, 25, 30 ἀποφάσεις). Ἐπίσης οἱ διαφερόμενοι ἐπὶ τῇ προόψει δικαστικοῦ ἀγῶνος ἐξήταζον ἐνίοτε ἐνόρκως μάρτυρας ἐνώπιον τοῦ καντζηλλιέρη, καὶ κατὰ τὴν δίκην προσῆγον εἰς τὸ δικαστήριον τὴν ἐκθεσιν ἐξετάσεώς των (ὑπ' ἀρ. 31 ἀπόφασιν). Ἐπὶ πλεόν ὅμως, προκειμένου περὶ τῆς διαγωγῆς προσώπων, τὸ δικαστήριον ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν του καὶ αὐτὴν τὴν κοινὴν γνώμην (ὅρα ὑπ' ἀρ. 7 ἀπόφασιν).

Σύνηθες ἀποδεικτικὸν μέσον ἦτο καὶ ἡ πραγματογνωμοσύνη, ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἀντικειμένων ἀπαιτούντων ἰδίαν ἐμπειρίαν ἢ διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ ποσοῦ γενομένων δαπανῶν ἢ ζημιῶν. Αὕτη διετάσσετο ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καὶ διεξήγετο ὑπὸ πεπειραμένων ἐνυπολήπτων προσώπων, οἵτινες ἐκαλοῦντο *σιμαριστᾶδες*, *τιμητᾶδες* ἢ *ἀποκοπιτᾶδες*, δηλαδὴ ἐκτιμηταὶ (βλ. ὑπ' ἀρ. 8, 10, 13, 15, κ. ἄ. ἀποφάσεις).

Τέλος, ὡς ἀποδεικτικὸν μέσον ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὁ ὅρκος τοῦ διαδίκου (βλ. λ.χ. ὑπ' ἀρ. 2, 21, 22).

Γενικῶς, τότε ἦτο δεκτὸν ἄνευ περιορισμοῦ τινὸς πᾶν μέσον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἡδύνατο νὰ συναχθῇ ἡ ἀλήθεια. Αἱ ἐκδιδόμεναι ὅμως ἀποφάσεις κατηρτίζοντο ἐγγράφως ὑπὸ τοῦ καντζηλλιέρη, ὅστις καὶ προσυπέγραφεν αὐτάς.

Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν κοινοτικῶν κριτηρίων ἐχώρει ἔφεσις. Τοιαύτη ἔφεσις εὔρηται καταχωρισμένη ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 47 ἀπόφασιν, εἶναι δὲ συντεταγμένη ἐνώπιον τοῦ καντζηλλιέρη. Δὲν ἀναφέρεται εἰς αὐτὴν ρητῶς πρὸς ποῖον ἀπευθύνεται, ἀλλ' ἀορίστως «*στοὺς ἐκλαμπροτάτους καὶ ὑψηλοτάτους ἀφεντᾶδες, ὁποῦ μᾶς*

ἐκουμαντάρουν». Νομίζομεν, ὅτι δι' αὐτοῦ ἐννοεῖται ὁ Καπουδὰν Πασῶς ἢ ὁ Μέγας Διερχμενός¹.

Ἀσχέτως πρὸς τὴν ἔφεσιν, ὁ μὴ εὐχαριστούμενος ἐκ τῆς ἀποφάσεως διάδικος ἠδύνατο νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν παράλληλον δικαιοδοσίαν τῶν ἐν Νάξῳ ἐδρευουσῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, ἥτοι εἰς τὸν Καδῆν, πρᾶγμα σπανίως συμβαῖνον (βλ. ὑπ' 17 ἀπόφασιν). Τὰ τουρκικὰ δικαστήρια ἀνεγνώριζον μὲν τὰ κοινοτικὰ τοιαῦτα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ τὰ ἐθεώρουν κατώτερα, καὶ δι' αὐτὸ ἠδύναντο νὰ τροποποιοῦν τὰς ἀποφάσεις τῶν², τοῦτο δὲ συνέβαινε συχνά, διότι τὰ τοῦ κυριάρχου δικαστήρια ἐφήρμοζον πάντοτε τὸν Ὄθωμανικὸν νόμον, ἥτοι δίκαιον διάφορον τοῦ τῶν Ἑλλήνων.

Τέλος, τὸ δεδικασμένον ἦτο σχεδὸν ἄγνωστον, εἰς τὰ ἑλληνικὰ (βλ. ὑπ' ἀριθ. 17 ἀπόφασιν), ὥς καὶ τὰ τουρκικὰ δικαστήρια.

Ἀλλὰ ἡ σημαντικώτερα, ὡς ἐσημειώθη, συμβολὴ τῶν ἀποφάσεων τούτων ἀνάγεται εἰς τὸ οὐσιαστικὸν δίκαιον, καὶ κυρίως τὸ Ἀστικόν.

Ἐνταῦθα ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ πραγματευθῶμεν ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν διαφορῶν θεσμῶν, οἵτινες προκύπτουν ἐκ τῶν ἀποφάσεων τούτων ὡς ἰσχύοντες εἰς τὴν νῆσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν προαπαιτεῖται ἡ δημοσίευσις ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ νομικῶν ἐγγράφων τῆς Μυκόνου καὶ ἄλλων ἐποχῶν. Ἐπίσης ἀποφεύγομεν καὶ τὴν σύγκρισιν πρὸς τὸ δίκαιον ἄλλων νήσων καὶ ἐν γένει ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, καθόσον τοῦτο δὲν δύναται ἢ ν' ἀγάγῃ εἰς ἐσφαλμένας ἐντυπώσεις καὶ συμπεράσματα, ἐφ' ὅσον ἀκόμη εἶναι σχεδὸν ἀνεξερεύνητον, πάντως δὲ μὴ ἐπαρκῶς ἠρευνημένον καὶ τὸ δίκαιον τῶν μερῶν τούτων³. Θὰ ἀρκεσθῶμεν μόνον νὰ δώσωμεν περιληπτικῶς ἐπεξηγηματικὰς πληροφορίας ἐπὶ τῶν εἰς τὰς ἀποφάσεις ἐμφανιζομένων κυριωτέρων θεσμῶν, ἰδίᾳ δὲ ἐκείνων οἵτινες εἶναι ξένοι πρὸς τὸ ἐπίσημον δίκαιον. Τοῦτο δὲ πράττομεν, χάριν μεγαλυτέρας σαφηνείας, εἰς τὸ ἀκολουθοῦν παρὰ πόδας ἐκάστην δημοσιευομένην ἀπόφασιν ὑπόμνημα.

Ἐκ προοιμίων παρατηροῦμεν μόνον γενικῶς, ὅτι τὸ ἐν Μυκόνῳ ἰσχύσαν Ἀστικὸν δίκαιον, καὶ δὴ κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα πρέπει νὰ ἦτο ἐν τῶν καθαρωτέρων ἀπὸ

¹ Περὶ τῆς τοιαύτης δικαιοδοσίας τοῦ πρώτου ἐξ αὐτῶν βλ. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Νομικὰ ἐγγραφα Σίφνου τῆς συλλογῆς Γ. Μαριδάκη (*Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας — Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*) τόμ. Γ' (Ἀθῆναι, 1956), 14 καὶ τοὺς αὐτόθι ἀναφερομένους.

² Βλ. Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ἡ κοινοτικὴ διοίκησις κλπ., ἐνθ' ἀν. 200 - 1, (γαλλιστί, 233).

³ Ὑπενθυμίζομεν ἐν τούτῳ, ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ Ἀπαντήσεις τῶν διαφορῶν Κοινοτήτων εἰς τὰ Ἐρωτήματα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης περὶ ἐθίμων τοῦ ἔτους 1833 ἀφοροῦν εἰς δίκαιον μεταγενεστέρως ἐποχῆς καὶ δὲν εἶναι πλήρεις, τὸ δὲ οὐσιωδέστερον, ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβεῖς.

ἀπόψεως ξενικῶν ἐπιδράσεων δίκαιον τῶν Κυκλάδων νήσων. Ἡ Μύκονος ἦτο μία ἐκ τῶν μικροτέρων καὶ ὀλιγανθρωποτέρων νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἀλλὰ καὶ ἄγονος. Ἔνεκα τούτου δὲν προσεφέρετο ὡς τόπος κατάλληλος πρὸς ἐγκατάστασιν ἐν αὐτῇ ἐποίκων συμπατριωτῶν τῶν Φράγκων κατακτητῶν. Οὕτως, ἐλάχιστοι Φράγκοι θὰ ἦλθον εἰς τὴν νῆσον, καὶ οὗτοι Βενετοὶ ὑπάλληλοι, καὶ τινες στρατιῶται. Τοῦτο ἐναρμονίζεται καὶ πρὸς τὴν πληροφορίαν τοῦ ἐν Νάξῳ μονίμως διαμένοντος Γάλλου μοναχοῦ P. Sauger, ὅστις εἰς τὴν κατὰ τὸ β' ἡμῖς τοῦ 17^{ου} αἰῶνος γραφεῖσαν ἱστορίαν του, ἀναφέρει ὅτι ἡ Μύκονος κατοικεῖτο μόνον ὑπὸ Ἑλλήνων¹. Ἡ πληροφορία του πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀξιόπιστος καὶ λόγῳ τῆς μακρᾶς παραμονῆς του ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἀλλὰ καὶ τῆς ιδιότητός του ὡς ἱησουίτου μοναχοῦ, ἐκ τῆς ὁποίας ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ τὰ τῶν Καθολικῶν. Ἄλλως τε καὶ ἐκ τῶν διασωθέντων ἐγγράφων τῶν πρώτων χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας προκύπτει ἡ ἔλλειψις Καθολικῶν ἐν τῇ νήσῳ, δι' ὃ καὶ ἡ μοναδικὴ ἐκκλησία τούτων παρέμεινε κλειστὴ ἐλλείψει πιστῶν. Οὐδέποτε ἰδρῦθη ἐν Μυκόνῳ ἰδίᾳ Ἐπισκοπὴ τῶν Καθολικῶν ἢ μοναστήριον, τὴν δὲ ἐν τῇ νήσῳ προπαγάνδαν καὶ τὸν προσηλυτισμὸν ἐπεχειροῦν οἱ ἐν Τήνῳ Ἴταλοὶ ἱησουῖται μοναχοί, μεταβαίνοντες εἰς αὐτὴν πρὸς τοῦτο². Ἐξ ἄλλου, εἰς τὰς νήσους τοῦ Δουκάτου τοῦ Αἰγαίου (Νάξον, Σύραν, Σαντορήνην κλπ.), οὐ μόνον ἔχομεν ἐγκαταστάσιν καὶ Γάλλων, ἀλλὰ εἶναι γνωστὸς καὶ ὁ σύνδεσμος τοῦ Δουκάτου πρὸς τὸ Πριγκιπᾶτον τοῦ Μορέως, ἀφοῦ ὁ δούξ τῆς Νάξου ἦτο ἐκ τῶν ὁμοτίμων τοῦ πρίγκιπος τοῦ Μορέως, θεωρηθεὶς μάλιστα διὰ τὴν στάσιν του ταύτην ὡς ἔνοχος προδοσίας πρὸς τὴν γενέτειραν. Ἐντεῦθεν ἦτο φυσικὴ ἢ εἰσαγωγὴ εἰς τὸ Δουκάτον τῶν Ἀσσιζῶν τῆς Ρωμανίας³, εἰς αἷς ἡ κούρτη τοῦ δουκὸς ὠφείλε ν' ἀποβλέπῃ, ὅταν τὰ συμφέροντα τοῦ τελευταίου δὲν ἀντετίθεντο εἰς τοῦτο. Ἐν Μυκόνῳ ὅμως, ὅπου ὁ δυναστεύων οἶκος τῶν Γκίξη δὲν εὐρίσκετο εἰς στενὸν σύνδεσμον πρὸς τὸ Πριγκιπᾶτον, ἀλλὰ διετήρει ἀγαθὰς σχέσεις πρὸς τὴν Βενετιάν, διέκειτο δὲ πατρόθεν ἐχθρικῶς πρὸς τὸν συγγενικόν του οἶκον τῶν Σανούδων τῆς Νάξου, εἶναι ζήτημα ἐὰν εἰσῆχθησαν ἢ, ἐὰν εἰσαχθεῖσαι τυχὸν αἱ Ἀσσιζαὶ τῆς Ρωμανίας, ἐφηροσόθησαν εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Ἀνεξαορτήτως ὅμως τῆς εἰσαγωγῆς ἢ μὴ τῶν Ἀσσιζῶν τῆς Ρωμανίας εἰς τὴν Μύκονον, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον νομίζομεν, ὅτι ἥσκει τότε κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ

¹ P. SAUGER (μετάφρ. Ἀ. Καράλη), Ἱστορία τῶν ἀρχαίων δουκῶν καὶ λοιπῶν ἡγεμόνων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους (Ἐρμούπολις, Σύρον, 1878), 188.

² Ἐκθέσεις περὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας τῆς νήσου Νάξου τοῦ ἱησουίτου Τοριλλίων, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Π. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ, εἰς περιοδ. «Παρθενός», Θ' (1885), 138.

³ Περὶ αὐτοῦ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ναξιακὰ νοταριακὰ ἐγγραφα τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Δουκάτου τοῦ Αἰγαίου, εἰς Ἑπετηρίδα Α.Ι.Ε.Δ. 4 (1951), (καὶ εἰς ἀνάτυπον) 115 ἐπ.

δικαίου, καὶ δὴ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ ἐν μέρει τοῦ κληρονομικοῦ ἐν τινι τόπῳ, ἦτο τὸ γεγονὸς τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως ἐν αὐτῷ ἐποίκων Φράγκων καὶ τῆς ἐπιμιξίας τούτων μετὰ τῶν ἐντοπίων. Ἐφ' ὅσον δὲν μαρτυρεῖται οὔτε πιθανολογεῖται τοῦτο διὰ τὴν Μύκονον, ὡς δειχθῆσεται κατὰ τὸν ὑπομνηματισμὸν ὠρισμένων ἐκ τῶν ἐκδιδομένων ἐνταῦθα ἀποφάσεων, παρίσταται εὐλόγον νὰ θεωρήσωμεν, ὅτι παρέμεινεν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν νῆσον τὸ Ἑλληνικὸν ἐθιμικὸν δίκαιον, ἐξελισσόμενον ἐθιμικῶς. Ἐκ παραλλήλου πρέπει ν' ἀναμνησθῶμεν, ὅτι ἀπὸ τῆς φραγκικῆς κατακτήσεως (1207) ἡ Μύκονος εἶχε διακόψει ὀριστικῶς πάντα κρατικὸν δεσμὸν μετὰ τῆς βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, διότι, καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1261), αὕτη δὲν ἀπετέλεσε μέρος τῆς ἀνασυσταθείσης Αὐτοκρατορίας, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς χεῖρας τοῦ οἴκου Γκίζη μέχρι τοῦ 1390, εἴτα δὲ ἐκκληρονομήθη ὑπὸ τῆς Βενετίας, παρ' ἧς κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, χωρὶς ὅμως καὶ κατὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν νὰ ἐγκατασταθῶν ἐν τῇ νήσῳ μονίμως τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἢ Τοῦρκοι¹. Ὅθεν, εἶναι αὐτονόητον, ὅτι ἡ Μύκονος παρέμεινε καὶ ξένη πρὸς τὸ μετέπειτα ἐπίσημον βυζαντινὸν δίκαιον, τοσοῦτ' ἄλλο, καθόσον οὐδὲ ἐμμέσως ἦτο δυνατόν νὰ κοινωνήσῃ αὐτοῦ, δηλαδὴ διὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διότι κατὰ τοὺς μακροὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας ἐστερεῖτο Ὁρθοδόξου ἱεράρχου, ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ διοχετεύσῃ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς διατάξεις τοῦ ἐπισήμου βυζαντινοῦ δικαίου. Δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἀνευρίσκομεν τὴν πρώτην καὶ μοναδικὴν μνείαν καὶ ἐφαρμογὴν εἰς τὰς ἐνταῦθα ἐκδιδομένας ἀποφάσεις ἐπισήμου βυζαντινοῦ νομοθετήματος ἐποχῆς μεταγενεστέρας τοῦ 1204, μόλις τὸ ἔτος 1682, καὶ ταύτην ὄχι παρὰ ἐντοπίου δικαστοῦ, ἀλλὰ ξένου πρὸς τὴν νῆσον, τοῦ Χίου βοεβόδα Λουκᾶ Λαμαλᾶ². Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐφαρμογαὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀρχαιοτέρων διατάξεων τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου γίνονται πάντοτε ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὡς δικαστοῦ³. Προφανῶς δέ, πράττουν τοῦτο οἱ ἱεράρχαι τῆς νήσου ἀκολουθοῦντες τὴν γραμμὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις ἐθεώρει τὸ βυζαντινὸν ἐπίσημον δίκαιον ὡς Ἑλληνικόν, καὶ ἀπέβλεπε διὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ἀντικατάστασιν καὶ ἐνοποίησιν τοῦ ποικίλου ἐθιμικοῦ δικαίου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ καὶ τῆς ἐν τούτῳ ἐνότητος τοῦ Γένους⁴.

¹ Ἐγγραφον τῆς Δημογεροντίας Μυκόνου τῆς 30-2-1828 (ΣΤ. ΜΑΝΕΣΗ, Μικρὰ Χρονικά Μυκόνου, εἰς ἐφημερ. *Νέα Μύκονος*, ἀρ. φύλλ. 12 (Ἀθῆναι, Φεβρουάριος 1949), ἐξ οὗ πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐν Μυκόνῳ δὲν ὑπῆρχον τότε εἰμὴ εἰς Τοῦρκοι καὶ 4 Τούρκισσαι, ἐξ ὧν ἡ μία Ἀράβισσα.

² Βλ. κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 26 ἀποφάσιν.

³ Ὅρα κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 12, 33 καὶ 34 ἀποφάσεις.

⁴ Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Τὸ ζήτημα τῶν δύο Ἀστικῶν κωδίκων, εἰς *Νέον Δί-*

3. Τρόπος εκδόσεως.

Αἱ ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις εἶναι γεγραμμέναι ἐπὶ χωριστῶν φύλλων χαρτου, καὶ ἄλλαι μὲν εὗρονται συνεσταχωμέναι μετ' ἄλλων ἐγγράφων (λ.χ. νοταριακῶν)¹, ἄλλαι δὲ λυταί.

Ἐπὶ κεφαλῆς ἐκάστης δημοσιευομένης ἀποφάσεως τίθεται ἡ ἔνδειξις κατὰ τάξεώς της εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, τὸ ἐκδόν αὐτὴν δικαστήριον, ἡ χρονολογία ἐκδόσεώς της, τὸ εἶδος τοῦ ἐγγράφου (πρωτότυπον, ἀντίγραφον, σχέδιον), τὰ ὀνοματεπώνυμα τῶν διαδίκων, ὡς καὶ ὁ νομικὸς χαρακτηρισμὸς τῆς διαφορᾶς.

Ὅλαι ἐκδίδονται, καθόσον γνωρίζομεν, νῦν τὸ πρῶτον. Ἐξ αὐτῶν, ἄλλαι μὲν εἶναι πρωτότυπα, ἄλλαι δὲ ἀντίγραφα, ἐξ ὧν αἱ ὑπ' ἀρ. 5 καὶ 36 φέρουν καὶ βεβαίωσιν τοῦ καντζηλλιέρη ὅτι ἀποτελοῦν ἀντιπεφωνημένα ἀντίγραφα.

Μία τούτων, ἡ ὑπ' ἀρ. 10, στερεῖται παντελῶς ὑπογραφῶν ἢ ἄλλης ἐνδείξεως, ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἀμφίβολον ἐὰν πρόκειται περὶ σχεδίου ἢ ἑλλιποῦς ἀντιγράφου. Ταύτην σημειοῦμεν ὡς σχέδιον.

Τόσον διὰ τὰ πρωτότυπα, ὅσον καὶ τὰ ἀντίγραφα ἐτηρήσαμεν τὸν ἴδιον τρόπον ἐκδόσεως, δεδομένου μάλιστα ὅτι τὰ τελευταῖα εἶναι σύγχρονα σχεδὸν μὲ τὰ πρωτότυπα, πολλὰ δ' ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κατηγοριῶν εἶναι γεγραμμένα ὑπὸ χειρὸς τοῦ αὐτοῦ καντζηλλιέρη.

Ὅλα σχεδὸν τὰ ἐκδιδόμενα εἶναι καλῶς διατηρημένα, οὐδὲν δὲ τούτων φέρει σφραγίδα.

Ἡ γλῶσσα τῶν ἀποφάσεων τούτων εἶναι ἡ δημώδης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξαιρέσει τῶν νομικῶν ὅρων καὶ ἐκφράσεων, οἵτινες, κατὰ κανόνα, ἀποτελοῦν μεταγραμματισμὸν τῶν ἀντιστοίχων βενετικῶν.

Προσέτι, περιέχουν αὐταὶ πλείστας ἀσυνταξίας καὶ ἀνορθογραφίας. Κατὰ τὴν ἐκδοσιν διωρθώσαμεν τὰ ὀρθογραφικὰ λάθη, ὥστε τὸ κείμενον νὰ εἶναι εὐχερῶς κατανοητόν, ἀλλ' ἐσεβάσθημεν τὸν γραμματικὸν τύπον καὶ τὸ ὕφος (style) τοῦ ἐγγράφου.

Εἰς τὸ apparatus σημειοῦμεν τὴν γραφὴν τοῦ ἐγγράφου, ὅπου δύναται νὰ γεννηθῇ ἀμφιβολία περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς διορθώσεώς μας. Ἐπίσης ὁσάκις δὲν

καιον, Ἔτος 2ον (1946), 163 II. I. ΒΙΣΒΙΖΗ, Τὸ πρόβλημα τῆς Ἱστορίας τοῦ Μεταβυζαντινοῦ δικαίου, εἰς Ἑπετηρίδα Α.Ι.Ε.Δ. 6 (1955) (καὶ εἰς ἀνάτυπον), 149.

¹ Τὰς συνεσταχωμένας ταύτας τὰ Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους χαρακτηρίζουν ὡς κώδικας. Τὴν ἔνδειξιν ταύτην χρησιμοποιοῦμεν κατ' ἀνάγκην καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα, ἐνῷ δὲν πρόκειται περὶ κωδίκων.

διατηροῦμεν τὸν τονισμόν τῶν κυρίων ὀνομάτων (προσώπων καὶ τόπων) τοῦ ἐγγράφου, εἰς τὸ apparatus ἐπαναλαμβάνομεν ταῦτα μὲ τὸν ἐν τῷ ἐγγράφῳ τονισμόν. Τέλος δὲ εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας τὸ κείμενον ἐκάστου ἐγγράφου παρατηρήσεις ἐπεξηγοῦμεν τὰς ἀκυρολογίας ἢ ἄλλα λάθη τοῦ ἐγγράφου.

Ὁ σκοπὸς τῆς παρούσης ἐκδόσεως καὶ ἡ προέχουσα νομικὴ σημασία τῶν ἐγγράφων τούτων, δὲν δικαιολογεῖ τὴν διπλὴν, διπλωματικὴν καὶ φιλολογικὴν, δημοσίευσιν αὐτῶν.

Ἡ στίξις εἶναι πάντοτε σύμφωνος μὲ τὴν καθ' ἡμᾶς ἔννοιαν τοῦ ἐγγράφου, καὶ ὅχι μὲ τὴν εἰς τὸ ἐκδιδόμενον ὑπάρχουσαν.

Ἐπίσης τὰ μεγάλα ἀρχικὰ γράμματα (initiales) χρησιμοποιοῦνται τόσον διὰ τὴν πρώτην λέξιν τοῦ κειμένου, ὅσον καὶ διὰ τὴν πρώτην λέξιν ἐκάστης παραγράφου καὶ περιόδου, ὡς ἐν τῇ σημερινῇ γλώσσῃ εἴθισται. Ὅμοίως καὶ διὰ τὰ κύρια ὀνόματα.

Παραλείπομεν ν' ἀναφέρωμεν εἰς τὸ προηγούμενον ἐκάστου ἐγγράφου ὑπόμνημα, εἰς αἱ ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσαι ὑπογραφαὶ εἶναι ἰδιόχειροι ἢ ἐγγράφησαν ὑπὸ τοῦ γραφέως τοῦ ἐγγράφου, διότι τοῦτο εὐκόλως νοεῖται ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ ἐκδεδομένου ὡς πρωτοτύπου ἢ ἀντιγράφου. Καθόσον, εἰς μὲν τὸ πρῶτον αἱ ὑπογραφαὶ εἶναι αὐτόγραφοι, εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἔχουν γραφῇ διὰ χειρὸς τοῦ ἀντιγραφέως. Κατ' ἀκολουθίαν, ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ ἐκδιδόμενου ἐγγράφου ὡς πρωτοτύπου ἢ ἀντιγράφου ἐξυπακούεται συγχρόνως, εἰς αἱ ὑπογραφαὶ εἶναι ἰδιόχειροι ἢ οὐ. Εἰς τὸ apparatus ὅμως παραθέτομεν τὰς ἰδιοχείρους μόνον ὑπογραφὰς ὡς ἐν τῷ ἐγγράφῳ, δηλαδή, ἄνευ διορθώσεων, ὡς ἔνδειξιν τῆς μορφώσεως ἐκάστου ὑπογραφέως.

Πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεων, κρίνομεν σκόπιμον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι εἰς τινὰ τῶν ἐκδιδόμενων ἐγγράφων, καὶ συγκεκριμένως τὰ ὑπ' ἀρ. 4, 8, 9, εἰς τὴν προσθίαν ὄψιν ἐν ἀρχῇ καὶ εἰς τὸ ἄκρον αὐτῶν ὑπάρχει ἡ λέξις *κόπια* ἢ *κόμπια* ἢ μόνον τὸ ἀρχικὸν γράμμα αὐτῆς *Κ*. Ἡ λέξις αὕτη σημαίνει, βεβαίως, ἀντίγραφον, ἀλλὰ δὲν νομίζομεν ὅτι ἐτέθη μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι τὸ ἐγγράφον τοῦτο ἀποτελεῖ ἀντίγραφον. Φρονοῦμεν, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ πρωτοτύπου, διότι εἰς τὰ ἐγγράφα ταῦτα ὑπάρχουν αὐτόγραφοι αἱ ὑπογραφαὶ τῶν ὑπογραφέων, ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινεν, εἰς ἐπρόκειτο περὶ ἀντιγράφου. Ἐνταῦθα τὸ *κόπια* δηλοῖ καθ' ἡμᾶς ὅτι ἔχει χορηγηθῇ ὑπὸ τοῦ καντζηλλιέρη πρὸς τὸν ἐνδιαφερόμενον ἀντίγραφον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συνηθίζετο τότε νὰ σημειῶται, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ παλαιότερα ναξιακὰ ἔγγραφα¹

¹ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ναξιακὰ νοταριακὰ ἔγγραφα τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ δουκάτου τοῦ

Ἡ λέξις ὅμως κόπια εὐρηται καὶ εἰς τὰς ὑπ' ἀρ. 5 καὶ 36 ἀποφάσεις, αἵτινες ἀναμφισβητήτως ἀποτελοῦν ἐπίσημα ἀντίγραφα, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐν αὐταῖς ρητῶς ὑπὸ τοῦ ἀντιγράφαντος νοταρίου. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, νομίζομεν πιθανώτερον, ὅτι ἡ λέξις κόπια ἐτέθη πρὸς δήλωσιν τοῦ ὅτι ἐκ τοῦ ἐν τῇ Καντζελλαρία ἀποκειμένου ἀντιγράφου τούτου ἐχορηγήθη ἄλλο ἀντίγραφο εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον, καὶ ὅχι ὅτι τὸ ἔγγραφο ἀποτελεῖ ἀντίγραφο. Διότι, ἄλλως, θὰ ἦτο ἄσκοπος ἡ ἀναγραφὴ τῆς λέξεως ταύτης, εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 5 ἀπόφασιν, ὅπου ἐν ἀρχῇ μὲν αὐτῆς γράφεται ὅτι προσήχθη εἰς τὴν Καντζελλαρίαν κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Μυκόνου, εἰς τὸ τέλος δὲ ὑπάρχει καὶ εἰδικὴ βεβαίωσις ὅτι ἀποτελεῖ πιστὸν ἀντίγραφο, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου εἰς ἄλλας ἀποφάσεις, αἵτινες ἀποτελοῦν ἐπίσης ἀντίγραφα, ὡς λ.χ. αἱ ὑπ' ἀρ. 11, 15 κλπ., ἐλλείπουν καὶ ἡ ρητὴ βεβαίωσις τοῦ καντζηλλιέρη, ὅτι εἶναι ἀντίγραφο, καὶ ἡ λέξις «κόπια».

Ὡς πρὸς τὰ κριτικὰ σημεῖα (signes critiques) ἠκολουθήσαμεν καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει τοὺς κανόνας τῆς *Emploi des signes critiques* (1938) κατὰ τὰ λεπτομερῶς ἀποδεκτὰ γενόμενα ὑπὸ τοῦ ἐν Palermo VIII Διεθνoῦς Συνεδρίου τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν (1951)¹, ἥτοι

- ... ὑπὸ τινὰς λέξεις σημαίνει, ὅτι τὰ γράμματα ταῦτα εἶναι ἄσαφῇ ἢ ὅτι τῶν ὑπολοίπων ἀμφιβόλων γραμμάτων προτείνεται μία μεταγραφὴ.
- ( ) δηλοῖ λύσιν βραχυγραφίας.
- [ ] σημαίνει ὅτι συμπληροῦται ὑπὸ τοῦ ἐκδότου χάσμα τοῦ κειμένου. Ἐὰν δὲν προτείνεται οὐδεμία ἀποκατάστασις, εἰκονίζονται μεταξὺ τῶν [ ] τόσαι στίγματα ὅσα τὰ εἰκονιζόμενα κατεστραμμένα γράμματα τοῦ ἔγγραφου.
- < > δηλοῖ ὅτι ὁ γραφεὺς παρέλειπεν ἐξ ἀπροσεξίας τὴν, τὰς λέξεις ἢ τὰ ἐν τῷ < > περικλειόμενα γράμματα.
- { } σημαίνει ὅτι πλεοναστικῶς ὁ γραφεὺς ἔγραψεν (ἐπὶ παραδ. δις) ἐξ ἀπροσεξίας τὰς λέξεις ἢ τὰ γράμματα τὰ ἐγγεγραμμένα μεταξὺ { }, εἰς τρόπον ὥστε ἡ κατανόησις τοῦ κειμένου ἀπαιτεῖ νὰ παραλειφθοῦν ταῦτα.
- / / αἱ ἐντὸς αὐτῶν λέξεις ἢ γράμματα σημαίνει ὅτι ἔχουν γραφῇ ὑπὸ τοῦ γραφέως τοῦ ἔγγραφου εἰς τὸ διάστιχον.

Αἰγίου, ἐνθ' ἀν., 4. Εἰς τὰ ἔγγραφα ταῦτα, καίτοι ἐπρόκειτο περὶ κώδικος, εἰς τὸν ὁποῖον ὅλαι αἱ ἐν αὐτῷ καταχωρημέναι πράξεις εἶναι ἀντίγραφα ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, ἡ λέξις «κοπιασμένη» ἢ «ἐνυαλμένη» δὲν ἀναγράφεται εἰς ὅλας, ἀλλὰ μόνον εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν.

¹ F. DÖLGER, Richtlinien für die Herausgabe Byzantinischer Urkunden, εἰς *Atti dello VIII Congresso Internazionale di studi bizantini*, ἐν *Studi Byzantini e Neellenici*, VII (Roma, 1953), 55-66. Ἐτι δὲ βλ. καὶ *Revue des Études Byzantines*, X (1952), 124-128.

† † τίθενται μεταξύ τούτων τὰ χωρία, τὰ ὅποια δὲν ἠννοήσαμεν καὶ θεωροῦμεν τὸ χωρίον ὥς διεφθαρμένον ὑπὸ τοῦ γραφέως τοῦ ἐγγράφου.

¶ ¶ δηλοῖ γράμματα διαγεγραμμένα ὑπὸ τοῦ γραφέως.

Σχετικῶς μὲ τὴν ἔνδειξιν τῶν βραχυγραφιῶν, παραλείπομεν ταύτην ὡςάκις πρόκειται περὶ συνήθων βραχυγραφιῶν ἢ περὶ ταχυγραφίας διὰ φωνητικοῦ συμβόλου, ὅπερ δὲν εἶναι ἄγνωστον καὶ μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἑλληνικὴν γραφήν, ὥς λ.χ. *υ=ου* κλπ.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ *

1

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφαισις τοῦ Ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου Μυκόνου τῆς 2 Νοεμβρίου 1648.

Διάδικοι. Μάρκος Φούσκουλος — Γεώργιος Στάθης.

Ἀμφισβήτησις κληρονομικοῦ δικαιώματος.

+ Προκαθιζέμενου τοῦ πανιερω(τάτου) ἀρχιεπισκόπου Σίφνου² καὶ Μυκόνου κυρίου Ἀθανασίου μετὰ τῶν τιμιο(τάτων) κληρικῶν καὶ³ εὐγενεστάτων ἀρχόντων προσῆλθεν ὁ Μάρκος Φούσκουλος, ἐ⁴γκαλῶν τὸν Γεώργιον Στάθην ἀπάνω σὲ κληρονομίαν, ὅπου⁵ ἤθελεν ἀφήσει ἡ γυναῖκα τοῦ ἄνωθεν Μάρκου. Ὁθεν, ὁ πανι⁶ερώτατος ἀρχιεπίσκοπος γροικῶντας καὶ τῶν δύο μερίδων τὸ⁷ δίκαιον ἐθέλησε, ἔστοντας καὶ νὰ εἶναι μεγάλη ὑπόθεσις, καὶ ἐπροσ⁸κάλεσε τὸν παπᾶ κὺρ Ἰγνάτιον καὶ καθηγούμενον τῆς Τουρλιανῆς⁹ καὶ τὸν παπᾶ κὺρ Μάρκο Καρίθιο καὶ παπᾶ Γεώργη Σκορ(δίλῃ) καὶ μισερ Φρα¹⁰ζέσκο Κόκκο. Οἱ ὁποῖοι ὅλοι οἱ ἄνωθε ἐπήγασιν μέσ' τὸ μέγα Νικό¹¹λαον, παρόντος καὶ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἐζαμινάρασι καὶ τὸν κὺρ Ἰωάννη¹² Ψάρο, ὅπου ἔτανε παρόντος στὸ γάμο, καὶ ἐμάθασιν ὅλη τὴν ἀ¹³λήθει[α]. Ἐτζι, γροικῶντας ὅλη τὴν ὑπόθεσιν [...]ὅς τ' πασ τ' εἶναι τὰ¹⁴ πρά[μα]τα, ἀποφασίζουσιν ὅλοι μιᾷ γ[νώ]μη καὶ μιᾷ βουλῇ,¹⁵ ὅτι νὰ μὴν ἔχη νὰ κάμῃ ὁ Μάρκος ἀπὸ τὸ πρᾶμα τῆς γυναίκας του,¹⁶ μήτε πολὺ μήτε ὀλίγο, μόνο νὰ εἶναι τοῦ Γεώργη Στάθης, ὡς γονικόν του¹⁷ πρᾶμα· με τοῦτο νὰ δώνη ὁ Γεώργης τοῦ ἄνωθε Μάρκου γρόσα 60, ἡ¹⁸ γου ἐξήντα, καὶ πλέον νὰ μὴν ἔχη νὰ κάμῃ εἰς περὶ τοῦ ἄλλου, μή¹⁹τε πολὺ μήτε ὀλίγο, εἰς πένα γρόσα 100, ὅποιοι σκανδαλι²⁰σῃ πλέον· καθὼς καὶ τὰ δύο μέρη ἐκοντεταριστήκασι, ὅτι ὅποιοι²¹ δὲν σεττάρει, ὅτι κρίνουσι οἱ

* τουρλιάνις ||¹⁰⁻¹¹ νικολάον ||¹² ψᾶρὸ ὅπουτάνε ||¹³ ... ὅς πάσῃνε

* Πρὸς μερικὴν συμπλήρωσιν τοῦ κενοῦ ἐκ τῆς μὴ διπλωματικῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγγράφων ἐκρίναμεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν φωτοτυπίας τῶν χαρακτηριστικωτέρων ἐξ αὐτῶν.

ἄνωθε κριτᾶδες, νὰ πληρώνη γρό||²²σα 100. Εἰς τοῦτο ἐγένετο τὸ παρὸν γράμμα εἰς ἀσφάλειαν —

||²³ — 'Εν ἔτει 1648 Νοεβρίου 2. Ἀκόμη εἴ τι χρέος χρεωστῇ ὁ Ἰωάννης τοῦ Ἀν||²⁴τρέα, νὰ μὴν ἔχη νὰ δώση ὁ Γεώργ||²⁵γης μήτε πολὺ, μήτε ὀλίγο, καὶ ὅπ[ου] ||²⁶ εὔρεθῇ πρᾶμα του, ἅς πληρῶ||²⁷νουνται.

||²⁸ — 'Ο Σίφνου καὶ Μυκόνου Ἀθα(νάσιος)

||²⁹ — Ἰερεὺς Γεώργιος σκευοφύλαξ Μυκόνου βεβαιώνω τ' ἄνωθε

||³⁰ — Φραντζέσκο Κόκκος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν —

||³¹ — Μᾶρκος Ἰερεὺς καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἀρχιερέως βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν —

||²⁸ 'Ο Σίφνου κε μηκόνου Αθα(νάσιος) ||²⁹ Ἰερεὺς γεώργιος σκευοφύλαξ μηκόνου βεβενο τανοθε ||³⁰ φραντζέσκο κοκος βεβενο τα ανοθεν ||³¹ μαρκος Ἰερεὺς καὶ ἐπίτροπος του αρχιερεως βεβεώνω τα ανοθεν

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. (Σχετικὴ πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν εἶναι ἡ κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 17, ἐξ ἧς διασαφηνίζεται τὸ ἱστορικὸν καὶ τῆς παρούσης).

Ὁ ἐνάγων ἐκ τοῦ γάμου του εἶχεν ἀποκτήσει τέκνον. Τοῦτο ἀπέθανε διαρκούντος τοῦ γάμου, ἔπειτα δὲ ἀπέθανεν ἀδιάθετος καὶ ἡ μήτηρ. Ἦδη, ὁ ἐνάγων ζητεῖ ν' ἀναγνωρισθῇ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμος τῆς συζύγου του, καὶ ὅχι ὁ ἐναγόμενος θεῖος τῆς. Ἡ ἀπόφασις δέχεται, ὅτι ἡ κληρονομία ἀποτελεῖται ἀπὸ γονικὰ πρᾶγματα καὶ κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου (βλ. ὑπ' ἀρ. 17 ἀπόφασιν), μὴ ὑπαρχόντων τέκνων κατὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ταῦτα κληρονομεῖ ὁ πλησιέστερος συγγενὴς τῆς συζύγου, καὶ ὅχι ὁ ἐπιζῶν σύζυγος. Περαιτέρω ἡ ἀπόφασις ὑποχρεοῖ τὸν ἐναγόμενον νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν ἐνάγοντα γρόσια 60, χωρὶς ν' ἀναφέρῃ τὴν αἰτίαν. Τοῦτο ἡδύνατο νὰ ὀφείλῃται εἰς διαφόρους λόγους (λ. χ. εἰς δαπάνας γενομένας ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος ἐπὶ τῶν κληρονομαίων κλπ.). Πιθανώτερον εἶναι, ὅτι ταῦτα ἐπιδικάζονται εἰς τὸν ἐνάγοντα εἰς ἐκπλήρωσιν ὅρου αὐτοῦ τούτου τοῦ προικοσυμφώνου, τὸ ὁποῖον θὰ ὥριζεν ὅτι, ἐν περιπτώσει θανάτου τῆς συζύγου, νὰ δίδηται τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς τὸν ἐπιζῶντα σύζυγον, πρᾶγμα σύνηθες κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (ὅρα καὶ ὑπ' ἀρ. 18 ἀπόφασιν). Τέλος, διὰ τῆς ἀποφάσεως ἀπειλεῖται καὶ πρόστιμον 100 γροσίων κατὰ τοῦ διαδίκου, ὅστις δὲν ἤθελε τυχὸν ἀποδεχθῇ τὴν ἀπόφασιν. Τὴν διάταξιν τῆς ἀποφάσεως περὶ μὴ πληρωμῆς ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου χρέους τοῦ Ἰωάννου δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως ἄξιος ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἶναι πρωτίστως ὁ χαρακτηρισμὸς ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως τῆς κληρονομίας τῆς συζύγου ὡς γονικοῦ πρᾶγματος, ὅστις χρησιμεύει καὶ ὡς αἰτιολογία τῆς δοθείσης λύσεως. Εἶναι δὲ ὁ ὅρος οὗτος τοσούτῳ μᾶλλον ἀξιοπρκατήρητος, καθόσον ἀπαντᾷ καὶ εἰς πολλὰς τῶν ἐπο-

μένων αποφάσεων, κυρίως ἐπὶ ὑποθέσεων κληρονομικῆς φύσεως, ὡς καὶ προτιμήσεως (λ. χ. ὑπ' ἀρ. 8, 13, 26, 44, 47 αποφάσεις), εἶχε δὲ κεφαλαιώδη σημασίαν ἐπὶ τοῦ περιουσιακοῦ δικαίου τῆς νήσου. Σημειωτέον, ὅτι περὶ τῶν γονικῶν αἱ αποφάσεις αὐταὶ ἐπικαλοῦνται πάντοτε ὡς ρυθμιστικούς τούτων κανόνας τὰ *ἔθιμα τοῦ τόπου*. Τὸ ἐπίθετον γονικός· ἡ·όν, παραγόμενον ἀπὸ τὸ γονή, ἀπαντᾷ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, ἐσήμαινε δὲ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους προγονικός. Εἰδικῶς, ὁ ὅρος γονικὸν πρᾶγμα ἢ γονικὴ περιουσία συναντᾶται κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν εἰς τὰς πλείστας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου (π. χ. εἰς Φολέγανδρον, *Ἔθιμα τοῦ ἔτους 1808*, εἰς I. καὶ II. ΖΕΠΩΝ, J.G.R., VIII, 521), εἰς Νάξον (I. ΒΙΣΒΙΖΗ, Νεξιακὰ νοταριακὰ ἔγγραφα, ἐνθ' ἄν. 144-5), εἰς Μῆλον (ΙΩΣ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ, *Ἡ ἱστορία τῆς νήσου Μήλου* (Ἀθήναι, 1927), 338), εἰς Χίον (I. ΒΙΣΒΙΖΗ, Αἱ μεταξὺ τῶν συζύγων περιουσιακαὶ σχέσεις εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, εἰς *Ἑπετηρίδα Α.Ι.Ε.Δ.*, 1 (1948) (καὶ εἰς ἀνάτυπον), 93, 96, 102, 119) κλπ.) καὶ ἀποτελεῖ νομικὸν ὅρον. Ἐνταῦθα θὰ περιορισθῶμεν νὰ ἐκθέσωμεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ περὶ γονικῶν, ὡς ἐκράτουν εἰδικῶς εἰς τὴν Μύκονον κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα, βάζει τῶν ἐν τῷ παρόντι ἐκδιδομένων αποφάσεων καὶ τῶν γνωστῶν εἰς ἐμὲ ἀνεκδότων νοταριακῶν ἐγγράφων τῆς νήσου.

Ὡς γονικὴ περιουσία εἰς τὴν Μύκονον ἐθεωροῦντο τὰ ἀκίνητα περιουσιακὰ στοιχεῖα φυσικοῦ τινος προσώπου, ἅτινα περιήλθον εἰς αὐτὸ ἐκ κληρονομικῆς διαδοχῆς, προικὸς ἢ δωρεᾶς παρὰ τῶν ἀνιόντων ἢ ἄλλων ἐκ πλαγίου ἐξ αἵματος συγγενῶν μέχρι καὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ. Πρὸς τὴν περιουσίαν ταύτην ἀντιδιαστέλλεται ἡ ἐλευθέρως ἢ ἐξουσιαστικῶς κατεχομένη (βλ. ὑπ' ἀρ. 6 ἀπόφασις), ἡ ἐπίκτητος, ἣν ἀπετέλουν πάντα τὰ λοιπὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα, (τὰ κινητά, ἐκ δὲ τῶν ἀκινήτων, ἰδίᾳ τὰ ἐξ ἀγορᾶς, καὶ γενικῶς τὰ ἰδίῳ καμάτῳ κτώμενα κλπ.). Ἐπὶ τῶν γονικῶν ἐκράτουν ἴδιοι κανόνες καὶ ὑπῆρχον περιορισμοὶ ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν αὐτῶν διὰ δικαιοπραξιῶν ἐν ζῳῇ ἢ αἰτία θανάτου, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς, ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὅπως περιέλθουν εἰς τὰ τέκνα, ἐν ἐλλείψει δ' αὐτῶν εἰς τοὺς πλησιεστέρους συγγενεῖς τῆς γραμμῆς ἐκείνης, πατρικῆς ἢ μητρικῆς, ἐξ ἧς ταῦτα προήρχοντο. Ὁ κανὼν οὗτος ἐν τῇ Δύσει ἐκφράζεται διὰ τοῦ ἀξιώματος *paterna paternis, materna maternis*, εἰς τὴν Δωδεκάνησον δὲ διὰ τοῦ «τὸ γονικὸν ὡς τὸ γονικὸν» ἢ «τὸ θηλυκὸν ὡς τὸ θηλυκὸν καὶ τ' ἀρσενικὸν ὡς τ' ἀρσενικὸν» (Πάτμος).

Κατ' ἀρχήν, ἐν Μυκόνῳ ὁ κύριος τῆς γονικῆς περιουσίας εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαλλοτριώσεώς της διὰ συμβάσεων ἀμφοτεροβαρῶν, εἰδικῶς ὅμως ἐπὶ πωλήσεως οἱ πλησιεστέροι ἐξ αἵματος συγγενεῖς μέχρι τοῦ τετάρτου βαθμοῦ (γονικάριοι), ἐκέχτηντο ἐπὶ τοῦ πωλουμένου γονικοῦ ἀκινήτου δικαίωμα προτιμήσεως ἢ ἀνακλήσεως τῆς πωλήσεως. (Περὶ τῆς προτιμήσεως βλ. κατωτέρω τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 8 ἀπόφασιν ἐκτιθέμενα καὶ τὰς ἐκεῖ παραπομπάς). Προκειμένου δὲ περὶ διαθέ-

σεως τῆς περιουσίας ταύτης διὰ χαριστικῆς δικαιοπραξίας ἐν ζωῇ ἢ αἰτίᾳ θανάτου πρὸς μὴ γονικαίους συγγενεῖς, ὁ κύριος δὲν εἶχεν ἀπεριόριστον δικαίωμα. Ὡφείλε ν' ἀπονείμῃ ἢ νὰ διατηρήσῃ μέρος ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν κληρονομίαν του, ὥπως τοῦτο περιέλθῃ εἰς τοὺς ὁρισμένους ἐξ αἵματος συγγενεῖς μέχρι τοῦ τετάρτου βαθμοῦ τῆς γραμμῆς ἐξ ἧς προήρχετο ἡ περιουσία, τοῦ ἐγγυτέρου τούτων ἀποκλείοντος τὸν ἀπωτέρου βαθμοῦ. Ὑπαρχόντων πλειόνων συγγενῶν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ (τῶν ἀδελφοπαίδων λαμβανόντων τὴν θέσιν τοῦ προαποθιώσαντος γονέως), ἡδύνατο ὁ κύριος νὰ διαθέσῃ ταύτην εἰς τινὰς μόνον ἐξ αὐτῶν (βλ. τὴν ὑπ' ἀρ. 25 ἀπόφασιν). Οὗτος, δηλαδή, δὲν ἡδύνατο ν' ἀποξενώσῃ πάντας τοὺς γονικαίους καὶ ν' ἀπονείμῃ τὴν περιουσίαν ταύτην ἐξ ὁλοκλήρου εἰς ἀπωτέρους συγγενεῖς ἢ ἐξωτικούς (βλ. τὴν ὑπ' ἀρ. 26 ἀπόφασιν). Μεταξὺ ἀρρένων καὶ θηλέων συγγενῶν οὐδεμία διάκρισις ἐγίνετο. Ἡ τυχὸν παρὰ τὰς νομίμους διατάξεις διάθεσις τῆς γονικῆς περιουσίας ἦτο ἄκυρος, εἶχε δὲ δικαίωμα μὲ ἐμπράγματον δύναμιν ὁ ἐξ αὐτῆς βλαπτόμενος συγγενὴς νὰ διεκδικήσῃ ταύτην παρὰ τοῦ κατέχοντος τρίτου (βλ. ὑπ' ἀρ. 15 ἀπόφασιν).

Εἰδικὴ κατηγορία γονικῆς περιουσίας ἦτο ἡ λεγομένη *κοιτετζιονάδα*. Ταύτην ἀπετέλουν τὰ ἀκίνητα πράγματα φυσικοῦ τινος προσώπου, διὰ τὰ ὅποια εἰς τὸν τίτλον τῆς πρὸς αὐτὸ μεταδιθέσεως ὑπῆρχεν ὁ ὅρος (*κοιτεζιὸ*) νὰ διαφυλαχθοῦν, διὰ νὰ παραδοθοῦν εἰς τὰ τέκνα του, μὴ ὑπαρχόντων δὲ τέκνων κατὰ τὸν θάνατόν του, εἰς τοὺς πλησιεστέρους συγγενεῖς τῆς γραμμῆς ἐξ ἧς προήρχετο ἡ περιουσία αὐτῇ. Ἐπὶ τῆς τοιαύτης περιουσίας πᾶσα *ἐκουσία ἀπαλλοτριώσις* (ἐξαίρεσις μόνον ἀφεύκτου ἀνάγκης λόγῳ ἀπορίας) διὰ δικαιοπραξίας ἐν ζωῇ ἢ αἰτίᾳ θανάτου πρὸς ἄλλα πρόσωπα ἦτο ἄκυρος, τοῦ γονικαίου δυναμένου νὰ διεκδικήσῃ ταῦτα ἔναντι παντὸς τρίτου κατέχοντος αὐτά.

Ἡ *κοιτετζιὸ* αὕτη συναντᾶται συνήθως ἐπὶ προικοσυμφώνων (εἰδικώτερον γίνεταί λόγος περὶ αὐτῶν ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 6 ἀπόφασιν, εἰς ἣν καὶ παραπέμπομεν πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεων), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐκ μέρους συγγενῶν μεταδιδαστικῶν δικαιοπραξιῶν ἀκινήτου περιουσίας. Ἀκόμη ἡδύνατο νὰ τεθῇ ἡ τοιαύτη *κοιτετζιὸ* καὶ εἰς χαριστικὰς δικαιοπραξίας (ἑωρεάς, κληροδοσίας κλπ.) μεταδιθέσεως ἐλευθέρας ἀκινήτου περιουσίας γινομένης εἰς τινὰ παρὰ ἐξωτικοῦ. Ὅπως καὶ ἀντιθέτως, ὁ μεταδιδάζων γονικὴν περιουσίαν εἰς γονικάριον ἡδύνατο νὰ μεταδιδόσῃ ταύτην εἰς αὐτόν, δηλῶν ρητῶς ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς παραχωρήσεως ἢ καὶ μεταγενεστέρως, ὅτι τοῦ τὴν δίδει ὡς ἐλευθέραν, ὅποτε ἡ τέως γονικὴ περιουσία ἐξωμοιοῦτο κατὰ πάντα πρὸς τὴν ἐπίκτητον. Ἐν ἄλλοις λόγοις, τὴν ἰδιότητα τῆς περιουσίας διὰ τὸ μέλλον ὡς γονικῆς ἢ ὡς ἐλευθέρας ἡδύνατο νὰ προσδώσῃ ἡ μεταδιδαστικὴ πράξις κατὰ τροποποίησιν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου, οὕτω δὲ ὑπὸ τὴν ἀποψιν αὐτὴν αἱ περὶ γονικῶν ἐθιμικαὶ διατάξεις δὲν ἀπετέλουν ἀναγκαστικὸν δίκαιον. Ὅθεν, ἐν περιπτώσει ἐλευ-

θερώσεως τῆς γονικῆς περιουσίας, ὁ λήπτης γονικάριος ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ ταύτην κατ' οἰκείαν κρίσιν καὶ ἄνευ περιορισμῶν διὰ δικαιοπραξιῶν ἐν ζῳῇ ἢ αἰτία θανάτου, ὅπως τὴν ἐπικτήτων περιουσίαν (βλ. ὑπ' ἀρ. 29 ἀπόφασιν). Καὶ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, ποία ἡ προέλευσις τῆς ἰσχυούσης κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὴ εἰς τὰς πλείστας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους νομικῆς ταύτης ἀρχῆς, ἐιδικώτερον δὲ ἐν Μυκόνῳ;

Ἡ διάκρισις μεταξὺ γονικῆς καὶ ἐπικτήτου περιουσίας καὶ τὸ ἐκφράζον ταύτην νομικὸν ἀξίωμα *paterna paternis, materna maternis*, ἦτο γνωστὴ καὶ ἰσχυροῦσεν εἰς τὰς πλείστας Χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ, καταργηθεῖσα διὰ τῶν νεωτέρων κωδικοποιήσεων. Ἐκ τῆς συμπτώσεως δὲ τῆς ἐμφανισεῶς τῆς εἰς τὰ νομικά ἔγγραφα, κυρίως, τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου τῆς ἐποχῆς τῆς Φραγκοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας, εἶναι εὐλογον νὰ γεννηθῇ ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ ἐντύπωσις, ὅτι αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Γαλλικοῦ ἢ τοῦ Ἰταλικοῦ δικαίου (περὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Γαλλικοῦ δικαίου βλ. P. VIOLETT, *Histoire du droit civil Français*² (Paris, 1905), 665, 824, 908, 909. E. CHÉNON, *Histoire générale du droit Français public et privé des origines à 1815*, II (Paris, 1929), 230 ἐπ., διὰ δὲ τὴν τοῦ Ἰταλικοῦ δικαίου τὴν ἀξιολογωτάτην πραγματείαν τοῦ Καθ. A. MARONGIU, *Beni parentali e acquisti nella storia del diritto Italiano* (Bologna, 1937). Ἐξ ἐγγυτέρως ὅμως ἐξετάσεως τοῦ θέματος, ἀκόμη καὶ βάσει τῶν σήμερον ὑπαρχουσῶν εἰς τὴν διάθεσίν μας ἐλλειπῶν καὶ χασματικῶν πηγῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν εἰδήσεων, ἡ ἐκδοχὴ αὕτη δὲν φαίνεται εὐσταθοῦσα. Ἀνατρέχοντες εἰς τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν δίκαιον, βλέπομεν ὅτι εὐρηται εἰς αὐτὸ διάκρισις πραγμάτων προερχομένων ἐκ κληρονομίας ἐνὸς ἀνιόντος («τὰ πατρῶα, τὰ παππῶα» ἸΣΑΙΟΣ περὶ Κίρωνος Κλήρ. § 34. ΠΟΛΥΔΕΥΚΟΥΣ Ὀνομαστ. VIII, 45), ἀπὸ τῶν ἐξ ἄλλης κληρονομίας (πατρικῶν καὶ κληρονομικῶν. Corp. Inscr. Graec. 2694 b., l. 3 (ἐκδ. Aug. Boeckh). Ἐπίσης συναντᾶται ἡ ὑποδιαίρεσις μεταξὺ πατρικῆς καὶ μητρικῆς περιουσίας («τὰ πατρῶα, μήτε τὰ μητρῶα» Dittenbergero, *Sylloge*, I. G.³, I, 306 (VII, 52), μετ' ἐφαρμογῆς ἐπὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικῆς διαδοχῆς εἰδικῶς ἐπὶ τῆς προικῆς, ἥτις, λυομένου τοῦ γάμου θανάτῳ τῆς γυναικὸς, περιήρχετο εἰς τὰ τέκνα, ἐλλείψει δὲ τούτων, εἰς τὸν συστήσαντα ἢ τοὺς κληρονόμους του. (Γ. ΣΙΜΩΝΕΤΟΥ, Αἱ περιουσιακαὶ σχέσεις τῶν συζύγων κατὰ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν δίκαιον, εἰς Τόμον Κ. Ἀρμενοπούλου ἐπὶ τῇ ἐξακοσιετηρίδι τῆς Ἐξαβίδου αὐτοῦ (Θεσσαλονίκη, 1952), 577, 581). Ἔτι δὲ ἦτο γνωστὴ καὶ ἡ κατηγορία τῆς ἐπικτήτου περιουσίας («αὐτοκτήτοις χωρίοις». P. CAUER, *Delectus I. G.*, 68 (Θήρας ἀρ. 67, στ. 32) ἐπὶ παραχωρήσεως ὑποθήκης, καὶ ΑΓΣΙΟΥ, ὑπὲρ Ἀριστοφάνους χρημάτων § 37 «...καὶ εἴ τις μὴ κτησάμενος, ἀλλὰ παρὰ τοῦ πατρὸς παρα-

λαβὼν τοῖς παισὶ διένειμεν . . . ») (Περὶ τῶν κατὰ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν δίκαιον ἀντὶ ἄλλου πρὸς Α. MARONGIÙ, ἔνθ' ἀν. 4 ἐπ., καὶ τὰς αὐτόθι παραπομπάς).

Τὰς διακρίσεις ταύτας μὲ τὴν ἰδίαν ὁρολογίαν ἐπανευρίσκομεν εἰς τὸ Ἑλληνιστικὸν δίκαιον. Οὕτως, εἰς τοὺς ἐλληνιστοὺς παπύρους ἀπαντοῦν οἱ ὅροι «πατρικὰ καὶ μητρικὰ», «πατρώας αὐτοῦ κληρονομίας καὶ μητρώας», «παππικὸς καὶ μαμμικός», «ιδιόκτητος», «γονικός τε καὶ κληρονομιαῖος καὶ ιδιόκτητος», ἀπὸ «γονικῆς διαδοχῆς» κλπ. (Σημειώσιν τῆς εὐρείας σειρᾶς τῶν σχετικῶν παπύρων παραθέτει ὁ H. KRELLER, *Erbrechtliche Untersuchungen auf Grund der Graeco-ägyptischen Papyrusurkunden* (Leipzig, 1919), S. 11, 57, 135, 141, 145, 158, 160-4. Βλ. καὶ P. COLLINET, *La papyrologie et l'histoire du droit, ανακοίνωσις* εἰς τὸ III Διεθνὲς Παπυρολογικὸν Συνέδριον, εἰς *Papyri und Altertumswissenschaft*, δημοσιευθέντα ὑπὸ W. Otto und S. Wenger (München, 1934), 218-219). Κατὰ ταῦτα, εἶναι προφανές, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν δίκαιον μέχρι τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς οὐδέποτε ἠγγνόησε τὰς διακρίσεις ταύτας τῶν περιουσιακῶν στοιχείων ὡς διακεκριμένας ὁλότητας, καὶ δὴ μετὰ νομικῶν συνεπειῶν ἐπὶ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς. Ἀλλά, καὶ μεταγενεστέρως αἱ εἰς τὰ «Συριακὰ βιβλία τοῦ δικαίου» διατάξεις περὶ νομίμου κληρονομικῆς διαδοχῆς, αἱ ἐμπνεόμεναι διὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς περιουσίας εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην ἀνιούσαν συγγενικὴν ὁμάδα (πατρικὴν ἢ μητρικὴν) τοῦ κληρονομουμένου ἀναλόγως τῆς προελεύσεως ταύτης ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἢ τῆς μητρικῆς γενεᾶς, ἐλληνικὸν πρέπει ν' ἀπηχοῦν δίκαιον (ὡς λ.χ. ὁ Κανὼν XIV τοῦ Πατριάρχου Mar Išo 'Yahb, «Si le défunt qui n'a point fait de testament a des enfants et une femme, sa fortune reste à sa femme.

. . . . .
En certain lieux, la femme prend seulement sa dot et ses présents; mais dans beaucoup d'autres endroits cela n'est pas admis», γαλλικὴ μετάφρασις J. B. CHABOT, *Synodicon orientale ou Recueil des Synodes Nestoriens*, εἰς *Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque nationale et autres bibliothèques*, t. 37, (Paris, 1902), 440-1). Αἱ διατάξεις τῆς § 64 τοῦ Βιβλίου δικαίου τοῦ Πατριάρχου Τιμοθέου (779-823), γερμανικὴ μετάφρασις εἰς E. SACHAU, *Syrische Rechtsbücher*, II (Berlin, 1908), 101-2).

Ἐξ ἄλλου, γίνεται δεκτόν, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ εἰδικοί κανόνες τῆς μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορικῆς νομοθεσίας περὶ τῶν bona materna καὶ bona materna generis (K. 6. 58. 13. K. 6. 59. 2 καὶ 11. K. 6. 61. 1-3) ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ κόσμου ἔχουν τὴν προέλευσιν (περὶ τούτων ἐν ἐκτάσει Α. MARONGIÙ, ἔνθ' ἀν. 7 ἐπ., ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία). Βεβαίως, ἡ ὑποδιαίρεσις αὕτη τῆς περιουσίας καὶ ἡ νομικὴ ἀρχὴ paterna paternis, materna maternis ἐξηλείφθη διὰ

τῆς Νεαρᾶς 118 τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐξηκολούθησε δὲ καὶ ὑπὸ τῶν μετέπειτα βυζαντινῶν νομοθετικῶν συλλογῶν καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νομοθετημάτων (Νεαρῶν) ἀγνοουμένη μέχρι, τοῦλάχιστον, τοῦ 14ου αἰῶνος, (ἴτοι τῆς ἐκδόσεως τῆς περὶ τριμοιρίας Νεαρᾶς 26 Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἐφ' ὅσον ἠθελέ τις δεχθῇ ὅτι ἡ Νεαρὰ (κεφ. δ') αὕτη δὲν προεκλήθη μόνον ἐκ λόγων αἰσθηματικῶν, ἀλλ' ἀπηχεῖ καὶ ἀντιλήψεις τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς p. p., m. m. Περὶ τῆς Νεαρᾶς ταύτης ὅρα τὰς ὑπὸ τὴν κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 26 ἀπόφασιν παραπομπάς, ἔτι δὲ Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, εἰς Ἑκθέσεις τῆς Ἐπιτροπείας καὶ Πρακτικὰ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίου περὶ τῆς πληρώσεως τῆς κενῆς τακτικῆς ἑδρας τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου (Ἀθῆναι, 1924), 21-2).

Ἀντιθέτως ὅμως πρὸς τὸ ἐπίσημον Βυζαντινὸν δίκαιον, εἰς τὸ δημῶδες δίκαιον δὲν φαίνεται νὰ ἔπαυσε ποτὲ ἡ ἰσχὺς τῆς ἀρχῆς ταύτης. Καὶ ναὶ μὲν ἡ πλήρης ἑλλειψὶς ἑλληνικῶν νομικῶν ἐγγράφων μέχρι τοῦ 13ου αἰῶνος δὲν δύναται νὰ μᾶς δώσῃ τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς συνεχοῦς ἰσχύος αὐτῆς, οὐχ ἦττον ὅμως ὑπάρχουν δύο ἐνδείξεις—ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία χρονολογικῶς καθωρισμένη ἐπακρίδως—αἵτινες πιθανολογοῦν ἀρκούντως, ὅτι ἡ ἀρχὴ *paterna paternis, materna maternis* εὐρέθῃ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύουσα κατὰ τὴν φραγκικὴν κατὰκτησιν καὶ δὲν εἰσῆχθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν κατακτητῶν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ἢ ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ δικαίου.

Ἡ πρώτη ἐκ τῶν ἐνδείξεων τούτων προέρχεται ἀπὸ νομικὰ ἔγγραφα τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζούντος, ἀναγόμενα εἰς τὸν 13ον καὶ ἐφεξῆς αἰῶνας. Εἰς τὰ ἐκδοθέντα ἔγγραφα τῆς μονῆς Βαζελῶνος ἢ Ζαβουλῶνος (TH. OUSPENSKY et V. BÉNÉCHÉVITCH, Actes de Vazelon, Lenigrad, 1927) ἡ λέξις *γονικὸν* εἶναι συνηθεστάτη, κατέληξε δὲ νὰ χρησιμοποιῆται καὶ μὲ τὴν ἑννοίαν «ἀκίνητον». Ἐκτὸς ὅμως τούτου, ἀνευρίσκομεν εἰς αὐτὰ τὰ ἐξῆς σημαντικὰ: Εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 52 (σ. 28) διαθήκην τοῦ ἔτους 1269 ἀναγράφεται «ἀφίημι τὴν ψυχὴν μου εἰς τὸν τίμιον Πρόδρομον τοῦ Ζαβουλῶν... καὶ ἅπαντα τὰ γονικά, ὅπου μᾶς διαφέρουν πατρικά (καὶ) μητρικά, καὶ τὰς ἀγορασίας ὑπὲρ ψυχικῆς ἡμῶν σωτηρίας». Εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 77 (σ. 45) ἀφιέρωσιν τοῦ 13ου αἰῶνος πρὸς τὴν ἱδίαν μονὴν ἀναφέρεται «ἐπαρεδώκαμεν τὸ γονικὸν ἡμῶν ὅλον... πατρικά τε καὶ μητρικά, ψυχικά, ληγᾶτα καὶ ἀγορασίας». Τέλος δὲ εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 100 (σ. 57/58) τοῦ ἔτ. 1344 ἀφιέρωσιν ἐκτίθεται «... ἔδωκα εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν... τὰ χωροφωτόπιά μου, ὅσα μὲ διαφέρουν ἐν τῇ στάσει τοῦ Χουλίωνος καὶ... ὅπου κἂν καὶ εὐρεθῶσι. Ὅμοιως καὶ τὰς ἀγορασίας μου σὺν τὰ πατρικά μου». Εἰς τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἶναι σαφὲς ἡ διάκρισις τοῦτο μὲν μεταξὺ γονικῆς περιουσίας, ὡς καὶ ἡ ὑποδιαίρεσις ταύτης εἰς δύο ὁλόκλητας, τῶν πατρικῶν καὶ τῶν μητρικῶν, τοῦτο δὲ τῆς ἐπικτήτου, ἴτοι: τῶν ἀγορασιῶν ὡς καὶ τῶν ἐξ ἄλλης πηγῆς (πλὴν τῆς πατρομητρι-

κῆς κληρονομίας) προερχομένης παρὰ τρίτων προσώπων περιουσίας (ληγάτα, ψυχικά). Ἀτυχῶς, δὲν ἔχομεν ἔγγραφα, ἐξ ὧν νὰ ἐμφαίνηται καὶ ποία ἡ ἐπίδρασις τῶν διακρίσεων τούτων ἐπὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου τῆς Τραπεζοῦντος. Οὐχ ἦττον ὁμῶς ταῦτα ἀποδεικνύουν, ὅτι καὶ μέχρι τοῦ 14ου αἰῶνος χρησιμοποιοῦνται ἐκεῖ διακρίσεις κρατοῦσαι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δίκαιον ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων, καθ' οὓς εἶχον αὐταὶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς. Ἐν προκειμένῳ, τὸ σπουδαῖον εἶναι ὅτι αἱ τῆς Τραπεζοῦντος διακρίσεις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν τὴν προέλευσίν των ἀπὸ τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἰσχύον δίκαιον τῶν τόπων τῆς καταγωγῆς τῶν Φράγκων κατακτητῶν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ Τραπεζοῦς οὐδέποτε ἐγνώρισε φραγκικὴν κατὰκτησιν. Ἡ αὐτοκρατορία τῆς Ἰδρύθη ἅμα τῇ ἀλώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων (1204) καὶ διετήρησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της μέχρις οὗ ὑπετάγη τελικῶς εἰς τοὺς Τούρκους (1461). (Καὶ αὕτη δὲ ἡ ἴδρυσις ἐμπορικῆς παροικίας τῶν Γενουατῶν εἰς τὴν Τραπεζοῦντα πρέπει ν' ἀνάγῃται εἰς τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ 13ου αἰῶνος (G. BRATIANU, *Recherches sur le commerce Genoais dans la mer Noire au XIIIe siècle* (Paris, 1928), 173 s.), ἦτοι εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν τῆς χρονολογίας τοῦ πρώτου ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατιθεμένων ἐγγράφων τῆς μονῆς Βαζελῶνος. Ὅπως δὲ ὁμῶς, εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ δεχθῇ τις ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κληρονομικοῦ δικαίου τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς ὑπαίθρου, καὶ δὴ ἐπὶ οὐσιωδῶν θεσμῶν αὐτῶν μία ὀλιγομελὴς ξένη καθαρῶς ἐμπορικὴ παροικία, ἄρτι συμπτυχθεῖσα). Κατ' ἀκολουθίαν, δὲν δύναται ὁκσίμως νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἐπιδράσεως τοῦ Ἀστικοῦ δικαίου τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης εἰς τὸ τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος, αἱ δὲ διακρίσεις αὐταὶ πρέπει νὰ ἀπηχοῦν ἀντιλήψεις τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου.

Ὡς δευτέραν ἔνδειξιν περὶ τῆς προελεύσεως ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου τῆς ἀρχῆς ταύτης θεωροῦμεν τὸ ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων καὶ μέχρι τῆς Ἰταλικῆς Κατοχῆς κρατήσαν εἰς τὰς πλείστας τῶν Δωδεκανήσων γνωστὸν ἔθιμον ὑπὸ τὸ ὄνομα «τὸ γονικὸ ᾽ς τὸ γονικό» ἢ «τὸ θηλυκὸ ᾽ς τὸ θηλυκὸ καὶ τ' ἀρσενικὸ ᾽ς τ' ἀρσενικόν» (Πάτμος). Τοῦτο ἀποτελεῖ γνησίαν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς *paterna paternis, materna maternis*, καὶ δὴ ὑπὸ μορφὴν ἐντελῶς πρωτότυπον, μὴ συναντωμένην εἰς οὐδεμίαν ἄλλην Χώραν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὸ ἔθιμον τοῦτο, εἰς μὲν τὴν Κάρπαθον ὁ υἱὸς ἀνεξαρτήτως σειρᾶς γεννήσεως, ὁ φέρων τὸ ὄνομα τοῦ πρὸς πατρός πάππου του, ἢ, ἐν ἐλλείψει παντελῶς τοιούτου τέκνου, ὁ πρωτότοκος (κατακάρης), εἰς ἄλλας δὲ τῶν Δωδεκανήσων ὁ πρωτότοκος ἐκληρονόμει ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν προγονικὴν ἐκ τοῦ πάππου του τούτου προερχομένην περιουσίαν. Ὁμοίως καὶ ἡ κόρη, ἡ φέρουσα τὸ ὄνομα τῆς πρὸς μητρὸς μάμμης της, ἢ, ἐν ἐλλείψει τοιαύτης, ἡ πρωτότοκος

(κανακαρά), εις ἄλλας δὲ τῶν Δωδεκανήσων ἢ πρωτότοκος ἐκληρονόμει (ἢ ἐπροικίζετο) ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ἐκ ταύτης προερχομένην ἀκίνητον προγονικὴν περιουσίαν. (Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ - ΝΟΥΑΡΟΥ, Νομικὰ ἔθιμα τῆς νήσου Καρπάθου (Ἀθήναι, 1926), 18, 34 (Κάρπαθος), 48-49 (Κως), 50 (Λέρος), 56-58 (Σύμη), 60 (Πάτμος), 65 (Χάλκη), 66 (Τήλος). Ἐκ παραλλήλου εἰς τὰς νήσους ταύτας γενικῶς εἶχεν εὐρεῖαν ἐφαρμογὴν ἢ ἀρχὴν *paterna paternis, materna maternis*. Οὕτως εἰς τὰ ἔθιμα Καρπάθου εὐρίσκουμεν λ.χ. τὰ ἐξῆς: (Κεφ. Β' ἄρθρ. ζ'). «Ἐάν τις ἀποθάνῃ ἀδιάθετος καὶ ἄνευ κληρονομικοῦ τέκνου, δὲν ἔχει δὲ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ὁμομητρίους, ἔχει ὅμως ἑτερομητρίους, τεθνήκοσι δὲ καὶ οἱ γονεῖς του, ἡ μὲν τοῦ προικοσυμφώνου του περιουσία κληρονομεῖται ἀμέσως ἀπὸ τοὺς στενοτέρους συγγενεῖς ἐκείνους, ἐξ ὧν κατὰγεται, ἡ δὲ αὐξήσις, ἐὰν ἔχη, κληρονομεῖται ἀπὸ τὰ ἑτερομήτρια αὐτοῦ ἀδελφία». (Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ - ΝΟΥΑΡΟΥ, ἐνθ' ἄν., 18, 32). (Ἀρθρ. ιδ'). «Ἐὰν ὁρφανὸν ἄγαμον ἔχη περιουσίαν κληρονομικὰ κτήματα, ἀποκτήσῃ δὲ καὶ ἑτέραν περιουσίαν ἀπὸ κόπου του, μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἀδιάθετον, τὰ μὲν κτήματα κληρονομοῦνται ὑπὸ τῶν συγγενῶν τῶν κτημάτων, ἡ δὲ ἄλλη αὐτοῦ περιουσία μένει εἰς τὸν πατέρα ἢ εἰς τὴν μητέρα ἢ εἰς τὰ ἀδελφία αὐτοῦ· ἡ αὐξήσις δὲ ἥτις δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ κόπου του μένει εἰς τοὺς τῶν κτημάτων συγγενεῖς». Δηλαδή, οὐδέποτε ἡ γονικὴ περιουσία περιέρχεται εἰς τὸν σύζυγον ἢ τὴν σύζυγον, ἀλλ' εἰς τοὺς πλησιέστερους συγγενεῖς (ἐνθ' ἄν., 19, 86). Τὰ ἔθιμα ταῦτα, καὶ δὴ τὸ πρῶτον, ἦτοι «τὸ γονικὸ ὡς τὸ γονικόν», δὲν πρέπει νὰ ὀφείλῃται εἰς ἐπίδρασιν τῶν Φράγκων κατακτητῶν, ἀλλὰ νὰ θεωρηθῇ ὡς Ἑλληνικὸν δίκαιον, προϋπάρχον τῆς φραγκικῆς κατακτήσεως.

Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀγόμεθα ὅχι μόνον ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι τοιοῦτον ἔθιμον οὐδαμοῦ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐμφανίζεται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς προσέτι λόγων: Ἡ Δωδεκάνησος, ἡ ὁποία γεωγραφικῶς κεῖται πολὺ πλησίον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ρόδος καὶ ἡ Κάρπαθος, ἀπὸ τοῦ 1201 ἢ 1204 εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν διὰ τοῦ οἴκου τῶν Γαβαλάδων, μὲ μικρὰς δὲ διακοπὰς παρέμεινεν ἐλευθέρᾳ εἰς χεῖρας τούτων μέχρι τέλους περίπου τοῦ 13ου αἰῶνος, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γενουατῶν, ὧν ὅμως ἡ κατοχὴ ὑπῆρξε λίαν βραχύδιος, ἀποκλείουσα ἐπίδρασιν τοῦ δικαίου των ἐπὶ τοῦ τῶν νήσων τούτων. Ἀρχομένου τοῦ 14ου αἰῶνος ἡ μὲν Κάρπαθος περιήλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Βενετῶν Κορνάρων, ἡ δὲ Ρόδος εἰς τὴν τῶν Ἰπποτῶν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, τῆς φραγκικῆς περιόδου ἐν Δωδεκανήσῳ τερματισθείσης τὸ ἔτος 1538, διὰ τῆς καταλήψεώς της ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδίν Βαρθαρόσα (Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ - ΝΟΥΑΡΟΥ, Ἱστορία τῆς νήσου Καρπάθου (Ἀθήναι, 1947), 283 ἐπ.), τοιούτεσιν ἢ Δωδεκάνησος παρέμεινεν εἰς φραγκικὰς χεῖρας ἕνα αἰῶνα καὶ πλέον ὀλιγώτερον τῶν Κυκλάδων. Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ διευθύνοντες τὸ Ἀσυλον ἢ

Τάγμα τῶν Νοσοκόμων, εἶτα δὲ Τάγμα τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἦσαν, κυρίως, Γάλλοι (Ε. ΜΠΙΑΙΟΤΟΥ καὶ ΑΒΒΑ ΚΟΤΡΕ, Ἡ νῆσος Ρόδος, μετάφρ. Μ. Μηλιαράκη καὶ Σ. Καραβοκυροῦ (1881), Α', 130 ἐπ.), καὶ εἶναι φυσικὸν νὰ ἦσαν οἰκεῖοι πρὸς τὸ γαλλικὸν δίκαιον. Παραδόξως ὅμως ἡ Ρόδος εἶναι μία τῶν Δωδεκανήσων, εἰς ἣν, κατ' ἐξαίρεσιν τῶν λοιπῶν, δὲν ἀπαντᾷ ἡ δὲν διεσώθη τὸ ἔθιμον «τὸ γονικὸ ὅς τὸ γονικὸ» (Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ - ΝΟΥΑΡΟΥ, Νομικὰ ἔθιμα κλπ., ἐνθ' ἄν., 62-64). Ἐὰν τὸ ἔθιμον τοῦτο εἰς τὴν Δωδεκάνησον ὠφείλετο εἰς ἐπίδρασιν τοῦ γαλλικοῦ δικαίου, ἦτο εὐλογον νὰ τὸ συναντήσωμεν πρωτίστως εἰς τὴν Ρόδον, τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον τὸ ὑπὸ τὸν Μέγαν Μάγιστρον συμβούλιον τοῦ Τάγματος συνεκέντρου ἐν Ρόδῳ εἰς χεῖρας τοῦ τὴν νομοθετικὴν, τὴν διοικητικὴν καὶ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν (ΜΠΙΑΙΟΤΗ - ΚΟΤΡΕ, ἐνθ' ἄν., Β', 232-3). Οἱ τελευταῖοι οὗτοι συγγραφεῖς ἀναφέρουν περὶ τῶν ἐθίμων τῆς προικὸς, ὅτι «οἱ γονεῖς συνομολογοῦν χρέη διὰ τὴν προίκισιν τῶν θυγατέρων, πολλάκις δὲ καταστρέφονται ἐκ τούτου, περιερχόμενοι εἰς ἐπαιτείαν (σ. 284), καὶ ὅτι οἱ ἀδελφοὶ οὐδέποτε νυμφεύονται πρὶν ἢ ἐξοικονομήσουν τὴν ἀναγκαίαν ποσότητα, ὅπως προικοδοτήσουν τὰς ἀδελφὰς αὐτῶν οἰκίαν, ἀνευ τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἠδύναντο ποτὲ νὰ ὑπανδρευθῶσιν» (σ. 285). Δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανον, τὸ ἔθιμον τοῦ γονικοῦ νὰ ἐκράτει ἀρχικῶς καὶ εἰς τὴν Ρόδον, ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας τῶν Δωδεκανήσων (λ.χ. Καστελλόριζον), εἰς ἃς τοῦτο δὲν διεσώθη μέχρις ἡμῶν, νὰ ἐξέλιπε δὲ εἰς αὐτάς, πιθανόν, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας, διότι ἐπὶ Τουρκοκρατίας, καὶ ἐὰν ἀντεκατεστάθῃ εἰς αὐτάς τὸ ἐξ ἀδιαθέτου Ἑλληνικὸν κληρονομικὸν δίκαιον διὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ, τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὴν ἐξάλειψιν παντὸς ἴχνους τοῦ ἐθίμου ἀπὸ τῆς ἐκ διαθήκης διαδοχῆς, κυρίως δὲ ἐν τῇ συστάσει τῶν προικῶν. Ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς τῶν Δωδεκανήσων, εἰς ἃς ἐπεκράτει τὸ ἔθιμον «τὸ γονικὸ ὅς τὸ γονικὸ» (Κάρπαθον, Κῶ κλπ.) μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καταργήσεώς του (διὰ τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1932 εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Δωδεκάνησον τοῦ Ἰταλικοῦ ἀστικοῦ δικαίου), αὗται κατὰ τὴν Φραγκοκρατίαν ἐγνώρισαν μόνον Βενετοὺς καὶ βενετικὴν κυριαρχίαν, καὶ συνεπῶς ὡς ξενικὸν δίκαιον, τὸ βενετικόν. Περιέργως ὅμως καὶ ἐν τούτῳ, ἐκ τῶν ὀλίγων μερῶν τῆς Ἰταλίας, εἰς ἃ δὲν ἴσχυσεν ἡ ἀρχὴ *paterna paternis, materna maternis*, ἦτο καὶ ἡ Βενετία (Α. ΜΑΡΟΝΓΙΟΥ, ἐνθ' ἄν., 137), ὥστε ἀποκλείεται εἰς αὐτάς ἡ προέλευσις τοῦ θεσμοῦ ἐκ τοῦ βενετικοῦ δικαίου.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, ἃς ἔλθωμεν εἰδικώτερον εἰς τὰς Κυκλάδας. Εἶναι εὐλογον, ὠρισμένοι θεσμοὶ κρατήσαντες εἰς αὐτάς νὰ ὀφείλωνται εἰς ἐπιδράσεις τοῦ δικαίου τῶν Φράγκων κατακτητῶν. Μεταξὺ τῶν θεσμῶν τούτων θεωροῦμεν τὴν κοινοκτημοσύνην τῶν συζύγων, (ὅχι τὴν οἰκογενειακὴν τοιαύτην). (Οὕτω καὶ ὁ Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ, Σχέσεις γονέων καὶ τέκνων εἰς τὸ Βυζαντινὸν δίκαιον (Ἀθήναι, 1941), 38 ἐπ. καὶ 140 ἐπ., ἀρνεῖται τὴν ἰσχύν τῆς συζυγικῆς κοινοκτημοσύνης ἐν Ἑλλάδι

κατὰ τὰς πρὸ τῆς Φραγκοκρατίας περιόδους. Ἀντίθετος ὁ Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Νομικὰ ἔγγραφα Σίφνου, ἐνθ' ἂν. 121, 192). Ἡ κοινοκτημοσύνη τῶν συζύγων, ὡς γνωστόν, ἐκράτει εἰς Νάξον (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ναξιακὰ νοταριακὰ ἔγγραφα, ἐνθ' ἂν., 140 ἐπ.), εἰς Σύρον (*Ἔθιμα Σύρου τοῦ 1695 (ἄρθρ. 5), εἰς Ι. καὶ ΙΙ. ΖΕΠΩΝ, Jus G. - R., VIII, 500), καὶ Ἰσως εἰς ἄλλας τινὰς νήσους τοῦ Δουκάτου τοῦ Αἰγαίου. Ταύτην γνωρίζουν καὶ αἱ Ἀσσιζαὶ τῆς Ρωμανίας (ἄρθρ. 35, 45, 89, 112, 121), αἵτινες εἶναι ἐπηρεασμένοι ἐκ τοῦ γαλλικοῦ δικαίου, καὶ συγκεκριμένως ἐκ τῶν ἐθίμων τῆς Καμπανίας (K. HOFF, Geschichte Griechenlands, εἰς Ersch καὶ Gruber, Allgemeine Encyklopädie, 85 (Leipzig, 1867), 269. G. RECOURA, Les Assises de Roumanie (Paris, 1930, 42). Εἰς τὰς Κυκλάδας δὲ ὁ θεσμὸς οὗτος τῆς κοινοκτημοσύνης τῶν συζύγων δύνανται ν' ἀποδοθῇ εἰς ἐπίδρασιν τοῦ γαλλικοῦ δικαίου. (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἂν.), διότι ἦτο ξένος πρὸς τὸ βενετικὸν δίκαιον.

Τοῦτο ὅμως, δὲν νομίζομεν ὅτι συμβαίνει ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν paterna paternis, materna maternis, ἣτις ἐκράτει ἐπίσης εἰς τὰ ἔθιμα τῆς Καμπανίας (E. CHÉNON, ἐνθ' ἂν.), κατ' ἀρχὴν δὲ καὶ αἱ Ἀσσιζαὶ τῆς Ρωμανίας δὲν τὴν ἀγνοοῦν. Οὕτως, ἐπὶ κληρονομίας φερούσων (ἄρθρ. 32, 35 ΙΙ. ΖΕΠΩΝ, Τὸ δίκαιον εἰς τὸ χρονικὸν τοῦ Μορέως, εἰς Ἐπετηρίδα Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν. ΙΗ' (1949), 217). Τούναντίον, προκειμένου περὶ κινήτων ἢ ἀστικῶν ἀκινήτων (immobili burgesiatichi) ἢ περὶ λιζίων ἢ ἄλλων ἐλευθέρων ἀνθρώπων (homo legio over zascaduno altro libero) δὲν φαίνεται, ὅτι αἱ Ἀσσιζαὶ ἀκολουθοῦν τὴν ἀρχὴν ταύτην (ἄρθρ. 35, 110, 121, 130, ἰδίᾳ δὲ 156. Περὶ τῆς θέσεως τῶν λιζίων κατὰ τὸ δίκαιον τῶν Ἀσσιζῶν ΙΙ. ΖΕΠΩΝ, ἐνθ' ἂν. 209 καὶ τὰς αὐτόθι παρὰ πομπάς). Οὐχ ἦττον εὐρίσκομεν ἐφαρμογὴν τῆς ἐν λόγῳ ἀρχῆς ὡς πρὸς τοὺς βιλλάνους εἰς τὸ ἄρθρ. 174. Τοῦτο κανονίζον τὴν τύχην τῆς προικὸς τῆς γυναικὸς βιλλάνου, ἐλθούσης εἰς γάμον μὲ βιλλανὸν ἀνήκοντα εἰς ἄλλον κύριον, ὁρίζει ὅτι ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου θανάτῳ τῆς γυναικὸς, ὁ σύζυγος κερδαίνει τὴν προίκαν. Μόνον δὲ ἐὰν δὲν ἐγεννήθῃ ζῶν τέκνον ἐκ τοῦ γάμου, ἢ προῖξ περιέρχεται εἰς τὸν πατέρα τῆς ἀποθιωσάσης ἢ εἰς τὴν μητέρα ἢ εἰς τοὺς ἀδελφούς της, ἐν ἐλλείψει δὲ τούτων, εἰς τὸν κύριον τῆς βιλλάνου. Τὸ ἄρθρον ὁμιλεῖ περὶ ἐπίπλων καὶ αὐτοκινήτων (ζώων), τοῦτο ὅμως δὲν ἔχει σημασίαν, διότι οἱ βιλλανοὶ δὲν ἐκέκτηντο ἀκίνητον περιουσίαν.

Ἀλλὰ ἡ ὑπαρξὶς τῶν διατάξεων τούτων τῶν Ἀσσιζῶν, δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ περὶ ἧς πρόκειται ἀρχὴ εἰσῆχθη εἰς τὰς νήσους τοῦ Δουκάτου ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ δὲν προϋπήρχε τῆς κατακτήσεως, δεδομένου ὅτι αὕτη ἐκράτει, ὡς εἴρηται, καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος (Τραπεζοῦντα, Δωδεκάνησον), ὡς δίκαιον Ἑλληνικόν, ἀπεκλείετο δὲ ἡ εἰς τὰ μέρη ταῦτα εἰσαγωγὴ τῆς ἢ ἐπίδρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ δικαίου. Εἰδικῶς δὲ ὡς πρὸς τὴν διάτα-

ξιν τοῦ ἄρθρου, 174 τῶν Ἀσσιζῶν, τὴν ἀφορώσαν τοὺς βιλλάνους, οἷοι ἦσαν οἱ Ἑλληγες, δὲν ἀποκλείεται, ἀντιθέτως, νὰ ὀφείληται αὕτη εἰς ἐπίδρασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου, ὡς καὶ ἐπὶ ἄλλων περιπτώσεων παρετηρήθη τοῦτο ὑπὸ τοῦ Π. ΖΕΠΟΥ (ἐνθ' ἀν., 207, ἐπ., 211, 215). Γενικῶς διὰ τὰς νήσους τοῦ Δουκάτου θεωροῦμεν πιθανώτερον, ὅτι οἱ Γάλλοι κατακτηταὶ ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἣτις ὅμως προϋπῆρχε καὶ εἰς τὸ δίκαιον τῶν κατακτηθέντων, ἥτοι πρόκειται περὶ «ἀφομοιώσεως» (Assimilation), διαρκούσης δὲ τῆς κατακτήσεως θὰ ἐπῆλθον ἐν τούτῳ καὶ ἀλληλεπιδράσεις τῶν δύο δικαίων εἰς τὰς νήσους ταύτας.

Ἀλλὰ καὶ ἐὰν δεχθῇ τις τὴν ἀντίθετον ἐκδοχὴν διὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου τὰς ὑπαγομένας εἰς τὸ Δουκάτον, πάντως διὰ τὴν Μύκονον, ἣτις δὲν ἀπετέλει μέρος αὐτοῦ, δὲν εἶναι εὐλογον νὰ ὑποστηριχθῇ βασίμως ἐκ τῶν σήμερον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐρευνητοῦ στοιχείων, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη εἰσῆχθη εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ ὀφείλεται εἰς τὸ γαλλικὸν δίκαιον. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν ἔχομεν ἐνδείξιν τινα περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν Ἀσσιζῶν τῆς Ρωμανίας ὑπὸ τῶν Γκίζη εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ὡς καὶ τὴν ὑπαρξιν ἐν αὐτῇ Γάλλων ἢ τὴν ἐπιμειξίαν Φράγκων καὶ Μυκονίων, καθὼς πλατύτερον διελάθωμεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ (ἀνωτέρω σ. 27 ἐπ.), ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐνδείξεις ὑποστηρίζουσαι, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη εἰς τὴν Μύκονον ἀποτελεῖ δίκαιον Ἑλληνικόν, ἰσχύον ἐν αὐτῇ πρὸ τῆς Φραγκοκρατίας. Οὕτως εἰς τὴν Μύκονον φαίνεται, ὅτι δὲν εἰσῆχθη οὔτε ὁ θεσμὸς τῆς κοινοκτημοσύνης τῶν συζύγων, ἐνῶ ἐκράτησεν οὗτος εἰς τὰς νήσους τὰς ὑπαγομένας εἰς τὸ Δουκάτον. Ἐὰν ἡ Μύκονος εἶχε τὸ ἴδιον δίκαιον μὲ τὸ Δουκάτον, θὰ ἔπρεπε νὰ συναντήσωμεν ἐν αὐτῇ καὶ τὴν κοινοκτημοσύνην τῶν συζύγων.

Πλὴν αὐτοῦ, κρίσιμον στοιχεῖον ἀποτελεῖ καὶ ἡ χρησιμοποιουμένη ἐν Μυκόνῳ ὁρολογία πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν ἐπικτητῶν. Καὶ διὰ μὲν τὰ γονικά γίνεται χρῆσις εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ὅπως καὶ εἰς τὰς τοῦ Δουκάτου (ὅρα ἀνωτέρω), τοῦ Ἑλληνικοῦ ὅρου γονικόν, μάλιστα δὲ ὁ ὅρος οὗτος υἱοθετήθη ἐν Νάξῳ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν βενετῶν νοταρίων διὰ τὰ ἰταλιστὶ συντασσόμενα νοταριακὰ ἔγγραφα (ἔγγραφο τοῦ ἔτους 1445, ἐκδοθὲν ὑπὸ Π. ΖΕΡΑΕΝΤΟΥ, εἰς *Byzantinische Zeitschrift*, 13 (1904), 148-9 «etiam dio dello gonico del padre del ditto papà Stefano Aroni...», «...pacifice posseder tutto lo ditto gonico di Georgi Aroni suo padre villan del ditto feudo...», «appartenenti al predetto gonico di esso...» «...et universale beni del ditto gonico...», «...et per datio dello gonico predetto...»), καὶ δὲν ἐχρησιμοποιεῖτο ὁ ἰταλικὸς ὅρος parentali. Διὰ δὲ τὰ ἐπίκτητα, εἰς μὲν τὴν Νάξον μετεχειρίζοντο κατὰ μεταγραφματισμὸν τὴν ἰταλικὴν λέξιν acquisti (ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὅρου acquêts) (βλ. ὑπ' ἀρ. 30 στ. 27, 33 τοῦ ἔτ. 1540 «ἀκίστον», ἀρ. 65 στ. 30, ἔτ. 1541 «ἀκίστον», ἀρ. 77 στ. 39, ἔτ. 1575

«ἀκοίστα», ἀρ. 40, στ. 63, ζτ. 1540, «κοίστα», εἰς I. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ναξιακὰ νοταριακὰ ἔγγραφα, ἐνθ' ἀν., 51, 60, 84, 96), εἰς τὴν Μύκονον, περιέργως, ἐχρησιμοποιεῖτο, κατὰ κανόνα, ὁ ὅρος «ἀγορᾶδες» (κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 6 ἀπόφασις). Καὶ βεβαίως ἡ χρῆσις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς νομικῶν ὅρων λέξεων τῆς γλώσσης τοῦ κυριάρχου δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν, διότι οὗτοι εὐρισκόμενοι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προσφεύγουν εἰς τὰς φραγκικὰς ἀρχάς, ἦσαν ὑποχρεωμένοι πρὸς συνεννόησιν νὰ μεταχειρίζονται τὴν γλῶσσαν τῶν δουκστῶν, ἰδίᾳ δὲ τοὺς νομικοὺς τῶν ὁρῶν, ἐντεῦθεν δὲ εἰσῆλθον οὗτοι καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, ἀντικαταστήσαντες τοὺς τυχόν προϋπάρχοντας ἑλληνικοὺς. Ὡς ἐκ τούτου, εἶναι εὐνόητον, ὅτι δι' ἓνα θεσμόν ἡ χρῆσις ὁρου τῆς γλώσσης τοῦ δυνάστου, δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην ὅτι καὶ ὁ θεσμός δὲν εἶναι ἑλληνικός, ἀλλὰ ξενικός. Εἰδικῶς ὅμως ἐν προκειμένῳ, ἡ χρησιμοποίησις εἰς τὴν Μύκονον πρὸς δήλωσιν τῶν ἐπικτήτων τοῦ ἑλληνικοῦ ὁρου «ἀγορᾶδες» ἔχει ἰδιόζουσαν καὶ βαρύνουσαν ἀξίαν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ τὰ ἀνωτέρω σημειωθέντα ἔγγραφα τῆς Τραπεζοῦντος πρὸς δήλωσιν τῶν ἐπικτήτων μεταχειρίζονται τὸν ἴδιον ἀκριβῶς μὲ τὰ τῆς Μυκόνου ὁρον «ἀγορασίᾳ». Θεωροῦμεν δὲ ἀπιθάνον, ὅτι πρόκειται περὶ τυχαίας συμπτώσεως. Ἐξ ἄλλου, ὡς γνωστόν, δὲν εἶναι σπάνιον ὅμοιοι θεσμοὶ νὰ ἐκράτησαν εἰς πλείονας τῆς μιᾶς Χώρας, διαμορφωθέντες αὐτοτελῶς εἰς ἐκάστην τούτων, καὶ ὅχι ἐξ ἐπιδράσεως. Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους παρίσταται λίαν πιθανόν, ὅτι ἡ περὶ ἧς πρόκειται ἀρχὴ ἐκράτει ἐν Ἑλλάδι πρὸ τῆς φραγκικῆς κατακτήσεως καὶ ἦτο δίκαιον καθαρῶς Ἑλληνικόν.

Ἐπιπροσθέτως, ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης συνηγοροῦν καὶ ἡ μεγάλη ποικιλία τῶν ἐπὶ μέρους διατάξεων τῆς ἀρχῆς ταύτης εἰς τὰς διαφόρους νήσους, ὅπου ἐπεκράτησεν, ὡς καὶ ἡ ἐμμονὴ εἰς αὐτὴν καὶ μετὰ τὴν Φραγκοκρατίαν· προσέτι δέ, ἐνῷ ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐμφανίζει μεγάλην διάδοσιν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἀντιθέτως εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς νησιωτικῆς Ἑλλάδος, καίτοι φραγκοκρατηθεῖσας ὡσαύτως, δὲν συναντᾶται ἰσχύουσα (λ. χ. εἰς Κρήτην. Ἐν Κρήτῃ ὁ ὅρος *γονικὸν* εἶναι ἐν χρήσει καὶ μέχρι σήμερον, μὲ τὴν σημασίαν τοῦ περιουσιακοῦ στοιχείου τοῦ προερχομένου ἐκ κληρονομίας τῶν ἀνιόντων, κατ' ἀντίθεσιν τῆς περιουσίας τῆς ἀποκτηθείσης κατ' ἄλλον τρόπον. Ἀλλ' ὅμως, ἡ διάκρισις αὕτη δὲν ἐμφανίζεται ἐν τῇ βενετοκρατούμένῃ Κρήτῃ, ὡς καὶ μετέπειτα, ἔχουσα νομικὰς συνεπείας ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν περιουσιακῶν τούτων στοιχείων ἀναλόγως τῆς προελεύσεώς των. Εἰδικῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Βενετοκρατίας, εἰς τὰ περὶ Κρήτης βενετικά ἔγγραφα χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος *gonico* πρὸς δήλωσιν τοῦ ἐπὶ ἀκινήτων κληρονομικοῦ ἐμπράγματος δικικιώματος τῶν ἀγροτῶν, τοῦ ἀπορρέοντος ἐκ τοῦ *livello perpetuo*. Ἐπίσης ἀπαντοῦν καὶ οἱ ὅροι *γονικῶρης*, *γονικοχόρου* (ΣΤ. ΣΠΑΝΑΚΗ, Ἡ διαθήκη τοῦ Ἀντρέα Κορνάρου (1611), εἰς *Κρητικὰ Χρονικά Θ'* (Ἡράκλειον 1955), (καὶ εἰς

ανάτυπον) 458 καὶ 467, ἐτι δὲ τοῦ αὐτοῦ, Μνημεῖα τῆς Κρητικῆς Ἱστορίας I (Ἡράκλειον, 1940), 48, II (Ἡ., 1950), 90, III (Ἡ., 1953), 42). Οὐχ ἦντον ἡ ἀρχὴ *paterna paternis, materna maternis* δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὴν Κρήτην κατὰ τὴν Βενετοκρατίαν καὶ μετέπειτα. Ἐκ τῆς ὑπάρξεως ὁμως εἰς ταύτην τῶν ὄρων *γονικὸν* κλπ., δὲν εἶναι ἀπίθανον, καὶ εἰς τὴν Κρήτην νὰ ἐκράτει ἡ ἀνωτέρω ἀρχή, ἀλλὰ πρὸ τῆς Βενετοκρατίας, καταργηθεῖσα ἴσως διὰ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐφαρμογῆς εἰς τὴν νῆσον ταύτην τῆς βενετικῆς νομοθεσίας, εἰς ἣν, ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω, ἦτο ἄγνωστος ἡ ἀρχὴ αὕτη). Ἀτυχῶς ἡ ἔλλειψις περισσοτέρων πηγῶν, ἰδίᾳ τῆς ἀμέσως προηγουμένης ἐποχῆς, δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ προχωρήσωμεν ἀκινδύνως εἰς κατηγορηματικὰς διαπιστώσεις.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ διὰ τῆς ἀποφάσεως κριθὲν κύριον ζήτημα, τοὔτεστιν, ἂν, λυομένου ἀτέκνου γάμου, ὁ ἐπιζῶν σύζυγος εἶχεν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποδιοῦντος συζύγου, παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς: Ἐκ τῆς αἰτιολογίας τῆς ἀποφάσεως (ὅτι ὁ ἐνάγων σύζυγος δὲν ἔχει κληρονομικὸν δικαίωμα ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῆς ἀδιαθέτου ἀποθανούσης συζύγου του, διότι αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ γονικῶν πραγμάτων) γεννᾶται ἐκ πρώτης ὕψεως ἡ ἐντύπωσις, ὅτι, κατ' ἀντιδιαστολήν, προκειμένου περὶ ἐπικτήτου περιουσίας, οὗτος εἶχε κληρονομικὸν δικαίωμα. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. Ἐν Μυκόνῳ κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ὁ ἐπιζῶν σύζυγος καὶ ἐπὶ ἀτέκνου γάμου οὐδὲν τοιοῦτο κληρονομικὸν δικαίωμα ἐκέκτητο ἐπὶ τε τῆς γονικῆς ὡς καὶ τῆς ἐπικτήτου περιουσίας τοῦ προαποδιοῦντος συζύγου, εἴτε κατὰ κυριότητα, εἴτε κατ' ἐπικαρπίαν. Τοῦτο πιστοῦται ἐκ διαφόρων ἐγγράφων. Οὕτως, ἐκ τῆς κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 33 ἀποφάσεως ἐξάγεται, ὅτι ἡ χήρα ἔλαβε μερίδιον ἐπὶ κληρονομικοῦ κτήματος τοῦ συζύγου, ὅχι κληρονομικῷ δικαίωμάτι, ἀλλ' ὡς ἀποζημίωσιν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ συζύγου της φθαρθεῖσαν προίκα της. Διὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 6 ἀποφάσεως ἀναγνωρίζεται ρητῶς ὡς κληρονόμος τοῦ ἀποδιδόντος συζύγου ὁ ἀδελφός, καὶ ὅχι ἡ χήρα, ἐπὶ τε τῆς γονικῆς περιουσίας, ὡς καὶ τῶν «ἀγοράδων» τοῦ συζύγου, δηλαδὴ τῆς ἐπικτήτου περιουσίας του.

Ἐπίσης οὕτε δικαίωμα ἐπικαρπίας εἶχεν ὁ ἐπιζῶν σύζυγος, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ὑπ' ἀρ. 6 καὶ 47 ἀποφάσεων. Ἐκ τούτων, διὰ μὲν τῆς πρώτης εἰς τὴν ἐπιζῶσιν σύζυγον δὲν ἀναγνωρίζεται οὔτε δικαίωμα ἐπικαρπίας ἐπὶ τῶν ἀκινήτων τῆς κληρονομίας τοῦ συζύγου της, ἐξαιρέσει ἐπὶ δύο μόνον κτημάτων, ἅτινα εἶχον προικισθῇ εἰς τὸν προαποδιδόντα υἱόν των. Ἐπὶ τῶν δύο τούτων κτημάτων, τὸ δικαίωμα ἐπικαρπίας τῆς μητρὸς δὲν στηρίζεται εἰς τὴν ἰδιότητά της ὡς κληρονόμου τοῦ συζύγου της, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι διὰ ἐιδιχῆς συμφωνίας περιληφθείσης εἰς τὸ πρὸς τὸν υἱόν των προικοσύμφωνον, εἶχε συμφωνηθῇ, ὅτι διαφυλάσσεται ἡ ἐπικαρπία αὐτῶν εἰς τοὺς προικοδότας συζύγους, ὡς γεροντομοῖριον αὐτῶν, δηλαδὴ γεροντομοῖριον καὶ

τῆς συζύγου. Διὰ δὲ τῆς δευτέρας, ἐκπίπτονται ἐκ τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ ἐπιζῶντος συζύγου δαπανῶν, τὰ εἰσπραχθέντα παρ' αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου τοῦ εἰσοδήματα ἐκ τῆς κληρονομίας αὐτῆς, ἅτινα δὲν ἀνήκον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ εἰς τὸν συγγενῇ τῆς κληρονόμον ἐξ ἀδιαθέτου. Ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς ὑποστηριζομένης ἐν ταῦθα γνώμης σχετικῶς μὲ τὴν ἐπικαρπίαν τοῦ συζύγου, θὰ ἡδύνατο ν' ἀντιταχθῇ ἡ ὑπ' ἀρ. 26 ἀπόφασις, δι' ἧς ἀπονέμεται εἰς τὸν ἐπιζῶντα σύζυγον ἡ ἐπικαρπία ἐπὶ τοῦ τρίτου ἐξ ἀδιαίρετου τῶν κληρονομικῶν ἀκινήτων τῆς ἀποδιωσάσης συζύγου. Τοῦτο, φαίνεται, πράττει ἡ ἀπόφασις αὕτη οὐχὶ διότι ἦτο σύμφωνον μὲ τὸ κρατοῦν ἐν τῇ νήσῳ δίκαιον, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ λόγους ἐπιεικειᾶς καὶ ἐν γνώσει τῆς ἐφαρμοζούσας ἐσφαλμένως τὴν περὶ τριμοιρίας Νεαρὰν 26 Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, διότι πιθανόν διὰ τῆς ἀκυρουμένης ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως ταύτης διαθήκης τῆς συζύγου νὰ ἐγκαθίστατο κληρονόμος καὶ ὁ σύζυγος τῆς, ἴσως δὲ νὰ ἦτο οὗτος καὶ ἄπορος. Ἐὰν πράγματι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἴσχυεν ἐν Μυκόνῳ ἡ Νεαρὰ αὕτη, τότε εἰς τὸν σύζυγον θὰ ἐδίδοτο τὸ τρίτον τοῦτο κατὰ κυριότητα, καὶ ὅχι κατ' ἐπικαρπίαν. Ἀκριβῶς δέ, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ ἡ ἀπόφασις ἐκείνη εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὸ κρατοῦν ἐθιμικὸν δίκαιον, ὅπερ ἡρνεῖτο εἰς τὸν σύζυγον ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα, προσβαίνει εἰς τὸν συγκεκρισμένον τοῦτον καὶ ἀπονέμει μόνον τὴν ἐπικαρπίαν ἐπὶ τοῦ τρίτου. Κατὰ ταῦτα, καὶ ἡ εἰς τὴν Ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης τοῦ ἔτους 1833 περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Μυκόνου (βλ. ταύτην ἐν τῷ παρόντι τεύχει, σ. 10) βεβηώσις, ὅτι ὁ μὴ δευτερογαμῶν σύζυγος ἐλάμβανε τὴν ἐπικαρπίαν τῆς περιουσίας τοῦ ἀδιαθέτου προαποβιούτου ἀνευ τέκνων συζύγου, διὰ τὸν 17ον αἰῶνα, τοῦλάχιστον, δὲν φαίνεται ἀκριβής.

10-11 μέγαν Νικόλαον. Φαίνεται, ὅτι ὑπῆρχον ἐν Μυκόνῳ δύο ἐκκλησίαι τιμώμεναι ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Νικολάου, πρὸς διακρίσιν δὲ αὐτῶν τίθεται τὸ μέγας, δηλαδή, ἡ μεγαλυτέρα ἐκ τούτων.

11. ἐξαμινάρασι=ἐκ τοῦ ἰταλ. esaminare, ἐξετάζω, ἀνακρίνω.

17. 19. 21-22. γρόσα=Τὸ γρόσιον ἦτο τουρκικὸν νόμισμα ἔχον ἀξίαν κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα 7 χρυσῶν φράγκων (Δ. ΠΑΣΧΑΛΗ, Κυκλαδικὰ θέσμια μετ' ἀνεκδότων ἐγγράφων, εἰς Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ δικαίου, ΣΤ' (Ἀθῆναι, 1939), 240-1 σημ. 3).

20. ἐκονιεταριστήρασι=ἐκ τοῦ ἰταλ. contentarsi, στέργω.

21. σειτάρε=ἐκ τοῦ ἰταλ. accettare, ἀποδέχομαι, συναινῶ.

2

Κωδὶξ Μ. 137. Πρωτότυπον. Ἀποφασίς τοῦ ἀπεσταλμένου ὑπὸ τοῦ Rettore Τήνου ὡς Καπετάνιου Μυκόνου μετὰ τῶν Ἐπιτρόπων τῆς νήσου τῆς 26 Ἰουλίου 1656.

Διάδοικοι. Σταματικὴ Μάρκου Ζιάγου—Μαρία σύζυγος τοῦ Παναγιώτη.

Διεκδίκησις ἀκινήτου.

+ 1656 Ἰουλίου 24. Ἐστοντας καὶ νὰ ἠθέλασιν ἔχει τενφερετζία ἡ Σταματικὴ¹ τοῦ Μάρκου Ζιάγου μὲ τὴν Μαρίαν τοῦ Παναγιώτη τὴν συβίαν ἀπάνω σ' ἕναν κομμάτι² ἀμπέλι στὸ Μαχαίραν, τὸ ὁποῖον ἤλεγεν ἡ Μαρία πὼς τὸχεν ἀγορά, καὶ ἡ Σταματικὴ³ λέγει πὼς δὲν τὸ πούλησεν, μόνο βαστᾷ το διὰ πάκτωσιν. Ἐτζι ἐκοντεταριστή⁴ κασιν καὶ τὰ δύο μέρη κ' ἐνεφανιστήκασιν στὸν μεγαλειώτατον ἀφέντη μισερ Ζωρζήν⁵ Φρά<ν>κον ἀπεσταλμένον ἀπὸ τὸν ὑψηλότατον ἀφέντη ρεϊτζη Τήνου καὶ Μυκόνου καὶ⁶ εἰς τίς γέροντες παπᾶ κὺρ Γεώργη Καλιάρχον καὶ παπᾶ κὺρ Ἰωάννη Φαμελίτην, ὁποῖος μισερ Ζωρζής⁷ καὶ γέροντες ἀποφασίζουσιν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Φραζέσκου Βικάριου καὶ τὸν ὅρ⁸κον ποὺ πῆρεν ἡ Σταματικὴ, ἀποφασίζουσιν ὅτι τὸ ἀμπέλι νὰ εἶναι τῆς Σταματικῆς⁹ καὶ νὰ δώσῃ τὰ δέκα γρόσα, ποὺ γράφει τὸ στρουμέντο· καὶ τὸ διάφορο τοῦ ἀμπελίου ἐφέ¹⁰τος νὰ παίρνῃ ἡ Μαρία δύο μερτικά καὶ ἡ Σταματικὴ ἕνα μερτικόν, καὶ περάσσοντας ἡ¹¹ νιντράδα νὰ εἶναι τ' ἀμπέλι τῆς Σταματικῆς. Ἐτζι ἐποφασίσασιν καὶ θέλουσιν ἀπογράψ¹²ει καὶ ὑποκάτωθεν.

¹⁴ Ἐγὼ Ντζωρντζής Φράνκος Καπετάνιος τῆς Μυκόνου βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν

¹⁵—Παπᾶ Γεώργης Καλιάρχος κ' ἐπίτροπος βεβαιώνω τ' ἄνωθ[ε]—

¹⁶—Παπᾶ Ἰωάννης Φαμελίτης καὶ ἐ<π>ίτροπος βεβαι<ώ>νω τὰ ἄνωθε

¹⁷—Παπᾶ Γεώργης Σκορδίλης καρζήλλιέρης Μυκόνου ἔγραψα—

¹ ἰουλίου || ² μάχεράν || ³ φάμελιτην || ⁴ στάματικεῖς || ⁵ Εἶγο ντζόρντζης φράνκος Καπετάνιος τῆς Μυκόνου βεβενο τὰ ἀνωθεν || ⁶ παπα γεώργης καλιάρχος καὶ ποιτροπος βεβενο τανωθ[ε] || ⁷ παπας ιω(ανης) φαμελυτος καὶ ετροπος βεβενο τα ἀνωθε || ⁸ παπα γεώργης σκορδιλης καρζιλιερης Μυκονου εγραψα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἐνάγουσα διεκδικεῖ ἀμπέλιον κατεχόμενον παρὰ τῆς ἐναγομένης δυνάμει μεταξὺ τῶν καταρτισθείσης ἐγγράφως συμβάσεως, τὸ περὶ ἧς ὁμως ἐγγράφον, φαίνεται, ὅτι ἦτο ἀσαφές. Καὶ ἡ μὲν ἐνάγουσα διετείνετο ὅτι ἡ καταρτισθεῖσα σύμβασις ἦτο ἡ τῆς πακιώσεως, ἡ δὲ ἐναγομένη τῆς καθαρᾶς καὶ ἄνευ ὄρου πωλήσεως. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς συμβάσεως (καὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐγγράφου) ἐξητάσθη μάρτυς, ἔτι δὲ ἐπεβλήθη καὶ ὄρκος εἰς τὴν ἐνάγουσαν, ὃν ἔδωσεν αὐτῇ. Κατόπιν τούτων ἐκρίθη, ὅτι δεόν νὰ ἐπιστραφῇ εἰς τὴν ἐνάγουσαν τὸ ἀμπέλιον, ἡ ὁποία ὁμως νὰ καταβάλλῃ πρὸς τὴν ἐναγομένην τὸ εἰς τὸ περὶ τῆς συμβάσεως (οὐσης πακιώ-

σεως) ἔγγραφον ἀναγραφόμενον ποσὸν τῶν 10 γροσίων, ὅπερ ἦτο τὸ ποσὸν τοῦ δανείου. Ἐκ δὲ τοῦ μὴ συγκομισθέντος εἰσέτι εἰσοδήματος τοῦ ἀμπελίου τοῦ τρέχοντος ἔτους τὰ λάβη τὸ μὲν $\frac{1}{3}$ ἢ ἐνάγουσα, τὰ δὲ $\frac{2}{3}$ ἢ ἐναγομένη, ἢ καὶ καλλιεργήσασα, προφανῶς, τοῦτο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἡ σύμβασις πακτώσεως ἢ παχιώσεως ἦτο εἰς τὴν Μύκονον ἢ σύμβασις δανείου ἐπὶ παραχωρήσει κτημάτων τοῦ ὀφειλέτου πρὸς τὸν δανειστήν, ὅπως οὗτος ἀντὶ τόκου καρπῶται ταῦτα μέχρι τῆς ἀποδόσεως τοῦ δανείου, ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ δανείου. Εἰς αὐτὴν δὲν ἐτίθετο, συνήθως, προθεσμία ἀποδόσεως τοῦ δανείου, ἀλλ' ἀψίετο τοῦτο εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ὀφειλέτου. Ὁ ὑπὸ τὴν μίσην ταύτην δανεισμὸς ἦτο εὐρέως διαδεδομένος εἰς τὴν Μύκονον κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν. Ἡ πάκτωσις παρουσιάζει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς πράσεως ἐπὶ λύσει τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ δικαίου, περὶ ἧς βλ. Δ. ΠΑΠΗΟΓΛΙΑ, Ἡ ἐμπράγματος ἀσφάλεια κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν καὶ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, Α' (Λειψία, 1909) § 6. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου (Ἀθήναι, 1944). Ι. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, Πρᾶσις ἐπὶ λύσει, εἰς περιοδ. «Πολέμων». Δ' (1949) § 41-72 (καὶ εἰς ἀνάπτυκον).

6. ρεῖζη = λέξις τουρκ. ρεῖζης καὶ σημαίνει πρόεδρος, ἀρχηγός, καπετάνιος. Ἐνταῦθα ἐτέθη ἀντὶ τοῦ καπετάνιος.

7, 8. γέροντες = οἱ Ἐπίτροποι τῆς νήσου. Βλ. καὶ Γράμμα τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1649, εἰς Π. ΖΕΡΑΕΝΤΟΥ, Σύστασις κλπ., ἐνθ' ἀν., 19.

10. διάφορο = ὁ τόκος.

12. νιντροάδα = ἐκ τοῦ ἱταλ. entrata, πρόσσδος, εἰσόδημα.

3

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Βενετοῦ Καπετάνιου Μυκόνου τῆς 5 Αὐγούστου 1656.

Διάδικοι. Γιάκουμος Τανκάριστος — Ἀντώνης Βιδάλης.

Διεκδίκησις ἀκινήτων

† 1656 Αὐγούστου 5. Ἐχοντας διαφορὰν ὁ Γιάκουμος Τανκάρι||²στος μὲ τὸν Ἀντώνη Βιδάλη ἀπάνω σὲ κάποια πράγματα,||³ πού κρατεῖ ὁ ἄνωθεν Ἀντώνης, τὰ ὅποια τοῦ ἔδωσαν οἱ γέροντες||⁴ ἕναν καιρὸν ἀπάνω στὰ χαράτζια. Ἐτζι ἐρχόμενος στὴ Μύκονο ὁ||⁵ μεγαλειότατος ἀφέντης μισερ Ζωρζῆς Φράνκος ἀπεσταλμένος ἀπὸ ||⁶ τὸν ὑψηλότατον ἀφέντη ρεττούρη Τήνου καὶ Μυκόνου διὰ γοβέρνον τῆς Μυκόνου, ||⁷ ἐνεφανιστήκασιν ὁπρὸς του. Ὅποῖος, μισερ Ζωρζῆς, γροικῶντας καὶ τῶν δύο||⁸ μερίδων καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν γερόντων, ἀποφασίζει πὼς τὰ πράμα||⁹τα πού βαστᾷ ὁ

Ἀντώνης τοῦ Γιάκουμου, νὰ τὰ ἔχη καλὰ παρμένα, ||¹⁰ ἔστοντας κ' ἐπῆρεν τὰ ἀπὸ τὸ ἱκάντος κ' ἐπλέρωσεν τὰ χαράτζια τοῦ ||¹¹ ἄνωθεν Ἰακώβου. Ἐτῆ ἐποφάσισεν καὶ θέλει ἀπογράψει καὶ ὑπο ||¹² κάτωθεν—

||¹³ Ἐγὼ Τζωρτζῆς Φράνκος Καπετάνιος τῆς Μυκόνου βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν—

||¹⁴ Παπᾶ Γεώργης Σκορδ(ίλης) κανζηλλιέρης Μυκόνου ἔγραψα.

¹⁻² γιάκουμος τάνκριστος ||³ μίκωνου ||¹¹ ιάκωβου ||¹³ Εγὼ τζόρτζῆς Φράνκος Καπετάνιος τῆς μίκωνου βεβεόνο τα ἀνωθεν ||¹⁴ παπα γεώργης σκορδilis κανζιλιέρης μίκωνου ἔγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἐνάγων ὀφειλέτης διεκδικεῖ παρὰ τοῦ ὑπερθεματιστοῦ ἐναγομένου πράγματά του, ἐκπλειστηριασθέντα ἐν ἀπουσίᾳ του, ἐπισπεύσει τῆς Κοινότητος, διὰ τὴν πληρωμὴν ὀφειλομένων φόρων. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ἀπορρίπτεται ἡ ἀγωγή, καθόσον ὁ ἐναγόμενος καλῶς ἐγένετο κύριος τῶν διεκδικουμένων διὰ δημοσίου πλειστηριασμοῦ, πληρώσας ἐκ τοῦ ἐκπλειστηριασμοῦ τοὺς καθυστερουμένους φόρους τοῦ ἐνάγοντος ὀφειλέτου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. 3, 8. γέροντες=οἱ Ἐπίτροποι τῆς νήσου (βλ. ὑπὸ τὴν ἀμέσως ἀνωτέρω ἀπόφασιν).

4. χαράτσια=λέξ. τουρκικῆ. Εἰς Μύκονον ἐλέγετο οὕτως ὁ φόρος γενικῶς, εἰδικώτερον δὲ ὁ ἔγγειος φόρος.

5. ρειτούρη=ἐκ τοῦ ἰταλ. rettore, διοικητής. Πρβλ. G. BOERIO, Dizionario del dialetto Veneziano (Venezia, 1829), ἐν λέξει.

6. γοβέρνον=ἐκ τοῦ ἰταλ. governo, διοίκησις.

10. ἱκάντος=ἐκ τοῦ ἰταλ. incanto, πλειστηριασμός.

4

Κώδις Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Βενετοῦ Καπετάνιου Μυκόνου δικάζοντος μετὰ τὸν Ἐπιτρόπον τῆς νήσου τῆς 20 Φεβρουαρίου 1657.

Διάδικοι. Μαργαρίτα χήρα Μάρκου, θυγάτηρ παπᾶ Νικόλα Βεντούρη — Ζαννῆς Ταρόδος.

Διεκδικήσεις ἀκινήτου.

Κόμπια. 1657 Φλεβαρίου 20

||² + Ἐστοντας καὶ νὰ ᾔθελεν ἀνεφανιστῆν ἡ κερά Μαργαρίτα τοῦ ποτὲ Μάρκου τοῦ παπᾶ ||³ Νικόλα Βεντούρη ἡ θυγατέρα ἔμπροσθε στὸν ἀφέντη, τὸν καπετὰν Ζωρτζῆν τὸν Φρά<ν>κον ||⁴ καμωμένον ἀπὸ τὸν ὑψηλότατον ἀφέντη γγιενεράλεν τῆς Κρήτης καὶ ἀπεσταλμένον ἀ ||⁵ πὸ τὸν ἐκλαπρότατον ἀφέντη ρεττούρη Τήνου διὰ γοβέρνον τῆς Μύκονος, ἀκόμῃ καὶ εἰς τοῖς ἐπιτρό ||⁶ ποις Μυκόνου, στὸν παπᾶ κύρ Γεώργην Πανσέβαστον καὶ κύρ Πέρρον Πετρῆν, ἐγκαλῶντας τὸν ||⁷ Ζαννῆν Ταρόδον ἀπάνω σ' ἔναν

κοιμάντιν πρᾶμα στοῖς ἀγίοις Ἀποστόλοις, τὸ ὁποῖο εἶ||⁸χεν θέλεν ἀγοράσει ὁ Ζαννῆς ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς Μαργαρίτας. Καὶ ἔστοντας καὶ ὁ Ζαννῆς||⁹ νὰ μὴν ἔχη στρουμέντο, ἐθέλησεν ἡ Μαργαρίτα τὴν σήμερον καὶ λέγει πὼς ὁ Ζαννῆς δὲν||¹⁰ τῷχει ἀγορὰ ἀπὸ τοῦ κυροῦ τῆς, μὰ ἔχει το πακτώσει. Ἐτῆι ἐκράξασι τὸν Ζαννῆν νὰ φέρῃ||¹¹ τὸ στρουμέντο, καὶ δὲν εἶχε μήτε στρουμέντο μηδὲ στιμαριστᾶδες. Καὶ ἀποφασίζουσιν||¹² ἀφέντες μὲ τοῖς ἐπιτρόποις, πὼς τὸ πρᾶμα νὰ εἶναι τῆς Μαργαρίτας, μὲ τοῦτο νὰ||¹³ δώσῃ τοῦ Ζαννῆ γρόσια 22, ἡγοῦ εἴκοσι δύο, ὁποῦ μαρτυρᾷ ὁ ἡγούμενος πὼς ἦδω||¹⁴σεν ὁ Ζαννῆς τοῦ Μάρκου τοῦ κυροῦ τῆς Μαργαρίτας. Ἀκόμῃ νὰ τοῦ πλερώσῃ τοῦ Ζαννῆ καὶ||¹⁵ τοῖς κόποις, ποῦ ἔχει καμωμένους μέσ' τὸ ἴδιον πρᾶμα, καὶ νὰ τὸν πλερώσῃ καὶ τὰ||¹⁶ δοκάρια, ποῦ λέγει ὁ Ζαννῆς πὼς ἦβαλε στὸ σπίτιν, καὶ εἴ τι ἄλλον δεῖξει πὼς ἔχει μέσ' τὸ ἴ||¹⁷διον πρᾶμα. Ἐτῆι ἐποφασίσασιν (καὶ) θέλουσιν ἀπογράψαι καὶ ὑποκάτωθεν.

||¹⁸ Ἐγὼ Τζωρντζῆς Φράνκος Καπετάνιος Μυκόνου —

||¹⁹ Παπᾶ Γιώργη Πασιέβαστος κ' ἐπίτροπο βεβαιώνω τ' ἄνωθε —

||²⁰ Πέτρο Πετρῆς καὶ ἐπίτροπος βεβαιώνω τ' ἄνωθεν

||²¹ Παπᾶ Γεώργη Σκορδ(ιλῆς) κανζηλγιέρης Μυκόνου ἔγραψα.

³ βέντουρή||⁶ πανσεβάστον||⁷ τάροδον||¹⁸ Εγὼ τζόρτζῆς φράνκος Καπετάνιος μίκονου||¹⁹ παπα γιορι πασεβαστος κεπιτροπο βεβεονο τανωθε||²⁰ περο πατρης (καὶ) επιτροπος βεβεονο τανωθεν||²¹ παπα γεωργι σκορδιλια κανζιλιερισ μικονου εγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἐνάγουσα διεκδικεῖ παρὰ τοῦ ἐναγομένου ἐν ἀκίνητον, τὸ ὁποῖον ἰσχυρίζεται αὕτη ὅτι εἶχε λάβει ὁ ἐναγόμενος παρὰ τοῦ πατρὸς τῆς εἰς πάκτωσιν. Οὗτος, ἀντιθέτως, προέβαλεν ὅτι τὸ εἶχεν ἐξ ἀγορᾶς. Παρὰ τοῦ δικαστηρίου ἐξητήθη, ὅπως ὁ ἐναγόμενος προσκομίσῃ τὸ ἔγγραφον τῆς πωλήσεως ἢ προσαγάγῃ μάρτυρας, τοὺς χρησιμεύσαντας κατὰ τὴν πώλησιν ὡς ἐκτιμητὰς τῆς ἀξίας τοῦ διεκδικουμένου. Οὐδέτερον ὁμως τούτων ἡδυνήθη νὰ προσκομίσῃ ὁ ἐναγόμενος καὶ ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀγωγή. Ὑπεχρεώθη ὁμως ἡ ἐνάγουσα διὰ τῆς ἀποφάσεως νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν ἐναγόμενον γρόσια 22, αἵτινα ἀπεδείχθη διὰ μαρτύρων, ὅτι ἦσαν τὸ ποσὸν τοῦ δανείου, ἔτι δὲ νὰ πληρώσῃ καὶ τὴν ἀξίαν τῶν δαπανῶν βελτιώσεως, αἵτινες ἠθέλον ἀποδειχθῇ ὅτι ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου ἐπὶ τοῦ διεκδικουμένου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ τῆς συμβάσεως τῆς πακτώσεως ὅρα τὰ ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 2 ἀπόφασιν σημειούμενα.

4. Ὡς γγιενοράλε ἔννοεῖ τὸν Βενετὸν Capitano Generale da Mar.

10. κυρός=πατήρ.

11. στιμαριστᾶδες, οἱ ἄλλως καλούμενοι ἀποκοπταὶ ἢ ἀποκοπιτᾶδες, ἦσαν εὐδύ-

πώληπτα πρόσωπα έμπειρα περί τήν άξίαν τών κτημάτων, άτινα προσεκαλοϋντο, ίνα ώς έκτιμηται άποφαίνωνται περί τής άξίας τούτων ή τών είσοδημάτων αϋτών κλπ., ή δέ έκτίμησίς των έκαλείτο άποκοπή. Είδικώς προκειμένου περί συνάψεως συμβάσεως άγοραπωλησίας, ήδύνατο νά όρισθούν άποκοπται ύπό τών συμβληθησομένων πρός καθορισμόν τοϋ εϋλόγου και δικαίου τιμήματος τοϋ πωληθησομένου, όποτε έχομεν ίδιον είδος πωλήσεως, όνομαζόμενον πώλησις καί' άποκοπήν. Αϋτη ήτο συνήθης και εις άλλας νήσους τών Κυκλάδων (βλ. Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Νεξιακά νοταριακά έγγραφα, ένθ' άν., 224). 'Επί τής τοιαύτης πωλήσεως δέν έχώρει διάρρηξις λόγω υπερέγκου βλάβης, ουτε ήδύνατο ν' άμφισβητηθή ύπό τρίτων έχόντων συμφέρον τó άληθές τοϋ τιμήματος.

5

Κώδιξ Μ. 137. 'Αντίγραφον. 'Απόφαισις τοϋ 'Αρχιεπισκόπου Σίφνου και Μυκόνου τής 24 'Ιουνίου 1662.

Διάδικοι. Οί έγγονοι τοϋ ποτέ Γερασίμου Φαμελίτη.

'Ακύρωσις διαθηκών. Κληρονομική διαδοχή μοναχοϋ.

Κόπια. Είς δόξα Χ(ριστο)ϋ, άμήν. 1662 'Ιουνίου 24. Σεντέντζια πρεζεντάδα ||² εις τούτην τήν κατζηλαρίαν κατá τήν συνήθεια Μυκόνου.

||³ + 'Εχοντας διαφορά (ρα) ανάμεσόν τους τοϋ ποτέ Γερασίμου Φαμελίτη τά έχόνια ||⁴ άπάνω εις δύο διαθήκες, όπου έβρεθήκασι καμωμένες, ή μία καμωμένη ύπό ||⁵ χειρός τοϋ ποτέ Γεώργη Λιμνίου και πρώην (τοϋ πρώην) καντζηλλιέρη Μυκόνου, όντος ||⁶ άκόμη τοϋ άνωθεν Γερασίμου κοσμικοϋ, και ή άλλη καμωμένη ύπό χειρός τοϋ παπα ||⁷ κύρ Γεώργη Σκορδίλη καντζηλλιέρη Μυκόνου, τήν όποιαν τήν ήκαμεν εις τόν θάνατόν του ||⁸ καλόγερος. 'Ετζι δια νά λείψουσι πάσα σκάνδαλον από ανάμεσόν τους, έχοντεν ||⁹ ταριστήκασιν και δύο μέρη και ένεφανιστήκασι ένμπροστεν εις τόν παν ||¹⁰ ιερώτατον αφέντη άρχιεπίσκοπον Σίφνου και Μυκόνου κύριον 'Αθηνά ||¹¹ σιον εύρισκομένου εις τó νησί μας. 'Η όποιá άνωθεν άρχιερωσύνη βλέποντας ||¹² τέ(ς) διαθήκες και γροικώντας τής μιζς μερίδος και τής άλλη(ς) τά δικαιώματα ||¹³ όποιος βλέποντας τές διαθήκες, έστοντας και ν' άφήνη ή πρώτη διαθήκη ||¹⁴ πώς ειχεν μίαν άράδα γράμματα από άλλου γραμματικοϋ, άποφασίζει ||¹⁵ νά είναι άκερη και χαλασμένη και νά μηνδέν άξίζει τίποτις. 'Ακόμα θεωρώντας ||¹⁶ και τήν ύστερη πώς ήτον καλόγερος, όταν τήν ήκαμεν, λέγει νά είναι και εκείνη ||¹⁷ άκερη. Δια τοϋτο, τó όνομα τής άγίης Τριάδος, κράζει, κρίνει και άποφασίζει ||¹⁸ ζει ότι τήν εκκλησίαν με όλα της τά δικαιώματα νά είναι τών δύο παιδιών του, τής Μα ||¹⁹ρίας ή έμισή και τοϋ Λαρέντζου ή άλλη έμισή άκόμα και ό,τι πράματα ειχεν ό ||²⁰ Κωσταντής έστοντας και νά αποθάνη άκλερος, νά τά μεράζουν και εκείνα ||²¹ εις τή μέση, ώσάν και

τὴν ἐκκλησίαν. Ὅντως ἀποφασίζει ὡς ἄνωθεν. Καὶ ὅποιος²² θέλει φανῇ ἐναντίος εἰς τὴν παροῦσαν κρίσιν, νὰ εἶναι ἀφωρεσμένος, ἀσυχώρητος²³ καὶ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χ(ριστοῦ) καὶ νὰ πλερώνῃ καὶ τῆς κρίσεως, ὅπου ἤθελεν πρε²⁴ζενταριστῇ τὸ παρόν, γρόσα 50 καὶ ἡ παροῦσα νὰ ἔχῃ τὸ κύρος καὶ τὸ βέβαιον.

||²⁵ + Ὁ Σίφνου Ἀθανάσιος ἀρχιεπίσκοπος.

||²⁶ Παπᾶ Γεράσιμος Βίδος Καντζιλιέρης Μυκόνου ἐκοπιάρι²⁷σα τὸ παρόν ἀπὸ λόγον εἰς λόγον.

²⁶ παπᾶ γεράσιμος βίδος Καντζιλιέρης μίκονου ἐκοπιάρισα το παρον απο λογον εις λογον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Οἱ ἔγγονοι ἐφιλονίκουν περὶ τῆς κληρονομίας τοῦ πάππου των, ὁ ὅποιος εἶχε κάμει ἐνώπιον τοῦ καντζιλιέρη δύο διαθήκας. Ἡ πρώτη εἶχε συνταχθῇ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ διαθέτης ἦτο ἀκόμη λαϊκός, ἡ δὲ δευτέρα, ὅταν πλέον οὗτος εἶχε περιβληθῇ τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Διὰ τῆς ἐκδοθείσης ἀποφάσεως κηρύσσονται ἄκυροι ἀμφότεραι αἱ διαθήκαι. Ἡ μὲν πρώτη, διὰ τυπικὸν ἐλάττωμα τοῦ ἐγγράφου τῆς διαθήκης, ἥτοι διότι εἶχε παρεμβληθῇ εἰς τὸ ἔγγραφο αὐτῆς στίχος γεγραμμένος διὰ χειρὸς ἄλλου γραφέως καὶ ὅχι τοῦ γράψαντος τὴν ὑπόλοιπον διαθήκην, ἀναγνωριζομένου οὕτω κατ' ἀρχὴν εἰς τὸν μοναχὸν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθέρως διαθέσεως τῆς περιουσίας του πρὸ τῆς ἀποκάρσεως. Ἡ δὲ δευτέρα ἀκυροῦται, διότι, ὅτε συνετάχθη, ὁ διαθέτης ἦτο ἤδη μοναχός, καί, προφανῶς, κατὰ τὴν ἀπόφασιν, ἐστειρεῖτο τῆς ἱκανότητος πρὸς σύνταξιν διαθήκης. Περαιτέρω ἡ ἀπόφασις διατάσσει τὴν διανομὴν τῆς περιουσίας βάσει τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, ἐφαρμόζονσα τὸ κρατοῦν ἐν Μυκόνῳ δίκαιον ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ ὅχι τὸ ἐπὶ τῶν μοναχῶν ἐπίσημον βυζαντινὸν δίκαιον, καὶ ἀπονέμουσα ὁλόκληρον τὴν κληρονομίαν εἰς τοὺς ἐγγόνους, οὐδὲν δὲ εἰς τὴν μονὴν τῆς μετανοίας τοῦ κληρονομονομένου μοναχοῦ. Ἐν τέλει ἀπειλεῖται ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως κατὰ τοῦ μὴ συμμορφωθησομένου πρὸς αὐτὴν διαδίκου ἀφορισμός καὶ μὴ συγχώρησις, ἔτι δὲ καὶ χρηματικὴ ποινὴ ὑπὲρ τοῦ δικαστηρίου, προδήλως, τοῦ τουρκικοῦ, εἰς ὃ ἤθελε τυχὸν προσφύγει οὗτος, προσβάλλων τὴν ἀπόφασιν ταύτην.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἡ ἀπόφασις, ὡς πρὸς τὴν πρώτην διαθήκην, εἶναι σύμφωνος πρὸς τε τὸ Κανονικὸν δίκαιον ὡς καὶ τὰς Αὐτοκρατορικὰς διατάξεις, αἵτινες ἀναγνωρίζουν εἰς τοὺς μοναχοὺς τὸ δικαίωμα τῆς συντάξεως διαθήκης πρὸ τῆς ἀποκάρσεως (Νεαφαί Ἰουστ. 5, ε', 123, λη'. Βασιλ. 4. 1. 9. Ἀρμεν. 5. 42. Κανὼν 6 τῆς πρωτοδευτέρως ἐπὶ Φωτίου ἐν Κων/λει Συνόδου (ἔτ. 861), εἰς ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΗ, Σύνοταγμα, Β', 667. Περὶ τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἀναγεννήσεως νομικῶν θεωριῶν ὡς πρὸς τὴν τύχην μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν τῶν πρὸ αὐτῆς συνταχθεισῶν διαθηκῶν ὑπὸ τῶν μοναχῶν, Α. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΥ, Κληρονομικὸν δίκαιον κληρικῶν καὶ μοναχῶν

(Ἀθ., 1890), 88-94). Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὴν ἀκύρωσιν τῆς δευτέρας διαθήκης, παρὰ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα 6, διὰ τῆς Νεαρᾶς 5 Λέοντος τοῦ Σοφοῦ—Ἀρμεν. 5. 4. 3, ἀνεγνωρίσθη κατ' ἀρχὴν εἰς τοὺς μοναχοὺς τὸ δικαίωμα καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν τῆς διαθέσεως τῆς μετ' αὐτὴν ἀποκτιωμένης περιουσίας (βλ. λεπτομερῶς Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον ἐν ταῖς Νεαραῖς τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων (Ἀθῆναι, 1922), 319 ἐπ.). Ἀσχέτως ὅμως τῶν διατάξεων τούτων τοῦ ἐπισήμου δικαίου, ἐν τῇ πράξει, κατὰ τε τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ὡς καὶ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, ἀνεγνωρίζετο ἐθιμικῶς εἰς τοὺς μοναχοὺς καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν γενικῶς τὸ δικαίωμα τῆς συντάξεως διαθήκης. (Διὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν πρβλ., ἐκτὸς ἄλλων, δύο Συνοδικὰς ἀποφάσεις τοῦ ἔτους 1400 εἰς ΜΙΚΛΟΣΙΧ et MÜLLER, Acta II, 412, 446, διαθήκας δὲ μοναχῶν ἔτ. 1093, αὐτ. VI, 81, ἔτ. 1157, αὐτ. 106, ἔτ. 1192, αὐτόθι, IV, 201· ἔτ. 1331, εἰς Ἑπειροῖδα Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ΣΤ', 263· ἔτ. 1370, 1377, 1378, εἰς P. LEMERLE, Actes de Kultumus (Paris, 1945), 116, 132, 134· ἔτι δὲ καὶ τύπους βυζαντινῶν συμβολαίων, εἰς Κ. ΣΑΘΑ, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, ΣΤ', 635, 636.—Ὡς πρὸς δὲ τὴν Τουρκοκρατίαν, ὅρα π.χ. διαθήκην μοναχοῦ ἐξ Ἀμοργοῦ τοῦ ἔτ. 1533, εἰς Ι. ΒΟΓΙΑΤΖΙΔΟΥ, Ἀμοργὸς (Ἀθῆναι, 1918), 135, ὁμοίαν μοναχῆς ἐξ Ἰκαρίας ἔτ. 1601, εἰς ΕΠ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ, Ἰκαριακὰ (Σάμος, 1893), 154, ὁμοίαν μοναχοῦ ἐκ Χίου ἔτ. 1612, εἰς ΓΡ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ, Νεαμονήσια, (Χίος, 1864), 212· (περιοριζόμεθα εἰς τὴν παράθεσιν ὡς παραδειγμάτων περιπτώσεων χρονολογουμένων πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως). Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὴν Μύκονον καὶ μετὰ τὴν ἐκδόσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐξηκολούθει σταθερῶς ἡ συνήθεια τῆς συντάξεως διαθηκῶν ὑπὸ μοναχῶν. Οὕτως εὗρομεν ἀνεκδότους διαθήκας ἐκ Μυκόνου τῆς 6 Ἀπριλίου 1676 τῆς καλογραίας Φιλοθέης θυγατρὸς τοῦ ποτὲ καλογήρου Κοντοφρέου, τῆς 30 Αὐγούστου 1691 τῆς Τιμοθέης μοναχῆς τοῦ ποτὲ Ἀντώνη Σαρατάσου, τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1696 τοῦ ἱερομονάχου Ἀθανασίου Βιδάλε κ.ἄ., προσέτι δὲ πρβλ. καὶ τὴν ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1779 ἀναγνωριστικὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σίφνου καὶ Μυκόνου μετὰ κληρικῶν, τοῦ βοεβόδα καὶ προκρίτων τῆς Μυκόνου, εἰς ΣΤ. ΜΑΝΕΣΗ, Ἡ ἐν Μυκόνῳ μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, εἰς Ἑπειροῖδα Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου, 4 (Ἀθῆναι, 1952), 115-119.

1. σεντέντζια=ἐκ τοῦ ἰταλ. sentenza, ἀπόφασις.

24. πρεζεντιάδα, πρεζεντιαριστῆ=ἐκ τοῦ ἰταλ. presentare, παρουσιάζω.

6. κοσμικός=λαϊκός, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἱερωμένος.

14. γραμματικός=γραφεύς.

15-17. ἄκερη=ἄκυρος.

15. χαλασμένη=ἀκυρωμένη.

22. κρίσιν=ἀπόφασιν.

23. κρίσις = δικαστήριον.

26-27. ἐκοπιάρια = ἐκ τοῦ ἰταλ. copiare, ἀντιγράψω.

6

Κωδικ. Μ. 137. 'Αντίγραφον ἢ ἀπόφαισις' πρωτότυπα αἱ δύο παρὰ πόδας αὐτῆς πράξεις. 'Απόφαισις' Ἐπιτρόπου Μυκόνου τῆς 18 Δεκεμβρίου 1662.

Διάδικοι. Ἰωάννης Ντεσουδάς — Ἀννέζα σύζυγος τοῦ ποτὲ Θεοδώρου Ντεσουδά.

'Αμφισβήτησις κληρονομικοῦ δικαιώματος.

[Κ] + 1662 Δικεβρίου 18. Ἐσοντας καὶ νὰ εἴχασι κάποια ντεφερέτζια ἀνάμεσόν τους ὁ κύρ Ἰωάννης Ντεσουδάς² μετὰ τὴν νύφην του τὴν Ἀννέζα, συβία τοῦ ποτὲ Θεοδώρου Ντεσουδά, ἀπάνω εἰς τὰ πράγματα, ὅπου κρατεῖ ἡ ἄνω³θεν Ἀννέζα ἀπὸ τοῦ ἀνδρός της καὶ ἀδερφοῦ τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη Ντεσουδά, καὶ ἐτζί, διὰ νὰ λείψουσι τὰ⁴ σκάνδαλα ἀνάμεσόν τους, ἡθελήσασι καὶ τὰ δύο μέρη καὶ ἠνεφανιστήκασι εἰς τὴν κρίσι τοῦ τόπου μας.⁵ εἰς τὸν εὐγενέστατον ἀφέντη Πιέρρο Σκούταρη, ὁ ὁποῖος κριτὴς μετὰ μεγάλη στόχασι ἐγροίκισε τῆς μιᾶς⁶ μερίδας καὶ τῆς ἄλλης τὰ δικαιώματα. Ἐτζί ἔδειξε ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα μία σετέντζια γραμμένη⁷ ἀπὸ τοὺς 1649 Ὀκτωβρίου 7, λέγοντας πὼς νὰ ἐχῇ ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα πάρτε πράγματα ἀπὸ τὸν ἀδερφὸν⁸ τοῦ ἄνωθεν, ἡγου τοῦ ἀνδρός της, καὶ ἄλλα νὰ μείνουσι τοῦ ἰδίου Ἰωάννη. Καὶ τὴν σήμερον πάλαι ἐφάνηκεν τὸ προ⁹κοσύμφωνον τῆς ἄνωθεν Ἀννέζας γραμμένο στὰς 1617 Ἀπριλίου 6, τὸ ὁποῖο κοντετζιονάρει τὰ¹⁰ πράγματα ὅλα, τόσον τῆς μιᾶς μερίδος ὅσον καὶ τῆς ἄλλης, νομινάροντας ἂν εἰς τὸν θάνατόν τους¹¹ δὲν ἤθελε τῶν εὐρεθῇ κληρονόμος ἐκ τῆς σαρκὸς των, νὰ στρέφονται τὰ πράγματα εἰς τοὺς πλεῖον¹² πρόθυμους ἐδικούς. Καὶ ἀνκαλὰ καὶ ἤκαμεν κληρονόμον ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα μετὰ τὸν ἀδερφὸν¹³ τοῦ ἄνω λεγομένου Ἰωάννη, τὸν ὁποῖον τὸν ἐπαντρέψασι, κάνοντάς του καὶ ἐκείνου προκοσύμφωνον¹⁴ μετὰ τὴν ὁμοίαν κοντετζιό, γραμμένον στὰς 1637 Αὐγούστου 6, ὁ ὁποῖος ἐπόθανε καὶ ἐκεῖνος¹⁵ καὶ οἱ κληρονόμοι του. Εἰς τοῦτο, [τὸ] ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζει, διατὶ ἀπ' αὐτῇ γίνεται ἡ δικαί¹⁶οσύνη, κρίνει καὶ ἀποφασίζει πὼς ἡ ἄνωθεν σετέντζια τῶν ἀπερασμένων κριτάδων νὰ εἶναι κο¹⁷μμένη, ἔσοντας καὶ ὅταν τὴν ἐκρίνασι νὰ μὴν ἡφαίνονταν ἡ ἄνωθεν κοντετζιό, καθὼς αὐτῇ¹⁸ ἡ σετέντζια τὸ φανερώνει. Μόνο κατὰ τὴν παλαιὰ καὶ νέα συνήθεια καὶ κονσουέτο, ὅπου ἔχο¹⁹μεν ἀπὸ τὸ ἐκπαλαι εἰς τὸ νησί μας, νὰ στρέφονται ὅλα τὰ πράγματα, ὅπου εἶναι ἀπὸ τοῦ Θε²⁰οδώρου τοῦ ἀδερφοῦ τοῦ Ἰωάννη, τοῦ ἄνωθεν, ὅσον ἀκόμη καὶ εἴ τι ἀγοράδες ἔλαμε εἰς τὴν ζωὴν του²¹ καὶ ἀκόμη καὶ τὰ πράγματα ὅλα ὅπου ἔδωσε ὁ Θεόδωρος τοῦ υἱοῦ του τοῦ Πέρρου, εὐγάζοντάς²² τὸ πρᾶμα τοῦ Ἀγγελικοῦ καὶ τὸ ἀμπέλι, ὅπου ἔχει στὸ Ἀμυγδαλίδι ἀπὸ τοῦ [μιχελίου τοῦ σιφι²³νίου] |Μπελαλαίου|, λέγοντας νὰ τὰ

τρώγη ὡς τὴν ζωὴν του· καὶ εἴ τι ἄλλο ὁποῦ νομινάρονται στὸ αὐτὸ προκοσῶμ-
φωνο, λέγον²⁴τας νὰ τὰ τρώγη ὁ Θόδωρος καὶ ἡ γυναῖκα του ὡς τὴν ζωὴν τους.
Ἔτσι νὰ τὰ τρώγη ὡς τὴν ζωὴν της ἡ ἄνωθεν²⁵ Ἀννέζα μαζὶ μὲ τὸν Ἰωάννη, καὶ
εἰς τὸν θάνατόν της νὰ εἶναι ὅλα τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη. Τοῦ Ἀγγελικοῦ τὸ πρᾶ²⁶μα
νὰ γροικᾶται ἐκεῖνο, ὁποῦ ἔχει μέσα τὴν Παναγία. Περὶ νὰ στήνεται προτύτερα τὸ
πρᾶμα τῆς γυναῖ²⁷κας τοῦ ποτὲ ἄνω λεγομένου Θεοδώρου, ἡγου τῆς ἄνωθεν Ἀννέζας,
ὅσα γράφονται μέσα εἰς τὸ προκο²⁸σῶμφωόν της, τόσον πράγματα ὡς ἂν ροῦχα καὶ
εἴ τι ἄλλο, ὁποῦ νὰ νομινάρεται στὸ ὅμοιο προκοσῶμ²⁹φωνο. Ἀκόμη καὶ ἐπειδὴ νὰ
δεῖχτη κάποια χρεωφελέματα, καθὼς λέγει ἡ ἄνωθεν, ὁποῦ ἤδωσεν τῆς³⁰ Ἀννέζας
ἡ μάνα της εἰς τὸν θάνατόν της, καὶ ἀπὸ κεῖνα ἤκαμεν ἀγοράδες ὁ ἄνδρας της, ὅσα
δεῖξῃ ἄλλ³¹θινὰ μὲ μάρτυρες, νᾶναι κρατημένος ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης νὰ τὰ στρέφῃ,
περὶ νὰ παίρνῃ ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα³² ὄρκον εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἂν ἐτοῦτα τὰ
ἄσπρα, ὁποῦ ὁμολογοῦσι οἱ μάρτυρες πὼς τῆς ἔδωσα τῆς Ἀννέ³³ζας, τὰ ἤδωσεν τοῦ
ἀνδρός της καὶ δὲν τᾶχει τὴν σήμερον, τὰ δὲ ἐπίλοιπα πράγματα νᾶναι τοῦ ἄνωθεν
Ἰωάννη.³⁴ Ἔτσι ἔκρινε καὶ ἡποφάσισε καὶ θέλει ἀπογράψῃ καὶ ὑπὸ χειρὸς του. —

³⁵ — Πέρρος Σκούταρης κριτῆς καὶ ἐπίτροπος Μυκόνου βεβαιῶνω τ' ἄνωθεν —

³⁶ — Ἐγὼ παπᾶ Γεράσιμος Βίδος καντζηλλιέρης Μυκόνου ἡγραψα. 1662 Δι-
κεβρίου 21.

³⁷ Ἐνεφανίστηκεν ἡ ἄνωθεν λεγομένη Ἀννέζα ἔνπροστεν στὴν ἄνωθεν κρίσι διὰ
νὰ πάρῃ τὸν ἄνωθεν ὄρκον,³⁸ ἡ ὁποία φοβιζάμενη τὸν Θεόν, δὲν τὸν ἐπῆρε. Καὶ ἔτσι
ἡποφάσισε ὁ ἄνωθεν κριτῆς νὰ τῆς δώσῃ ὁ ἄνω³⁹θεν Ἰωάννης γρ. — 80, ἥτοι ὀχδοσῆτα,
κατὰ τὴν μαρτυρίαν, ὁποῦ μαρτυροῦσι οἱ μάρτυρες οἱ ζαμεναρι⁴⁰μένοι οἱ ἄνωθεν.

⁴¹ Πέρρος Σκούταρης κριτῆς καὶ ἐπίτροπος Μυκόνου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν —

⁴² — Στὸ αὐτὸ ἔτος Δικεβρίου 26, τὴν σήμερον ἡνεφανιστήκασι οἱ ἄνωθεν Ἀν-
νέζα καὶ Ἰωάννης⁴³ εἰς τὴν δικαιοσύνη, γυρέβοντας τὰ ροῦχα καὶ εἴ τι ἄλλο, ὁποῦ
νομινάρει στὸ προκοσῶμφωόν⁴⁴ τῆς λεγομένης Ἀννέζας ὁ διὰ νὰ τῆς τὰ ἀνεστήτῃ ὁ
ἄνωθεν Ἰωάννης. Ἔτσι ἐπίασε ἡ δικαιοσύνη⁴⁵ τὸ προκοσῶμφωόν τῆς λεγομένης Ἀν-
νέζας [ὁ δια νὰ τις τα ἀνεστήσι], στοχάζοντας τὰ ροῦχα⁴⁶ καὶ μαργαριτάρια καὶ
εἴ τι ἄλλο ἡνομινάριζε τὸ προκοσῶμφωόν της. Ἔτσι ἡποφά⁴⁷σισε νὰ δώνῃ ὁ Ἰωάν-
νης τῆς Ἀννέζας γρόσα $31 \frac{1}{1}$ καὶ τρία ζευγάρια σεντόνια καὶ δύο ζευ⁴⁸γάρια μα-
ξελλάρια, ὡς καθὼς ἄνωθεν φαίνονται —

⁴⁹ Ἐγὼ παπᾶ Γεράσιμος Βίδος Κανσηλλιέρης Μυκόνου ἡγραψα.

⁴¹ πέρρος σκούταρης κριτῆς καὶ ἐπίτροπος Μικονου βεβεωνο τὰ ανοθεν ⁴⁷ ιωάννης ⁴⁹ Εγὼ
παπα γεράσιμος βίδο Κανσηλιέρης μικονου ἡγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὑπῆρχεν ἔρις διὰ τὴν κληρονομίαν τοῦ ἀδιαθέτου ἀποβιώσαντος Θεοδώρου Ντεσοῦδα μεταξὺ τῆς ἐναγομένης χήρας συζύγου του καὶ τοῦ ἐνάγοντος ἀδελφοῦ του. Ἡ διαφορὰ αὕτη εἶχε κριθῇ διὰ προγενεστέρας ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης τὸ ἔτος 1649. Οὐχ ἦτιον οἱ διαφερόμενοι ἐπανέρχονται ἐπὶ τῆς ἰδίας ὑποθέσεως. Κατὰ τὰ ἱστορούμενα εἰς τὴν παροῦσαν ἀπόφασιν, ὁ ἀποβιώσας Θεόδωρος ἐκ τοῦ μετὰ τῆς συζύγου του ταύτης γάμου εἶχεν ἀποκτήσει υἱόν, Πιέρρον ὀνόματι, ὅστις ἐπίσης ἦλθεν εἰς γάμον, προικισθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς του, καὶ ἐξ οὗ γάμου τοῦ υἱοῦ εἶχε γεννηθῇ τέκνον. Ἀλλ' ὁ υἱὸς των Πιέρρος, ὡς καὶ τὸ τέκνον του εἶχον ἀποβιώσει. Διὰ τῆς παλαιᾶς ἀποφάσεως εἰς τὴν ἐναγομένην εἶχεν ἀναγνωρισθῇ καὶ ἐπιδικασθῇ μερίδιον ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ συζύγου της Θεοδώρου. Ἦδη ὁ ἐνάγων, ἀδελφὸς τοῦ συζύγου, ζητεῖ νὰ λάβῃ ὁλόκληρον τὴν κληρονομίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, γονικὴν καὶ ἐλευθέραν, ὡς καὶ τὴν συσταθεῖσαν προῖκα πρὸς τὸν ἀποβιώσαντα ἀνεψιὸν του Πιέρρον, ἀποκλειομένης τῆς ἐναγομένης χήρας συζύγου καὶ μητρὸς τοῦ Πιέρρου ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κληρονομιῶν. Ἡ παροῦσα ἀπόφασις, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν καὶ ἐκτιμῶσα τὸ περιεχόμενον καὶ τῶν δύο προικοσυμφώνων, ἀποφαίνεται ὅτι ἀμφότερα ταῦτα περιεῖχον ὅρον, καθ' ὃν, ἐὰν κατὰ τὴν λύσιν τῶν γάμων θανάτῳ δὲν ὑπάρχουν κατιόντες ἐκ τοῦ γάμου, νὰ κληρονομοῦν τὸν ἀποβιοῦντα σύζυγον οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς του. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη ἀπόφασις δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν τὸν ὅρον τοῦτον, διὰ τῆς δευτέρας ταύτης ἀποφάσεως ἀκυροῦται ἡ προηγουμένη, κατ' ἐφαρμογὴν δὲ «τῶν πάλαι καὶ νῦν κρατούντων ἐθίμων» ἐπιδικάζει εἰς τὸν ἐνάγοντα ἀδελφὸν ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν, γονικὴν καὶ ἐλευθέραν, τοῦ Θεοδώρου, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ὑπὸ τούτου συσταθεῖσαν προῖκα πρὸς τὸν ἀποβιώσαντα μετὰ ταῦτα υἱόν του, ἐξαιρέσει τῆς ἐπικαρπίας δύο κτημάτων, προικισθέντων πρὸς τὸν υἱὸν Πιέρρον, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπικαρπίας ἡ ἐναγομένη χήρα νὰ ἔχῃ τὴν ἡμίσειαν. Τοῦτο δέ, διότι εἰς τὸ γεγόμενον προικοσύμφωνον ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου πρὸς τὸν υἱόν του Πιέρρον ὑπῆρχεν ὅρος, δι' οὗ συνεφωνεῖτο ὅτι ἡ ἐπικαρπία τῶν κτημάτων τούτων θὰ παραμείνῃ εἰς τοὺς γονεῖς (Θεόδωρον καὶ ἐναγομένην Ἀννέζαν), ἐφ' ὅσον ζοῦν (γεροντομοίριον), οὕτω δὲ ἡ χήρα μήτηρ θὰ διατηρῇ τὸ ἥμισυ ταύτης, ἐφ' ὅσον ζῇ, βάσει τοῦ πρὸς τὸν Πιέρρον προικοσυμφώνου, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν της, θὰ περιέρχεται καὶ αὕτη εἰς τὸν ἐνάγοντα. Ἐπίσης διατάσσεται ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως νὰ ἀποδοθῶν εἰς τὴν ἐναγομένην χήραν τὰ κατονομαζόμενα εἰς τὸ προικοσύμφωνόν της προικῶα. Ἐπὶ πλέον, αὕτη ἰσχυρίζετο, ὅτι ἡ μήτηρ της ἀποθνήσκουσα τῆς εἶχε κληροδοτήσῃ ἀπαιτήσεις τινὰς κατὰ τρίτων, καὶ ὅτι τὸ ἐξ αὐτῶν εἰσπραχθὲν προῖον εἶχε δώσει ἡ ἐναγομένη πρὸς τὸν σύζυγόν της Θεόδωρον, οὗτος δὲ δι' αὐτοῦ προέβη εἰς ἀγορὰς ἀκινήτων ἐπ' ὀνόματί του. Διὰ τὴν ἀπόδειξιν τούτου διατάσσονται ἀποδείξεις, ὡς πρὸς μὲν τὴν ὑπαρξίν τῶν ἀπαιτήσεων διὰ μαρτύρων, ἐπιβάλλεται δὲ

ὄρκος ὡς πρὸς τὸν ἰσχυρισμόν, ὅτι τὸ εἰσπραχθὲν ἐξ αὐτῶν ποσὸν εἶχε δώσει ἡ ἐναγομένη εἰς τὸν σύζυγόν της, οὗτος δὲ δι' αὐτοῦ εἶχεν ἀγοράσει ὠρισμένα ἀκίνητα. Ἐν ἀποδείξει ἀμφοτέρων τούτων, ὁρίζεται ὅτι δέον νὰ λάβῃ ἡ ἐναγομένη τὰ δι' ἐξωπροϊκῶν χρημάτων της ἀγορασθέντα ὑπὸ τοῦ συζύγου της ἀκίνητα, μόνον δὲ τὰ λοιπὰ ἐπίκτητα ἀκίνητα τούτου νὰ λάβῃ ὁ ἐνάγων ἀδελφός του.

Ἐκ τῶν παρὰ πόδας τῆς ἀποφάσεως ὑπαρχουσῶν δύο πράξεων, διὰ μὲν τῆς πρώτης βεβαιοῦται, ὅτι ἡ ἐναγομένη δὲν ἔδωσε τὸν ἐπιβληθέντα ὄρκον, οὕτω δὲ τὸ δικαστήριον τῆς ἐπιδικάζει νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ἐναγοντος ἀνδραδέλφου της μόνον 80 γρόσια, εἰς ὃ ποσὸν ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἐξετασθέντων μαρτύρων, ὅτι ἀνήρκετο τὸ εἰσπραχθὲν ποσὸν ἐκ τῶν κληροδοτηθεισῶν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῆς μητρός της ἀπαιτήσεων, ὅχι δὲ καὶ ἀκίνητόν τι. Διὰ τῆς δευτέρας δὲ πράξεως, τὸ δικαστήριον ὑπεχρέωσε τὸν ἐνάγοντα νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐναγομένην νύμφην του γρόσια 31 1/2, εἰς μετρητὰ (πιθανῶς ἀξίαν μὴ σωζομένων προικῶν κινητῶν), ἔτι δὲ τρία ζεύγη σεντόνια καὶ δύο ζεύγη μαζελλάρια, ἅτινα ἀπεδεικνύετο ἐκ τοῦ προικοσυμφώνου της, ὅτι τὰ εἶχεν αὕτη λάβει ὡς προίκα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Παρὰ τὴν ὑπαρξιν τῆς πρώτης ἀποφάσεως τοῦ 1649, οἱ διαφερόμενοι προσφεύγουν καὶ πάλιν εἰς τὸ δικαστήριον, διότι, ὡς ἐσημειώθη, κατὰ τὴν Τουργοκρατίαν τὸ δεδικοσμένον σπανιώτατα ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν.

Ἐξ ἄλλου, ὑπὸ τῆς δημοσιευομένης ἀποφάσεως ἀκολουθεῖται ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου ἀρχὴ τῆς «ὑποκαταστάσεως», καθ' ἣν ἐπὶ τοῦ ὑπὸ ἐτέρου προσώπου ἀγορασθέντος ἀκινήτου ἔχει ἐμπράγματον δικαίωμα ὁ καταβαλὼν τὰ πρὸς ἀπόκτησιν αὐτοῦ χρήματα. Εἰδικῶς δὲ τὸ δι' ἐξωπροϊκῶν χρημάτων τῆς συζύγου ἀγορασθὲν ὑπὸ τοῦ συζύγου ἀνήκει εἰς αὐτήν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν υἱοθετήθη γενικῶς ὑπὸ τοῦ ἐπισήμου βυζαντινοῦ δικαίου, ἐκράτει ὅμως σταθερῶς κατὰ τὴν Τουργοκρατίαν ἐθιμικῶς. Περὶ τούτων Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις, ἐνθ' ἀν., 199. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Νομικά ἔγγραφα Σίφνου, ἐνθ' ἀν., 162-3).

Προσέτι ἐκ τῆς δημοσιευομένης ἀποφάσεως, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἐγγράφων τῆς Μυκόνου, ἐξάγεται ὅτι εἰς τὴν νῆσον ταύτην δὲν ἐφηρμόζετο ὁ θεσμός τῆς κοινοκτημοσύνης τῶν συζύγων, ἔστω καὶ ἐπὶ τῆς μετὰ τὸν γάμον ἐπικτήτου περιουσίας. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀγορῶν, ἃς ἔκαμε διαρκούντος τοῦ γάμου ὁ ἀποβιώσας σύζυγος δι' ἰδίῳν του χρημάτων, οὐδὲν δικαίωμα ἀναγνωρίζει ἡ ἀπόφασις εἰς τὴν σύζυγον. (Γνωρίζω δύο ἔγγραφα ἐκ Μυκόνου, τὸ ἐν τοῦ 17ου αἰῶνος, τὸ ἄλλο τοῦ 18ου, δι' ὧν δίδεται εἰς τὴν σύζυγον τὸ ἥμισυ τῶν μετὰ τὸν γάμον ἀγορασθέντων (ἐπικτήτων), ἀλλὰ τοῦτο γίνεται εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἔγγραφα ταῦτα συμβατικῶς. Εἰς τὸ ἐν, διαρκούντος τοῦ γάμου, ὑπὸ τοῦ συζύγου· εἰς τὸ ἄλλο, λυθέντος αὐτοῦ θανάτῳ, ὑπὸ τῶν

κληρονόμων τοῦ συζύγου. Ταῦτα, προδήλως, ἐνισχύουν τὴν ἀποψίν μας). Ἐπίσης, ὡς εἶδομεν, οὔτε ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα μεταξὺ τῶν συζύγων ἀνεγνωρίζετο (βλ. τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 1 ἀπόφασιν ἐκτιθέμενα σχετικῶς, ὡς καὶ τὰς ἐκεῖ ἀναφερομένας ἄλλας ἀποφάσεις).

Ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου λύσις ὑπεγορεύθη ἐκ τοῦ εἰς ἀμφοτέρω τὰ προικοσύμφωνα ὑπάρχοντος ὄρου (κοντεϊζιό) ὡς πρὸς τὴν τύχην τῆς προικὸς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου. Καὶ περὶ μὲν τῆς κοντεϊζιό γενικῶς ἐγένετο ἤδη λόγος ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 1 ἀπόφασιν. Ἐνταῦθα σημειοῦμεν εἰδικῶς περὶ τῆς ἐκ προικὸς γονικῆς περιουσίας καὶ τῶν προικοσυμφώνων τὰ ἐξῆς: Τὰ προικοσύμφωνα τῆς Μυκόνου τοῦ 17ου αἰῶνος δύνανται νὰ διακριθῶν εἰς τρεῖς κυρίως κατηγορίας. 1) Τὰ κοντεϊζιονᾶτα, ἅτινα ἦσαν καὶ τὰ συνηθέστερα, ἦτοι τὰ προικοσύμφωνα τὰ περιέχοντα τὴν κοντεϊζιό. Τούτων ἔχομεν δύο εἶδη α) τὰ περιέχοντα ἀπλὴν κοντεϊζιό, τοὔτεστι τὸν ὅρον ὅτι, ἐὰν μὲν κατὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου θανάτῳ ὑπάρχουν τέκνα, νὰ περιέρχεται ἡ προίξ εἰς ταῦτα. Ἐὰν δὲ δὲν ὑπάρχουν τέκνα — εἴτε δὲν ἐγεννήθησαν, εἴτε προαπεβίωσαν —, αὕτη μεταβαίνει εἰς τοὺς πλησιεστέρους συγγενεῖς (βλ. ὑπ' ἀρ. 47 ἀπόφασιν) — ἐξυπακουομένου ὅτι, ἐὰν ὑπῆρχον τέκνα, ἅτινα ὅμως πάντα ἀπέθανον (βλ. ὑπ' ἀρ. 40 ἀπόφασιν) μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἄνευ κατιόντων καὶ ἀδιάθετα, ἐφαρμόζεται τὸ κοινὸν κληρονομικὸν δίκαιον, δηλαδὴ, ἐκκληρονόμει ὁ ἐπιζῶν γονεὺς τὸ ὕστατον θανόν τέκνον (βλ. ὑπ' ἀρ. 46 ἀπόφασιν) — καὶ β) τὰ διπλοκοντεϊζιονᾶτα, ἦτοι τὰ προικοσύμφωνα τὰ περιέχοντα τὸν ὅρον, ὅτι ἡ προικιζομένη περιουσία δεόν νὰ περιέρχεται εἰς τοὺς πλησιεστέρους συγγενεῖς τοῦ προικιζομένου ὅχι μόνον ἐὰν δὲν ὑπάρχουν κατὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου τέκνα, ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπάρχουν, ὕστερον δὲ ἀποθάνουν καὶ ταῦτα ἄνευ κατιόντων (βλ. κατωτέρω τὴν ὑπ' ἀρ. 18 ἀπόφασιν). Τότε ὁ ἐπιζῶν σύζυγος ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐκέκμητο, ἔστω καὶ ἐμμέσως (ὡς κληρονόμος μεταποθιώσαντος τέκνου), δικαίωμα κληρονομίας ἐπὶ τῆς τοιαύτης προικῆς περιουσίας τοῦ προαποθιώσαντος συζύγου. Εἰς ἀμφοτέρω τὰ εἶδη τῶν προικοσυμφώνων τούτων, προφανῶς, ἡ προίξ ἀπετέλει κατ' ἀρχὴν γονικὴν περιουσίαν, ἦτο δὲ αὐστηρῶς ἀναπαλλοτριώτος πρὸς τρίτους μὴ γονικαίους (ὅρα λ.χ. ὑπ' ἀρ. 37 καὶ 39 ἀποφάσεις). 2) Τὰ προικοσύμφωνα τὰ οὐδένα ὅρον περιέχοντα περὶ τῆς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου τύχης τῆς προικὸς. Καὶ ἡ δι' αὐτῶν συσταينوμένη προίξ ἀπετέλει γονικὴν περιουσίαν, ἐφηρμόζοντο ὅμως ἐπ' αὐτῆς οἱ κανόνες οἱ ἰσχύοντες ἐπὶ τῆς κοινῆς γονικῆς περιουσίας, ἦτοι τὰ προικῶν ἡδύναντο ν' ἀπαλλοτριωθῶν διαρκούντος τοῦ γάμου, συμφωνούντων ὅμως ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, ὡς καὶ νὰ διατεθῶν αἰτίᾳ θανάτου κατὰ τὰ γενικῶς ἐπὶ γονικῶν κρατοῦντα, καὶ 3) Τὰ προικοσύμφωνα διὰ τῶν ὁποίων τὰ προικιζόμενα καθωρίζοντο ρητῶς ὡς ἐλεύθερα (λίμπερα) τοῦ προικιζομένου προσώπου, ὅποτε ἡ προίξ ἐξωμοιοῦτο πλήρως πρὸς τὴν ἐπίκτητον περιουσίαν,

δυναμένη νὰ διατίθεται ἐλευθέρως λυομένου τοῦ γάμου, ἐν ζωῇ δὲ ν' ἀπαλλοτριῶται συναινούντων ἀμφοτέρων τῶν συζύγων. Ἐννοεῖται, ὅτι ἐπετρέπετο ὅπως μέρος μὲν τῶν προικιζομένων ἀκινήτων ἐπιδοθῇ ὑπὸ τὴν κοντεϊζιό, μέρος δὲ ὡς ἐλεύθερα. Ὡσαύτως ἦτο ἐπιτετραμμένον τὸ σύμφωνον, καθ' ὃ ἡ μὲν προῖξ τοῦ ἐνὸς τῶν συζύγων νὰ εἶναι κοντεϊζιονάτα, ἡ δὲ τοῦ ἐτέρου ἐλεύθερα. Σημειωτέον προσέτι, ὅτι ἐπετρέπετο διαρκούντος τοῦ γάμου, ὅπως ἡ ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ ὑπάρχουσα κοντεϊζιό καταργηθῇ κοινῇ συμφωνίᾳ τῶν προικοδοτῶν καὶ τῶν συζύγων καὶ νὰ συμφωνηθῇ, ὅτι τὰ προικισθέντα γίνονται ἐλεύθερα (λίμπερα), δυνάμενα, τοῦτέστι, νὰ διατίθωνται ἄνευ περιορισμοῦ ὡς ἐπίκτητος περιουσία. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ἡδύνατο νὰ συνομολογηθῇ, ὅτι ἡ προῖξ θὰ περιέρχεται μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, εἴτε ὑπάρχουν τέκνα εἴτε ὄχι, εἰς τὸν ἕτερον τῶν συζύγων (κληρονομικὴ σύμβασις), ἢ νὰ τεθῇ οἷοσδήποτε ἄλλος ὁρος περὶ τῆς τύχης τῆς προικὸς.

1. 17. ἔσονται ἀντὶ ἔστοντας.

1. ντεφερέντζια = ἐκ τοῦ ἰταλ. differenza, διαφορά, ἕρις.

4. κρίσι = ἐνταῦθα χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαστήριον.

7. πάριτε = ἐκ τοῦ ἰταλ. parte, μερίδιον.

9. κοντεϊζιονάριε = ἐκ τοῦ ἰταλ. condizionare, υποβάλλει εἰς ὅρους.

10. 13. 28. 43. 46. νομινάροντας — εἶται, ἡγομινάριζε κλπ. = ἐκ τοῦ ἰταλ. nominare, ὀνομάζω, ὀρίζω ρητῶς.

11. κληρονόμος ἐκ τῆς σαρκὸς = τὸ γνήσιον τέκνον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ θετὸν καὶ τὸ νόθον.

12. πρόθιμοι = ἐκ τοῦ ἰταλ. prossimo, ἐγγύτατος (proximus).

12. ἐδικὸς = ἰδικὸς, συγγενής.

12. ἀνκαλὰ ἀντὶ ἀγκαλὰ = ἂν καί, καίτοι.

16-17. κομμένη = ἄκυρος.

18. παλαιὰ καὶ νέα συνήθεια = ἡ συνήθεια ἡ πάλαι καὶ νῦν ἰσχύουσα.

18. κοινσυνέτο = ἐκ τοῦ ἰταλ. consueto-a, συνηθιζόμενον, ἔθιμον.

20. ἀγοράδες = ἀγοραί, τὰ κτηθέντα ἐξ ἀγορᾶς, ἦτοι τὰ ἐπίκτητα (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ γονικά).

23. 24. νὰ τὰ τρώγῃ ὡς τὴν ζωὴν του = νὰ ἔχῃ τὴν ἐπικαρπίαν.

26. σιήνεται = ἀποκαθίσταται.

29. χρεωφελέματα = ἀπαιτήσεις (βλ. ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ 41 ἀπόφασιν χρεωφελές).

31. κρατημένος = ὑποχρεωμένος.

31. περὶ = ἐκ τοῦ ἰταλ. per, ὑπὸ τὸν ὅρον.

32. ἄσπρα = ἐνταῦθα δὲν σημαίνει ὠρισμένον νόμισμα (περὶ οὗ Κ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ,

Μνημεία Μακεδονικῆς Ἱστορίας, 52 σημ. 1 καὶ 225 σημ. 1, καὶ εἰς Ἑπειρωτικὰ Χρονικά, ΙΑ', σελ. 296 ὑποσ. 4), ἀλλὰ γενικῶς χρήματα, χρηματικὸν ποσόν.

43. 44. δικαιοσύνη = ἐνταῦθα χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαστηρίου.

44. ἀνεσίγησιν = ἀποκαταστήσῃ.

44. ἔπιασε = ἔλαθεν ὑπ' ὄψιν.

45. στοχάζοντας = ὑπολογίζοντας, ἐκτιμώντας.

7

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου Μυκόνου τῆς 28 Ἀπριλίου 1663.

Διάδοικοι. Φλουρέντζα τοῦ Φραγκιά Σούλου — σύζυγός της Φραγκιάς.

Διαζύγιον. Διατροφή.

1663 Ἀπριλίου 28, στὴ Μύκονο.

||² + Προκαθεζόμενος ὁ πανιερώτατος καὶ λογιώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς ||³ ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου καὶ Μυκόνου καὶ πασῶν τῶν Κυκλάδων νήσων κύριος, ||⁴ κύριος Ἀθανάσιος, συνανθρωπιστέντες καὶ καθεζόμενοι σὺν τοῖς ἐντιμοτάτοις ||⁵ ἀγίοις αὐτοῦ κληρικοῖς, ἐνεφανίστηκεν ἡ κερὰ Φλουρέντζα, τοῦ Φραγκιά Σούλου ||⁶ ἡ γυνή, ἐνέμπροσθεν εἰς τοὺς ἄνωθεν ὑπογραμμένους κυρίους ἀγία καὶ ἱερᾷ συνάξει, ||⁷ λέγοντας ἡ ἄνωθεν καὶ παρκαπνώνοντας εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη τὴν παραπόνε||⁸σιν καὶ δυστυχίαν τῆς. Ἐστοντας καὶ νὰ εἶναι μαρτυρημένη ἀπὸ ὅλη τὴν κοινότητα ||⁹ πὼς εἶναι ἀξία καὶ τιμημένη γυναῖκα, ἐπειδὴ ὁ ἄνωθεν ἀνὴρ αὐτῆς Φραγκιάς νὰ μὴν ||¹⁰ εὐρίσκη καὶ νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοκρίσιαν ἓν τέλμα καὶ σφάλμα ||¹¹ καμμῖς λογῆς ἀπάνω διὰ τὴν γυναῖκα του καὶ νὰ τήνε ρεφουδάρῃ, ἐνεφανί||¹²σθή- κασιν ἐμπροσθεν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη μιλώντας ἡ ἄνωθεν Φλουρέντζα ||¹³ τὸ δίκαιόν της. Ἀκόμη λέγοντας καὶ φλυαρίζοντας ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Φραγκιάς ἄλλα καὶ ||¹⁴ ἄλλα ὡς κακότροπος καὶ ἀπάνθρωπος, ὁ διὰ νὰ εὐρίσκη ἀφορμὴ νὰ χωριστῇ τὴν ||¹⁵ νόμιμον καὶ καθολικὴν του γυναῖκα. Τὸ λοιπόν, καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόσα- σιν ||¹⁶ γροικώντας ἡ ἄνωθεν δικαιοκρίσιαν τῆς μιᾶς μερίδος καὶ τῆς ἄλλης τὰ δικαιώ- ματα, τὸ ὅ||¹⁷νομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζουν, κρίνουν καὶ ἀποφασίζουν κατὰ τοὺς θείου<ς> καὶ ἱεροῦς ||¹⁸ νόμους καὶ ὡς καθὼς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ μαρ- τυρᾷ μὲ τὸ ἀψευδὲς στόμα εἰς τὸ θεῖο ||¹⁹ καὶ ἱερὸ Εὐαγγέλιο κατὰ Μανθαῖο, εἰς ια' κεφάλαιο, ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρω||²⁰πος μὴ χωρίζεστω. Διὰ τοῦτο τὸ λοιπόν, διδοῦ ἄδειαν παντοίαν καὶ γεμάτων ἐξουσίαν ||²¹ τῆς ἄνωθεν κερὰ Φλουρέντζας, νὰ πιάνῃ καὶ νὰ παίρῃ τὸ πρᾶμα, ὅπου ἔχει καὶ ὅ||²²που τοῦ εὐρίσκεται εἰς τὸ νησὶν τῆς Μυκόνου, κινητὰ καὶ ἀκίνητα, νὰ τὰ ἔχῃ καὶ νὰ τὰ ἐξου||²³σιάζῃ καὶ νὰ εἶναι εἰς τὴν

ἐξουσίαν τῆς ἄνω λεγομένης Φλούρενζας, νὰ τὰ κάνῃ καὶ νὰ τὰ πρά||²⁴ξῃ ὡς θέλει καὶ βούλεται, ὥστε νὰ ἐπιστ(ρ)έψῃ καὶ νὰ μετανόησῃ, νὰ κάμῃ καλὰ μὲ τὴν||²⁵ γυναικὰ του, καὶ τότες πάλι νὰ εἶναι τὰ πράματα εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἄνωθεν Φραγκιᾶ, ὡς καὶ||²⁶ τὸ πρότερον. Ἐπτεζὶ ἔκριναν καὶ ἠποφάσισαν καὶ θέλου ἀπογράψουν καὶ ὑπὸ χειρὸς τους.

||²⁷ (+ Ὁ Σίφνου καὶ Μυκόνου Ἀθανάσιος)

||²⁸ — Μᾶρκος (ἱερεὺς καὶ) οἰκονόμος

||²⁹ — Φραντζέσκος ἱερεὺς χωροπίσκοπος

||³⁰ — Λαπριανὸς ἱεὺς σακελλάριος

||³¹ — Παπᾶ Γιώργη Πασέβαστος

||³² — Παπᾶ Κωστάντος Λογοθέτης.

||⁵ φραγκιασοῦλου||²³ φλούρενζας||²⁸ μαρκος (ἱερεὺς καὶ) οἰκονόμος||²⁹ φραντζέσκος ἱερεὺς χωροπίσκοπος||³⁰ λαπριανὸς ἱεὺς σακελλαριὸς||³¹ παπα γυοργὶ πασεβαστος||³² παπα κοσταντὸς λογοθετοῖς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Οἱ διάδικοι ἦσαν σύζυγοι, ὁ δὲ ἐναγόμενος, φαίνεται, ὅτι εἶχεν ἐγκαταλείψει τὴν ἐνάγουσαν σύζυγόν του ἄνευ διατροφῆς. Κατὰ τὴν διαδικασίαν, καθ' ἣν παρέστησαν ἀμφότεροι οἱ διάδικοι, ὁ ἐνσγόμενος προέβαλε τὴν ὑπαρξίν λόγων διαζυγίων. Τὸ δικαστήριον πεισθὲν ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου λεγόμενα εἰς βάρος τῆς ἐναγωγῆς ἦσαν ἀναληθῆ καὶ σκοπίμως προεβάλλοντο, κρίνει ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ διάζευξις. Προσέτι ἀποφαίνεται, ὅπως ἡ ἐνάγουσα λάβῃ, προφανῶς πρὸς διατροφήν της, εἰς τὴν νομὴν καὶ κατοχὴν αὐτῆς καὶ διαχειρίζεται ἐλευθέρως ὅχι τὴν προῖκα της, ἀλλὰ ὁλόκληρον τὴν κινήτην καὶ ἀκίνητον ἐν Μυκόνῳ περιουσίαν τοῦ ἐναγομένου συζύγου της, μέχρις οὗ οὗτος ἐπαναλάβῃ τὴν μετ' αὐτῆς συμβίωσιν, ὁπότε ν' ἀναλαμβάνῃ ἐκ νέου τὴν περιουσίαν του.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Διὰ τῆς ἀποφάσεως παρέχεται εἰς τὴν ἐνάγουσαν τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ προσωρινῶς εἰς τὴν νομὴν καὶ κατοχὴν της, διαχειριζομένη καὶ καρπούμενη, τὴν κινήτην καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ ἐναγομένου πρὸς διατροφήν της, ἥτοι μέχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ ἐναγομένου εἰς τὸν συζυγικὸν οἶκον. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἡ ἀπόφασις ἐξασφαλίζει τὴν ἐνάγουσαν ἀπὸ τοῦ κινδύνου τυχὸν ἀπαλλοτριώσεως ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου τῆς περιουσίας του καὶ στερήσεως ἐντεῦθεν τῶν μέσων διατροφῆς της, συγχρόνως δὲ τῆς παρέχει δι' αὐτῆς τὰ μέσα διατροφῆς της. Ἐν ἄλλοις λόγοις, πρόκειται ἐνταῦθα περὶ sui generis ἀσφαλιστικοῦ, ἀλλὰ καὶ μέσου ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως διὰ παραπομπῆς εἰς τὴν νομὴν, ἄνευ οὐδενὸς δικαιώματος μελλοντικῆς ἐκποιήσεως, ἀλλὰ μόνον προσωρινῆς καρπώσεως.

8. 12. δικαιοσύνη χρησιμοποιεῖται με τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαστηρίου.

11. ρεφουδάρε = ἐκ τοῦ ἀχρήστου ἱταλ. refutare (rifiutare), διαζεύγνυμαι, πκραιτοῦμαι, ἀποποιοῦμαι.

13. φλυαρίζοντας, ἀντὶ φλυαρῶν.

15. σιόσασιν ἀντὶ στόχασιν.

16. δικαιοκρισία, χρησιμοποιεῖται με τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαστηρίου.

30. ἱερεῖς ἀντὶ ἱερεῖς.

8

Ἀντὶ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπου Μυκόνου τῆς 25 Ἰουλίου 1664.

Διάδοχοι. Δημήτριος υἱὸς τῆς Μπατριζας τοῦ Μαρκουλή — παπᾶ Ἰωάννης Ντελατόλας.

Προτίμησις.

Κ.

||² + Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμήν. 1664 Ἰουλίου 25 κατὰ τὸ παλαιό, στὴ Μύ||³κονο. Ἐρχόμενος ὁ ἐντιμώτατος καὶ εὐγενέστατος ἀφέντης Πιέρρος ||⁴ Σοφιανός, ἐπίτροπος καὶ κριτὴς Μυκόνου, εἰς τὴν ἐξέφλησιν ||⁵ τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσον τοῦ Δημήτρη, υἱὸς τῆς Μπατρι||⁶ζας τοῦ Μαρκουλή, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ παπᾶ ||⁷ κύρ Ἰωάννης Ντελατόλας. Ἀφορμὴ διὰ ἓνα σπῖτι γονικόν τοῦ ἄνωθεν ||⁸ Δημήτρη, τὸ ὁποῖο ἄνωθεν σπῖτι τὸ ἐπούλησεν ἡ Μαργαρίτα τῆς ||⁹ Καλῆς τοῦ Μαρκουλή· ὁποῖος ἄνωθεν Δημήτρη ἐρχόμενος ἀπὸ τὴν ||¹⁰ Χίο γυρέβοντας τὸ ἄνωθεν σπῖτι ὡσὰν προσσιμώτερος ἐδικὸς καὶ ||¹¹ γονικόν του, ὅπου εἶναι, ἡγύρεβεν τὸ ἄνωθεν σπῖτι. Καὶ μὴ κάνοντα ||¹² καλὰ ἀνάμεσόν τως, ἐνεφανιστήκασι εἰς τὴν κρίσιν τοῦ τόπου μας, ||¹³ μιλῶντας ἡ μίκα μερικὰ καὶ ἡ ἄλλη τὰ δικιώματα τῶν ἀμφοτέρων. ||¹⁴ Καὶ συλλογίζοντας τὰ κονσουέτα τοῦ τόπου μας, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας ||¹⁵ Τριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφατίζει νὰ βάζουν νὰ στιμάρουν ||¹⁶ τὴν φάμπρικα καὶ χαλάσματα, ὅπου ἤκαμεν ὁ ἄνωθεν παπᾶ εἰς τὸ ||¹⁷ ἄνωθεν σπῖτι, βάζοντας καὶ τὴν ἀγορὰν τοῦ στρουμέντου τοῦ ἄνωθεν ||¹⁸ σπιτιοῦ. Καὶ ἂν ἴσως καὶ οἱ στιμαριστᾶδες ἡθέλει βάλουν τὸ ἄνω ||¹⁹θεν σπῖτι περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀποκοπὴ τοῦ ἄνωθεν ||²⁰ σπιτιοῦ, νὰ τὰ στρέψη ὁ ἄνωθεν παπᾶς τοῦ ἄνωθεν Δημήτρη, καὶ ||²¹ τὸ σπῖτι νὰ εἶναι τοῦ ἄνωθεν παπᾶ. Ἐτῆς ἔκρινε καὶ ἡποφάσισε ||²² καὶ θέλει ἀπογράψει καὶ ὑπὸ χειρὸς του.

||²³ Πιέρρος Σ<ο>φιανός πῖτροπος Μυκόνου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||²⁴ Παπᾶ Γεράσιμος Βίδος Καντζηλλιέρης Μυκόνου ἡγραψα.

²³ π(ερος) σφιανος πῖτροπος μικονου βεβεονο τὰ ανοθέ ||²⁴ παπα γερασμιος βιδος Καντζιλιερης μικονου ιγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἀπόφασις εἶναι ἀσαφῶς διατετυπωμένη. Νομίζομεν ὅτι ἡ ἔννοιά της εἶναι αὕτη: Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἐνάγοντος ἐκ Μυκόνου ἡ Μαργαρίτα τῆς

Καλῆς τοῦ Μαρκουλῆ, πλησιεστέρα συγγενῆς του, πιθανῶς, πρώτη εξαδέλφη του, εἶχε πωλήσει πρὸς τὸν ἐναγόμενον ἓνα σπίτι γονικόν. Ὁ ἐνάγων ἐπιστρέψας εἰς Μύκονον ἐζήτησε τὴν λύσιν τῆς ἀγοραπωλησίας διὰ τὰ γίνῃ αὐτὸς ἀγοραστής, διότι ἦτο ὁ πλησιέστερος γονικάριος συγγενῆς, καὶ ἔνεκα τούτου εἶχε δικαίωμα προτιμήσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἐναγόμενος ἀγοραστής εἶχεν ἐνεργήσει ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου βελτιώσεις καὶ προσθήκας (ἐπισκευὰς ἐρειπωμένων μερῶν καὶ ἀνέγερσιν κτίσματος), δι' ὧν, προδήλως, εἶχεν ἀξιεθῇ ἢ ἀξία τοῦ πωληθέντος. Ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως διατάσσεται τὰ γίνῃ ἐκτίμησις τῶν γενομένων παρὰ τοῦ ἐναγομένου ἀγοραστοῦ δαπανῶν διὰ τὰς προσθήκας καὶ βελτιώσεις ἐπὶ τοῦ πωληθέντος. Καὶ ἐὰν ἡ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποφάσεως ἀξία τοῦ ἀκινήτου (ἀφαιρουμένον τοῦ ποσοῦ τῶν γενομένων δαπανῶν ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ) ἦτο μεγαλυτέρα τοῦ ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς πωλήσεως ἀναγραφόμενον καὶ δι' ἀποκοπῆς ὁρισθέντος τιμήματος, τότε ὁ ἐναγόμενος τὰ πληρώσει πρὸς τὸν ἐνάγοντα τὴν διαφορὰν ταύτην, διατηρουμένης ἀδιαρρήκτου τῆς πωλήσεως. Διὰ τὰ δοθῇ ἢ λύσις αὕτη, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν, ὡς λέγει ἡ ἀπόφασις, τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Κατὰ τὰ ἔθιμα καὶ τῆς Μυκόνου, δικαίωμα προτιμήσεως ἢ ἀνακτίσεως τῶν πωληθέντων γονικῶν ἔχαιρον κατὰ πρῶτον λόγον οἱ γονικάριοι συγγενεῖς, ὡς τοιοῦτος δὲ συγγενῆς ἐζήτει ὁ ἐνάγων τὰ λάβῃ τὸ πωληθέν. Ἐπὶ τῆς λόγῳ συγγενείας προτιμήσεως, βσιζομένης ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ δεσμοῦ, ἠκολουθεῖτο, φυσικά, ὡς πρὸς τοὺς προτιμωμένους ἢ αὐτὴ σειρὰ τῆς κλήσεως τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικῆς διαδοχῆς, δεδομένου ὅτι σκοπὸς αὐτῆς ἦτο ἡ διατήρησις τοῦ πωλούμενου ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Μετὰ τοὺς συγγενεῖς προετιμῶντο οἱ συνδεόμενοι διὰ πραγματικῶν δικαιώματος πρὸς τὸ πωλούμενον ἀκίνητον, ἦτοι οἱ συγχύριοι, εἴτα δὲ οἱ συνορίται (βλ. Ἀπάντησιν ἐκ Μυκόνου εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης περὶ ἐθίμων τοῦ ἔτους 1833, ἐνθ' ἀν., σ. 12, ὡς καὶ τὰς κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 23 καὶ 44 ἀποφάσεις). Ἐπὶ πωλήσεων γενομένων καθ' ὃν χρόνον ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς νήσου ὁ προτιμητέος, εἶχεν οὗτος τὸ δικαίωμα κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του τὰ ζητήσῃ ἐντὸς προθεσμίας 40 ἡμερῶν τὰ γίνῃ αὐτὸς ἀγοραστής, διαρρηγνυμένης τῆς πρώτης πωλήσεως, ἐπὶ ἐπιστροφῇ εἰς τὸν πρῶτον ἀγοραστήν τοῦ καταβληθέντος τιμήματος (πρβλ. σχετικῶς τὴν κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 15 ἀπόφασιν).

Ἐκ τούτων προκύπτει ὅτι τὰ περὶ προτιμήσεως ἔθιμα τῆς Μυκόνου ἠκολούθουν τὸ ἐπίσημον βυζαντινὸν δίκαιον (Νεαρὰ 2 Ρωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ (ἔτ. 922), εἰς I. καὶ II. ΖΕΠΩΝ, Jus Graecoromanum, I, 198 ἐπ. Ἀρμ. 3.3. 103 ἐπ. II. ΖΕΠΟΥ, Τινὰ περὶ βυζαντινῆς προτιμήσεως κατὰ τὸ δίκαιον τῶν Παραδουναβίων Χωρῶν, εἰς Μνημόσυνα Παππούλια (Ἀθῆναι, 1934), 291 ἐπ., τοῦ ΑΥΤΟΥ, Συνταγμάτιον

Νομικὸν Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Ὑψηλάντη (1780) (Ἀθῆναι, 1931), 79 ἐπ. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Νομικὰ ἔθιμα Σίφνου, ἐνθ' ἀν., 232 ἐπ. καὶ 404 ἐπ.), μέ τινας τροποποιήσεις ἀφορώσας, κυρίως, τὴν σειρὰν τῶν προτιμωμένων, ἤτοι τιθεμένων ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ τῶν συγγενῶν.

Ἐν προκειμένῳ ὅμως, καίτοι διὰ τῆς ἀποφάσεως ἀναγνωρίζεται ὁ ἐνάγων ὡς ὁ πλησιέστερος γονικάριος συγγενὴς καὶ παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ τίμημα τῆς πωλήσεως εἶχεν ὀρισθῇ δι' ἀποκοπῆς, ὥστε νὰ μὴ χωρῇ ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ (περὶ τῆς πωλήσεως δι' ἀποκοπῆς βλ. τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 4 ἀπόφασιν σημειούμενα), δὲν διαρρηγνύεται ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως ἡ πώλησις, ἀλλὰ ἐπιδικάζεται εἰς τὸν ἐνάγοντα ἀποζημιώσεις. Τοῦτο ἐγένετο, πιθανῶς, διότι ὁ ἀγοραστὴς διὰ τὰς γενομένης ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου προσθήκας καὶ βελτιώσεις εἶχε ὀκνηρήσει ἀξιόλογον πρὸς, δυσανάλογον πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ πωληθέντος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀγορᾶς του.

5. *Μπαιρίτζα* = Beatrice, Βεατρίκη.

10. *προσσιμώτερος* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *prossimo*-a, πλησιέστερος.

10. *Ἐδικὸς ἀντὶ ἰδικὸς* (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ξένος) = συγγενής.

14. *κονσουέια* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *consuetudo*-a, συνήθης, συνήθειαι, ἔθιμα.

11. *φάμπρικα* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *fabbrica*, ἐργαστήριον, κτίριον, κτίσμα, ἔργον.

9

Αντὶ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Ἐπιτρόπου Μυκόνου τῆς 16 Αὐγούστου 1664.

Διάδοχοι. Τὰ τέκνα τοῦ ποτὲ Φραντζέσκου Ἀρτακηνοῦ — τὰ τέκνα τοῦ ποτὲ Τζαννῆ Ἀρτακηνοῦ.

Προσβολὴ διαθήκης.

Κ.

||² + Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμήν. 1664 Αὐγούστου 16, στὴ Μύκονου. Ἐρ(ο)χόμενος ὁ ἐντιμώτατος³ καὶ εὐγενέστατος ἀφέντης Πιέρρος Σοφιανός, ἐπίτροπος καὶ κριτὴς τούτης τῆς κο(ι)νότης τῆς νήσου Μυκόνου τοῦ ἔτους τούτου, εἰς τὴν ἐξέφλησιν τῆς διαφορᾶς⁵ γενομένης ἀνάμεσον τοῦ ποτὲ Φραντζέσκου Ἀρτακηνοῦ τὰ παιδία ἀπὸ τοῦ⁶ ἑνα μέρους, καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλο μέρους τὰ παιδία τοῦ ποτὲ Τζαννῆ Ἀρτακηνοῦ τὰ παι⁷διά. Ἀφορμὴ διὰ κάποιαν κληρονομίαν, ὅπου πρεντεντέροντας οἱ ἄνωθεν δύο⁸ μερίδες ἀπὸ τὴν θεῖαν των, τὴν ποτὲ Ἀνέζα, γυναικα του [[ποτε]] Μιχάλη τοῦ Για⁹κουμῆ, ἡ ὁποία εἰς τὸν θάνατό της ἡδιάταξεν εἰς τὴν διαθήκην της καὶ ἡ¹⁰ δωκεν διὰ τὴν ψυχὴν της τ' ὅ,τι ἤθελε πᾶσα 'νοῦς καὶ εἰς τοῦτο μὴν ἔχον¹¹ τας προκοσύμφωνον, μήτε κοντεντζιὸ νὰ φαίνεται, ἡδιάταξε ἐξουσιαστικῶς¹² τὸ ὅ,τι ἤθελε πᾶσα 'νοῦς. Καὶ μὴ κάνοντας καλὰ ἀνάμεσόν τους, ἐνεφανι¹³ στήκασιν εἰς τὴν γκρίσιν τοῦ τόπου μας, μιλιώντας ἡ μία μερία καὶ ἡ ἄλλη¹⁴ τὰ δικαιώματά τους. Ὅποῖος ἄνωθεν κριτὴς καταλεπτῶς γροικώντας¹⁵ τὰ δικαιώματα τῶν ἄμφοτέρων καὶ συλλο-

γίζοντας τὴν διαθήκην καὶ ||¹⁶ ἐξουσίαν, ὅπου ἡ ἄνωθεν ποτὲ Ἀννέζα εἶχεν, στάντες καὶ νὰ μὴν φαίνεται ||¹⁷ προκοσύμφωνο, μήτε κοντετζιό, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κρά ||¹⁸ ζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει καὶ λαουντάρει τὴν ἄνωθεν διαθήκην. νὰ εἶναι ||¹⁹ φέρμα, ἀτζάκιστη καὶ ἀχάλαστη ἔως αἰῶνα καὶ τὰ ἐξῆς καὶ ὅ,τι ἡδὶ ||²⁰ ἀτάξεν καὶ ἡδωσεν πᾶσα 'νοῦς νὰ εἶναι καλὰ δοσμένα καὶ τὰ ἐξῆς. ||²¹ Ἐτζι ἔκρινεν καὶ ἡποφάσισεν καὶ θέλει ἀπογράψει καὶ ὑπὸ χειρὸς του. ||²² Καὶ ὅ,τι δὲ ρέστος πρᾶμα εἶναι ἀδιάταγο εἰς τὴν ἄνωθεν διαθήκην, νὰ τὰ μοιράζου ||²³ ὅλα τὰ ἀνίψια, τόσο ἀπὸ τοῦ ποτὲ Φραντζέσκου, ὅσον ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοῦ ἄνω ||²⁴ θεν ποτὲ Τζαννῆ τὰ παιδιὰ —

||²⁵ Π(ιέρρος) Σ(ο)φιανὸς πίτροπο(ς) Μυκόνου βεβαιώνω τὰ ἄνωθε

⁶ - ²⁴ τζάνι ||¹⁰ - ²⁰ πασανους ||¹² πασανος ||²⁵ π(ιερρος) σφιανος πιτροπο μικονου βεβενο τὰ νοθε

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ Ἀννέζα χήρα Μιχάλη Γιακουμῆ θεία τῶν διαδίκων, οὔτινες, φαίνεται, ὅτι ἦσαν τέκνα ἀδελφῶν αὐτῆς, ἀποβιώσασα, προφανῶς, ἄτεκνος, ἀφῆκε διαθήκην, δι' ἧς διέθετε τὴν περιουσίαν της εἰς ψυχικά, ὡς καὶ εἰς τινὰς μόνον ἐκ τῶν διαδίκων ἢ καὶ εἰς διάφορα ἄλλα ξένα πρόσωπα ἑλευθέρως καὶ κατ' οἰκίαν κρίσειν, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν της τὴν συγγενικὴν της σχέσιν πρὸς ὅλους τοὺς διαδίκους, καὶ διὰ τοῦτο προσβάλλεται ἡ διαθήκη ὑπὸ τινων ἐκ τούτων, ὡς πλησιεστέρων συγγενῶν καὶ γονικαρίων. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐπικυροῦται ἡ διαθήκη μὲ τὴν αἰτιολογίαν, ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ πράξῃ τοῦτο ἡ διαθέτης, καθόσον δὲν ὑπῆρχε προκοσύμφωνον αὐτῆς, οὔτε σύμφωνον δεσμευτικὸν διὰ τὴν διάθεσιν τῆς περιουσίας της (κοντετζιό), δηλαδὴ δὲν ἐπρόκειτο περὶ περιουσίας ὑποκειμένης εἰς τοὺς περιορισμοὺς τῆς γονικῆς περιουσίας. Περαιτέρω ὁρίζει ἡ ἀπόφασις, ὅτι διὰ τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τῆς διαθέτιδος, αὐτὰ δὲν διατίθενται ρητῶς διὰ τῆς διαθήκης, νὰ ἐπέρχεται ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴ, καὶ νὰ μερίζονται κατ' ἰσομοιρίαν μεταξὺ τῶν διαδίκων μερῶν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἡ ἀπόφασις ὡς πρὸς τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν ἀκολουθεῖ τὴν ἀντίθετον πρὸς τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον ἀρχήν, εἰς ὃ ἴσχυεν ὁ κανὼν *nemo pro parte testatus, pro parte intestatus decedere potest* (Εἰς. Ἰ. 2, 14 § 5. Π. 50. 17. 7 — Βασ. 2. 3. 7). Δηλαδή, δέχεται ἡ ἀπόφασις συντρεχούσας τὴν ἐκ διαθήκης μετὰ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, ὅπερ ἐκράτει γενικῶς εἰς τὸ δίκαιον τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἦτο σύμφωνον μὲ τὰ κρατοῦντα ἐν τῇ Ἀνατολῇ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, οἵτινες ἐδέχοντο ὅτι τὸ ἀδιάθετον μέρος τῆς κληρονομίας περιήρχετο εἰς τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμους τοῦ τεθνεώτος (Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου μέχρι τοῦ 1821 (Ἀθῆναι, 1934), 61.

7. *πρειτεντέροντας* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *pretendere*, ἀξιώ, ἀπαιτῶ.

10. 12. 20. πασανούς, πασανός = αντί πᾶσα ενός, ἐνός ἐκάστου.

11. σtάντες = ἐκ τοῦ ἱταλ. stante, ἐπειδή, διότι.

18. λαουντάρει = ἐκ τοῦ ἱταλ. laudare, ἐγκρίνω. Ἐνταῦθα ἐτέθη μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπικυρῶ.

19. φέρμα (ἐκ τοῦ ἱταλ. fermo-a), ἀτσάκιση, ἀχάλαση = ἰσχυρά, ἀπρόσβλητος καὶ ἀδιάρρηκτος.

22. ρέστος = ἐκ τοῦ ἱταλ. resto, ὑπολειπόμενον, ἀπομένον.

22. ἀδιάταγο = περὶ οὗ δὲν διετάχθη τι (ἐν τῇ διαθήκῃ).

10

Αὐτὰ Μ. 5. Σχέδιον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπου Μυκόνου τῆς 18 Φεβρουαρίου 1665.

Διάδοχοι. Ἰωάννης Γαρούμπης — Βασίλης Σκαρδανῶς.

Διεκδίκησις.

+ Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1665 Φεβ(ρ)ουαρίου 18 κατὰ τὸ παλαιό, στὴ Μύκονο. Ἐρχόμενος ὁ ἐν²[τιμώτατος] ἀφέντης Πιέρρος Σοφικάνος, ἐπίτροπος καὶ κριτὴς Μυκόνου, εἰς τὴν ἀκρό³ασιν τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα τοῦ Ἰωάννη Γαρούμπη ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος⁴ ὁ Βασίλης Σκαρδανῶς. Ἀφορμὴ διὰ τὰ προυκία τῶν γονέων τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη γραμμένα καὶ νοῦ⁵μιναισμένα εἰς τὸ προκοσύμφωνον τοῦ ἄνωθεν πατρὸς τοῦ ἄνω λεγομένου Ἰωάννη, ὄνομα⁶τι ποτὲ Γεώργη Γαρούμπη καὶ μητρὸς τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη, ὄνοματι Ἑλένη· τὰ ὅποια πρά⁷ματα καὶ προυκία τὰ ἄνωθεν τὰ βαστῶ⁸ ὁ ἄνωθεν Βασίλης, ἔστοντας καὶ νὰ ἔλειπεν ἡ μάννα⁸ τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη, λεγομένη Ἑλένη, μὲ τὸν υἱὸν αὐτῆς ὄνοματι Ἰωάννη στὴν ξενιτεία⁹ καὶ ἐρχόμε⁹[νος] γυρέβοντας τὴν ἄνωθεν προύκα τὴν πατρικὴν του ἀπὸ τὸν ἄνωθεν Βασίλη, ὅποιος¹⁰ [ ] ἐβόντας μὲ πᾶσα μὶθο νὰ ἀποξενώσῃ τὸν ἄνω λεγόμενον Ἰωάννη ἀπὸ τὴν πα¹¹[τρικὴν του] κληρονομίαν, ἐκοντενταριστήκασιν καὶ ἠνεφανιστήκασιν εἰς τὴν [ ]¹² δικαιοσύνη, μιλιώντας ἡ μία μερία καὶ ἡ ἄλλη τὰ δικαιώματά τους. Ὅποιος κριτὴς καταλε¹³πτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροικώντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφοτέρων καὶ συλλογί¹⁴[ζον]τας [καὶ] τὸ προκοσύμφωνον τῶν γονέων τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κρά¹⁵ζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει τὰ ὅσα πράγματα εὐβρίσκονται μέσα εἰς τὸ προκοσύμ¹⁶φωνον τῶν γονέων τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη, εὐγάζοντας ἂν ἔχουν οἱ γονεοὶ του κανένα πουλημένο¹⁷ μὲ γράμμα νοδαρικό καὶ μαρτυρημένο μὲ ἀξιοπίστους μαρτύρους, νὰ εἶναι καλὰ¹⁸ πουλημένο. Τὸ δὲ ρέστος νὰ εἶναι καὶ νὰ τὰ παίρῃ ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης ὡς κληρονόμος γνήσιος¹⁹ καὶ νόμιμος τῶν πατρικῶν αὐτῶν προύκα, εὐγάζοντας τὴν ταρατζα, ὅπου ἂν²⁰ φανῇ πὼς ἠπλέωνεν χαράτζι ἀφεντικό κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου, ἐπειδὴ²¹ καὶ οἱ ταρατζες νὰ μὴν εὐγάζουν τὸ χαράτζιν τους, νὰ εἶναι ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης ὅπλι-

γος νὰ²² κἀνῃ λογαριασμόν, νὰ πληρώνῃ τὸ χαράτζι τῆς ἄνωθεν ταράτζας, καὶ ἐτό-
 τες νὰ²³ βάνου νὰ ἀποκόβουσι καὶ νὰ στιμάρουν τὴν ἄνωθεν ταράτζα, νὰ τὴν ἐπρε-
 ρώνεται²⁴ ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης· ὁ βέβερ νὰ στιμάρουν τὸν κόπον τοῦ ἄνωθεν ἀγοραστή,
 νὰ τὸ παίρνῃ ὁ ἄνω²⁵θεν Ἰωάννης. Καὶ ἀνίσως καὶ ὁ ἄνωθεν Βασίλης ἡθέλει ἔχει ἀπὸ
 τὰ ἄνωθεν προυκία²⁶ τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη πουλημένα γῆ παχτωμένα, νὰ ἔχῃ ἐξουσία
 ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης νὰ τὰ π[αί]²⁷ρνῃ ὥς] πράγματα ἐδικὰ του, καὶ οἱ ἀγοραστᾶδες, ὅπου
 τὰ εἶχον ἀγορασμένα γ[ῆ]²⁸ παχτωμένα, νὰ πηγαίνου κόντρα εἰς τὸν ἄνωθεν Βα-
 σίλη. Ἐτῷ²⁹ ἔκρινεν καὶ ἡπο²⁹φάσισεν καὶ θέλει ἀπογράψῃ καὶ ὑπὸ χειρὸς του.

¹ φευσουαρίου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἐνάγων εὐρισκόμενος μετὰ τῆς μητρὸς του μακρὰν τῆς Μινκόρον,
 κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὴν νῆσον διεκδικεῖ τὴν γονικὴν, πατρικὴν καὶ μητρικὴν
 του περιουσίαν (προῖκα) κατὰ τοῦ κατακρατοῦντος ταύτην παρὰ νόμους ἐναγομένου.
 Δὲν σαφηνίζεται ἐν τῇ ἀποφάσει πῶς περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἐναγομένου τὰ
 διεκδικούμενα. Φαίνεται, ὅτι, ὥς συνηθίζετο εἰς τὴν νῆσον, προκειμένου ν' ἀναχω-
 ρήσουν ἐξ αὐτῆς ὁ ἐνάγων μετὰ τῆς μητρὸς του, τὰ εἶχον παραδώσει εἰς τὸν ἐναγό-
 μενον ὥς ἀντιπρόσωπόν των διὰ τὰ καλλιεργῇ κατὰ τὴν ἀπουσίαν των, οὗτος δὲ
 ἐσκέφθη νὰ τὰ σφετερισθῇ. Διὰ τῆς ἐκδοθείσης ἀποφάσεως διατάσσεται ἡ ἀπόδοσις
 εἰς τὸν ἐνάγοντα τῆς ἐμφανομένης εἰς τὰ προικοσύμφωνα τῶν γονέων του περιου-
 σίας, ἐξαίρεσις τῶν τυχόν διὰ ἐγκύρου ροταριακοῦ ἐγγράφου πωληθέντων ὑπὸ τῶν
 γονέων. Ὁ ἐξαίρεσις τῶν νομίμως πωληθέντων προικῶν σημαίνει, ὅτι τὰ προικο-
 σύμφωνα τῶν γονέων ἦσαν ἄνευ κοντετζιὸ ἢ ἄλλης ρήτηρας περὶ τῆς τύχης τῆς
 προικὸς, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἦτο νόμιμος ἡ ἀπαλλοτριώσις των κοινῇ τῶν συζύγων
 συναιρέσει. Εἰδικῶς διὰ μίαν ταράτζαν ὀρίζεται ὅτι, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ ἐναγόμε-
 νος ἐπλήρωνε χαράτζι (ἐγγειον φόρον), ἐπειδὴ τὸ μικρὸν εἰσόδημα τῶν ταράτζων
 δὲν ἐξαρκεῖ καὶ διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου (αὐτῇ, νομίζομεν εἶναι ἡ ἔννοια τῆς
 φράσεως «νὰ μὴν ἐβγάλουν τὸ χαράτζι τους»), ὑποχρεοῦται ὁ ἐνάγων νὰ ὑπολο-
 γίσῃ τὸ ποσὸν τοῦ καταβληθέντος χαράτζιου καὶ νὰ τὸ πληρώσῃ εἰς τὸν ἐναγόμε-
 νον. Ἀφοῦ δὲ γίνῃ τοῦτο, ἢ νὰ ἐκτιμᾶται ἡ ἀξία τῆς ταράτσας καὶ νὰ λάβῃ ὁ ἐνάγων
 τὴν ἀξίαν αὐτῆς, παραμενούσης τῆς ταράτσας εἰς τὸν ἐναγόμενον, ἢ νὰ ἐκτιμᾶται ἡ
 ἐργασία τοῦ τελευταίου ἐπὶ τῆς ταράτσας, καὶ ν' ἀποζημιωθῇ οὗτος δι' αὐτὴν παρὰ
 τοῦ ἐνάγοντος, καὶ τότε νὰ λαμβάνῃ ὁ ἐνάγων τὴν ταράτσαν. Ἐπίσης διατάσσει ἡ
 ἀπόφασις, ὅπως ὁ ἐνάγων λάβῃ καὶ τὰ πωληθέντα ἢ πακτωθέντα πρὸς τρίτους ὑπὸ
 τοῦ ἐναγομένου κτήματα, στρεφόμενων τῶν τρίτων διὰ τὴν ἀποζημιώσιν των κατὰ
 τοῦ ἐναγομένου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν προικίων ἀκινήτων βλ. τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 21 ἀπόφασιν ἐκτιθέμενα. Ἡ ἀπόφασις ὡς ἐγκυρον ἐγγράφον πωλήσεως καὶ μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος ἀκινήτου ἀπαιτεῖ νοταριακὸν τοιοῦτο (βλέπε καὶ τὴν κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 23 ἀπόφασιν), μεμαρτυρημένον καὶ ὑπὸ ἀξιοπίστων μαρτύρων, ἀποκλείουσα, ἐξ ἀντιδιαστολῆς, τὸ ἰδιωτικόν. Παρὰ ταῦτα ὅμως συναντῶμεν ἐν Μυκόνῳ πωλητήρια τοῦ 17ου, ὡς καὶ τοῦ 18ου αἰῶνος, συνταχθέντα ὑπὸ ἱερωμένων μὴ νοταρίων. Ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Ἀπάντησιν τῆς Μυκόνου ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης τοῦ ἔτους 1833 περὶ τῶν ἐθίμων τῆς (βλ. ταύτην ἐν τῷ παρόντι τεύχει, σελ. 12) ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς: «Διὰ τὰ ἔχῃ ἰσχὺν πᾶσα πώλησις, ἢ ἐγίνετο ἐγγράφον πωλητήριον παρὰ τοῦ πωλητοῦ ὑπογεγραμμένον ἢ παρὰ μαρτύρων. Ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς δὲν ἤξευρε τὰ γράφῃ ἢ ἐὰν ἦτο Μνήμων (ὁ γράψας) κατεχωρεῖτο τὸ πωλητήριον εἰς τὸ βιβλίον τούτου, ὡς ἡ τάξις». Πάντως ἐν Μυκόνῳ τὸ ἐγγράφον πωλήσεως ἦτο συστατικὸν καὶ ὄχι ἀπλῶς ἀποδεικτικόν. Περὶ traditio cartae οὐδεμία νύξις γίνεται ἐν τῇ ἀποφάσει. Φαίνεται, ὅτι καὶ εἰς τὴν Μύκονον ἡ ἐγχείρισις τοῦ ἐγγράφου τῆς πωλήσεως εἰς τὸν ἀγοραστὴν ἐγίνετο ἀπλῶς πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἀποδείξειν αὐτῆς, ἢ δὲ πώλησις καὶ μετάθεσις τῆς κυριότητος ἐπῆρχετο διὰ τῆς συντάξεως τοῦ ἐγγράφου (traditio per cartam), ἀρχὴ ἣτις ἐκράτει γενικῶς κατὰ τὸ βυζαντινὸν καὶ μεταβυζαντινὸν δίκαιον (Π. ΖΕΠΟΥ, Συνταγματικὸν Νομικὸν Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη Βασίλῳ ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας (1780) (Ἀθήναι, 1936), 39 ἐπ. τοῦ ΑΥΤΟΥ, Ἡ παράδοσις δι' ἐγγράφου ἐν τῷ βυζαντινῷ καὶ μεταβυζαντινῷ δικαίῳ, ἐν Τόμῳ ἐπὶ τῇ ἐξακοσιετηρίδι τοῦ Ἀρμενοπούλου (Θεσσαλονίκη, 1952), 229 ἐπ. I. ΒΙΣΒΙΖΗ, Αἱ μεταξὺ τῶν συζύγων περιουσιακαὶ σχέσεις εἰς τὴν Χίον, ἐνθ' ἄν., 22 καὶ σημ. 2. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Ναξιακὰ νοταριακὰ ἐγγράφα, ἐνθ' ἄν., 130 ἐπ. Περὶ τῆς πωλήσεως καὶ μεταβιβάσεως ἀκινήτων εἰς Σίφνον, βλ. ὅσα ὑποστηρίζει ὁ Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ εἰς τὰ ἀξιόλογα ὑπομνήματά του εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν Νομικῶν ἐγγράφων τῆς Σίφνου, ἐνθ' ἄν., 27 ἐπ., 463 ἐπ. Εἰδικῶς διὰ τὴν Σίφνον δύναται τις ν' ἀντιπαρατηρήσῃ εἰς αὐτὰ τὰ ἐξῆς: Τὰ ἐκ τῆς νήσου ταύτης δημοσιευόμενα δικαιοπρακτικὰ ἐγγράφα τῆς Τουρκοκρατίας εἶναι πολλὰ ὀλίγα ἐν σχέσει πρὸς τὸ διάστημα τοῦ χρόνου, εἰς ὃ ἀνάγονται, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ 17ου αἰῶνος μέχρι τῆς Ἀπελευθερώσεως, καὶ ἀνεπαρκῆ, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ πορισθῇ ἀσφαλῆ γνώσιν περὶ τοῦ τρόπου γενικῶς τῆς συντάξεως τῶν δικαιοπρακτικῶν ἐγγράφων καὶ τοῦ νοταριακοῦ συστήματος τῆς νήσου ταύτης, ἐὰν ὑπῆρχε τοιοῦτο σύστημα. Διότι καὶ περὶ τοῦ τελευταίου τούτου ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων γεννῶνται σοβαραὶ ἀμφιβολίαι. Οὕτως, εἰς τινα, ὀλίγα σχετικῶς, ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων τῆς Σίφνου ἀναφέρεται ὁ καντζηλλιέρης (Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ἐγγράφα 2, 7α κ.ἀ.), ἀπαξ δὲ ὁ προβλεπτής (προφανῶς ἀναπληρωτῆς) καντζηλλιέρης (ἐνθ' ἄν., ἐγγράφον 60) ὡς ὁ γράψας τὸ ἐγγράφον. Πλὴν τού-

του, χρησιμοποιείται ὁ ὅρος *γραφεὺς* (ἐνθ' ἂν., ἔγγραφα 11, 12, 45, 85 κ.ἄ.) πρὸς δῆλωσιν τοῦ γράψαντος. Οἱ νοτάριοι ὅμως, ὅτινες συνυπάρχουν μετὰ τοῦ καντζηλλιέρη εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς λοιπὰς Κυκλάδας, σημειοῦν χαρακτηριστικὴν ἀπουσίαν εἰς τὰ μέχρι σήμερον ἰδόντα τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἔγγραφα τῆς νήσου ταύτης. Καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχει διαθήκη ἐκ Σίφνου, τοῦ ἔτους 1662, (τὴν ὁποίαν θὰ δημοσιεύσῃ εἰς τὸ παρὸν Τεύχος ὁ Κ. Μέρτζιος), εἰς ἣν ὁ συντάξας ὑπογράφεται «*διάκος σὲρ μαρ-τῆς πρωτονοτάριος σίφνου προσκαλεσθεὶς ἔγραψα*», ἀλλ' οὗτος δὲν ἦτο ἄλλος ἢ ὁ καντζηλλιέρης Σίφνου, ὡς τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ σώματος τῆς διαθήκης, ἐνθα ἀναφέρεται «*καὶ ἐμένα τοῦ Καντζιλιέρη τοῦ κύρι διακού ἀφίνω...*» Καὶ προσβάλλει αὐτομάτως τὸ ἐρώτημα, μήπως ὁ νοτάριος ἐκαλεῖτο εἰς τὴν Σίφνον *γραφεὺς*; Εἰς τοῦτο εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ δώσωμεν καταφατικὴν ἀπάντησιν, καθ' ὅσον ἀντὶ τοῦ *γραφεὺς* εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς Σίφνου γίνεται χρῆσις καὶ τῆς μετοχῆς «*γράφας*» (ἐνθ' ἂν., ἔγγραφα 7α, 47, 56 κ.ἄ.) ἢ τοῦ ἀορίστου «*ἔγραψα*» (ἐνθ' ἂν., ἔγγραφα 5, 6 κ.ἄ.). Ἐὰν διὰ τοῦ *γραφεὺς* ἐκαλεῖτο ἐκεῖ ὁ νοτάριος ἦ, ἔστω, ἄλλος κοινοτικὸς ὑπάλληλος, θὰ ἐχρησιμοποιοί πάντοτε τὸν τίτλον τοῦ «*γραφεὺς*», καὶ ὄχι τὸ *γράφας* ἢ *ἔγραψα*, λέξεις, ἄλλως τε, αἵτινες συνοδεύουν καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ καντζηλλιέρη, ὅταν οὗτος ἦτο ὁ γράψας τὸ ἔγγραφον (ἐνθ' ἂν., ἔγγραφα 1, 2, 4 κ.ἄ.), Μάλιστα δὲ τὸν ὅρον *γραφεὺς*, χρησιμοποιεῖ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ καντζηλλιέρης εἰς ἀνέκδοτον ἔγγραφον τοῦ 1800. Μᾶλλον πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι εἰς τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἡ λέξις «*γραφεὺς*» ἐχρησιμοποιεῖτο μὲ τὴν κοινὴν σημασίαν, ἥτοι ἀπλῶς τοῦ γράψαντος, καὶ δὲν ἦτο τίτλος, πάντα δὲ τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἔχουν γραφῇ παρ' ἰδιωτῶν.

Ἐξ ἄλλου, ἐκ τῶν ἐγγράφων τῆς Σίφνου μᾶς ἐγεννήθη καὶ μία ἄλλη σοβαρωτέρα ἀπορία. Τοῦτέστιν, ὅσάκις ὁ καντζηλλιέρης ἦτο ὁ γράψας τὸ ἔγγραφον, τοῦτο ἐπραττεν ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ὡς κοινοτικοῦ λειτουργοῦ, ἢ ἀπλῶς ὡς ἐγγράμματου, καθὼς ἠδύνατο νὰ τὸ γράψῃ καὶ πᾶς ἄλλος ἰδιώτης; Καὶ εἰς τοῦτο, ὑποθέτω, πρέπει νὰ δεχθῶμεν μᾶλλον, ὅτι μεταξὺ τῶν καθηκόντων τοῦ καντζηλλιέρη δὲν περιλαμβάνετο καὶ τὸ τοῦ συντάσσειν δικαιοπρακτικὰ ἔγγραφα, ἀλλ' οὗτος ἐπραττε τοῦτο ἀπλῶς, ὡς ἠδύνατο νὰ πράξῃ ὁσοδήποτε ἐγγράμματος κάτοικος. Ἐὰν ὁ καντζηλλιέρης ἦτο ἐκ τοῦ λειτουργήματός του ὁ ἀρμόδιος, ἦτο φυσικόν, νὰ εἴχομεν πολλὰ περισσότερα ἔγγραφα συντεταγμένα παρ' αὐτοῦ ἢ παρὰ ἰδιωτῶν. Τὸ ὅτι εἰς τινὰ τῶν ὑπὸ τοῦ καντζηλλιέρη γραφέντων ἐγγράφων ὑπάρχει ἐν τῇ σώματι τούτων καὶ ἡ μνεία ὅτι οἱ δημιουργοὶ τοῦ ἐγγράφου ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν Καντζελλαρίαν, δὲν ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ὑπὲρ τῆς ἀντιθέτου ἐκδοχῆς, διότι ἦτο εὐλογον εἰς αὐτὴν νὰ μετέβαινον οἱ ἐνδιαφερόμενοι διὰ νὰ εὕρουν τὸν καντζηλλιέρην, καὶ ἐκεῖ νὰ ἐγράφετο τὸ ἔγγραφον. Βεβαίως, ἀναλόγως τῆς περιωπῆς τοῦ γραφέως τοῦ ἐγγράφου, ἀλλὰ καὶ τῶν παρισταμένων ὡς μαρτύρων, τοῦτο θὰ παρεῖχε μείζονα ἀξιοπιστίαν καὶ θὰ

ήτο δυσχερής ή άμφισβήτησις τής γνησιότητός του, όχι όμως ότι έκέκτητο και έπηυξημένην νομικήν δύναμιν από των λοιπών έγγράφων, ή άλλως, ότι προσελάμβανε τόν χαρακτήρα τοῦ σημερινού δημοσίου έγγραφου. Ἀποκλίνομεν δὲ εἰς τήν γνώμην ταύτην διὰ τήν Σίφνον, διότι δὲν εὐρίσκομεν οὔτε ἐπισημοποίησιν ὑπὸ τοῦ καντζηλλιέρη μὴ ὑπ' αὐτοῦ συντεταγμένων ἐγγράφων. Τὸ ὑπ' ἀρ. 7α τοῦ ἔτους 1700 ἔγγραφον (Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν., 33) δὲν ἀποτελεῖ ἐπισημοποίησιν τοῦ ἐγγράφου πωλήσεως τοῦ ἔτους 1674, ἀλλὰ ὅλως νέαν σύμβασιν συμβιβασμοῦ, κατὰ τήν ὁποίαν ὁ Χρουσῆς τοῦ Κορφιότη καὶ λοιποί, ἔχοντες, φαίνεται, ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ πωληθέντος, παραιτοῦνται τούτων, ἀφοῦ ἔλαβον προηγουμένως χρηματικόν τι ποσὸν ἐκ μέρους τοῦ συζύγου τῆς πωλητρίας, καὶ οὕτως ἀναγνωρίζουν καὶ αὐτοὶ τὸ κύρος τῆς πωλήσεως. Ἀπλῶς τὸ ἔγγραφον τῆς νέας ταύτης συμβάσεως ἐγράφη ἐπὶ τοῦ ἰδίου χάρτου, ἐφ' οὗ εἶχε γραφῇ ἡ πώλησις, πρᾶγμα ὅχι σπάνιον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὸ αὐτὸ λεκτέον καὶ διὰ τὸ ὑπ' ἀρ. 130 ἔγγραφον (οὗ δίδεται ἀπόσπασμα ὑπὸ τοῦ Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν., 463-464), διότι τὸ ὑπὸ τοῦ καντζηλλιέρη γραφὲν ἔγγραφον τῆς 20 Ἰανουαρίου 1815 ἀποτελεῖ νέαν σύμβασιν μεταβιβάσεως τοῦ ἀκινήτου ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ πρὸς τρίτον πρόσωπον, καὶ ὅχι ἀπλῶς ἐπισημοποίησιν τῆς πρώτης πωλήσεως. Ἐκτὸς ὅμως τούτων, ὑπάρχει ἐκδεδομένον προικοσύμφωνον ἐκ Σίφνου τοῦ ἔτους 1799 (περιοδ. «Ραδάμανθυς», περίοδος Β', ἔτος 2 (31), τεύχ. 4 (130) (Ἀθῆναι, 1946), 6-7), τὸ ὁποῖον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ἰδιώτου Κ. Μάτζα, κατ' αὐτὸ δὲ παρίσταται καὶ ὁ καντζηλλιέρης, ὅστις ὑπογράφει ἀπλῶς ὡς μάρτυς. Ἐὰν ὁ καντζηλλιέρης ἦτο τὸ ἀρμόδιον δημόσιον πρόσωπον πρὸς σύνταξιν τῶν δικαιοπρακτικῶν ἐγγράφων, τὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ συντασσόμενα ἔγγραφα εἶχον ἐπηυξημένην νομικήν δύναμιν, ἔπρεπεν, ἀντιθέτως, οὗτος νὰ συνέτασσε τὸ ἔγγραφον, ὁ δὲ γραφεὺς Μάτζας νὰ ἦτο μάρτυς. Διὰ τοὺς λόγους τούτους, ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰς τὴν διάθεσίν μας ἐγγράφων θεωροῦμεν πιθανώτερον, ὅτι ἐν Σίφνῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν ὑπῆρχε νοταριακὸν σύστημα, οὔτε καὶ διάκρισις μεταξὺ καντζηλλιερίκων καὶ ἰδιωτικῶν ἐγγράφων, ἀλλὰ ἑνιαῖον εἶδος ἐγγράφου. Εἶναι ὅμως λίαν πιθανόν, ὅτι παλαιότερον ὑπῆρχον ἐν Σίφνῳ νοτάριοι, ἐξ οὗ καὶ ὁ τίτλος ἐν τῇ ἀνωτέρῳ μνημονευθείσῃ διαθήκῃ τοῦ καντζηλλιέρη ὡς πρωτονοταρίου, ἀλλὰ μετέπειτα νὰ ἐξέλιπον. Κατ' ἀκολουθίαν τούτων, πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἐγγράφων τῆς Σίφνου οὐδὲν ἐπιχειρήμα ἐξάγεται ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως, ὅτι εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἀπηγεῖτο ἡ ἐγχείρισις τοῦ ἐγγράφου εἰς τὸν πρὸς ὃν ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος πρὸς ὀριστικὴν μετάθεσιν αὐτῆς (traditio cartae). Καὶ ἐκεῖ, φαίνεται, ὅτι τὸ ἔγγραφον ἐδίδετο ἀπλῶς πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀποδείξεως, διὰ μόνης δὲ τῆς συντάξεως καὶ ὑπογραφῆς αὐτοῦ ἐπῆρχετο ἡ μετάθεσις τῆς κυριότητος (traditio per cartam). Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, σημειωθῇ ὅτι, ὅταν εἰς τὸν τίτλον τῆς καντζηλλαρίας ἢ τοῦ καντζηλλιέρη

προσετίθετο τὸ κοινὴ ἢ κοινός, τοῦτο ἐγένετο πρὸς δῆλωσιν τοῦ ὅτι ἦτο ἡ κοινοτικὴ καντζηλλαρία ἢ ὁ κοινοτικὸς καντζηλλιέρης, καὶ δὲν ἐσήμαινεν ὅτι ὑπῆρχε μόνον μία καντζηλλαρία κοινὴ δι' ἑλὴν τὴν περιοχὴν (ὡς ὁ Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἀν., 284 ἀναφέρει). Ἡ προσθήκη δὲ αὕτη ἦτο ἀναγκαία πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ὑπαρχόντων ἐν τῷ τόπῳ καγκελλαρίων ἢ καγκελλαρίων, ὡς ἦσαν λ.χ. αἱ ἀρχιεπίσκοπικαί, αἱ προξενικαί κλπ. βλ. Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Οἱ Κοινοὶ Καγκελλάριοι τῆς Νάξου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εἰς *Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ δικαίου*, ΙΒ', καὶ εἰς ἀνάτυπον, 3, 8, 9).

4-5 *νομιναρισμένα* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *nominare*, κατονομάζω.

10. *μόδο* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *modo*, τρόπος, μέσον.

13. *γοροικῶντας* = ἐκ τοῦ ρημ. ἀγοροικῶ, ἀκούω, κρίνω. (βλ. Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐν λ.).

17. *νοδαρικὸ* = νοταριακόν.

19. 21. 22. *ταράτσα*, ἦτο τὸ κτῆμα τὸ ἀγροτικόν, πιθανῶς, τὸ ἐπιπεδóστρωτον, τὸ ἐπὶ τῶν κλιτύων καλλιεργημένον, ὑποβασταζόμενον ὑπὸ τειχίου.

20. *ἠπλέωνεν* = ἀντὶ ἐπλέρωνεν.

20. 21. 22. *χαράτζιν ἀφεντικὸ* = χαράτζι ἀφεντικὸ ἦτο ὁ φόρος ὁ πληρωνόμενος πρὸς τὸν κυρίαρχον (βλ. ἔγγρα. ὑπ' ἀρ. 3).

21. *ὀπλιγος* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *obbligare*, ὑποχρεωμένος.

23. *ἀποκόβουν* (βλ. ὑπ' ἀρ. 4 ἔγγραφον).

23. 24. *σιμάρουν* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *stimare*, ἐκτιμῶ.

24. *ὄββεο* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *onverro*, ἤ.

26. 27. *γῆ ἀντὶ ἤ*.

26. 28. *παχτωμένα* (βλ. ὑπ' ἀρ. 2 ἔγγραφον).

28. *κόντρα* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *contro*, ἐναντίον.

11

Λυτά Μ. 5. Ἀντίγραφον. Ἀπόφαισις τοῦ Ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου Μυκόνου τῆς 30 Ἰουλίου 1665.

Διάδοκοι. Πιέρρος Σκορδίλης — ἡ σύζυγός του Ἀννοῦσα θυγάτηρ Γεωργίου Στάθη.

Διαζύγιον.

Τοῦ Πιέρρου Σκορδίλη

||² + Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1665 Ἰουλίου 30, στὴ Μύκονο. Τὴν σήμερον συγκα||³θήμενος ὁ πανιερώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπι||⁴σκοπῆς Σίφνου καὶ Μυκόνου κύριος, κύριος Ἀθανάσιος, συνοιθρισμένοι παρόντος||⁵ οἱ αἰνδεσιμώτατοι ἄγιοι κληρικοί, παρόντος συγκαθήμενος καὶ ὁ ποτὰ ἔκ||⁶λαμπρος ἀφέντης Πιέρρος Σκούταρης σὺν τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς ἐρχόμενοι εἰς τὴν||⁷ ἀκρόασιν τῆς ἐξέφλησις τῆς

διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα τοῦ κυρ Πιέρρου¹⁸ Σκορδίλη, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ κερ' Ἀννοῦσα γυνὴ τοῦ ἄνωθεν Πιέρρου καὶ θυγα¹⁹τέρα τοῦ Γεώργη Στάθη, παριστάμενοι ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνην.²⁰ Γυρέβοντας καὶ προφασίζοντας ἡ ἄνωθεν Ἀννοῦσα ὁ διὰ τὰ χωριστῇ τὸν ἄνωθεν ἀνὴρ αὐ²¹τῆς Πιέρρο, ὁποῖος ἄνωθεν πανιερώτατος σὺν τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς καταλεπτῶς καὶ²² μὲ μεγάλη στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφοτέρων καὶ συλλογί²³ζοντας τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς νόμους καὶ τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐβαγγελιστὴν Μανθαῖον, ὁ ὁποῖος²⁴ λέγει· οὗς ὁ Θεὸς συνέξευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω· εἰς τοῦτο μὴν εὐβρίσκοντας²⁵ αἰτέα ὁ διὰ τὰ χωριστῇ τὸ ἄνωθεν ἀνδρόγυνον, εἰς τοῦτο, τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος,²⁶ κρᾶζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει, νὰ εἶναι τὸ ἀνδρόγυνον ἐνωμένον κατὰ τοὺς θεῖους νόμους, καὶ ὅ²⁷ποτας ἡ ἄνωθεν Ἀννοῦσα εἰρηνεμένη μὲ τὸν ἀνὴρ αὐτῆς Πιέρρον. Εἰς τοῦτο δίδει ἡ ἄνωθεν²⁸ δικαιοσύνη τοῦ ἄνω λεγομένου Πιέρρου παντοῖαν καὶ γεμάτην ἐξουσίαν νὰ ποσσεδέρῃ²⁹ καὶ νὰ ἐξουσιάζῃ τὰ πράγματα καὶ προὐκί τῆς ἄνωθεν Ἀννοῦσας, στεκεούμενα,³⁰ περπατούμενα, κινήτα καὶ ἄκίνητα, περὶ νὰ εἶναι τὸ ἄνωθεν γυναικο³¹προύκι σῶον κατὰ τὴν κοντετζιὸ τῶν προκοσυμφώνων τως καὶ τὰ ἐξῆς.³² Ἐτ³³ζι ἔκριναν καὶ ἡποφάσισαν καὶ θέλουν ἀπογράφουν καὶ ὑπὸ χειρὸς τους. —

²³ Ἀθανάσιος Σίφνου

²⁴ Παπᾶ Γεράσιμος Βίδος καντζηλλιέρης Μυκόνου.

²⁴ παπα γερασμος βιδος Καντζιλιερης μυκονου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ἀπορρίπτεται αἰτησις διαζυγίου τῆς συζύγου, μὴ προτεινομένου νομίμου τινὸς λόγου διαζεύξεως, καὶ δίδεται τὸ δικαίωμα εἰς τὸν σύζυγον νὰ κατέχῃ καὶ καρποῦται τὴν προῖκα τῆς γυναικὸς (φαίνεται ὅτι ἡ σύζυγος εἶχεν ἀπομακρυνθῇ τῆς συζυγικῆς οἰκίας), διαφυλαττομένης ὅμως ταύτης σφῆας εἰς τὴν κυριότητα τῆς γυναικὸς συμφώνως πρὸς τὴν κοντετζιὸ τοῦ προικοσυμφώνου. (Διὰ μεταγενεστέρως ἀποφάσεως, τῆς κατωτέρω δημοσιευομένης ἐπ' ἀρ. 14, ἐδόθη τὸ διαζύγιον).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Εἰς τὸ δικαστήριον συγκάθηται καὶ ὁ τότε Ἐπίτροπος καὶ Κριτὴς Μυκόνου Πιέρρος Σκούταρης. Ἐκ τῆς διατυπώσεως ὅμως τῆς ἀποφάσεως, φαίνεται ὅτι οὗτος δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν λήψιν αὐτῆς, καὶ τοῦτο, προφανῶς, διότι ἐπρόκειτο περὶ ὑποθέσεως διαζυγίου, ἣτις ὑπῆγετο εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν διαδικασίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων.

9. 18. δικαιοσύνη, ἀντὶ δικαστήριον.

15. αἰτέα, ἀντὶ αἰτία.

18. ποσσεδέρη = ἐκ τοῦ ἰταλ. possedere, κατέχω, νέμομαι.

19. στεκούμενα = ακίνητα.

19. περπατούμενα = κινήτα, ιδία τὰ ζῶα (αὐτοκίνητα).

20. 21. γυναικοπρούκι = ἡ προίξ τῆς γυναικός.

12

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφαισις Ἀρχιεπισκόπου Σίφνου καὶ Μυκόνου τῆς 2 Αὐγούστου 1665.

Διάδοχοι. Νικολὸς υἱὸς τοῦ Ἀνδριᾶ Γενιάτζου καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ Κουμέτα καὶ Ἀννούσα — Μαρίνος Φέσκος.

Ἀκύρωσις προικοσυμφώνου.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμήν. 1665 Αὐγούστου 2, στῇ Μυκόνου.

||² + Τὴν σήμερον συγκαθεζόμενος ὁ πανιερώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἀγιωτάτης ||³ ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου καὶ Μυκόνου κύριος, κύριος Ἀθανάσιος εἰς τὴν ἀκρό||⁴ α-σιν τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα τοῦ Νικολοῦ σκλάβου, υἱὸς τοῦ ||⁵ Ἀνδρ(ι)ᾶ Γενιάτζου ὁμάδι μετὰ τὶς ἀδερφές του, ἡ Κουμέτα καὶ Ἀννούσα, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ||⁶ ὁ Μαρίνος Φέσκος. Ἀφορμὴ διὰ ἓνα κομμάτι ἀμπέλι καὶ ἓνα σπίτι, ὅπου ἐπροκοδιᾶ||⁷ βασεν ὁ (sic) ἄνωθεν ἀδερφὲς τοῦ ἄνω λεγομένου Μαρίνου, τὰ ὅποια πράματα ἦταν τοῦ ||⁸ ἄνωθεν Νικολοῦ καὶ ὁ ἄνω λεγόμενος Νικολὸς δὲν ἦτον παρών, ὅταν ἔγινεν τὸ ἄνω ||⁹θεν προκοσύμφωνον, μήτε ὁ γραμματικὸς τὸ ἤκουσεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἄνω λεγο||¹⁰ μένου Νικολοῦ, πὼς τάζει τὰ ἄνωθεν πράματα τῆς ἀνιψίης του. Καὶ ἐπειδὴ τὴν σή||¹¹μερον νὰ ἐσκληρώθην ὁ ἄνωθεν Νικολὸς ἀπὸ γαλιόττες τούρκικες καὶ νὰ τὸν ἐ||¹²πουλήσουν εἰς τὰ κάτεργα καὶ τὴν σήμερον εὐβρι(σ)κόμενος ὁ πολλὰ ἐκλαμπρος ||¹³ ἀφέντης Πιέρρος Σκούταρης καὶ νὰ ἐμήνυσεν εἰς τὴν Χίο νὰ ξαγοράσουν τὸν ||¹⁴ ἄνωθεν σκλάβον διὰ γρόσα 1... καὶ ἀπομένοντας ὁ ἄνωθεν ἀφέντης Σκούταρης ||¹⁵ καὶ ἤδωσεν τὴν ἄνωθεν σκλαβιά διὰ τὸ Νικολὸν τὸν ἄνωθεν. Καὶ ὁ ἄνωθεν Νικολὸς ||¹⁶ μὴν ἔχων ἄλλο μὸδον πὼς νὰ εὐγάλη τὴν ἄνωθεν ἀγοράν του, ἐνεφανιστή-κασιν εἰς τὴν ἄνωθε ||¹⁷ δικαιοσύνη, μιλῶντας ἡ μία μεριὰ καὶ ἡ ἄλλη τὰ δικαιώματά τους. Ἡ ὁποία ἄνωθεν ||¹⁸ δικαιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μετὰ μεγάλη στόχασιν γροικῶν-τας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφο||¹⁹τέρων, [συ]τυλλογιζοντας πὼς εἰς τὸ ἄνωθεν προκοσύμφωνον δὲν ἦτον ὁ ἄνωθεν Νικολὸς παρών ||²⁰ καὶ τὴν σκληρότητα τοῦ ἄνωθεν Μαρίνου, ὁποῖος ὡς ἀχάριστος δὲν ἐγύρεψεν νὰ τοῦ ἀβοηθή||²¹σῃ εἰς τὴν σκλαβιά. Εἰς τοῦτο, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφα||²²σίζει νὰ παίρῃ ὁ ἄνωθεν σκλάβος τὸ ἀπέλι καὶ τὸ σπίτι, νὰ τὸ πουλῇ ὁ διὰ νὰ πλε||²³ρώσῃ τὴν σκλαβιάν του, ὡς καθὼς οἱ θεῖοι νόμοι διακελεύουσι καὶ λέσι τὸν ἀχάριστον ||²⁴ οἱ

⁶ ἀνδραγενιάτζου

δωρεές μετατρέπονται. Ἐτζι ἔκρινεν καὶ ὑποφάσισεν καὶ θέλει ἀπογ(ρ)ά||²⁵ψει καὶ ὑπὸ χειρὸς του.

||²⁶ (+ Ὁ Σίφνου καὶ Μυκόνου Ἀθανάσιος.)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Διεκδικοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἀνδριᾶ Γενιάτζου καὶ τῶν ἀδελφῶν του παρὰ τοῦ ἐναγομένου δύο ἀκίνητα, ἅτινα συνέστησαν ὡς προῖκα αἱ δύο ἐνάγουσαι ἀδελφαὶ πρὸς τὸν ἐναγόμενον διὰ τὸν μετὰ τῆς ἀνειμιᾶς των γάμον του. Ἡ ἀπόφασις δέχεται ὅτι κύριος τῶν προικοδοτηθέντων ἦτο ὁ Νικολός, οὗτος ὁμως οὔτε κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ προικοσυμφώνου ἦτο παρὼν, οὔτε ὁ γραφεὺς τούτου εἶχεν ἀκούσει, ὅτι συναινεῖ εἰς τὴν προίκισιν αὐτήν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐνάγων Νικολός ἐσκληρώθη ὑπὸ Τούρκων, δὲν εἶχε δὲ ἄλλην περιουσίαν διὰ τὰ ἀπελευθερωθῆναι, ὁ δὲ προικοδοτηθεὶς ἐναγόμενος, ἀχαρίστως φερόμενος, ἠρνήθη τὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τοῦτο, ἡ ἀπόφασις ἀκυροῖ τὴν σύστασιν τῆς ἐν λόγῳ προικὸς καὶ διατάσσει τὴν ἀπόδοσιν τῶν προικοισθέντων εἰς τὸν ἐνάγοντα, ὅπως τὰ πωλήσῃ καὶ ἐκ τοῦ τιμήματος ἐξοφλήσῃ τὰ πληρωθέντα λύτρα πρὸς ἀπελευθέρωσίν του.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἡ ἀπόφασις προέρχεται εἰς τὴν δοθεῖσαν λύσιν, θεωροῦσα τὴν παράτυπον σύστασιν τῆς προικὸς ὡς δωρεὰν πρὸς τὸν ἐναγόμενον καὶ ἐφαρμόζουσα τὰς περὶ ἀχαριστίας ἐπὶ δωρεῶν διατάξεις τοῦ νόμου (προδῆλως, τὴν τοῦ Ἀρμεν. III, 6, 3 καὶ ἔχι τὴν διάταξιν Ἀρμ. IV, 9, 1).

5. ὁμάδι = ὁμοῦ.

16. εὐγάλη = ἐξοφλήση.

13

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου Μυκόνου, παρισταμένου καὶ τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς νήσου, τῆς 3 Αὐγούστου 1665.

Διάδοικοι. Γεράσιμος Ἀγραβαράς — παπᾶ Μελέτιος υἱὸς Νικολοῦ Σιφνίου.

Διεκδίκησις ἐκκλησίας μετ' ἀφιερωμένου εἰς αὐτὴν ἀκινήτου.

Εἰς δόξαν Χριστοῦ, ἀμήν. 1665 Αὐγούστου 3 κατὰ τὸ παλαιό, στὴ Μύκονο.

||² |Κ| + Τὴν σήμερον συγκαθήμενος ὁ πανιερώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιε||³πισκοπῆς Σίφνου καὶ Μυκόνου κύριος, κύριος Ἀθανάσιος, παρόντος συγκαθεζόμενος||⁴ καὶ ὁ πολλὰ ἔκλαμπρος ἀφέντης Πιέρρος Σκούταρης, ἐπίτροπος καὶ κοιτῆς τούτης||⁵ τῆς κοινότης τῆς νήσου Μυκόνου, συνοιθρισμένοι συνοδικῶς οἱ αἰνδεσιμώτατοι κληρικοὶ||⁶ καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἱερεῖς· ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς γενομένης||⁷ ἀνάμεσα εἰς τὸν κύρ Γεράσιμον Ἀγραβαράν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ παπᾶ κύρ Μελέτιος υἱὸς||⁸ τοῦ ποτὲ Νικολοῦ Σιφνίου. Ἀφορμὴ διὰ μίαν ἐκκλησίαν ὀνοματισμένη Παναγία καὶ διὰ||⁹ ἓνα κομμάτι πρᾶμα, ὅπου ἐβάσταν ὁ

ἄνωθεν παπᾶ Μελέτιος τῆς ἐκκλησίας. Ὅποιος ἄνωθε||¹⁰ καλόγερος γυρέβοντας τὴν ἄνωθεν ἐκκλησίαν ὅλη διὰ γονικόν του καὶ προυκὶ ἐδικόν του||¹¹ ὅποιος ἄνωθεν παπᾶ κύρ Μελέτιος πρεζεντάροντας τὸ προκοσύμφωνον τοῦ πατρός του, τοῦ ἄνω λε||¹²γομένου ποτὲ Νικολοῦ, τὸ ὅποιο προκοσύμφωνον ἐνομινάριζεν καὶ ἤταξαν οἱ γονεοὶ τοῦ||¹³ ποτὲ Νικολοῦ καὶ πατέρα τοῦ ἄνωθεν παπᾶ τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου εἶχαν μὲ τὸν γέρο Ἀγραβαρᾶ.||¹⁴ Ἀκόμα καὶ διὰ τὸ ἄνωθεν ὀνοματισμένο πρᾶμα, τιποθεμένο εἰς τὴν ὑποθεσίαν||¹⁵ λεγομένη Μαράθι, διὰ τὸ ὅποιο εὐγάζοντας ὁ ἄνωθεν καλόγερος μίαν διαθήκη καμωμένη||¹⁶ ἀπὸ τὸν πάρμπα τοῦ ἄνωθεν καλογέρου ὀνόματι Θεωδώρῃς Ἀγραβαρᾶς, ὅποιος ἤταξεν τὸ||¹⁷ ἄνω λεγόμενο πρᾶμα τῆς ἐκκλησίας, τὸ τῆς Παναγίας, καὶ ἡνομινάριζεν ἡ ἄνωθεν διαθήκη,||¹⁸ πὺς ἀφίνει τὸν ἀδερφόν του τὸν Νικολὸ νοικοκύρη, νὰ φυτέψῃ τὸ ἴδιο πρᾶμα ὁ διὰ νὰ||¹⁹ τὸ κάμη ἀμπέλι τῆς Παναγίας καὶ νὰ εἶναι ἐκεῖνος ἐπιτροπικός ὡς τὸ ἴδιο κορμὶ τοῦ Θεωδώρου.||²⁰ Εἰς τοῦτο καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροικῶντας ἡ ἀγία καὶ ἱερὰ σύναξι τὰ ||²¹ δικαιοῦματα τῶν ἀμφοτέρω καὶ συλλογίζοντας τὰ προκοσύμφωνά των, τὸ ὄνομα ||²² τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζουν, διατὶ ἀπ' οὗτη κορβερνοῦνται τὰ πάντα, κρίνουν καὶ ||²³ ἀποφασίζουσιν νὰ ἔχουν τὴν ἐκκλησίαν μαζὶ, ὡς καθὼς διαλαβάνου τὰ προκοσύμφων||²⁴α τῶν πατέρων των. Καὶ περὶ διὰ τὸ ἀμπέλι, νὰ εἶναι τοῦ ἄνωθεν Γερασίουμου, ἐπειδὴ καὶ||²⁵ νὰ τὸ ἤφηνεν ὁ ἄνωθεν πάρμπα του τοῦ πατρός του, τοῦ ἄνωθεν Γερασίουμου ὡς κληρονόμος||²⁶ τοῦ ἀδερφοῦ του. Περὶ, ἐπειδὴ καὶ νὰ τὸ ἐφύτεψεν ὁ ἄνωθεν παπᾶ Μελέτιος, νὰ βάζου||²⁷ δύο ἀξιόπιστους στιμαριστᾶδες νὰ στιμάρου τὸν κόπον του καὶ νὰ βλέπουν ἐπιμελῶς||²⁸ τὴν ἐνιτράδα, ὅπου ἤβγανεν τὸ ἄνωθεν πρᾶμα, νὰ παίρνῃ ὁ ἄνωθεν παπᾶ ὡσὰν||²⁹ κολλῆκος κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου. Τὸ δὲ ρέστος ἡ ἐνιτράδα, ὅπου ἡθέλει πε||³⁰ρισσέψῃ, νὰ πλερώνεται τὰ χαράτζια. Καὶ τὸ |δὲ| κοπιαστικό, ὅπου ἐφύτεψεν ὁ ἄνωθεν||³¹ παπᾶς, νὰ παίρνῃ τόσο πρᾶμα κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου. Καὶ ἂν δὲν ἡθέλῃ φτά||³²σει ἡ ἐνιτράδα, νὰ τοῦ στρέφῃ ὁ ἄνωθεν καλόγερος τόσα||³³ τορνέσια, ὅσον ἀποκόψουν καὶ στιμάρουν οἱ ἄνωθεν ἀποκοπῆδες, λέγω, στιμαδῶροι.||³⁴ Καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον τοῦ δύνουν ἀδειαν καὶ ἐξουσίαν τοῦ ἄνωθεν καλογέρου, νὰ βάζῃ ἐφημέριον||³⁵ ὅποιον θέλει, νὰ λειτουργῇ τὴν κάθε εὐδομάδα, ὅπου τοῦ ἀγγίζει, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐτῆς ἔκριναν||³⁶ καὶ ἡποφάσισαν καὶ θέλουν ἀπογράψουν καὶ ὑπὸ χειρὸς τους.

||³⁶ (+ Ὁ Σίφνου καὶ Μυκόνου Ἀθανάσιος)

||³⁷ Πιέρρος Σκούταρης Ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου ||³⁸ βεβαιῶν τὰ ἄνωθεν.
Παπᾶ Γεράσιμος Βίδος καντζηλλιέρης Μυκόνου.

²⁸ ἀπουτῇ || ³⁷⁻³⁸ πιέρρος σκούταρης ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβεῶν τὰ ἄνωθεν|| ³⁷ παπα γερασίουμος βίδος καντζηλλιέρης μίκόνου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἐνάγων ἦτο μοναχός, διεξεδίδκει δὲ παρὰ τοῦ ἐναγομένου μίαν ἐκκλησίαν καὶ ἓνα ἀγροτικὸν ἀκίνητον, ἀφιερωμένον εἰς αὐτήν, ἰσχυριζόμενος ὅτι ταῦτα ἦσαν γονικὴ του κληρονομία καὶ προίξ. Ὁ ἐναγόμενος παρουσίασε τὸ προικοσύμφωνον τοῦ πατρὸς του, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ γονεῖς τοῦ πατρὸς του ἐπροϊκίζον εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον τὴν διεκδικουμένην ἐκκλησίαν, ἣτις ἀνῆκε κατὰ τὸ ἡμῖς ἐξ ἀδαιωρέτου εἰς τὸν πατέρα τοῦ ἐνάγοντος. Ὡς πρὸς τὸ ἀγροτικὸν κτῆμα, ὁ ἐνάγων ἐνεφάνισε μίαν διαθήκην τοῦ θείου του Θεοδώρου Ἀγραβαρᾶ, δι' ἧς ἀφιεροῦτο τὸ κτῆμα τοῦτο εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐκκλησίαν. Οὐχ ἦτιον ὅμως διὰ τῆς διαθήκης ὠρίζετο, ὅτι τὸ κτῆμα γὰ φύτευσή ὡς μισιάρικον ἄμπελον ὁ πατήρ τοῦ ἐναγομένου, παραμενούσης τῆς φυτευθρομένης ἀμπέλου εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τὴν ἄμπελον δὲ ἐφύτευσε πράγματι ὁ ἐναγόμενος. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ὡς πρὸς μὲν τὴν ἐκκλησίαν, ἀναγνωρίζονται οἱ διάδικοι συγκύριοι κατὰ τὸ ἡμῖς ἐξ ἀδαιωρέτου ἕκαστος. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἄμπελον, γίνεται δεκτὸν ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν ἐνάγοντα, διότι ὁ πατήρ του ἦτο κληρονόμος ἐκ διαθήκης τοῦ ἀδελφοῦ του Θεοδώρου Ἀγραβαρᾶ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἐναγόμενος ἐφύτευσε τὴν ἄμπελον ὡς μισιάρικην βάσει τῆς διαθήκης, ὀρίζεται γὰ διορισθοῦν ἐκτιμηταί, ὅπως ἐκτιμήσουν τὴν ἐργασίαν καὶ τὰ ἐξόδα τοῦ ἐναγομένου πρὸς φύτευσιν, ὡς καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ εἰσπραχθὲν ἐκ ταύτης εἰσόδημα, συμφώνως δὲ πρὸς τὰ περὶ μισιάρικον ἔθιμα τοῦ τόπου γὰ λαμβάνη οὗτος τὸ ἀναλογοῦν εἰς αὐτὸν ὡς κοπιαστήν μέρος τῶν εἰσοδημάτων. Ἐκ τοῦ ὑπολοίπου δὲ εἰσοδήματος τοῦ ἀνήγοντος εἰς τὸν ἐνάγοντα ὡς κύριον, γὰ πληρώνονται πρῶτον οἱ φόροι, ἀπὸ δὲ τὸ ἀπομένον μετὰ ταῦτα ποσόν, γ' ἀποζημιούται ὁ ἐναγόμενος διὰ μετρητῶν διὰ τὸ μερίδιον ἐκείνο τῆς ἀμπέλου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου ἀνήκει εἰς τὸν κοπιαστήν. Ἐὰν δὲ τὸ ἀπομένον τοῦτο εἰσόδημα δὲν ἐξαρκῇ διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς ἀξίας τοῦ ἐπὶ τῆς ἀμπέλου μεριδίου τοῦ ἐναγομένου, γὰ τοῦ τὸ συμπληρώγη δι' ἰδίων του χρημάτων ὁ ἐνάγων κατόπιν ἐκτιμήσεως τῶν ἀποκοπιτῶν. Αὕτη, νομίζομεν, εἶναι ἡ ἔννοια τῆς κακοσυντάκτου περικοπῆς τῆς ἀποφάσεως ὡς πρὸς τὰ ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ μισιάρικου δικαιώματα τοῦ ἐναγομένου καὶ τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῶν. Ἐν τέλει ἡ ἀπόφασις κανονίζει καὶ τὰς μεταξὺ τῶν διαδίκων ὡς συνιδιοκτητῶν σχέσεις ἀπολαύσεως τῆς ἐκκλησίας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Κατὰ τὰ ἔθιμα τὰ ἰσχύοντα, ἐκτὸς τῆς Μυκόνου, καὶ εἰς τὰς ἄλλας Κυκλάδας, ὡς καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, εἰς τοὺς υἱοὺς τοὺς μέλλοντας γὰ ἀποκαρῶν μοναχοὶ ἐδίδοτο ὑπὸ τῶν γονέων μέρος τῆς περιουσίας των, ὅπερ ἔκαλεῖτο προίξ. Διὰ τῆς συμβάσεως ταύτης ὁ γονεὺς παρεχώρει ἐν ζωῇ εἰς τὸ μέλλον γὰ μονάσῃ τέκνον μέρος ἐκ τῆς περιουσίας του. Τὸ εἰς προῖκα διδόμενον ἀπετέλει καὶ τὸ κληρονομικὸν μερίδιον τοῦ προικιζομένου. Ἐφ' ὅσον δὲ ὑπῆρχον καὶ ἄλλα τέκνα

ἀπροόκιστα, ὁ πρὸς ὃν ἡ προῖξ δὲν εἶχε πλέον μετοχὴν ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ γονέως. ("Ὅρα καὶ τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 22 ἀπόφασιν σημειούμενα). Περὶ νεμήσεως κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπισήμου βυζαντινοῦ δικαίου δὲν δύναται νὰ γίνη λόγος, ἐφ' ὅσον ἡ προῖξ αὕτη, ἀφ' ἑνὸς μὲν δίδεται ἐν ζωῇ καὶ ὅχι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ γονέως, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν καθορίζονται συγχρόνως καὶ αἱ μερίδες ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ γονέως καὶ τῶν ἄλλων τυχόν ὑπαρχόντων τέκνων. Ἐπὶ πλέον, ἡ προῖξ αὕτη ἦτο ἀνέκκλητος. Περὶ αὐτῶν βλ. Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, Τὸ Ἀστικὸν δίκαιον, ἐνθ' ἀν., § 43. Γενικῶς περὶ συστάσεως προικὸς πρὸς υἱὸν Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Νομικὰ ἔγγραφα Σίφνου, ἐνθ' ἀν., 110 ἐπ., 189 ἐπ.

Τὸ *μισιάρικον* ἦτο σύμβασις κρατοῦσα κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ὁ φυτεύων μετὰ πάροδον ὠρισμένων ἐτῶν, λυομένης τῆς σχέσεως, ἐγένετο κύριος ὠρισμένου μέρους τοῦ φυτευθέντος κτήματος, συνήθως τοῦ ἡμίσεος, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία τῆς συμβάσεως *μισιάρικον*, τοῦ ὑπολοίπου μέρους παραμένοντος εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ἰδιοκτῆτου, ἡ ἐλάμβανε παρὰ τούτου τὴν ἀξίαν αὐτοῦ εἰς μετρητά. Ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ σχέση, ὁ φυτεύων, *κοπιαστής* ἐλάμβανε καὶ μέρος ἐκ τῶν παραγομένων εἰσοδημάτων ἐκ τοῦ κτήματος. *Κοπιαστικὸν* ἐλέγοντο τὰ ἔξοδα καὶ ὁ κόπος, ἦτοι ἡ ἐργασία τοῦ κοπιαστοῦ πρὸς φύτευσιν καὶ καλλιέργειαν. (Περὶ τῆς συμβάσεως *μισιάρικον* βλ. καὶ τὰ σημειούμενα σχετικῶς ὑπὸ τὴν κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 39 ἀπόφασιν, διὰ δὲ τὴν Νάξον Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ναξιακὰ νοταρικὰ ἔγγραφα κλπ., ἐνθ' ἀν., 131 ἐπ.).

8. *Σιφίνου* ἀντὶ Σιφνίου.

14. *υποθεμένο* ἀντὶ τοποθετημένον, κείμενον.

14. *υποθεσία* ἀντὶ τοποθεσία.

22. *κορθεροῦνται* ἀντὶ κυβερνοῦνται.

32. *τορνέσια*, ἐχρησιμοποιεῖτο τὴν ἐποχὴν ταύτην μετὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ *χορήματα*. Ἀρχικῶς τὰ *τορνέσια* (*tournois - tornesi*) ἦσαν νομίσματα φέροντα ἐπικεχαραγμένην τὴν εἰκόνα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Μαρτίνου τῆς Tours τῆς Γαλλίας. Τοιαῦτα νομίσματα ἐκόπτοντο ἐπὶ Φραγκοκρατίας εἰς τὸ ἐν Χλουμουτσίῳ νομισματοκοπεῖον, ἐξ οὗ καὶ τὸ κάστρον τοῦ Χλουμουτσίου ὠνομάσθη Castel Tornese (Or. ΜΙΛΑΡ (μετφρ. Σπ. Λάμπρου), Ἡ Φραγκικὴ κοινωνία ἐν Ἑλλάδι, εἰς Ν. Ἑλληνισμὸν, ΙΘ', 245).

34. *ἀγγίζει* = ἀνήκει (βλ. Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐν λ.).

14

Κώδις Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφαισις τοῦ Ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου Μυκόνου τῆς 12 Μαΐου 1666.

Διάδικοι. Ἀννοῦσα θυγάτηρ Γεωργίου Στάθη, σύζυγος Π. Σκορδύλη — ὁ σύζυγός της Πιέρρος Σκορδύλης.

Διαζύγιον.

Εἰς δόξα τοῦ αἰωνίου Θεοῦ ἡμῶν, ἀμήν. 1666 Μαγίου 12.

||²Κ| + Τὴν σήμερον ἐνεφανίσθησαν ὁ κύρ Πιέρρος Σκορδύλης μετὰ τὴν ὁμόζυγον αὐτοῦ||³ Ἀννοῦσα ἐμπροσθεν εἰς τὸν πανιερώτατον ἀρχιεπίσκοπον Σίφνου καὶ||⁴ Μυκόνου κ(ύριον), κ(ύριον) Ἀθανάσιον, παρόντος οἱ αἰνδεσιμώτατοι καὶ λογιώτατοι||⁵ ἀφέντες ἅγιοι κληρικοὶ καὶ οἱ πανοσιώτατοι, ἀφέντης ἅγιος καθηγούμενος κ(ύριος)||⁶ Ἰγνάτιος καὶ ἕτερος πανοσιώτατος(ος) πνευματικὸς κ(ύριος) παπᾶ κύρ Φιλόθεος καλὸς||⁷ γῆρας. Ὅποῖος ἄνωθεν κύρ Πιέρρος μετὰ τὴν ὁμόζυγον αὐτοῦ Ἀννοῦσα συμβαστικῶς, αὐτοθέ||⁸ λητοι, μετὰ ἰδίον τῶς θέλημα καὶ καλὴν τῶς ὁρεξί ζητῶντας καὶ παρακαλῶντας||⁹ τὴν ἄνωθεν ἀγία καὶ ἱερὰ σύναξιν. Ἡ ὁποία ἄνωθεν Ἀννοῦσα γυρέβοντας ἄδεια||¹⁰ καὶ ἐξουσία ἀπὸ τὸν ἄνωθεν ἀνὴρ αὐτῆς Πιέρρο ὁ διὰ τὰ τῆς δώση θέλημα ὁ διὰ||¹¹ τὰ παρθενέβη καὶ διὰ τὰ λάβη τὸ ἅγιον σχῆμα τῆς τῆς μοναδικῆς τάξεως. Ὅποῖος ἄνωθεν ἀνὴρ||¹² αὐτῆς βλέποντας τὴν θεάρεστον αὐτῆς γνώμην, ὅποῖος ἀπὸ τὴν σήμερον τῆς||¹³ δώνει ἄδεια καὶ ἐξουσίαν ὁ διὰ τὰ λάβη τὸ ἄνωθεν αὐτῆς ζήτημα, ὡς καθὼς ἀτήτης||¹⁴ ὑπόσχεται. Ὅποῖος ἄνωθεν πανιερώτατος σὺν τοῖς λοιποῖς πλέποντας τὴν θεάρεστον||¹⁵ αὐτῆς γνώμην καὶ συλλογίζοντας τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς νόμους, αἱ ὁποῖοι δίδουν ἄδειαν||¹⁶ καὶ ἐξουσίαν, ὅποῖος ἀπὸ τοῖς δύο θέλει θεληματικῶς τὰ παρθενέβη καὶ τὰ λάβη||¹⁷ τὸ ἅγιον σχῆμα τῆς μοναδικῆς τάξεως διὰ ψυχικὴν τῆς ὠφέλειαν. Διὰ τοῦτο||¹⁸ τὸ λοιπόν, ἀπὸ τὴν σήμερον τῆς δίδουν ἄδεια καὶ ἐξουσία, τὰ ἔχη τὸ ἄνωθεν ζήτημα||¹⁹ ὡς τιμιώτερον καὶ θεάρεστον παρὰ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου. Ἀκόμα ὑπόσχεται||²⁰ ἡ ἄνωθεν Ἀννοῦσα καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς Γεώργιος Στάθης, ὅποτα δὲν ἡθέλη τελειώσει||²¹ εἰς σὲ ὅλον ἐκεῖνο ὅπου ὑποσχέθη ἐμπροσθεν πάντων, τὰ εἶναι τὸ πρᾶγμα τῆς||²² ἀφεντικό, τὸ ἐμὸς τῆς ἐξωτέρας καὶ τὸ ἕτερο τῆς ἐσωτέρας. Ἀκόμα τὰ εἶναι||²³ παιδεμένη ἀπὸ τοῖς ἀφεντεῖς τὸ εἶ τι ἡθέλει τοῖς φανῇ, καὶ τὰ πλευρῶν καὶ ὁ πατὴρ||²⁴ αὐτῆς τῆς ἀφεντείας (ριάλια) 200 καὶ τὰ ἐξῆς. Περὶ τὰ παίρνη καθὰ εἰς τὸ πρὸς||²⁵ χίον τοῖς, τὰ ὅσα διαλαβάνει τὸ προκοσμήφωνόν τῶς, εὐγάζοντας ἀπὸ τορνέσια.||²⁶ τὰ ὅποια ἐξοδικαστήκασιν εἰς σὲ ἀβαρίζια ἀφεντικά καὶ εἰς ἄλλες ἐξοδες ἀρμόδιες.||²⁷ Περὶ τοῦτου τὰ μὴν γυρέβουν εἰς περ τοῦ ἄλλου καὶ τὰ ἐξῆς. Περὶ τοῦτο ἐγένεν τὸ παρὸν

|²⁸ εἰς ἀσφάλειαν καὶ θέλουν ἀπογράφουν κάτωθεν ὑπὸ ἰδιοχειρὸς τους καὶ τὰ ἐξῆς.

||²⁹ (+ 'Ο Σίφνου καὶ Μυκόνου 'Αθανάσιος) Μᾶρκος ἱερεὺς οἰκονόμος

||³⁰ 'Ιγνάτιος ἱερομόναχος| καὶ κα- Σακελλάριος

||³¹ θηγούμενοι| Σκεβοφύλαξ Μυκόνου

||³² Φιλόθεος ἱερομόναχος Πρωτοπαπᾶς Μυκόνου

||³³ 'Ιωσήφ ἱερομόναχος Παπᾶ Γεράσιμος Βίδος πρω-
τονοτάριος καὶ καντζιλιέρης Μυκόνου.

²⁹ μαρκος ἱερεὺς οἰκονόμος ||³⁰⁻³¹ Ἰγνάτιος ἱερομοναχοῖσι καὶ καθιγουμενοῖσι ||³⁰ σακελλαριος
||³¹ σκαμβοφιλαξ μικονου ||³² φιλοθεος υερομοναχος ||³² πρωτο παπας μυκονου ||³³ ιωσήφ ιαιρομοναχος
||³³ παπα γεράσιμος βίδος πρωτονοτάριος καὶ καντζιλιέρης μίκόνου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ παροῦσα ἀπόφασις εἶναι σχετικὴ πρὸς τὴν ἀνωτέρω δημοσιευ-
θεῖσαν ὑπ' ἀρ. 11, δι' ἧς εἶχεν ἀπορριφθῆ ἡ ἀγωγή περὶ διαζεύξεως τῆς συζύγου, μὴ
προβαλλομένου νομίμου τινὸς λόγου διαζυγίου. Ἦδη ἐπανέρχεται αὕτη καὶ ζητεῖ νὰ
διαζευχθῇ τὸν σύζυγόν της, ὡς ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀσπασθῇ τὸν μοναχικὸν βίον. Ὁ σύ-
ζυγος παρίσταται καὶ συναινεῖ εἰς τοῦτο. Διὰ τῆς ἀποφάσεως λύεται ὁ γάμος ἐπὶ τῇ
δηλώσει καὶ μόνῃ τῆς γυναικὸς, ὅτι θὰ λάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, προσέτι δὲ δια-
τάσσει τὴν ἐπιστροφὴν τῶν συσταθειῶν προικῶν, ἐξαιρουμένων τῶν γενομένων δα-
πανῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο ἄγνωστος ἡ πραγματοποιήσις τῆς προθέσεως τῆς ἐναγού-
σης, ἴσως δὲ ὑπῆρχον καὶ ἀμφιβολίαι περὶ αὐτῆς, ἡ ἀπόφασις ἀπαγγέλλει ποινὰς διὰ
τὴν περίπτωσιν τῆς μὴ ἐπιλογῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ὡς τοιαύτας ποινὰς ὀρίζει ἡ
ἀπόφασις τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας της, ἔτι δὲ νὰ τιμωρῇται αὕτη ὑπὸ τῆς ἐξου-
σίας. Ἀν ἀρκεῖται δὲ εἰς τοῦτο ἡ ἀπόφασις, ἀλλὰ καθιστᾷ συννυπέθνητον καὶ τὸν
κατὰ τὴν διαδικασίαν παριστάμενον πατέρα τῆς ἐναγούσης, ὃν ὑποχρεοῖ ὅπως, ἐν
ἀθετησίᾳ ὑπὸ τῆς ἐναγούσης τῆς ὑποχρεώσεώς της περὶ ἀποκάρσεως, νὰ πληρώσῃ
καὶ οὗτος εἰς τὴν Ἀρχὴν 200 ρεάλια λόγῳ προστίμου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ τῆς λύσεως τοῦ γάμου διὰ τῆς ἀποκάρσεως κατὰ τὸ βυζαντινὸν
δίκαιον βλ. Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, ἐνθ' ἀν., 109 ἐπ. Ὡς πρὸς τὸ πρόστιμον ὄρα Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ,
Αἱ μεταξὺ τῶν συζύγων περιουσιακαὶ σχέσεις εἰς τὴν Χίον, ἐνθ' ἀν., 24, 25 καὶ τὰς
αὐτόθι παραπομπάς.

6-7 καλόγηρος ἀντὶ καλόγηρος.

7. συμβαστικῶς ἀντὶ συμβιβαστικῶς.

11. 17. μοναδικῆς ἀντὶ μοναχικῆς.

14. πλέποντας ἀντὶ βλέποντας.

21-22. νὰ εἶναι τὸ προῖμα της ἀφεντικό, τὸ ἑμισὸ τῆς ἐξωτέρας καὶ τὸ ἕτερο

της ἐσωτέρας = νὰ περιέρχῃται ἡ περιουσία της εἰς τὴν ἀρχήν, τὸ ἥμισυ εἰς τὴν τοῦ κυριάρχου (ἐξωτέρα), τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ εἰς τὴν κοινότητα (ἐσωτέρα).

23. παιδεμένη = νὰ τιμωρῇται.

26. ἀβαρίζι = ὁ φόρος ἐπὶ τῶν οἰκημάτων (βλ. περὶ αὐτοῦ Μ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, 'Ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὴν δευτέραν Τουρκοκρατίαν, ἔνθ' ἀν., 64-65 καὶ σημ. 1).

15

Κώδις Μ. 137. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 24 Αὐγούστου 1667.

Διάδοικοι. Τζαννῆς Λιτζάρδος — Κωνσταντῆς Πετρῆς.

Διεκδίκησις ἀκινήτου. (Προτίμησις, γονικόν).

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1667 Αὐγούστου 24||² κατὰ τὴν συνήθειαν Μυκόνου.

||³ + Τὴν σήμερον οἱ εὐγενέστατοι ἀφέντες, ἀφέντης Πιέρρος Σοφιανὸς καὶ ἀφέντης||⁴ Νικόλας Ψάρος, ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδε(ς) τούτης τῆς κοινότης τῆς νήσου Μυκόνου,||⁵ ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασι τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὸν||⁶ Τζαννῆ Λιτζάρδο καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ κύρ Κωνσταντῆς Πετρῆς. Ἀφορμὴ διὰ ἕνα σπίτι,||⁷ ὅπου ἐπούλησεν ἡ ποτὲ κερ' Ἀννα, μητέρα τοῦ ἄνω λεγομένου Τζαννῆ, τοῦ ἄνω λεγομένου Πε||⁸τρῆ, ὡς καθὼς διαλαβάνει τὸ στρουμέντο, γραμμένο στοὺς 1650 Νοεμβρίου 13· τὸ ὅποιο||⁹ σπίτι τὸ ἐπούλησεν ἡ ἄνωθεν κερ' Ἀννα χήρα, προυκὶν ἐδικὸν τῆς· τὸ ὅποιο στ(ρ)οιμέντο||¹⁰ ἐνομιναρίζεν καὶ ἤλεγεν, πὼς τὸ πουλεῖ ἡ ἄνωθεν κερ' Ἀννα μαζὶ μὲ τὸν γαμπρόν τῆς,||¹¹ τὸν ποτὲ Χριστόδουλον, τοῦ ἄνω λεγομένου Πετρῆ διὰ ρεάλια 14. Καὶ τὴν σήμερον σηκών||¹²οντας ὁ ἄνωθεν Τζαννῆς ὡς προσσιμώτερος ἐδικός, γυρέβοντας τὸ ἄνωθεν σπίτι καὶ μὴ||¹³ κἀνοντας καλὰ ἀνάμεσόν τους, ἐνεφανιστήκασιν εἰς τὸ ἄνωθεν κριτήριον διὰ νὰ||¹⁴ δικαιοκριθοῦσι, ὡς καθὼς ἤθελαν ἐμιλήσου. Οἱ ὅποιοι ἄνωθεν ἰντερεσσᾶδοι μιλιῶν||¹⁵τας τὰ δικαιώματά τους περὶ τούτου. Ἡ ὁποία ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ||¹⁶ μεγάλη στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφοτέρων· καὶ συλλογίζοντας Τζο||¹⁷νις καὶ||¹⁸ δὲν δείχνοντας καμμιᾶς λογῆς ἀπόδειξι ἀπὸ τοῦ κατεβαίνει τὸ ἄνωθεν σπίτι, μήτε||¹⁹ δείχνοντας ἐμπροσθεν εἰς τὸ κριτήριον προικοσύμφωνον γῆ ἄλλη καμμιᾶς λογῆς κοντετζι||²⁰ ὁ ἄνωθεν Τζαννῆς, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζου, κρίνουν καὶ ἀποφασίζου. (Τζαννῆς) ἐρχό||²¹μενος ὁ ἄνωθεν Τζαννῆς ἀπὸ τὴν Χίο καὶ μὴ βάνοντας κοτράδιτο σὲ ἡμέρες 40 καὶ ἤφηκεν||²² καὶ ἐπέρασαν χρόνοι πλεῖο παρὰ δέκα, κατὰ τὴν τάξιν καὶ κουνσουέτα τοῦ τόπου μας,||²³ κρίνουν καὶ ἀποφασίζου καὶ λαουντάρου τὸ ἄνωθεν στρουμέντο, καὶ τὸ σπίτι νὰ εἶναι||²⁴ τοῦ ἄνωθεν Πετρῆ. Περὶ νὰ βάζουν σήμερο νὰ στιμάρουν τὸ ἄνωθεν σπίτι καὶ ὅσον τὸ||²⁵ βάλλουν, ἂν τὸ βάλλου περισσότερον ἀπὸ τὴν ἄνωθεν σύβασιν, νὰ τὰ στρέφῃ ὁ (ἄ)νωθεν Πετρῆς

||²⁵ τοῦ ἄνω λεγομένου Τζαννῇ τόσα τορνέσια. Ἐτζί ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν καὶ θέλουν ||²⁶ ἀπογράψουν καὶ ὑπὸ χειρὸς τους, σαλβάροντας πάντα τὰ δικαιώματα ||²⁷ τοῦ ἄνωθεν Λιτζάρδου, ὅποτας διὰ κανένα καιρὸ ἡθέλει δείξει προκοσύμφωνον, ||²⁸ πὼς τὸ ἄνωθεν σπίτι ἦτον προικιὸ τῆς ἀδερφῆς του, νὰ εἶναι τὸ ἄνωθεν σπίτι τοῦ ||²⁹ ἄνωθεν Λιτζάρδου καὶ τὰ ἐξῆς.

||³⁰ — Πιέρρο Σοφιανός.

||³¹ — Νικόλας Ψάρος.

³ σοφιάνος ||⁷ κερανα ||⁷ τζάνη ||⁹ κερανα ||¹⁰ καὶ ράνα ||³⁰ πιερο σοφιανός ||³¹ νικολας ψαρος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἐνάγων ὡς πλησιέστερος συγγενῆς διεκδικεῖ παρὰ τοῦ ἐναγομένου μίαν οἰκίαν, τὴν ὁποίαν ἐν ἀπουσίᾳ του εἶχε πωλήσει εἰς τὸν τελευταῖον ἢ μήτηρ (ὡς ἰδίαν τῆς προῖκα) καὶ ὁ γαμβρὸς τοῦ ἐνάγοντος. Ἐκ τοῦ αἰτιολογικοῦ τῆς ἀποφάσεως ἐξάγεται, ὅτι τὸ δικαστήριον ἐξήτασεν ὡς λόγους διεκδικήσεως τόσον τὴν ἄποψιν τῆς γονικῆς κληρονομίας, ὅσον καὶ τοῦ δικαιώματος προτιμῆσεως. Ἀποφαινεται δὲ ὅτι, ἐπειδὴ ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν προσάγεται προκοσύμφωνον ἢ ἄλλη τις κοινὴ ἐξ ὧν ἡ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ πωληθεῖσα οἰκία εἶναι γονικὴ τοῦ ἐνάγοντος, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὡς πρὸς τὴν προτίμησιν, ὅτι ὁ ἐνάγων ἐπανελθὼν εἰς Μύκονον δὲν διεμαρτυρήθη ἐντὸς προθεσμίας 40 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπανόδου του, ἀλλ' ἀφῆκε καὶ παρῆλθον 10 καὶ πλέον ἔτη ἀπὸ τῆς πωλήσεως, κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου στερεῖται τοῦ δικαιώματος τῆς διεκδικήσεως. Τοῦ ἀναγνωρίζει δὲ μόνον τὸ δικαίωμα νὰ λάβῃ τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ τιμήματος τῆς πωλήσεως καὶ τῆς τυχόν μεγαλυτέρας πραγματικῆς ἀξίας τοῦ πωληθέντος, ἥτις νὰ ἐξευρεθῇ δι' ἐκτιμητῶν. Φαίνεται, ὅτι ἡ πώλησις αὐτῆς δὲν εἶχε γίνῃ δι' ἀποκοπῆς. Οὐχ ἦτιον ὅμως ἡ ἀπόφασις ἐπιφυλάσσει εἰς τὸν ἐνάγοντα τὸ δικαίωμα ὅπως, ἐὰν προσαγάγῃ προκοσύμφωνον ἀποδεικνύον ὅτι ἡ διεκδικουμένη οἰκία εἶναι προῖξ τῆς ἀδελφῆς του, λάβῃ αὐτήν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ τῆς πωλήσεως δι' ἀποκοπῆς βλ. τὰ ἐκτιθέμενα ἀνωτέρω ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 4 ἀπόφασιν. Περὶ δὲ τῆς προτιμῆσεως τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 8 σημειούμενα, ὡς καὶ τὰς κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 23 καὶ 44 ἀποφάσεις. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐπιφυλάσσει εἰς τὸν ἐνάγοντα τὸ δικαίωμα τῆς διεκδικήσεως τῆς οἰκίας ὡς προικῶς, διότι ἐπὶ διεκδικήσεως γονικῶν δὲν ὑπῆρχεν ἀποκλειστικὴ προθεσμία, ὡς ἐπὶ προτιμῆσεως, (περὶ προικὸς πρβλ. τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 6 ἀπόφασιν ἐκτιθέμενα).

14. *interessato* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *interessato* -a, ἐνδιαφερόμενος.

20. *contraddittorio* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *contrad(d)ire*, ἀντίρρησις.

24. *σύβασιν* ἀντὶ *σύμβασιν*.

26. *σαλβάροντας* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *salvare*, διαφυλάττω, ἀσφαλίζω.

16

Κωδix M. 137. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπου Μυκόνου τῆς 2 Μαΐου 1672.

Διάδοικοι. Μάρκος Τηνιακός—Ἀννέζα Ρουσουνέλλαινα.

Ἀπαίτησις ἐκ δανείου.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμήν. 1672 Μαγίου 2.

||² + Τὴν σήμερον ὁ εὐγενέστατος ἀφέντης Μιχάλης Καλαμαράς, κριτῆς Μυκόνου καὶ ἐπιτροπικός||³ τοῦ ἀφεντὸς κατῆ Παροναξίας καὶ Μυκόνου, ὁποῖος ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς||⁴ διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὸν Μάρκον τὸν Τηνιακός (sic) καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος||⁵ ἡ Ἀννέζα τῆς Ρουσουνέλλαινας. Ἀφορμὴ διὰ κάποια γρόσα, ὅπου χρεώσται ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα||⁶ τοῦ λεγομένου Μάρκου, ὁποῖος Μάρκος γυρέβοντας τὰ ἄνωθεν ριάλια καὶ ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα προφασίζοντας πὼς δὲν ἔχει νὰ τοῦ τὰ δώσῃ. Οἱ ὅποιοι μὴ κἀνοντας||⁸ καλὰ ἀνάμεσόν τους, ἠνεφανιστήκασι(σι) εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη διὰ νὰ δικαιο||⁹κριθοῦσι. Ὅποῖος ἄνω λεγόμενος Μάρκος δεῖχον-τας καὶ ἀποδείχοντας πὼς εἶ||¹⁰ναι ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα χρεώστης τοῦ ἄνωθεν Μάρκου καὶ μὴν ἔχοντας ἄλλιως νὰ πληρῶ||¹¹θῃ, ζητῶντας ἓνα κομμάτι πρᾶμα, ὅπου ἔχει στὰ Πισκοπιανά. Ὅποῖος ἄνωθεν||¹² κριτῆς καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασι γροικῶντας τὰ δικαιώματα τῶν||¹³ ἀμφοτέρων καὶ συλλογίζοντας, πὼς ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα ἐμολόγησεν ἔμπροσθεν||¹⁴ εἰς τὸ κριτήριον πὼς εἶναι χρεώστισσα, μὰ δὲν ἔχει νὰ τοῦ τὰ δώσῃ. Διὰ τοῦτο τὸ λοι||¹⁵πόν, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει νὰ||¹⁶ βάνου νὰ στιμάρου τὸ ἄνωθεν πρᾶμα τῶν Πισκοπιανῶν καὶ ὅσο τὸ στιμάρου,||¹⁷ τόσο νὰ τὸ παίρῃ ὁ ἄνωθεν Μάρκος, νὰ τὸ κἀνῃ ὡς θέλει καὶ βούλεται. Περὶ ἄν||¹⁸ δὲν σώνου στὸν ἀριθμὸν τῶν δώδεκα ριαλίω τὸ χρέος, ὅπου χρεωστεῖ, νὰ εἶναι ὀμπλι||¹⁹γάδα ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα νὰ τοῦ τὰ ρεφάρῃ τὸ ρέστος ἕως τῶν 12 (ριαλίων). Ἐτῆς ἔκρινεν||²⁰ καὶ ἐποφάσισεν καὶ θέλει ἀπογράψῃ ὑπὸ χειρὸς του. ||²¹ Μιχάλη Καλαμαρά κριτῆς καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἀφέντη κατῆ||²² βεβαιώνω τὰ ἄνωθε.

⁵ ρουσουνελίνας||²¹⁻²² μιχαλι καλαμαρά κριτις καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἀφεντι κατὶ βεβεονο τα ανοθε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἐναγομένη ἐχρεώσται εἰς τὸν ἐνάγοντα ἐκ δανείου χρηματικόν τι ποσόν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε νὰ ἐπιστρέψῃ. Ὁ ἐνάγων δανειστής δὲν ἐζητεῖ πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ δανείου νὰ πωληθῇ διὰ πλειστηριασμοῦ περιουσία τῆς ὀφειλέτιδος καὶ ἐκ τοῦ ἐκπλειστηριασμοῦ νὰ πληρωθῇ, ἀλλὰ νὰ λάβῃ κατὰ κυριότητα ὠρισμένον ἀκίνητον τῆς ὀφειλέτιδος ἐναγομένης. Διὰ τῆς ἀποφάσεως γίνεται δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ ἐνάγοντος καὶ διατάσσεται νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ἀξία τοῦ ἀκινήτου, τὸ ὁποῖον νὰ λαμβάνῃ ὁ ἐνάγων, ὑπολογιζόμενον μὲ τὴν πραγματικὴν του ἀξίαν. Καὶ ἐὰν μὲν αὕτη ἦτο μεγαλυτέρα τοῦ ποσοῦ τοῦ δανείου, νὰ πληρώσῃ ὁ δανειστής ἐνάγων εἰς τὴν ἐναγο-

μένην τὴν διαφορὰν, ἐὰν δὲ αὕτη ἦτο ὑπέλαπτον τοῦ δανεισθέντος ποσοῦ, τότε ὁ ἐνάγων νὰ λαμβάνῃ τὸ κτήμα, ἐξοφλουμένου οὕτω μερικῶς τοῦ δανείου, ἦτοι μέχρι τοῦ ποσοῦ τῆς ἀξίας τοῦ κτήματος, διὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον ποσὸν νὰ ἐξακολουθῇ νὰ παραμένῃ ἡ ἐναγομένη ὀφειλέτης του.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Προφανῶς ἐνταῦθα παρενέβη ὁ Καδῆς, διότι θὰ προσέφυγεν εἰς αὐτὸν ὁ ἐνάγων. Ἡ γενομένη ὅμως ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως λύσις, φαίνεται ὅτι δὲν ὠφείλετο εἰς πίεσιν τοῦ Καδῆ, ἀλλ' ἦτο ἐφαρμογὴ τοῦ ἰσχύοντος ἐν Μυκόνῳ δικαίου, καὶ σύνομος ἡ αἴτησις τοῦ ἐνάγοντος. Καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο, διότι, ἡμεῖς τοῦλάχιστον, δὲν εὗρομεν ἐγγράφα πλειστηριασμοῦ ἀκινήτων δι' ἐξόφλησιν χρεῶν πρὸς ἰδιώτας. Συνηστήσαμεν μόνον ἐγγράφα πλειστηριασμοῦ ἀκινήτων δι' ὀφειλὰς φόρων ἀπόντων ἐκ τῆς νήσου ὀφειλετῶν (βλ. καὶ τὴν ὑπ' ἀρ. 3 ἀπόφασιν). Ὅσον ἀφορᾷ τὰ πρὸς ἰδιώτας χρέη, σύνηθες μέσον ἐξοφλήσεως διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ἀπορίας χρημάτων ἐκ μέρους τοῦ ὀφειλέτου πρὸς τοῦτο ἦτο, ἐλαφρῶς τροποποιημένη, ἡ *datio in solutum* (Νεαρά Ἰουστ. IV, 3. Ἀθανασίου τοῦ Σχολαστικοῦ τίτλ. ΙΕ' (HEIMBACH, Ἀνέκδοτα, I, 153), Ἀρμ. 3. 5. 91), ἣτις ἐξωμοιοῦτο πρὸς ἀγοραπωλησίαν καὶ προήρχετο ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου (Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις, ἐνθ' ἀν., 994).

5. *Ρουσουνέλλαινα* = ἀνδρωνυμικόν, ἡ σύζυγος τοῦ Ρουσουνέλλου.

6. *ριάλια* = ριάλι ἢ ρεάλι ἦτο τὸ ἰσπανικὸν ἀργυροῦν τάλληρον Φιλίππου τοῦ Δ' (1621 - 1665). Τοῦτο κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ἐταυτίζετο πρὸς τὸ τουρκικὸν γρόσιον (περὶ αὐτοῦ βλ. ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 1 ἀπόφασιν), ἔχον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν ἰδίαν περὶ τοῦ ἀξίαν, ἦτοι 7 χρυσῶν φράγκων (Δ. ΠΑΣΧΑΛΗ, Κυκλαδικὰ θέσμινα, ἐνθ' ἀν., 237 σημ. 2 καὶ 240 - 1 σημ. 3).

19. *ρεφάρη* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *rifare*, ἐπανορθῶ, ἀποζημιῶ.

17

Κῶδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Βοεβόδα Μυκόνου τῆς 16 Ἰουνίου 1672.

Διάδοκοι. Νικόλαος Καλαφάτης — Γεώργιος Στάθης.

Ἐπιστροφὴ τιμήματος λόγῳ ἐκνικήσεως τοῦ πωληθέντος.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμήν. 1672 Ἰουνίου 16^{||2} κατὰ τὴν συνῆθειαν Μυκόνου.

^{||3} + Τὴν σήμερον ὁ ἐκλαμπρό(τα)τος ἡμῶν ἀφέντης Μιχαὴλ Καναβοῦτζος, βοῦβόντας^{||4} καὶ ἐξουσιαστής τῆς παρό(ν) νήσου Μυκόνου, ὁποῖος ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐξέωλη^{||5} σις τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα τοῦ μάστρου Νικολοῦ Καλαφάτη καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος^{||6} ὁ κύρ Γεώργης Στάθης. Ἀφορμὴ διὰ ἓνα κομμάτι πρᾶμα ὀνόματι περιβόλι, ὅπου^{||7} ὁ ἄνωθεν Γεώργης τὸ εἶχεν κληρονομίαν ἀπὸ τὴν ἀνεψιὰ

αὐτοῦ, συβία τοῦ μισερ Μάρκου⁸ Φούσκολου. Εἰς τὸ ὅποιο ὁ ἄνωθεν Φώσκουλος εἶχεν τέκνον καὶ ζῶντος τῆς μητρὸς αὐ⁹ τῆς ἀπέθανεν, ὁμοίως καὶ ἡ μητέρα αὐτοῦ, τοῦ ἄνωθεν παιδίου. Καὶ κατὰ τὴν συ¹⁰νήθεια καὶ κουσουέτα τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἀγκαλῶν ὁ ἄνωθεν Γεώργης τὸν ἄνω προλεγό¹¹μενον Φώσκολου κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ πανιερωτάτου ἀφεντὸς ἡμῶν κ(υρίο)υ Ἀθα¹²νασίου Σίφνου καὶ Μυκόνου καὶ ἐτέρων ἀφεντῶν κριτάδων, ἐκληρονόμησεν τὸ¹³ ἄνωθεν περιβόλι ὡς προσσιμώτερος ἐδικὸς τῆς ἀνιψίᾶς αὐτοῦ, τὸ ὅποιο τὸ ἐπού¹⁴λησεν τοῦ ἄνωθεν Καλαφάτη διὰ πρέτζιο (ριάλια) 71, ὡς καθὼς διαλαβάνει τὸ στρου¹⁵μέντον του. Καὶ τὴν σήμερον, ἀλλάζοντας ὁ καιρὸς τοῦ νόμου καὶ ἀνγκαλῶν ὁ ἄνωθεν¹⁶ προλεγόμενος Φούσκουλος τὸν ἄνωθε Νικολὸν εἰς τὸν σοφώτατον ἀφέντην καδῆ Παρο¹⁷ναξίας καὶ Μυκόνου, κατὰ τοὺς νόμους αὐτῶν ἐποφάσισεν διὰ νὰ κληρονομήσῃ τὸ τέ¹⁸κνον αὐτοῦ ὁ ἄνωθεν Φώσκουλος, παίρνοντας τὸ ἄνωθεν περιβόλι. Ὅποῖος ὁ ἄνωθεν¹⁹ Νικολὸς τὴν σήμερον ἐνεφανιστήκασι εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη διὰ νὰ δικαιοκριθοῦσι,²⁰ ὡς καθὼς ἐθέλασιν μιλήσου καὶ δικαιολογηθοῦσιν ἐμπροσθεν εἰς τὸ ἄνωθεν κριτήρι²¹ον. Ὅποῖος ἄνωθεν κριτῆς καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασι γροικῶντας τὰ δικαιώμα²²τα τῶν ἀμφοτέρων καὶ συλλογίζοντας τὸ δίκαιο τοῦ ἄνωθεν Καλαφάτη, διὰ τοῦτο τὸ λοι²³πόν, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει διὰ νὰ εἶναι ὁμπλιγᾶδος²⁴ ὁ ἄνωθεν Στάθης διὰ νὰ πλερώσῃ τὸν ἄνω προλεγόμενον Καλαφάτη τὸν ἀριθμὸν τὴν²⁵ ἀγορὰ τοῦ ἄνωθεν περιβολίου, νὰ πιάσῃ σπῖτι καὶ ἕτερα ἕως τὴν ἄνωθεν ἀποπληρω²⁶μή. Ὅποῖος ἄνωθεν Γεώργης [ῶποῖος κυρ γεώργης] στρεχτὸς ὑπόσχεται ὡς ἄνωθεν²⁷ καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐτῆς ἔκρινεν καὶ ἐποφάσισεν καὶ θέλει ἀπογράψαι καὶ ὑπὸ χειρὸς |σ|του.

²⁸ Μιχάλης Καναβοῦτζος ἀποφασίζω τ' ἄνωθεν καὶ διὰ χειρὸς μου ὑπόγραψα.

²⁹ Ἐγὼ παπα Γεράσιμος Βίδος καντζηλιέρης ἔγραψα.

⁸ μίχαλ²⁸ μιχαλῆς καναβουτζος ἀποφασίζω τανόθεν καὶ δια χιρὸς μου ὑπογραψα²⁹ Ἐγὼ παπα γεράσιμος βίδος καντζηλιέρης ἔγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὑπῆρχε προικῶν περιβόλιον τῆς ἀποθανούσης συζύγου τοῦ Μάρκου Φωσκόλου, ἀνεψιᾶς δὲ τοῦ ἤδη ἐναγομένου. Αὕτη εἶχεν ἐκ τοῦ μετὰ τοῦ Μ. Φωσκόλου γάμου τῆς τέκνον, ὅπερ ἀπέθανε διαρκοῦντος τοῦ γάμου, ἔπειτα δὲ καὶ ἡ μήτηρ του. Ὁ ἐναγόμενος, ὡς κληρονόμος τῆς ἀδιαθέτου καὶ ἄνευ τέκνων ἀποβιώσας ἀνεψιᾶς του, εἶχεν ἐναγάγει ἐνώπιον τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου Μυκόνου τὸν σύζυγόν της Μ. Φώσκουλον, κατέχοντα τὸ προικῶν τοῦτο περιβόλιον καὶ ἀξιοῦντα ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ κληρονόμος, ζητῶν τὴν ἀπόδοσιν τοῦ περιβολίου. Ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης εἶχεν ἐκδοθῇ ἡ ὑπ' αὐρ. Ι ἀνωτέρω ἀπόφασις, δι' ἧς τὸ ἐπισκοπικὸν δικαστήριον, στηριζόμενον εἰς τὰ ἔθιμα, ἀνεγνώριζε τὸν ἤδη ἐναγόμενον

κληρονόμον τῆς συζύγου τοῦ Μ. Φωσκόλου. Ὁ τελευταῖος ὁμως δὲν παρεδέχθη τὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ ἐνεκάλεσε τὴν ὑπόθεσιν ἐνώπιον τοῦ ἐν Νάξῳ ἐδρεύοντος Καδῆ Παροναξίας καὶ Μυκόνου. Ὁ Καδῆς, ἐφαρμόζων τὸν ἀντίθετον Ὁθωμανικὸν νόμον (αὐτὴν τὴν ἐννοίαν ἔχει ἡ φράσις «ἀλλὰ ζοντας ὁ καιρὸς τοῦ νόμου»), ἀπεφάνθη ὅτι κληρονόμος τῆς συζύγου εἶναι ὁ Μ. Φωσκόλος, καὶ ὅχι ὁ πλησιέστερος συγγενής, ἐναγόμενος. Τὸ κληρονομαῖον ὁμως περιβόλιον κατὰ τὸ μεσολαβῆσαν χρονικὸν διάστημα μεταξὺ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου καὶ τῆς τοῦ Καδῆ, ὁ ἐναγόμενος εἶχε πωλήσει πρὸς τὸν νῦν ἐνάγοντα Νικόλαον Καλαφάτην, παρ' οὗ ὁμως, μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Καδῆ, ἐξεκινήθη ὑπὸ τοῦ συζύγου Μ. Φωσκόλου. Κατόπιν τῆς ἐκδικήσεως ταύτης ὁ ἀγοραστής ἐνάγων ζητεῖ παρὰ τοῦ ἡδῆ ἐναγομένου πωλητοῦ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ καταβληθέντος τιμήματος. Διὰ τῆς ἀποφάσεως διατάσσεται ἡ ἀπόδοσις τοῦ τιμήματος, μέχρι δὲ τῆς ἐπιστροφῆς τούτου χορηγεῖται εἰς τὸν ἐνάγοντα ἀγοραστήν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιληφθῇ τῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου ἐναγομένου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ὁ ἐναγόμενος, κατὰ τὴν ἀπόφασιν, δέχεται νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ τίμημα, μέχρι δὲ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ χορηγεῖται εἰς τὸν ἐνάγοντα τὸ δικαίωμα «νὰ πιάσῃ σπύιν καὶ ἕτερα (ὑπόλοιπον περιουσίαν τοῦ ἐναγομένου) ἕως τὴν ἄνωθεν ἀποπληρωμὴν». Ποῖον ἐξασφαλιστικὸν μέτρον νοεῖται διὰ τῆς φράσεως ταύτης, δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν βεβαιότητα. Θεωροῦμεν πιθανώτερον, ὅτι πρόκειται περὶ ἐνεχύρου, ὅπερ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν συνιστᾶτο καὶ ἐπὶ ἀκινήτων (βλ. καὶ Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Νομικὰ ἔγγραφα Σίφνου, ἐνθ' ἀν., 203 ἐπ.). Πάντως μόνον τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἡδύνατο νὰ προσπορίσῃ εἰς τὸν ἐνάγοντα, ἐν μὴ ἐξοφλήσει του, τὴν κυριότητα ὡς *datio in solutum* τῶν ἐν λόγῳ περιουσιακῶν στοιχείων. Τοῦτο προκύπτει σαφῶς ἐκ τῆς φράσεως «ἕως τὴν ἄνωθεν ἀποπληρωμὴν». Πῶς ὁμως θὰ ἐγίνετο ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἐνάγοντος ἐν παρατεταμένῃ ὑπερμερίᾳ τοῦ ἐναγομένου; Ἡ ἀπόφασις οὐδὲν σχετικὸν διαλαμβάνει. Ὑποθέτομεν ὅτι ὁ ἐνάγων, ἢ θὰ εἶχεν ἐν τῇ μεταξὺ τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιχρήσεως τῶν πραγμάτων τούτων, συμψηφιζομένων τῶν καρπῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς τόκους, ἢ καὶ θὰ ἡδύνατο νὰ ἱκανοποιηθῇ καὶ ὡς πρὸς τὸς κεφάλαιον διὰ *datio in solutum* (βλ. περὶ αὐτῆς τὰ ὑπὸ τὴν ἀμέσως ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 16 ἀπόφασιν σημειούμενα), ἥτοι διὰ μεταβιβάσεως αὐτῇ τῆς κυριότητος ἐνὸς ἢ περισσοτέρων ἐκ τῶν ἀκινήτων τούτων τοῦ ἐναγομένου ἀξίας ἴσης πρὸς τὸ ποσὸν τῆς ἀπαιτήσεώς του. Ἐννοεῖται, ὅτι ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει τὰ ὑπολειπόμενα τυχόν μετὰ τὴν κάλυψιν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ ἐνάγοντος ἐνεχυρασμένα ἀκίνητα τοῦ ἐναγομένου θὰ ἡλευθεροῦντο καὶ θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν νομὴν τοῦ ἐναγομένου.

3. βοιδόνας ἢ βοεβόδας (βλ. ἀνωτέρω σελ. 22 καὶ σημ. 3 καὶ σελ. 24 σημ. 1).

14. *πρέτζιο* = ἐκ τοῦ ἰταλ. *prezzo*, τίμημα.

26. *σιρεχτός* = ἐκ τοῦ στέργω.

18

Κώδιξ Μ. 136. Ἀντίγραφον. Ἀπόφασις τοῦ Οἰκονόμου Μυκόνου, δύο προκρίτων καὶ τοῦ καν-
τζηλλιέρη, δικαζόντων ὡς ἐπιτρόπων τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως Παναγιωτάκη
Νικουσίου, τῆς 14 Ἰουλίου 1673.

Διάδικοι. Λαμπριανὸς Σκορδίλης — ἡ πενθερά του Μαρία χήρα Δ. Νάζου.

Ἀπόδοσις προικός.

Τοῦ Λαμπριανοῦ Σκορδίλη μετὰ τὴν πεθερὰν του, 65.

||² [+] Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1673 Ἰουλίου 14 κατὰ τὴν συνθήειαν Μυκό-
ν[ου]. Τὴν σήμερον ὁ αἰν[δεσιμώτατος] ||³ παπᾶ Μᾶρκος Κορίνθιος, οἰκονόμος Μυκό-
νου, καὶ ἕτεροι εὐγενέστατοι μισέρ Ἀντώνης [Πετρῆς καὶ] ||⁴ μισέρ Πιέρρος Βιδάλης,
ἐπιτροποὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ σοφωτάτου ἡμῶν δὲ ἀφθετὸς [κυρίου Πανα] ||⁵ γιώτη,
μέγα διερμηνευτὴ τῆς αὐτοκρατορικῆς βασιλείας, οἱ ὅποιοι ἐρχόμενοι τῆς ἐξέφ[λησις
τῆς] ||⁶ διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὸν κύρ Λαμπριανὸν Σκορδίλη καὶ ἀπὸ τὸ
ἄλλο μ[έρος] ||⁷ τῆς κερὰ Μαρίας συβίας τοῦ ποτὲ Δημήτρη Νάζου. Ἀφορμὴ διὰ τὸ
προικίον, ὅπου ἡ ἄνω λ[εγο] ||⁸ μένη Μαρία [ἑδία] ἐπροικοδιάβασεν τῆς κόρης τῆς τῆς
ποτὲ Μπιατρίζας, συβία τοῦ ἄνω προ||⁹ λεγομένου Λαμπριανοῦ, τὸ ὅποιο προκοσὺφωνον
καμωμένο διπλοκοντετζιναρισμένο. Καὶ τὴν σή ||¹⁰ μερον ἐπειδὴ καὶ ἡ συβία τοῦ ἄνω
προλεγομένου Σκορδίλη νὰ ἤδωσεν τὸ κενὸν χρέος εἰς τὰς αἰωνίους ||¹¹ μονὰς καὶ νὰ
ἤψηνεν τέκνον ἀνήλικον καὶ μετὰ (τα) τὸν θάνατον τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰς ἀπ[ε]ρα
||¹² σμένον ὀλίγον καιρὸν ἐπέθανεν καὶ αὐτό, καὶ ὁ ἄνω προλεγομένος Λαμπριανὸς γυ-
ρέβοντας διὰ ||¹³ νὰ κληρονομήσῃ ὅλην τὴν προῦκα [τῆς μητρὸς αὐτῆς] {συβίας} τῆς
συβίας αὐτοῦ, καὶ μὴ κάνοντας καλὰ ||¹⁴ ἀνάμεσόν τους, ἐνεφανιστήκασιν ἔμπροσθεν
εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη διὰ νὰ δικαιοκριθοῦσι καὶ δικαιο||¹⁵ λογηθοῦσι. Οἱ ὅποιοι
ἄνωθεν ἀφέντες κριταὶ καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαίω-
||¹⁶ ματα τῶν ἀμφοτέρων καὶ συλλογίζοντας τὰς συνθήκας καὶ κοντετζιὸ τοῦ ἄνωθεν
προκοσυμφώνου, τὸ ||¹⁷ ὅποιο κατὰ τὴν κοντετζιὸ καὶ κοσουέτα τοῦ [τὸ] παρόντος
νησίου νομινάρε καὶ λέγει καὶ ὅποτα ὁ ||¹⁸ Θεὸς ἡθέλει τοὺς στείλει [ἑ...] κληρονό-
μους ἐκ τῆς σαρκὸς {σ} τους νὰ παίρῃ τὴν προῦκα καὶ ἕτερα· ἀκόμα (καὶ) ||¹⁹ διπλο-
κοντετζιὸ, ὡς καθὼς τὸ λέγει, καὶ ἂν ἡθέλῃ κάμου κληρονόμους καὶ οἱ κληρονόμοι
ἦθε ||²⁰ λεν ἀποθάnou, νὰ στρέφονται τὰ πράγματα εἰς ἐκείνους, ποὺ τὰ δίδου. Διὰ
τοῦτο τὸ λοιπὸν ἡ ἄνωθεν ||²¹ δικαιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροι-
κῶντας τὰ δικαιώματα [τῶν] ἀμφοτέρων καὶ συλλο||²² γίζοντας τὴν κοντετζιὸ καὶ
συνθήκας τοῦ ἄνωθεν προκοσυμφώνου καὶ μαρτυρία τοῦ πνευμα||²³ τικοῦ τῆς ἄνωθεν

ποτέ Μπιατρίζας, τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος κρ[ά]ζου, κρίνουν καὶ ἂ||²⁴ποφασίζου νὰ πρίρνη ὁ ἄνωθεν Λαμπριανὸς ἀπὸ τὴν προῦκα τῆς συβίας αὐτοῦ [[δι]] ριάλια 20,||²⁵ καθὼς διαλαβάνει ἡ κοντεντζιὸ τοῦ προκοσσυμφώνουν των, καὶ ἓνα ζευγάρι σεντόνια καὶ ἓνα πᾶ||²⁶πλωμα, καὶ ἀπὸ τὸ κλεῖσμα τῆς ἁγίας Μαρίνας, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ πνευματικοῦ||²⁷ τῆς, τὸ ἐμισό, νὰ τὸ τρώγῃ καὶ νὰ τὸ γοδέρῃ ἕως τὴν ζωὴν του καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του νὰ στρέφεται||²⁸ πάλαι εἰς τὴν ἄνωθεν Μαρία γῆ εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς. Καὶ διὰ τὴν σπέζα ποὺ ἤκαμεν στὸ||²⁹ σπίτι, νὰ παίρνη ἀπὸ ὅλη τὴν ἐμισὴ (ριάλια) 15 1/2, ὡς καθὼς τὰ ἐλογάρισαν. Τὰ δὲ ἐπ[ί]λοι||³⁰πα πράματα, ἀμπέλια, σπίτια [ ] χωράφια, ροῦχα, δαχτυλίδια καὶ [...]||³¹ [ὅπου δι]αλαβαίνει τὸ ἄνωθεν προκοσσυμφώνον, ... νὰ στρέφονται εἰς τὰ χέρια τῆς ἄνωθεν Μ[α]ρί[ας], ||³²εὐγάζοντας τὰ δύο δαχτυλίδια, ὅπου ἤδωσεν [ ] π[ο]τὲ Μπιατρίζα μὲ τὸ χέριν τῆς, τὰ δὲ [ἐπὶ]||³³λοιπα νὰ στρέφονται εἰς τὰ χέρια τῆς ἄνωθεν Μ[α]ρί[ας] καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐτ[ε] ζὶ ἔκριναν καὶ ἐποφά||³⁴σισαν καὶ θέλουν ἀπογράψουν καὶ ὑπὸ χειρὸς τους.

||³⁵ Παπᾶ Μᾶρκος Κορίθιος οἰκονόμος ἐπίτροπος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν.

||³⁶ Ἀντώνης Περτρῆς ἐπίτροπος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν—

||³⁷ Πιέρρος Βιδάλης ἐπίτροπος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν—

||³⁸ Παπᾶ Γεράσιμος Βίδος καντζηλιέρης καὶ ἐπίτροπος ἔγραψα.

⁸⁸ παπα γερασιμος βιδος καντζιλιερης και επιτροπος εγραψα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἐναγομένη εἶχε συστήσει προῦκα εἰς τὴν θυγατέρα της διὰ τὸν μετὰ τοῦ ἐνάγοντος γάμον της. Τὸ προκοσσυμφώνον περιεῖχε διπλοκοντετζιό, συμφώνως μὲ τὰ συνήθεια τοῦ τόπου. Δηλαδή, τὸν διπλοῦν ὄρον, ὅτι ἐὰν ὁ γάμος ἀποβῇ ἄνευ τέκνων ἢ καὶ ἐὰν γεννηθῇ τέκνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀποθάνῃ ἄνευ κατιόντων ἔστω καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ γονέως, ἢ προῖξ νὰ περιέρχεται εἰς τοὺς πλησιεστέρους συγγενεῖς τῆς γραμμῆς, ἐξ ἧς ἡ προῖξ, καὶ ὅχι εἰς τὸν ἐπιζῶντα σύζυγον (βλ. τὰ ἐκτιθέμενα σχετικῶς ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 6 ἀπόφασιν). Ἐν προκειμένῳ ὁ ἐνάγων σύζυγος διεξεδίκει ὁλόκληρον τὴν προῦκα τῆς ἀποβιώσας συζύγου του, ἣτις εἶχεν ἀφῆσει τέκνον, ἀποβιώσαν καὶ τοῦτο μετ' ὀλίγον ἐν ἀνηλικότητι. Ἡ ἀπόφασις, ἐκτιμῶσα τὸ περιεχόμενον τοῦ προκοσσυμφώνου καὶ κρίνουσα ὅτι τοῦτο εἶναι ἔγκυρον συμφώνως μὲ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου, ἐπιδικάζει εἰς τὴν ἐναγομένην μητέρα της τὴν προῦκα τῆς συζύγου, εἰς δὲ τὸν ἐνάγοντα σύζυγον μόνον ὅσα ἀναφέρει ἡ κοντετζιὸ τοῦ προκοσσυμφώνου, ἥτοι 20 ρεάλια καὶ τὸ κρεββατοστρώσιον. Προσέτι δὲ ὁρίζει ἡ ἀπόφασις νὰ λάβῃ ὁ σύζυγος καὶ τὸ ἥμισυ τῆς ἐπικαρπίας ἐνὸς κλείσματος, ὡς καὶ τὰς γενομένας παρ' αὐτοῦ δαπάνας ἐπὶ τῆς προικῶς οἰκίας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Κατὰ κανόνα εἰς τὰ κοντετζιονᾶτα προκοσσυμφωνα ὠρίζετο, ὅτι ὁ

ἐπιζῶν σύζυγος θὰ λαμβάνῃ ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποδιοῦντος μικρόν τι χρηματικὸν ποσόν, λ.χ. 20, 30 ρεάλια, τοῦτο δὲ ἔφερε τὸν χαρακτηρὰ ψυχικοῦ. (Περὶ ψυχικῶν ὅρα τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 40 ἀπόφασιν σημειούμενα). Ἡ ἀπόφασις ἐπιδικάζει εἰς τὸν σύζυγον τὴν ἐπικαρπίαν τοῦ κλείσματος συμφώνως μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ πνευματικοῦ. Φαίνεται, δηλαδή, ὅτι ἡ ἀποδιώσασα σύζυγος κατὰ τὴν ἐξομολόγησίν της εἶχεν ὀρίσει τοῦτο προφορικῶς ὑπὸ τὴν μορφὴν ψυχικοῦ, πρᾶγμα ἐπιτρεπόμενον ὑπὸ τῶν ἐθίμων τῆς νήσου καὶ σύνηθες τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

5. αὐτοκρατορικῆς βασιλείας, δηλοῖ τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν.

10. κενὸν ἀντὶ κοινόν.

26. κλείσμα = ἀγρὸς περιμανδρωμένος διὰ ξηρολιθικοῦ τοίχου. (ΣΤ. ΜΑΝΕΣΗ, Ἡ ἐν Μυκόνῳ μονὴ τοῦ ἀγ. Παντελεήμονος, ἐνθ' ἀν., 75 σην. 10).

27. γοδέρη = ἐκ τοῦ ἰταλ. godere, καρποῦμαι. Γοδέρη ἔως τὴν ζωὴν του = νὰ ἔχῃ τὴν ἐπικαρπίαν.

28. σπέζα = ἐκ τοῦ ἰταλ. spesa, δαπάνη.

19

Κώδις Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Οἰκονόμου καὶ τῶν δύο Ἐπιτρόπων Μυκόνου, ὡς ἐπιτρόπων τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως Παναγιωτάκη Νικουσίου, τῆς 12 Αὐγούστου 1673.

Διάδικοι. Πιέρρος — Μᾶρκος Κορνάρος.

Ἀποζημίωσις δι' ἀνθρωποκτονίαν.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1673 Αὐγούστου 12.

||² + Ἐπειδὴ καὶ τὴν [σιμερον] 1667 ἐξ ἐνεργείας τοῦ δαίμονος νὰ ἐσυνέργησεν κάποια ||³ ντεσγράτζια ἀνάμεσα εἰς τὸν Μᾶρκον Κορνάρου τοῦ ποτὲ Λαρέντζου μὲ τὸν ||⁴ πατέρα τοῦ παρόντος Πιέρρου, καὶ τὴν σήμερον ἀγκαλῶν τὸν ἄνω λεγόμενον ||⁵ Κορνάρου ἐμπροσθεν εἰς τοὺς αἰνδεσιμωτάτους καὶ εὐγενεστάτους ἐπιτρόπους ||⁶ τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ σοφωτάτου ἡμετέρου ἡμῶν |δὲ| α<ὕ>θεντὸς κ(υρί)ου Παναγιωτά ||⁷ κη, μέγα διερμηνευστὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς βασιλείας, τοὺς ἄνωθεν αἰν ||⁸ δεσιμώτατον α<ὕ>θέντη παπᾶ κὺρ Μᾶρκον Κορίνθιον καὶ ἐτέρους μισερ ||⁹ Ἀντώνιο Πετρῇ καὶ εὐγενῇ Πιέρρῳ Βιδάλε. Ὅποιοι, ἄνω λεγόμενος Πιέρρος, γυρέ ||¹⁰ βοντας τὸ αἶμα τοῦ πατρός του, καὶ ἄνωθεν αὐθέντες ἐπίτροποι θεωρῶντας, ||¹¹ πῶς ὁ ἄνωθεν Πιέρρος δὲν ἔχει νόμου ἡλικίας, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, ||¹² κρᾶζουν, κρίνου καὶ ἀποφασίζου: Ἐρχόμενος ὁ ἄνωθεν Πιέρρος νόμου ἡλικίας, ||¹³ νὰ δώνῃ τοῦ ἄνωθεν Πιέρρου ὁ ἄνω προλεγόμενος Μᾶρκος ριάλια σωστὰ σαράν ||¹⁴ τα καὶ τὴν σήμερον νὰ τοῦ μετρᾷ, νὰ τοῦ διδῇ καὶ ἕτερα ριάλια εἴκοσι, διὰ ||¹⁵ νὰ ζωοθρέφεται. Καὶ ἂν ἡθέλῃ

λάχει θάνατος τοῦ ἄνωθεν Κορνάρη, ἀπομένει||¹⁶ ὁ πα[[πα]]νοσιώτατος παπᾶ κὺρ Ἰωσήφ Γριμάνης νὰ τὰ μετρᾷ, νὰ τὰ διδῇ ὅλα||¹⁷ τὰ ἄνωθεν λεγόμενα σαράντα ριάλια εἰς τὰ χέρια τοῦ ἄνωθεν Πιέρρου, ὅπλι||¹⁸ γάροντας ὁ ἄν<ω>θεν πανοσιώτατος, εὐτὸς καὶ τὰ καλὰ του, τὰ ἔχοντα καὶ τὰ μέλλο<ν>τα,||¹⁹ ἕως τὴν ἄνωθεν ἀποπληρωμὴ καὶ τὰ ἐξῆς ὀπλιγάροντας. Καὶ ἄνωθεν Πι||²⁰ ἔρρος, δίδοντας ὅλα τὰ ἄνω εἰρημένα ριάλια, νὰ μὴν ἔχῃ νὰ κάμνῃ μήτε νὰ||²¹ πρεντεντέρη καμμιας λογῆς δικαίωμα ἀπὸ τὸν ἄνω προλεγόμενον||²² Κορνάρο. Καὶ δίδοντάς του τα τοῦ παιδίου τὰ ἄνω εἰρημένα ριάλια, νὰ τοῦ κάμ[η]||²³ γράμμα νοδαρικό εἰς τὸν καλύτερο μὸδο, ὅπου μπορεῖ νὰ στέκῃ διὰ καοτζι||²⁴ ὁ καὶ ξεφλη[[θ]]σμὸν τοῦ ἄνωθεν Μάρκου. Ἔτσι ἔκριναν καὶ ἐποφά||²⁵ σισαν καὶ θέλουν ἀπογράψου—

||²⁶—Παπᾶ Μᾶρκος οἰκονόμος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν.

||²⁷—Ἀντώνης Πετρῆς ἐπίτροπος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν.

||²⁸—Πιέρρο Βιδάλης ἐπίτροπος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν.

||²⁹ Στοὺς 1673 Ἀγούστου 13.

||³⁰+ Παρόντος εἰς τοὺς ὑποκάτωθεν ὑπογεγραμμένους ἐμολόγησεν καὶ ὁμολο<γᾷ>||³¹ ἡ Καλὴ συβία τοῦ ποτὲ Μανώλῃ Μανιάτῃ, πὼς ἤλαβεν καὶ ἐπερίλαβεν διὰ ||³²[[κον]] κόντο τοῦ τέκνου αὐτῆς τοῦ Πιέρρου, ὡς καθὼς δηλοποιεῖ ἡ ὀπισθεν σεντέτζια,||³³ ριάλια σωστά, καλὰ εἴκοσι (νούμερου) 20. Καὶ διὰ βεβαίωσι τῆς ἀληθείας γράφου||³⁴ τε καὶ παρακαλετοὶ μάρτυρες—Ἰγνάτιος ἱερομόναχος μαρτυρῶ.

||³⁵ Παπᾶ Νικηφόρος Ἀρτακη||³⁶ νὸς μάρτυρας.

||³⁷ Io Zuane Calogiera fui p(resen)te q(uan)to di sopra.

²⁶ παπα μαρκος οἰκονόμος βεβεῶνω τα ἄνωθεν ||²⁷ αντονις πετρις επιτροπος βεβεονο τα ανοθεν ||²⁸ πυερο βυδαλης επιτροπος βεβεονο τα ανοθε ||³⁴ ειγνατιος εισερομοναχος μαρτιρο ||³⁵. ³⁶ παπα νοικιοφορος αρτακινος μαρτιρας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἐναγόμενος εἶχε φονεύσει τὸν πατέρα τοῦ ἀνγλίκου ἐνάγοντος, ὅστις ζητεῖ ἀποζημίωσιν. Οἱ κριταὶ ἀποφαίνονται νὰ δώσῃ ὁ ἐναγόμενος πρὸς τὸν ἐνάγοντα ἀμέσως μὲν ρεάλια 20 πρὸς διατροφήν του, μετὰ δὲ τὴν ἐνηλικίωσίν του καὶ ἕτερα 40. Τὴν πληρωμὴν δὲ τοῦ τελευταίου τούτου ποσοῦ, ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ ἐναγομένου, ἀναδέχεται ὁ παριστάμενος κατὰ τὴν διαδικασίαν ἱερεὺς Π. Γριμάνης, ἐγγυόμενος ταύτην δι' ὀλοκλήρου τῆς παρούσης καὶ μελλούσης περιουσίας του. Κατὰ τὴν ὀλικὴν ἐξόφλησιν ὀρίζεται νὰ συνταχθῇ περὶ αὐτῆς ροταριακὴ πρᾶξις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως καταδεικνύεται, ὅτι ἐν Μυκόνῳ εἰς τὸ θέμα τοῦ φόνου ἡ ἰδέα τῆς ἐκδικήσεως (ἥτις ἐξηκολούθησεν ἰσχύουσα ἐπὶ μακρὸν

εἰς ἄλλα μέρη τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Βλ. τὴν ὑπ' ἀριθ. 4422 καὶ ἀπὸ 15 Δεκεμβρίου 1830 Ἑγκύκλιον τῆς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματείας πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν κατὰ τὴν Σπάρτην Δικαστηρίων, εἰς Ἑπετηρίδα τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου 5 (1954), 121 - 2, Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ἡ Πολιτικὴ δικαιοσύνη ἐπὶ Καποδίστρια, εἰς Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 23 (1948) (καὶ εἰς ἀνάτυπον) 480) εἶχεν ἀρχίσει νὰ παρκαμερίζηται, ἀντικαθισταμένη διὰ τῆς ἀποζημιώσεως καὶ τῆς ποινῆς. Διότι, καὶ μὲν ἡ ἀπόφασις ὁμιλεῖ περὶ αἰτήσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ φονευθέντος διὰ «τὸ αἷμα τοῦ πατρὸς του», ἀλλ' ἡ ἱκανοποίησις ζητεῖται παρὰ τοῦ δικαστηρίου, χωρὶς νὰ προηγηθῇ συνδιαλλαγὴ ἢ συμφωνία μεταξὺ τοῦ φονέως καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ φονευθέντος, διὰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἐπιδικάζεται εἰς τὸν ἀνήλικον υἱὸν ποσὸν λόγῳ διατροφῆς του κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀνηλικιότητός του, μετὰ δὲ τὴν ἐνηλικίωσίν του ἄλλο ποσόν, ὅπερ ἀποτελεῖ μᾶλλον ποινὴν τοῦ ἐναγομένου ὑπὸ τὴν μορφήν ἀποζημιώσεως τοῦ ἐνάγοντος. (Ἄς σημειωθῇ ὅτι ἡ ἀντιληψὶς αὕτη τῆς ἀποφάσεως δὲν ἐπεκράτει τότε εἰς ὅλας τὰς Κυκλάδας νήσους). Ὡς πρὸς τὴν ἐπιδαλλομένην ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως ὑποχρέωσιν τοῦ τρίτου (συναινέσει του, προφανῶς), πρὸς πληρωμὴν τῆς ἐπιδικαζομένης ἀποζημιώσεως τοῦ ἐνάγοντος κατὰ τὴν ἐνηλικίωσίν του, παρατηρητέον, ὅτι αὕτη δὲν ὀρίζεται γενικῶς διὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἀφερεγγυότητος τοῦ ἐναγομένου, ἀλλὰ μόνον ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ πρωτοφειλέτου ἐναγομένου. Αὕτη δὲ φέρει τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀντιφωνήσεως.

3. ντεσγράτζια = ἐκ τοῦ ἱταλ. disgrazia, συμφορὰ (ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὸν φόνον τοῦ πατρὸς τοῦ ἐνάγοντος).

16 - 17. ὀπλιγόροιας ὁ ἄνωθεν παροσιώτατος, εὐτὸς καὶ τὰ καλὰ του, τὰ ἔχοντα καὶ τὰ μέλλοντα. Ἐκ τῆς ρήτρας ταύτης συνάγεται ὅτι ὁ τρίτος ἱερεὺς δίδει δύο ἐξασφαλίσεις διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀναληψείσης ὑποχρεώσεώς του, μίαν προσωπικὴν (εὐτὸς) καὶ μίαν ἐμπράγματον διὰ τῆς περιουσίας του. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν πρώτην δὲν νομίζομεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ pactum obstagii ἢ pegno in osteria, δηλαδὴ τῆς ὁμηρίας τοῦ ὑπερημέρου ὀφειλέτου (περὶ αὐτῆς βλ. P. S. LEICHT, Il diritto privato preirneriano (Bologna, 1933), 43. TOR ARTOR, Storia del diritto Italiano. Il diritto privato, II (Milano, 1943), 161 καὶ Un documento Muglisano del trecento in volgare, εἰς Scritti vari del diritto Italiano. Vol. II, t. II (Milano, 1949), 149), διότι οὐδεμίαν ἐνδειξιν περὶ τῆς ἰσχύος τῆς εἰς τὴν Μύκονον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, τοῦλάχιστον, ἔχομεν. Ὑποθέτομεν, ὅτι πρόκειται μᾶλλον περὶ προσωποκρατήσεως ὑπὸ τῆς ἀρχῆς αἰτήσει τοῦ θανειστοῦ κατὰ τὴν σημερινὴν ἐννοίαν, ἣτις μαρτυρεῖται ὡς συνήθης κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν (Μ. ΤΟΥΡΤΟΓΛΟΥ, Αἱ φυλακαὶ ἐπὶ Καποδιστρίου, εἰς Ἑπετηρίδα Α.Ι.Ε.Δ., 5 (1954) (καὶ εἰς ἀνάτυπον), 151 - 2). Ὡς πρὸς τὴν ἐμπράγματον ἀσφάλειαν, θὰ πρό-

κειται μᾶλλον περὶ γενικῆς ὑποθήκης, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι, ἐν μὴ ἐξοφλήσει, ὁ δανειστής θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς ἐνεχυρίσεως ὠρισμένων περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ ὀφειλέτου πρὸς ἱκανοποίησίν του διὰ *datio in solutum* (βλ. τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 16 ἀποφασιν σημειούμενα). Εἶχε, δηλαδή, οὗτος τίτλον ἐκτελεστόν, χωρὶς ὅμως μέχρι τῆς τοιαύτης ἐνεχυρίσεως ὁ ὀφειλέτης νὰ ἐστερεῖτο τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν περιουσιακῶν του στοιχείων, ὡς συνέβαινεν ἐπὶ εἰδικῆς ὑποθήκης, ἣτις ἦτο καὶ τότε ἐπίσης ἐν χρήσει. (Περὶ τῆς συμβατικῆς γενικῆς καὶ εἰδικῆς ὑποθήκης ἐν Ἰταλίᾳ βλ. G. SALVIOLI, *Storia del diritto Italiano*⁹, (Torino, 1930), 582). Διότι, ἐὰν δεχθῇ τις ὅτι καὶ ἐπὶ γενικῆς ὑποθήκης ὁ ὀφειλέτης ἐστερεῖτο τοῦ δικαιώματος ἀπαλλοτριώσεως, λαμβανομένου δ' ἐξ ἄλλου ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ρήτρα αὕτη περὶ γενικῆς ὑποθήκης ἦτο συνήθης εἰς τὰς τότε συνομολογουμένας συμβάσεις καὶ δὴ τὰς ἀγοραπωλησίας διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ἐκνικήσεως, θὰ ἔπρεπεν ὅλαι σχεδὸν αἱ περιουσίαι νὰ ἦσαν δεσμευμένα, καὶ μάλιστα, κατὰ κανόνα, ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

22-23. *καοτζιὸ* = ἐκ τοῦ ἱταλ. *cauzione*, ἀσφάλεια.

23. *ξεφλησμονὸν ἀντὶ ἐξόφλησιν*.

20

Κώδις Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασιν τοῦ Βοεβόδα Μυκόνου, ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τῆς 18 Μαρτίου 1674.

Διάδοχοι. Μαρία θυγάτηρ Ἀντώνη Χελίου — Εὐγενεὺς θυγάτηρ Ἀντώνη Χελίου.

Προσβολὴ διανομῆς κληρονομίας.

Εἰς δόξαν Χριστοῦ, ἀμὴν. 1674 Μαρτίου 18||² κατὰ τὴν συνήθειαν Μυκόνου.

||³ + Τῇ σήμερον ὁ ἐκλαμπρότατος ἡμῶν κ(ύρι)ος Ἰωάννης Μαυρογορδάτος, βοῦβόντας καὶ ἐξου||⁴σιαστής τῆς παρὸν νήσου Μυκόνου, εἰς πρόσωπον τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ σοφωτάτου |ἄδερφό του|, ἡμῶν||⁵ δὲ αὐθεντὸς κ(ύρι)ου Ἀλεξάνδρου Μαυρογορδάτου, μέγα διερμηνευτὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς βσ||⁶σιλείας, ὁποῖος ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀκρόασι τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα||⁷ εἰς τὰ τέκνα τοῦ ποτὲ Ἀντώνη Χελίου ὄν[ό]ματι Μαρία καὶ ἕτερη Εὐγενεὺς. Ἀφορμὴ διὰ τὴν||⁸ πατρικὴν τῶς κληρονομίαν, ὅπου οἱ [π]ατέρες αὐτῶν ἐφῆκαν ἀδιάτακτα εἰς τὸν θάνατον αὐ||⁹τῶν. Τὰ ὅποια ἄνωθεν τέκνα θέλοντας νὰ μοιράσων τὰ ἄνωθεν ποστατικά καὶ ὑπάρχοντα||¹⁰ καὶ ἕτερα καὶ μὴ κάνοντας καλὰ ἀνάμεσόν τῶς, ἐπροσκαλέσασιν διὰ στιμαριστᾶδες τὸν κύρ||¹¹ Πιέρρο Πετρῇ καὶ κύρ Μιχάλη Πετρῇ, διὰ νὰ πᾶσι νὰ δοῦσι καὶ νὰ ἀποκόψουσι καὶ νὰ μεράσουσιν||¹² ἴσια πρὸς ἴσια διὰ νὰ δώσουσι τὴν πᾶρτην τῶς. Αἱ ὅποια (sic) ἄνωθεν προλεγόμενοι δύο ἐπῆγαν||¹³ (καὶ) ἐμοίρανσαν, ὡς καθὼς τοὺς ἐφώτισεν ὁ ἀφέντης ὁ Χριστός, καὶ ἔδωσαν πᾶσα μιᾶς τὴν μᾶρτην τῆς,||¹⁴ ὡς

καθὼς φαίνεται γραμμένα καὶ ὑπογε[γρ]αμμένα μὲ ἀξιοπίστων ἀνδρῶν μαρτύρων εἰς τὸ λίμπερο||¹⁵ τῆς νοταρικῆς τάξεως εἰς τοὺς 16 [...]. Ὁκτωβρίου 20. Καὶ τὴν σήμερον προφασίζοντας τὰ ἀ||¹⁶νωθεν ἀδέρφια, αἱ ὁποῖαι λέγοντας [εἶ]ς περ τοῦ ἄλλου τως, πὼς εἶναι ἀδικημένες εἰς τὴν ἄνωθεν||¹⁷ μερασία, καὶ μὴν κάνοντας καλὰ [ἀνα]-μενταξύν τως, ἐνεφανιστήκασιν ἐνμπροσθεν εἰς τὴν ἀ||¹⁸νωθεν δικαιοσύνην διὰ νὰ δικαιωκριθ[οῦσ]ι, ὡς καθὼς ἐθέλασι μιλήσου καὶ δικαιολογηθοῦσι ἐν||¹⁹μπρο<σ>θεν αὐτοῦ. Ἡ ὁποία ἄνωθεν δ[ικ]αιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροικῶντας||²⁰ τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφοτέρω καὶ συλλογίζοντας τὸ ἄνω πρῶην νοδαρικό γράμμα συμφωνιο||²¹μένο ἀπὸ τὰ ἄνω προλεγόμενα δύο μέρη, διὰ τοῦτο τὸ λοιπόν, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος,||²² κράζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει νὰ εἶναι ἡ ἄνωθεν μερασία κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν βεβαία,||²³ ἀτζάκιστη καὶ ἀχάλαστη ἕως τὸν ἅπαντα αἰῶνα καὶ τὰ ἐξῆς κατὰ τὴν συμφωνί<α> ἄνωθεν εἰρημένω δύο||²⁴ ὡς ἄνωθεν. Περὶ μὲ τούτῃ τὴν κοντεντζιῷ, νὰ εἶναι ὀμπλιγάδα ἡ ἄνωθεν Μαρία νὰ στεγάσῃ||²⁵ τὸ σπίτι τῆς ἄνωθεν Εὐγενοῦς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἄνωθεν προλεγομένων μαρτύρων||²⁶ καὶ τὰ <ἐ>ξῆς. Ἐτζι ἔκριεν καὶ ἐποφάσισεν καὶ θέλει ἀπογράψῃ καὶ ὑπὸ χειρὸς του.

||²⁷ + Ἰωάννης Μαυρογορδᾶτος βοῖβόδας τῆς νήσου Μύκονος καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἄρχου||²⁸ ἀδελφοῦ μου κυρίου Ἀλεξάνδρου διερμηνευτοῦ τῆς κραταιᾶς βασιλείας βεβαιῶ||²⁹ τ' ἄνωθι.

||³⁰ Παπᾶ Γεράσιμος Βίδος καντζηλιέρης ἔγραψα.

²⁷⁻²⁹ Ἰωάννης μαυρογορ(δατος) βοῖβοδας τῆς νήσου μύκονος καὶ ἐπιτρόπος τοῦ ἀρχοῦ ἀδελφοῦ μου κυρίου ἀλεξάνδρου διερμηνευτοῦ τῆς κραταιᾶς βασιλείας βέβαιω τανωθι||³⁰ παπα γεράσιμος βίδος καντζιλιέρης ἔγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Αἱ διάδικοι ἀδελφαὶ προσβάλουν ὡς ἄδικον τὴν μεταξὺ των διὰ νοταρικῆς πράξεως καὶ προσηγηθείσης ἐκτιμήσεως δι' ἐκτιμητῶν γενομένην διανομὴν τῆς πατρικῆς των κληρονομίας. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐπικυροῦται ἡ διανομή, ὡς γενομένη τῇ ἀμοιβαίᾳ αὐτῶν συναινέσει, ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως ἡ ἐκ τούτων Μαρία στεγάσῃ τὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς της Εὐγενοῦς.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. 5. Ἀλέξανδρος Μαυροκορδᾶτος (βλ. ἀνωτέρω σ. 5).

8. ἀδιάτατα ἀντὶ ἀδιάτακτα, χωρίς, δηλ., νὰ τὰ ἔχουν διαθήσῃ διὰ διαθήκης.

9. ποστατικά ἀντὶ ὑποστατικά.

14. λίμπερο = ἐκ τοῦ ἰταλ. libro, βιβλίον, κῶδιξ

17. μερασία = διανομή.

23. ἀτζάκιστη καὶ ἀχάλαστη = ἀδιάρρηκτος, ἔγκυρος.

24. ὀμπλιγάδα = ἐκ τοῦ ἰταλ. obbligate, ὑποχρεωμένη.

21

Κωδὶξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφαισις τοῦ Βοεβόδα Μυκόνου, ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Μεγάλου Διερχμηνέως Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τῆς 25 Ἀπριλίου 1674.

Διάδικοι. Μαρία σύζυγος Ἀνδρέα Σαντοριναίου — Μιχαὴλ Πετρῆς.

Ἀκύρωσις πωλήσεως προικίου ἀκινήτου.

Εἰς δόξαν Χ(ριστο)ῦ, ἀμὴν. 1674 Ἀπριλίου 25.

||² + Τὴν σήμερον ὁ ἐκλαμπρότατος ἡμῶν δὲ ἀφέντης κ(ύριος) Ἰωάννης Μαυρογορδάτος, βοῖβόν||³τας καὶ κριτῆς Μυκόνου, εἰς πρόσωπον τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ σοφωτάτου ἀδερφοῦ αὐ||⁴τοῦ κ(υρίου) Ἀλεξάνδρου, μέγα διερχμηνευτὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς βασιλείας, ὁποῖος||⁵ ἄνωθεν ἀφέντης ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς γενο||⁶μένης ἀνάμεσα εἰς τὴν κερὰ Μαρία σύβια τοῦ μαστρ' Ἀτριά Σαντοριναίου [Ἀφορμῆς]||⁷ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ κύρ Μιχάλης Πετρῆς. Ἀφορμὴ διὰ ἕνα κλεῖσμα τιποθεμένο,||⁸ ὅπου ὅταν ἤλειπεν ἡ ἄνωθεν Μαρία εἰς τὴν Χίον διὰ κάποια ἀφορμὴ, ὅπου||⁹ τῆς ἐσυνέβη, καὶ ἐρχόμενος ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ὀνόματι μαστρ' Ἀνδριάς, ἐπούλησεν τὸ ἄνω εἶ||¹⁰ρημένο κλεῖσμα διὰ πρᾶμα ἐδικόν του καὶ διαλαβάνει τὸ στρουμένο, ὅπου ἐγένεν||¹¹ εἰς τὰς πράξεις καμμοῦ τοῦ ὑπογράφοντος νοταρίου. Ὄντως ἐρχομένη ἡ ἄνωθεν προλεγο||¹²μένη Μαρία ἀπὸ τὴν Χίον, ὅμως δὲν τὸ ἐγύρεψεν εἰς τὸν καιρὸ, ὅταν ἤλθεν, μόνον ἐφῆ||¹³κεν καὶ ἐμάκρυνεν ὁ καιρὸς καὶ τὴν σήμερον γυρέβει ἡ ἄνωθεν Μαρία τὸ ἄνω εἰρημένο||¹⁴ πρᾶμα, λέγοντας πὼς νὰ εἶναι προυκίον τῆς καὶ προφασίζοντας πὼς τὸ ἐπούλησεν χωρὶς||¹⁵ βουλὴ καὶ θέλημα ἐδικόν τῆς, διὰ τοῦτο τὸ ἐγύρεβεν νὰ τὸ λάβῃ ἀπὸ τὸν ἄνωθεν Μιχάλη. ||¹⁶ Καὶ μὴν κάνοντας καλὰ ἀναμεταξύν τως, ἐκοντενταριστήκασιν καὶ ἐνεφανιστή||¹⁷κασιν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη διὰ νὰ δικαιοκριθοῦσι, ὡς καθὼς ἐθέλασιν μιλήσου||¹⁸ καὶ δικαιολογηθούσου ἐνμπροστέν εἰς τὸ κριτήριον. Ἡ ὁποία ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλε- ||¹⁹πτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφοτέρων καὶ ἐτέρων ἀξίων||²⁰ ἀνδρῶν, λέγοντας πὼς τὸ ἄνω εἰρημένο πρᾶμα ἐπούληθη διὰ χρεῖα τῆς ἄνωθεν προλεγομένης||²¹ Μαρίας. Διὰ τοῦτο τὸ λοιπόν, τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει||²² νὰ πέρη ὅρκον ἐβαγγελικόν | ἡ Μαρία| τὸς| πὼς τὸ ἐπούλησεν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς χωρὶς βουλὴ καὶ θέλημά τῆς. Ὀν||²³τως, νὰ | πᾶ|[περ]ρῇ καὶ ὁ ἄνωθεν μαστρ' Ἀνδριάς ὅρκον ἐβγχ(γ)ελικόν, πὼς ἔκαμεν τὴν ἄνωθεν||²⁴ πούλησι χωρὶς βουλὴ καὶ θέλημα τῆς συμβίας του καὶ πὼς τὰ ἄνωθεν εἰρημένα τορνέσιαν δὲν ἐδό||²⁵θησαν εἰς τὴν χρεῖα τῆς συμβίας του. Ὄντως κάνοντας ὡς ἄνωθεν καὶ παίρνοντας τὸν ὅρκον, νὰ βᾶ||²⁶ζου τιμητᾶδες νὰ τιμοῦν τὸ ἄνωθεν πρᾶμα τὴν σήμερον, ὡς καθὼς εὐβρίσκεται, καὶ νὰ λαβάνῃ ὁ ἄ||²⁷νωθεν ἀγοραστῆς νὰ τορνέσια τὴν ἀποκοπή, ὡς καθὼς ἐθέλαν τὸ στιμάρου. Ὁββερ καὶ οἱ ἄνωθεν||²⁸ προλεγόμενοι δύο δὲν

ἤθελαν πάρουν τὸν ὄρκον, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, νὰ εἶναι ἡ ἄνωθεν πούλη||²⁹σι καλὰ καὶ βεβαία πουλημένη καὶ νὰ μὴν μποροῦν μήτε εὐτοὶ μήτε οἱ κληρονόμοι τως νὰ ||³⁰γυρέψου καμμιᾶς λογῆς δικαίωμα διὰ τὸ ἄνω εἰρημένο πρᾶμα καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐτῆς ἔκρινεν||³¹ καὶ ἐποφάσισεν καὶ θέλει ἀπογράψει καὶ ὑπὸ χειρὸς του —

||³² + Ἰωάννης Μαυρογορδάτος βοῖ(ι)βόδας Μυκόνου βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

⁶ μαστρα τρία||⁹ μαστρανδρίας||²⁸ μαστρανδρίας||³² Ἰωάννης μαυρογορδάτος βοῖβοδας μηκόνου βέβαιω τὰ ἄνω(θεν).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἐνάγουσα μετὰ τοῦ συζύγου της μετέβη καὶ διέμενεν εἰς Χίον. Ὁ σύζυγός της ἐν τῷ μεταξὺ ἐπανῆλθεν εἰς Μύκονον καὶ ἐπώλησε πρὸς τὸν ἐναγόμενον προικῶν αὐτῆς κλεῖσμα. Ἐπειτα ἐπέστρεψεν εἰς Μύκονον καὶ ἡ ἐνάγουσα, χωρὶς νὰ ἀναζητήσῃ ἀμέσως τὸ πωληθέν. Μόνον μετὰ πάροδον χρόνου ἐνήγαγεν αὐτὴ τὸν ἀγοραστήν καὶ ἐζήτηε τὴν ἀκύρωσιν τῆς πωλήσεως καὶ ἐπιστροφὴν τοῦ πωληθέντος προικίου, ἰσχυριζομένη ὅτι παρανόμως τὸ ἐπώλησεν ὁ σύζυγός της, ἄνευ γνώσεως καὶ συναινέσεώς της. Κατὰ τὴν δίκην ὁ ἐναγόμενος ἀντέταξεν, ὅτι τὸ προικῶν τοῦτο ὄχι μόνον ἐπωλήθη ὑπὸ τοῦ συζύγου ἐν γνώσει τῆς ἐναγούσης, ἀλλὰ καὶ δι' ἀνάγκας ταύτης ἐχρησιμοποιήθη τὸ τίμημα. Ἡ ἀπόφασις ἐπιβάλλει ὄρκον τόσον εἰς τὴν ἐνάγουσαν, ὅσον καὶ εἰς τὸν πωλητὴν σύζυγόν της, ὅτι τὸ προικῶν τοῦτο ἐπωλήθη ἄνευ τῆς γνώσεως καὶ τῆς θελήσεως τῆς ἐναγούσης, καὶ ὅτι τὸ τίμημα δὲν ἐχρησιμοποιήθη δι' ἀνάγκας της. Δοθέντων τῶν ὄρκων, ἀκυροῦται ἡ πώλησις, διατάσσεται δὲ καὶ ὁ διορισμὸς ἐκτιμητῶν, ὅπως ἀποφανθοῦν περὶ τῆς κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποφάσεως ἀξίας τοῦ πωληθέντος (φαίνεται ὅτι κατὰ τὸ μεταξὺ τῆς πωλήσεως καὶ τῆς ἀγωγῆς χρονικὸν διάστημα εἶχον γίνεαι ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ δαπάναι, βελτιώσασαι καὶ αὐξήσασαι τὴν ἀξίαν τοῦ προικίου), ἵνα (ἐκτὸς τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ τιμήματος) πληρωθῇ ὁ ἀγοραστής καὶ ταύτας παρὰ τῆς ἐναγούσης. Μὴ δοθέντων τῶν ὄρκων, κηρύσσεται ἰσχυρὰ ἡ γενομένη πώλησις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως, δηλαδή, ἀκολουθεῖται ὁ ἰσχύων καὶ ἐν Μυκόνῳ κανὼν, ὅτι ἡ μὴ κοιντεζιονάδα προῖξ ἐπιτρέπεται ν' ἀπαλλοτριωθῇ, ἐφ' ὅσον συναινέει εἰς τοῦτο καὶ ἡ σύζυγος, ἥτις, συνεστῶτος τοῦ γάμου, εἶναι ἡ κυρία τῆς προικός, τοῦ ἀνδρὸς ἔχοντος ἐπ' αὐτῆς δικαίωμα ἐπικαρπίας. Ἡ ἀρχὴ αὕτη, ὡς γνωστόν, κρατοῦσα εἰς τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν καὶ τὸ δίκαιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, διετηρήθη κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα. (Βλ. Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, Αἱ μεταρρυθμίσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου κατὰ τὴν περίοδον 1910 - 1926, εἰς Ἑπετηρίδα Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, Α' (Ἀθῆναι, 1927), 215, Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ, Ἡ ἐκποίησις τῶν προικίων ἀκινήτων κατὰ τὸ Βυ-

ζαντινὸν δίκαιον, εἰς Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου ΣΤ' (1939), 538 ἐπ. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις ἐνθ' ἀν., 12, 1086, 1089), ἀκόμη δὲ εἰς τινὰ μέρη, ἐν αἷς καὶ τὴν Μύκονον, ἐκράτει καὶ μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν μέχρι τῆς διὰ τοῦ νόμου 1340 τῆς 18/27 Ἀπριλίου 1918 (ἄρθρ. 1 καὶ 4) «Περὶ ἐκποιήσεως τῶν προικῶν ἀκινήτων κλπ.» γενικῆς καταργήσεώς της.

7. τιποθεμένο ἀντὶ τοποθετημένον, κείμενον.

21. 23. ὅρκον ἐθαγγελικὸν = ὅρκον ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

22

Κωδὶξ Μ. 136. Ἀντίγραφον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 19 Σεπτεμβρίου 1676.

Διάδοχοι. Τὰ θήλεα τέκνα τοῦ Μάρκου Μώρου — τὰ ἄρρενα τέκνα τοῦ Μάρκου Μώρου, Κωνσταντῆς καὶ Ἀνδρόνικος.

Διεκδίκησις κληρονομίας.

[Εἰς δόξα] Χριστοῦ, ἀμήν. 1676 Σεπτεμβρίου 19 κατὰ τὴν συνήθεια Μυκόνου.

²|| [+ Τὴν] σήμερον οἱ ἐντιμότεστοι καὶ εὐγενέστατοι ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδες τῆς νήσου Μυκόνου,³ οἱ ὅποιοι ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀπὸ τὰ τέκνα⁴ τὰ θηλυκὰ τοῦ ποτὲ Μάρκου Μώρου καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὰ ἀδέρφια τοὺς τὰ ἀσερνικὰ ὄνομα[τι]⁵ Κωσταντῆς καὶ Ἀνδρόνικος. Ἀφορμὴ ἀπ' ὅτις ἐπέθανεν ὁ πατέρας των ἐπ' ἀνδρεψεν ἡ μη⁶ τέρα των, ἡ ποτὲ Μουρζίνα, τοὺς ἄνωθεν δύο ἀσερνικοὺς καὶ ἡδωσέν των ὅλο τὸ πρᾶμα τοῦ πατέρ[α]⁷ των, χωρὶς νὰ ὠριζεν τὸ πρᾶμα τοῦ ἀνδρός της, ὡς καθὼς δὲν φαίνεται πόθες ἔνγραφον. ⁸ Καὶ τὴν σήμερον γυρέβοντας καὶ τὰ ἄνωθεν θηλυκὰ ἀάρτε ἀπὸ τὸ πρᾶμα τοῦ πα⁹ τρός των, ὡς τέκνα νόμιμα τοῦ ἄνωθεν πατρός των. Οἱ ὅποιοι μὴ κάνοντας καλὰ ἀνά¹⁰ μεσόν των, ἐνεφανιστήκασιν ἔνμπροσθεν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη διὰ νὰ δι¹¹ καιοκριθοῦσι, ὡς καθὼς ἐθέλασιν μιλήσουν καὶ δικαιολογηθοῦσι. Οἱ ὅποιοι ἄνωθεν δύ¹² ο ἀσερνικοὶ προφασίζοντας, πὼς εἶχαν χρέος καὶ εὐτοὶ τὸ εὐγαλαν, χωρὶς νὰ δεί¹³ ζουν παρόντος μάρτυρες, καὶ εἶχαν καὶ μανδρὶ ἐδικὸν τως καὶ ἐπούλησαν καὶ εὐγαλαν τὸ χρέος των. [Ἀ]κόμα λέσι πὼς νὰ βάλου καὶ τὰ θηλυκὰ παιδιά τὸ προυκί, ὅπου ἔχο[υν]¹⁴ ἀπὸ τῆς μητρός των, νὰ τὸ μοιράζουν. Ἡ ὁποία ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλε¹⁵ πτῶς καὶ μὲ μεγάλην στόχασιν, γροικῶντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφοτέρων καὶ συλλογί¹⁶ ζοντας, πὼς δὲν εἶχεν ἡ μητέρα των κανένα θέλημα νὰ δώσῃ τὸ πρᾶμα τοῦ ἀνδρός της¹⁷ τῶν ἀσερνικῶν παιδίων καὶ τὰ θηλυκὰ νὰ τὰ εὐγάλῃ ἄμοιρα ἀπὸ τὸ προυκίον¹⁸ τοῦ ἀνδρός της. Διὰ τοῦτο τὸ λοιπόν, τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, κρᾶζουν, κρί[νου]ν καὶ ἀπο¹⁹ φασίζουν νὰ βάζου τὰ ἀσερνικὰ παιδιά ὅλο τὸ πρᾶμα τοῦ πατρός των νὰ τὰ μοιράζουν ἴσια²⁰ πρὸς ἴσια, ὡς ἀδελφία γνήσια καὶ τέκνα τοῦ πατρός των. Καὶ ἐπειδὴ καὶ ἡ μάνα των ἦτο ν²¹ οικοκυρὰ

στό πράμα της, νὰ δώσῃ ὅ,τι ἤθελεν κάθε της παιδίου. Ἐὰν θέλουν τὰ θηλυκὰ ||²² παιδία νὰ βάνου καὶ αὐτὰ τὸ πρου[κίον] τῆς μητρός των <ν>ὰ τὸ μοιράζου, τὸ ὅποιο εἶναι στὴν ἐξου||²³ σία των. Περὶ τὸ χρέος ποὺ λείπει [ ] σαν ἀπὸ λόγου των, σὰν δεῖξουν ἀξιοπίστους μαρ||²⁴ τύρους πῶς τοιούτως ἔχει ἡ ἀλήθεια, νὰ τὸ ἐβγάνουν ἀπὸ τοῦ πατρός των τὰ πράμα[τα]. ||²⁵ Ὁ ββερ καὶ δὲν ἔχουν μαρτύρους, νὰ παίρνουν ὄρκον ἐβαγγελικόν. Καὶ διὰ τὰ πρόβατα ||²⁶ ἂν δεῖξουν, πῶς ζῶντος τοῦ κυροῦ των τὰ εἶχαν καὶ ἐπουλήσασιν τα μετὰ τὸν θάνατόν του καὶ ἐδῶ ||²⁷ σασιν τὸ ἄνωθεν χρέος, νὰ μὴ ἔχουν νὰ δώνουν τὰ θηλυκὰ παιδία καμμίαν ἀπηλο[γίαν] ||²⁸ περὶ τοῦτο. Ἐτ'εἰ ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν καὶ θέλουν ἀπογράψουν ὑπὸ χειρὸς τους.

||²⁹ — Μιχάλης Καλαμαρᾶς ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||³⁰ — Τζάννης Κοντοφρέος ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||³¹ — Ἐγὼ παπαῖ Γεράσιμος Βίδος καὶ νοτάριος δημόσιος Μυκόνου βεβαίω
ἔγραψα.

⁶ κοσταντής ||⁸ ἀνδρονήκος ||²² Εγὼ παπα γεράσιμος βίδος καὶ νοτάριος δημόσιος μυκόνου βεβου
εγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Αἱ δύο ἀδελφαὶ ἐνάγουν τοὺς δύο ἀδελφούς των, ζητοῦσαι μερίδιον ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ ἀδιαθέτου ἀποβιώσαντος πατρός των (συνισταμένης ἐκ τῆς προικὸς του), ἣν ὀλόκληρον μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ μήτηρ των εἶχε προικίσει εἰς τοὺς ἐναγομένους, οὐδὲν δώσασα ἐξ αὐτῆς εἰς τὰς ἐναγούσας. Οἱ ἐναγόμενοι ἀδελφοὶ προέβαλον τοῦτο μὲν ὅτι ὁ πατήρ των εἶχε χρέη, ἅτινα ἐπλήρωσαν οὗτοι μετὰ τὸν θάνατόν του, ἀναγκασθέντες νὰ πωλήσουν πρὸς τοῦτο ἐπὶ κτήτιον ποίμνιον των, τοῦτο δὲ ὅπως καὶ αἱ ἐνάγουσαι συνεισφέρουν τὴν προῖκα των, προερχομένην ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τῆς προικὸς τῆς μητρός των. Ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως γίνεται δεκτόν, ὅτι ἡ μήτηρ δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ στερήσῃ τὰς θυγατέρας τοῦ μεριδίου των ἐκ τῆς πατρικῆς κληρονομίας (προικὸς), καὶ ὅτι αὕτη, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχε περὶ αὐτῆς διάταξις τις τοῦ πατρός, ἀνήκει κατ' ἰσομοιρίαν τόσον εἰς τὰ ἄρρενα, ὅσον καὶ τὰ θήλεα τέκνα. Ὡς πρὸς τὴν προῖκα τῶν ἐναγουσῶν, ἀποκρούεται ἡ συνεισφορά, καθόσον ἡ μήτηρ ἦτο κυρία τῆς προικὸς της καὶ ἡδύνατο αὕτη νὰ δώσῃ εἰς ἕκαστον τέκνον ὅ,τι ἤθελεν, αἱ δὲ ἐνάγουσαι εἶχον δικαίωμα καὶ ὄχι υποχρέωσιν συνεισφορᾶς τῆς ἐκ τῆς μητρικῆς περιουσίας προικὸς των. Ὡς πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν ἐναγομένων ἀδελφῶν προβαλλόμενα χρέη τοῦ πατρός των, ἡ ἀπόφασις διατάσσει ἀποδείξεις διὰ μαρτύρων εἰς βάρος τούτων, ὅτι πράγματι ὑπῆρχον τὰ χρέη καὶ ὅτι πρὸς πληρωμὴν αὐτῶν ἐπώλησαν τὸ ποίμνιον, ὅπερ ἐκέκτηντο οὗτοι ζῶντος ἀκόμη τοῦ πατρός των, ἥτοι δὲν ἀνῆκε τοῦτο εἰς τὴν πατρικὴν κληρονομίαν. Τὸ ποσὸν ὁμῶς τὸ διατεθὲν πρὸς ἐξόφλησιν τῶν πατρικῶν τυχὸν χρεῶν ὅπωςδήποτε νὰ βαρύνῃ μόνον τὴν κλη-

ρονομικὴν περιουσίαν τοῦ πατρὸς (μειουμένου, ἐννοεῖται, κατὰ τοῦτο τοῦ ἐπ' αὐτῆς κληρονομικοῦ μεριδίου τῶν ἐναγουσῶν), ἥτοι ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ εὐθύνωνται εἰς τὰ χρῆα αἱ ἐνάγουσαι διὰ τῆς προικός των. Αὕτη, νομίζομεν, εἶναι ἡ ἐννοια τῆς ἀποφάσεως ὡς πρὸς τὰ πατρικὰ χρῆα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἡ ἀπόφασις δέχεται ὅτι ἡ μήτηρ δὲν εἶχε νόμιμον ὑποχρέωσιν νὰ διαθέσῃ τὴν προίκα τῆς καθ' ὠρισμένον ποσοστὸν εἰς ἕκαστον τέκνον, ἀλλ' ἡδύνατο ἐξ αὐτῆς νὰ δώσῃ εἰς ἄλλο τέκνον περισσότερον, εἰς ἄλλο δὲ ὀλιγώτερον, ὅσον ᾔθελεν, ὡς νοικοκυρά, ἥτοι κυρία τῆς προικός τῆς. Φαίνεται δέ, ὅτι πράγματι εἰς τὰς ἐναγούσας εἶχεν αὕτη παραχωρήσει διὰ τῶν προικοσυμφῶνων τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς προικός τῆς, διὰ δὲ τοὺς ἐναγομένους ἀπέμεινεν ἐλάχιστον ἐξ αὐτῆς. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐζητήσαν οὗτοι, ὅπως αἱ ἐνάγουσαι συνεισφέρουν τὴν ἐκ τῆς μητρικῆς προικός προερχομένην προίκα των, διὰ νὰ μετᾶσχουν εἰς τὴν πατρικὴν κληρονομίαν (μὴ προικισθεῖσαι, προδήλως, διὰ πατρικῆς περιουσίας). Ἡ ἀπόφασις ὅμως ἀπορρίπτει τὴν αἴτησιν ταύτην, ὡς μὴ νόμιμον. Σύμφωνοι πρὸς τὰς δοθείσας ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως λύσεις εἶναι καὶ αἱ Ἀπαντήσεις περὶ τῶν ἐθίμων τῆς Μυκόνου εἰς τὰ Ἑρωτήματα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης τοῦ ἔτους 1833 (βλ. ταύτας ἀνωτέρω, σ. 10-11). Κατὰ ταῦτα, ὁ θεσμὸς τῆς συνεισφορᾶς τῆς προικός δὲν ἴσχυεν ἐν Μυκόνῳ, εἰς ἣν (ὡς καὶ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος), κατ' ἀπαράβατον κανόνα, ἐκράτει τὸ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου ἐθίμον, τὸ κυρωθὲν διὰ τῆς Νεαρᾶς 50 Ἰωάννου τοῦ Μεγαλοκομνηνοῦ, Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος (ΖΕΠΩΝ, J. G. - R., I, 364), καθὸ τὸ κληρονομικὸν μερίδιον τῶν προικισθεισῶν θυγατέρων ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ προικίσαντος γονέως περιορίζετο εἰς τὴν συσταθεῖσαν προίκα (Περὶ τῆς Νεαρᾶς ταύτης Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, Τὸ Ἀστικὸν δίκαιον κλπ., ἐνθ' ἀν., 287 ἐπ.).

Εἰρήσθω ὅμως ὅτι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Νεαράν ταύτην, εἰς τὴν Μύκονον καὶ τὰ προικισθέντα ἄρρενα τέκνα δὲν μετεῖχον μετὰ τῶν ἀπροικίστων τέκνων εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ προικίσαντος γονέως, θεωρούμενα καὶ αὐτὰ ὡς κληρονόμοι τοῦτου μόνον ἐπὶ τῆς συσταθείσης ὑπ' αὐτοῦ προικός. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν προικισθέντων ἁρρένων δὲν εἶχεν ἐν Μυκόνῳ ἐφαρμογὴν ὁ θεσμὸς τῆς συνεισφορᾶς. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἀκόμη, ὅτι ἐν Μυκόνῳ δὲν ὑπῆρχε καθωρισμένον ποσοστὸν νομίμου μοίρας (βλ. Ἀπαντήσεις, ἐνθ' ἀν., 10), ἀλλ' ὁ γονεὺς ἡδύνατο νὰ δώσῃ εἰς ἕκαστον τέκνον ὅσονδήποτε ἐκ τῆς περιουσίας του ᾔθελεν, ὡς ρητῶς καὶ ἡ προκειμένη ἀπόφασις ἀναφέρει διὰ τὴν μητέρα. Κατ' ἀκολουθίαν, αἱ συνέπειαι τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ προικισθέντος τέκνου ὡς κληρονόμου (ἐπὶ τῆς προικός) τοῦ προικίσαντος αὐτὸ γονέως περιορίζονται εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχουν τέκνα ἀπροίκιστα. Ὅποτε, ἐὰν ὑπάρχουν πλείονα τέκνα προικισθέντα πάντα, κληρονομοῦν ταῦτα τὴν

ὕπολειπομένην ἀδιάθετον περιουσίαν τοῦ προικίσαντος γονέως κατ' ἰσομοιρίαν (μὴ χωρούσης ὅπωςδὴποτε συνεισφορᾶς προικός). Ἐὰν δὲ μόνον ἕν προικισθὲν τέκνον ὑπάρχη, τοῦτο κληρονομεῖ ἅπασαν τὴν περιουσίαν ταύτην.

13. *μανδρὶ* = τὸ μέρος, ὅπου σταδλίζεται τὸ ποίμνιον, ἐνταῦθα δὲ συνεκδοχικῶς αὐτὸ τὸ ποίμνιον.

17. *ἄμοιρα* = ἄνευ μοίρας, μεριδίου.

27. *ἀπηλογία* = ὑποχρέωσις (βλ. Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, ἐκδ. Ἀκαδημαίας Ἀθηνῶν ἐν λ. ἀπολογεῖμαι).

23

Αὐτὰ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 26 Ἰουλίου 1678.

Διάδικοι. Γεώργιος Νταούρης — Ἰωάννης τῆς Θεόδωρας.

Προτίμεις.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1678 Ἰουλίου 29.

||² + Τὴν σήμερον ἐρχόμενοι οἱ ἐντιμότεστοι καὶ εὐγενέστατοι ἀφέντες ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδες ||³ τῆς νήσου Μυκόνου οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι, ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐξεφέλησις ||⁴ τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὸν διάκονο τοῦ Νταούρη καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ ||⁵ μάστρο Ἰωάννης τῆς Θεόδωρας. Ἀφορμὴ διὰ δύο κομμάτια ἀμπέλι πού ἐπούλησεν ὁ Γεώργης ||⁶ Νταούρης τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη, ὡς καθὼς φαίνονται τὰ στρουμέντα νόμιμα νοδαρικά. Καὶ τὴν ||⁷ σήμερον ἐπειδὴ καὶ νὰ ἤλειπεν ὁ ἀδερφός του ὁ ἄνωθεν διάκος, καὶ τὴν σήμερον ἐρχόμενος γυρέβον ||⁸ τας τὰ ἄνωθεν ἀμπέλια ὡς προσσιμώτερος ἐδικὸς τοῦ ἀδερφοῦ του, καὶ μὴ κάνοντας καλὰ ||⁹ ἀνάμεσόν τω, ἐνεφανιστήκασιν ἐνμπροσθεν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη διὰ νὰ δικαιοκριθῶ ||¹⁰ σι. Ἡ ὁποία ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαίω ||¹¹ ματα τῶν ἀμφοτέρων καὶ συλλογίζοντας τὰ κουσουέτα καὶ τάξεις τοῦ τόπου. Διὰ τοῦτο τὸ λοιπόν, ||¹² τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος κράζουν, κρίνουν καὶ ἀποφασίζουν νὰ παίρνη ὁ ἄνωθεν ||¹³ διάκος τὰ πράματα ὡς προσσιμώτερος ἐδικὸς καὶ συνήθεια τοῦ τόπου. Περὶ εἰς πᾶ ||¹⁴ σα καιρὸ πού ἡθέλει φανῇ, πῶς τὰ παίρνει δι' ἄλλον καὶ δὲν τᾷχει αὐτός, νὰ εἶναι πάλι τοῦ ||¹⁵ πρώτου ἀγοραστῆ, ἡγοῦ τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐτζι ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν ||¹⁶ καὶ θέλουν ἀπογράψουν ὑπὸ χειρός τους.

||¹⁷ — Μιχάλης Καλογεράς ἐπίτροπος καὶ κριτῆς βεβαιῶνω τ' ἄνωθε.

||¹⁸ — Ἀντώνης Πετρῆς ὡς ἐπίτροπος καὶ κριτῆς βεβαιῶνω τ' ἄνωθε.

||¹⁹ — Ἐγὼ παπᾶ Γεράσιμος Βίδος καὶ νοτάριος δημόσιος Μυκόνου ἔγραψα.

⁶ νταουρί ||¹⁷ μηχανὴς καλογεράς ἐπιτροπος καὶ κριτῆς βεβεόνο τανοθε ||¹⁸ ἀντονίς πετρὸς ὡς ἐπιτροπὸς καὶ κριτῆς βεβεόνο τανοθε ||¹⁹ Ἐγὼ παπᾶ γερασίμος βίδος καὶ νοτάριος δημόσιος μίκονου ἐγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἐνάγων, ἐνασκῶν δικαίωμα προτιμήσεως ὡς πλησιέστερος συγγενής, ζητεῖ νὰ λάβῃ ἐν ἀκίνητον, πωληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του πρὸς τὸν ἐναγόμενον, καθ' ὃν χρόνον ἀπουσίαζεν ἐκ Μυκόνου. Ἡ ἀπόφασις διατάσσει νὰ λάβῃ τοῦτο ὁ ἐνάγων, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι τὸ θέλει πράγματι δι' ἐαυτὸν, καὶ ὄχι διὰ τὸ δῶσθαι εἰς τρίτον. Ἐὰν δὲ ἀποδειχθῇ ὅτι οὗτος δολίως τὸ ἐζήτησε διὰ λογαριασμὸν τρίτου, τότε νὰ τὸ λαμβάνῃ ἐκ νέου ὁ ἐναγόμενος.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ τῆς προτιμήσεως βλέπε τὰ ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 8 ἀπόφασιν ἐκτιθέμενα.

24

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Βοεβόδα Μυκόνου, ὡς ἀπεσταλμένου τοῦ Μεγάλου Διερχμένου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1679.

Διάδικοι. Ἀννέζα τοῦ Μπουτέλη — ἀνεψιὸς τῆς Τζαννῆς.

Διεκδίκησις ἀκινήτων.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1679 Σεπτεμβρίου 28.

||²+ Τὴν σήμερον ἐρχόμενος ὁ ὑποκάτωθεν ὑπογεγραμμένος στελμένος ἀπὸ τὸν ||³ ἐκλαμπρότατον καὶ ἐνδοξότατον ἡμέτερόν μας ἀφέντης μέγας διερχομένου ||⁴ τῆς κραταιᾶς βασιλείας κύριος Ἀλέξανδρος, ὁποῖος ἄνωθεν εὐγενέστατος ἐρχόμενος ||⁵ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς, γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὴν Ἀννέζα τοῦ Μπουτέλη καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ ἀνιψιὸς τῆς ὁ Τζαννῆς. Ἀφορμὴ διὰ καὶ ||⁷ ποια πράγματα, ὅπου ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα ἡγύρεβεν ἀπὸ τὸν ἄνωθεν Ζαννῆ, πρε||⁸ ντεντέροντας πῶς ἦταν ἐδικὰ τῆς. Οἱ ὅποιοι μὴν κἀνοντας καλὰ ἀνάμεσόν τως, ἐνεφα||⁹ νιστήκασιν ἐνμπροσθεν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη διὰ νὰ δικαιοκριθοῦσι ὡς καθὼς ||¹⁰ ἡθέλασιν μιλήσουσι καὶ δικαιολογηθοῦσι. Ὅποῖος ἄνωθεν Ζαννῆς πρεζεντάροντας ||¹¹ μία σεντέντζια, γραμμένη στοὺς 1678 Ἰουλίου 4, καὶ ἕτερα στρουμέντα, γρα||¹² μμένα νόμιμα, νοδικὰ, τὰ ὅποια διαλαβάνουσι πῶς πουλεῖ ἡ ἰδίᾳ Ἀννέζα ||¹³ τῆς ἀδερφῆς τῆς τῆς ποτὲ Ἀννούσας σπίτι καὶ ἀμπέλι καὶ ἕτερα. Οἱ ὅποια (sic) ἄνωθεν ||¹⁴ ἐμίλησαν πᾶσα των δικαίωμα μὴν ἔχοντας ἄλλο νὰ ποῦν καὶ νὰ μιλήσου. Διὰ τοῦτο τὸ ||¹⁵ (το) λοιπὸν ἡ ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροικῶντας ||¹⁶ τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφοτέρων [καὶ] συλλογίζοντας τὴν ἄνωθεν σεντέντζια ||¹⁷ καὶ στρουμέντα. Διὰ τοῦτο τὸ λοιπὸν, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζει, κρίνει ||¹⁸ (καὶ) ἀποφασίζει τὰ ὅσα πράγματα εἶναι στρουμενταρισμένα νὰ εἶναι καλὰ δοσμένα ||¹⁹ καὶ πουλημένα. Καὶ περὶ τὸ γεροντομοίρι, ὅπου ἐκράτειεν ἀδιάτακτο, ὡς καθὼς ||²⁰ φαίνεται τὸ κλεῖσμα τοῦ Μωροέργου, νὰ πάρῃ ἡ ἄνωθεν Ἀννέζα (τα τὸ ἐμισὸ) | ἀπὸ τὸ ἐμισὸ τὸ ἐμισὸ | καὶ ||²¹ τὰ χωράφια τῶν Γιαλουδιῶ | <ἀ>πὸ | τὰ ἐμισὰ | τὰ μισὰ |.

Καὶ τοῦ |Χο|χλίου τὰ χωράφια τὸ ἑμισὰ |ἀπὸ τὸ (sic) ἑμισὰ τὰ | ἑμισὰ. ||²² Ἐτζι ἔκρινεν καὶ ἐποφάσισεν καὶ θέλει ἀπογράψει ὑπὸ χειρός του.

||²³ Λουκᾶς Δαμαλᾶς βοῦβόδας τῆς Μυκόνου βεβαιώνω τ' ἄνωθεν.

||²⁴ Ἐγὼ παπα Γεράσιμος Βίδος καὶ νοτάριος δημόσιος Μυκόνου ἔγραψα.

²³ Λουκᾶς δαμαλᾶς βοῦβόδας τῆς μυκόνου βεβεονο τανωθεν ||²⁴ Ἐγὼ παπα γεράσιμος βίδος καὶ νοτάριος διμόσιος μηκονου ἔγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἐνάγουσα Ἀννέζα ἐνάγει τὸν ἀνεψιὸν τῆς (νιὸν τῆς ἀδελφῆς τῆς), διεκδικοῦσα ὥρισμένα ἀκίνητα ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτήν. Ὁ ἐναγόμενος ἐνεφάνισε μίαν δικαστικὴν ἀπόφασιν τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ νοταριακὰ ἔγγραφα, ἐξ ὧν ἀπεδεικνύετο, ὅτι ἡ ἐνάγουσα εἶχε πωλῆσει πρὸς τὴν μητέρα τοῦ ἐναγομένου τινὰ τῶν διεκδικουμένων, κρατήσασα τὸ ἀνήκον εἰς αὐτὴν μερίδιον ἐφ' ὥρισμένων ἄλλων ἀκινήτων, ἅτινα ἦσαν γεροντομοίρι. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ἀπορρίπτεται ἡ ἀγωγή ὡς πρὸς τὰ πωληθέντα εἰς τὴν μητέρα τοῦ ἐναγομένου. Ὡς πρὸς δὲ τὸ μερίδιον ἐπὶ τῶν γεροντομοιρίων, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε διαθέσει ἡ ἐνάγουσα καὶ ἦτο τὸ τέταρτον ἐφ' ὥρισμένων ἐκ τῶν διεκδικουμένων, διατάσσεται ν' ἀποδοθῇ εἰς ταύτην.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Διατὶ τὸ γεροντομοίρι ἀνήρχετο εἰς τὸ τέταρτον δὲν προκύπτει ἐκ τῆς ἀποφάσεως. Πιθανὸν οἱ συγκληρονόμοι τῆς ἐναγούσης ἐπὶ τῆς πατρικῆς ἢ τῆς μητρικῆς περιουσίας, ἐξ ἧς προήρχοντο τὰ γεροντομοίρια, νὰ ἦσαν τέσσαρες, ἢ δύο, ἀλλὰ ὡς γεροντομοίρι νὰ εἶχε κρατηθῇ μόνον τὸ ἥμισυ ἐξ ἀδαιρέτου (τῶν κτημάτων κλπ.).

18. *σιρουμενταρισμένα* = τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ σιρουμέντιο, τὸ ἔγγραφο.

19. *γεροντομοίρι ἢ γεροντομοίρια*, ἐκαλοῦντο τὰ περιουσιακὰ ἐκεῖνα στοιχεῖα, ἅτινα οἱ γονεῖς ἐκράτουν πρὸς συντήρησίν των, ὅταν ὀλόκληρον τὴν λοιπὴν περιουσίαν των μετεδίβαζον διὰ πράξεων ἐν ζῳῇ (π. χ. συστάσεων προικῶν, νεμήσεως, δωρεῶν κλπ.) εἰς τὰ τέκνα των. Ἀλλαχοῦ ὠνομάζοντο ταῦτα *γεροντοτροφία ἢ γεροντροφί* (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Αἱ μεταξὺ τῶν συζύγων περιουσιακαὶ σχέσεις εἰς τὴν Χίον κλπ., ἐνθ' ἄν., 27. ΣΤ. ΣΚΟΠΕΤΕΑ, Διαθηκὰ ἐκ τῆς Δ. Μάνης, εἰς Ἐπετηρίδα τοῦ Ἀρχείου τῆς Ι.Ε.Α. 6 (1955) (καὶ εἰς ἀνάτυπον), 115 σημ. 9). Τὸ γεροντομοίρι τοῦτο, ἐὰν ὁ παρακρατῶν δὲν διέτασέ τι περὶ τῆς τύχης του, περιήρχετο μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς τοὺς κληρονόμους του ὡς ἀδιάθετος αὐτοῦ περιουσία.

19. *ἀδιάταυτο* = ἀδιάτακτον, μὴ διατεθὲν ὑπὸ τοῦ δικαίουχου διὰ διαθήκης, δωρεᾶς κλπ.

25

Αντὰ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀποφασίς Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 25 Μαΐου 1680.

Διάδοικοι. Τὰ τέκνα τῆς Ρουσουνέλλαϊνας — Ἀντώνης γαμβρὸς τούτων.

Διεκδίκησις κληρονομίας.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμήν. 1680 Μαγίου 25.

||² + Τὴν σήμερον ἐρχόμενοι ὁ εὐλαβέστατος παπᾶ κύρ Λαμπριανὸς Σκορδί-
λης καὶ παπᾶ κύρ Μᾶρκος ||³ Ντεσουδάς, κύρ, κύρ Κάρλος Καλλέργης, ἐπίτροποι καὶ
κριτᾶδες τούτης τῆς κοινότης Μυ||⁴κόνου, εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφο-
ρᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὰ ||⁵ τέκνα τῆς Ρουσουνέλλαϊνας καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος
Ἀντώνης ὁ γαμπρὸς τῶν ἄνωθεν ||⁶. Ἀφορμὴ διὰ ἓνα ἀδερφὸ πού εἶχαν τὰ ἄνωθεν
ἀδέρφια, ὀνόματι Γεώργη, ||⁷ ὁποῖος ἤδωκεν τὸ κοινὸ χρέος μὲ τὴν μπανούκνα· τὰ
ὁποῖα ἄνωθεν ἀδέρφια ||⁸ γυρέβοντας νὰ κληρονομήσουν τὸν ἄνωθεν ἀδερφόν. Καὶ ὁ
ἄνωθεν Ἀντώνης ||⁹ πρεζεντάροντας δύο ἀξιολύστους μαρτύρους, τὸν Γιαννούλη Ξυ-
δάκη, ἡμόρτις ||¹⁰ τῆς ||¹⁰ πανούκλας, καὶ τὸν Ἀντώνη Σκορδίλη τοῦ Πιέρρου, τοὺς ὁποῖους
τοὺς ἐβαλαν ||¹¹ ἢ ἄνωθεν δικαιοσύνη καὶ ἐπῆραν ὅρκον διὰ νὰ μολογήσουν τὴν πᾶσαν
||¹² ἀλήθεια, τὸ τι ἡγορίκησαν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἄνωθεν ποτὲ Γεώργη· οἱ ὁποῖοι
||¹³ ἐμαρτύρησαν εἰς τὸν ὅρκον των, [ποσα] πὼς τὸν ἐρώτηξαν οἱ ἄνωθεν μάρτυρες
||¹⁴ καὶ εἶπαν τοῦ Γεώργη, τὸ πρᾶμα ὅπου σοῦ ἀγγίζει, τὸ ἀδερφομοῖρι σου, τίνος τὸ
||¹⁵ ἀφίνεις; Ὅποῖος ἄνωθεν ποτὲ Γεώργη ἐπηλογήθη καὶ ἐπαράγγειλεν τῶν ἄνω ||¹⁶θεν
μαρτύρων πὼς τὸ ἀδ(ε)ρφομοῖριν του τὸ ἀφίνει τῶν ἀνιψιῶν του τῶν ἀρ ||¹⁷φανῶ τῆς
ἀδερφῆς του τῆς Ἐρήνης τῶν παιδιῶ. Διὰ τοῦτο ἡ ἄνωθεν δικαιοσύνη ||¹⁸ καταλε-
πτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφο ||¹⁹τέρων καὶ συλ-
λογίζοντας τὴν μαρτυρίαν τῶν ἄνωθεν μαρτύρων, τὸ ὄνομα τῆς ||²⁰ ἀγίας Τριάδος,
κράζουν, κρίνουν καὶ ἀποφασίζουν, νὰ εἶναι ὅλο τὸ πρᾶμα ||²¹ τοῦ ἄνωθεν Γεώργη τῶν
παιδιῶν τοῦ ἄνωθεν Ἀντώνη κατὰ τὴν παραγγελίαν ||²² τοῦ ἄνωθεν Γεώργη. Ἐτζι
ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν καὶ θέλουν ἀπογράψουν.

||²³ Παπᾶ Λαμπριανὸς Σκο(ρ)δίλης κ' ἐπίτροπος μαρτυρῶ τ' ἄνωθε.

||²⁴ Παπᾶ Μᾶ(ρ)κο(ς) Τεσουδά κ' ἐπίτροπο(ς) Μυκόνου βε(βαι)ώνω τ' ἄ ||²⁵νω-
θε. — Κάρλος Καλλέργης ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου(ς) βεβαιώνω ὡς ἄνωθεν.

||²⁶ Ἐγὼ παπᾶ Γεράσιμος Βίδος καὶ νοτάριος δημόσιος Μυκόνου ἔγραψα.

⁸ ρουσου νελένας ||¹⁸ παπα λαπρηανος σκοδυλις κε πυτροπος μαρτηρο τανοθε ||²⁴ - ²⁵ παπα
μακο τεσουδα κε πυτροπο μυκονου βεονο τα ||²⁶νοθε Καρλος Καλεργις επητροπος καὶ κριτης μίκονο
βεβεονο ος ανοθεν ||²⁶ Εγω παπα γεράσιμος βίδος καὶ νοταριος διμόσιος μήκονου εγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Οἱ ἐνάγοντες ἀδελφοὶ διεξεδίκουν κατὰ τοῦ ἐναγομένου, συζύγου
τῆς προαποβιώσας μετὰ τέκνων ἀδελφῆς των, ὡς ἀσκούντος τὴν πατρικὴν ἐξου-

σίαν ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων τέκνων του, τὸ ἀδελφομοίριον τοῦ κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς πανώλους ἀποβιώσαντος ἐτέρου ἀδελφοῦ τῶν ἐναγόντων Γεωργίου. Κατὰ τὴν δίκην ὁ ἐναγόμενος προέβαλεν, ὅτι ὁ ἀποβιώσας, ὢν ἐτοιμοθάνατος, διὰ προφορικῆς διαθήκης του, γενομένης ἐνώπιον δύο μαρτύρων, παρήγγειλεν, ὅπως ἡ ἀνήκουσα εἰς αὐτὸν πατρομητρικὴ περιουσία περιέλθῃ εἰς τὰ τέκνα τῆς προαποβιωσάσης ἀδελφῆς του, συζύγου τοῦ ἐναγομένου. Τὸ δικαστήριον, ἀφοῦ ἐξήτασε τοὺς μάρτυρας, ἐδέχθη ὅτι εἶναι ἰσχυρὰ ἡ οὕτω γενομένη διάθεσις καὶ ἐπεδίκασε τὸ ἀδελφομοίρι εἰς τὰ ἀνήλικα τέκνα (ἀνεψιούς) καὶ ὅχι εἰς τοὺς ἐνάγοντας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ προφορικῶν διαθηκῶν ἐν Μυκόνῳ βλ. I. ΒΙΣΒΙΖΗ, Τὰ ἔγγραφα δικαιοπραξιῶν τῆς Μυκόνου τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος, ἐνθ' ἀν., 136 καὶ 142. Ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως γίνεται δεκτόν, ὅτι ὁ ἐκ πλαγίου συγγενὴς ἡδύνατο διὰ διαθήκης νὰ καταλείπῃ εἰς ἓνα ἐκ τῶν πλησιεστέρων γονικαρίων συγγενῶν ὁλόκληρον τὴν γονικὴν περιουσίαν, ἀγνοῶν τοὺς ὑπάρχοντας τυχόν ἄλλους τοῦ ἰδίου βαθμοῦ τοιοῦτους συγγενεῖς. Προσέτι δὲ προκύπτει ἐξ αὐτῆς, ὅτι αἱ ἀδελφοπαῖδες ἐλάμβανον τὴν θέσιν τοῦ προαποβιώσαντος γονέως των, ἀδελφοῦ τοῦ κληρονομουμένου, καλούμενοι εἰς τὴν κληρονομίαν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν τούτου.

9. *μόρτις*, ἴσως ἀντὶ μάρτυς ἢ μάρτυρες.

14. 16. *ἀδελφομοίρι* = τὸ ἐκ τῆς πατρικῆς ἢ τῆς μητρικῆς κληρονομίας μερίδιον ἐκάστου τῶν ἀδελφῶν.

15. *ἐπαράγγειλεν* = ἐνταῦθα σημαίνει ποιῶμαι δῆλωσιν τελευταίας βουλήσεως, διαθήκην.

21. *παραγγελία* = διαθήκη.

μπανούκνα ἀντὶ μπανούκλα.

26

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφαισις τοῦ Βοεβόδα Μυκόνου, ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τῆς 24 Μαρτίου 1682.

Διάδοικοι. Νικολέττα — Βασίλης Μπελόκας.

Ἀκύρωσις διαθήκης.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1682 Μαρτίου 24.

||² + Τὴν σήμερον ὁ ἐντιμότατος καὶ εὐγενέστατος ἀφέντης Λουκῆς Δαμαλᾶς, στελμένος ||³ εἰς πρόσωπον καὶ κορμὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ σοφωτάτου κ(υρίο)υ Ἀλεξάνδρου, μέγα ||⁴ διερμηνευτὴν τῆς κραταιᾶς βασιλείας, ὁποῖος ἄνωθεν ἐντιμότατος ἐρχόμενος ||⁵ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὴν ||⁶ Νικολέττα, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Βασίλης Μπελόκας. Ἀφορμὴ διὰ μία ||⁷ δια-

θήκη, πού ἤκαμεν ἡ Μπεδενιούδα, συμβία τοῦ ἄνωθεν Βασίλη καὶ θεία||⁸ τῆς ἄνωθεν
 [[νηκολετας]] Μπεδενιούδας, εἰς |τὴν| ὁποία διαθήκη ἐμοίρασεν||⁹ ὅλην τῆς τὴν προῦκα
 ἐκεῖ ὅπου τῆς ἐφάνηκεν, χωρὶς νὰ νομινάρη καὶ νὰ δώ||¹⁰ νη τῆς ἄνωθεν Νικολέττας
 τίποτις πρᾶμα ἀπὸ τὰ γονικά τωνε. Ἡ ὁποία||¹¹ Νικολέττα γυρέβοντας καὶ αὐτὴ
 πάρτη, μερδικὸ ἀπὸ τὰ πράματα τῆς ἀνι||¹² ψιᾶς τῆς, τὰ ὁποῖα γροικοῦνται γονικά τους.
 Οἱ ὁποῖοι μὴ κάνοντας καλὰ ἀνά||¹³ μεσόν τους, ἐνεφανιστήκασι ἐνμπροσθεν εἰς τὴν
 ἄνωθεν δικαιοσύνη διὰ νὰ||¹⁴ δικαιοκριθοῦσι. Ὅποῖος ἄνωθεν Βασίλης πρεζεντάρων-
 τας τὴν ἄνωθεν||¹⁵ διαθήκη γραμμένη Φεουαρίου 6 καὶ ἤδιδεν ὅλον τῆς τὸ πρᾶμα
 εἰς φίλους||¹⁶ τῆς καὶ ὅπου ἤθελεν, καὶ τὴν θειάν τῆς νὰ μὴν ἐνομινάριζεν, νὰ τῆς
 ἄφι||¹⁷ νεν καὶ εὐτῆς τίποτις κληρονομία ἀπὸ τὰ γονικά τῆς πράματα. Διὰ τοῦ||¹⁸ το
 τὸ λοιπὸν ἡ ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασι γροικῶν||¹⁹ τας
 τὴν ἄνωθεν διαθήκη, πὼς ὅταν τὴν ἤκανεν ἦτον ἔξω φρενῶν, διὰ τοῦτο||²⁰ τὴν ἀν-
 νουλλάρει καὶ κόβγει τὴν, νὰ μὴνδὲν ἀξίζει. Ἀκόμη συλλογίζοντας τοὺς||²¹ νόμους
 τὸν (sic) θεοσεβεστάτου βασιλέως |κ(υρίο)υ| Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου ἀποκιρόμενος
 ||²² τοῦ ἁγιοτάτου πατριάρχου Κωνσταντινοπόλεως κ(υρίο)υ Ἀθανασίου. Διὰ τοῦτο
 τὸ λοι||²³ πόν, τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει νὰ γίνονται
 ||²⁴ ὅλο τῆς τὸ πρᾶμα, ὅπου τὴν σήμερον τῆς [εὐ]εὐβρίσκονται γονικά τους, ἐξόχως
 ||²⁵ ἀπὸ τὰ δύο κομμάτια τὸ πρᾶμα, πού ἐπῆρεν μὲ τὴν κρίσιν προτέρου, κα||²⁶ θῶς
 διαλαβάνει ἡ σεντέντζια τῆς ἄνωθεν Νικολέττας γραμμένη εἰς τοὺς||²⁷ 1682 Φεουα-
 ρίου πρώτη, καὶ ἂν ἔχη καὶ ὁ ἄνωθεν Βασίλης πρᾶμα ἐδικόν||²⁸ του, ταῦτα νὰ μὴν
 ἐμπαίνου σὲ μοιρασίαν· τὸ δὲ ἀποδέλοιπον πρᾶμα ὅ,τι τῆς||²⁹ εὐβρίσκεται τὴν σήμερον,
 σπίτια, ἀμπέλια, χωράφι, κλείσματα, ρούχα||³⁰ καὶ ἕτερα νὰ γίνονται τρία μερδικά,
 νὰ παίρνοῦ οἱ κληρονόμοι τὸ ἓνα καὶ ὁ ἀνὴρ||³¹ τῆς, λέγει, ὁ Βασίλης νὰ πάρῃ τὸ
 ἄλλο, καὶ τὸ τρίτο νὰ δίδεται διὰ τὴν ψυχὴν τῆς. Πε||³² ρὶ τὸ μερδικὸ τοῦ ἄνωθεν
 Βασίλη νὰ τὸ τρώγῃ καὶ νὰ τὸ γοδέρῃ ἕως τὴν ζωὴν του||³³ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν
 του, νὰ στρέφεται εἰς τὰ χέρια τῆς ἄνωθεν Νικολέττας||³⁴ γῆ εἰς τοὺς κληρονόμους
 τῆς. Ἐπὶ ἐκρινεν καὶ ἐποφάσισεν καὶ θέλει ἀ||³⁵ πογράψῃ ὑπὸ χειρὸς του.

||³⁶ + Λουκῆς Δαμαλᾶς βεβαιῶνω τ' ἄνωθεν.

||³⁷ Ἐγὼ παπᾶ Γεράσιμος Βίδος πρωτονοτάριος βεβαίου ἔγραψα.

³⁶ Λουκῆς Δαμαλᾶς βεβεῖνο τανωθέν||³⁷ Εγὼ παπα γερασσιμος βιδος πρωτονοταριος βεβεου ἔγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἐνάγουσα διεκδικεῖ παρὰ τοῦ ἐναγομένου τὴν κληρονομικὴν πε-
 ριουσίαν (προῖκα) τῆς ἀποβιώσας συζύγου τοῦ Μπεδενιούδας, θείας τῆς, ἡ ὁποία
 διὰ διαθήκης κατέλιπεν ὁλόκληρον εἰς τρεῖς ξένους, οὐδὲν δὲ εἰς τὴν ἐνάγουσαν,
 γονικαρίαν. Ἡ ἀπόφασις ἀκυροῖ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν διαθήκην, διότι ἐν αὐτῇ δὲν ὀνο-

μάζεται κληρονόμος καὶ δὲν καταλείπεται τι εἰς τὴν ἐνάγουσαν. Κατόπιν τούτου ἐπέρχεται ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴ. Λαμβάνουσα δὲ ὑπ' ὄψιν ἡ ἀπόφασις, ὡς λέγει, τὴν Νεαρὰν 26 Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ ἔτους 1306, ἀποφαίνεται ὅτι ἡ γονικὴ περιουσία τῆς ἀποβιωσάσης συζύγου τοῦ ἐναγόμενου (πλὴν δύο ἀκινήτων, ἅτινα δι' ἄλλης ἀποφάσεως ἐπεδικάσθησαν εἰς τὴν ἐνάγουσαν) νὰ γίνηται τρία μερίδια, ἐξ ὧν τὸ ἓν νὰ δίδηται διὰ τὴν ψυχὴν τῆς, τὸ ἕτερον νὰ λαμβάνουν οἱ κληρονόμοι τῆς (δηλαδή, ἐνταῦθα ἡ ἐνάγουσα) καὶ τὸ τρίτον ὁ ἐναγόμενος σύζυγος, ὅχι ὁμως κατὰ κυριότητα, ἀλλὰ μόνον κατ' ἐπικαρπίαν, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του, νὰ περιέρχεται καὶ τοῦτο εἰς τὴν ἐνάγουσαν ἢ εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως παρατηρητέον ὅτι, ὡς φαίνεται, τὸ προικοσύμφωνον τῆς ἀποθανούσης οὐδεμίαν περιεῖχε κονιετζιὸ καὶ ἐπρεπεν οὕτω νὰ ἐφαρμοσθῶν ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῆς τὰ ἐπὶ γονικῶν κρατοῦντα, ἥτοι ὧφειλεν ἡ διαθήκῃς ν' ἀφῆσθαι διὰ τῆς διαθήκης τῆς μέρος ἐκ τῆς γονικῆς περιουσίας εἰς γονικάριον (βλ. ἀνωτέρω τὰ ὑπὸ τὰς ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 6 ἀποφάσεις ἐκτιθέμενα). Διὰ τὴν ἀκύρωσιν δὲ τῆς διαθήκης ἡ ἀπόφασις χρησιμοποιοῖ ὡς αἰτιολογικὸν τὸ πλᾶσμα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, καθ' ὃ ἡ μέμφις κατὰ τῆς ἀστόργου διαθήκης στηρίζεται εἰς τὴν οἶνον μὴ ἐχεφροσύνην τοῦ διαθέτου (Π. 5. 2. 2—Βασ. 39. 1. 2 σχόλ.). Τέλος ἡ ἀπόφασις δὲν ἐφαρμόζει πλήρως τὰς διατάξεις τῆς Νεαρᾶς 26 τοῦ Ἀνδρονίκου, ἀλλ' ἐν συγκεκριμένῳ μὲ τὰ ἔθιμα τῆς νήσου, καθόσον εἰς τὸν σύζυγον δὲν δίδει τὸ τρίτον κατὰ πλήρη κυριότητα, ἀλλὰ μόνον κατ' ἐπικαρπίαν, ἐπιφυλαττομένης καὶ ταύτης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου εἰς τὴν γονικαρίαν ἐνάγουσαν ἢ, ἐν περιπτώσει προαποδιώσεώς τῆς, εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς. (Τὴν Νεαρὰν 26 βλ. εἰς I. καὶ II. ΖΗΠΩΝ, *Jus Graeco-romanum*, I, 533 ἐπ. Περὶ αὐτῆς δὲ Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον κλπ., ἐνθ' ἀν., 283 ἐπ. καὶ τοὺς αὐτόθι ἀναφερομένους, ἔτι δὲ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Die Novelle des Patriarchen Athanasius*, εἰς *Neugriechische Jahrbücher*, 8 (1930), 136 - 146 (καὶ εἰς ἀνάτυπον). Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις, ἐνθ' ἀν., 1292 - 3). Ὡς εἶδομεν (εἰς τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 1 ἀπόφασιν σημειούμενα), κατὰ τὸ κρατοῦν ἐν Μυκόνῳ ἐθιμικὸν δίκαιον ὁ ἐπιζῶν σύζυγος οὐδὲν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὸν δικαίωμα ἐκέκτητο ἐπὶ τῆς περιουσίας τῆς συζύγου. Ὁ δικάζων ὁμως ἐνταῦθα βοεβόδας Λουκῆς Δαμαλᾶς, ὅστις δὲν ἦτο ἐντόπιος, ἀλλὰ Χίος (Π. ΖΕΒΡΑΝΤΟΣ, Παναγιώτης Νικολαΐδης καὶ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδαῆς, Ἀρχόντες Μυκονίων, εἰς *Νησιωτικὴν Ἐπετηρίδα Α'*, ἐνθ' ἀν., 187), φαίνεται ὅτι, εἴτε ἐκ λόγων ἐπιεικειᾶς, εἴτε καὶ ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὸ εἰς τὴν πατρίδα του κρατοῦν δίκαιον, ὅπερ ἀνεγνώριζεν εἰς τὸν σύζυγον κληρονομικὸν δικαίωμα (βλ. Δ. ΓΚΙΝΗ, Τὸ ἐξ ἐθίμων δίκαιον τῶν Χίων ἐπὶ Τουρκοκρατίας, εἰς *Ἑλληνικά*, ΙΑ' (1939) 302, καὶ

Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Αί μεταξὺ τῶν συζύγων περιουσιακαὶ σχέσεις εἰς τὴν Χίον, ἐνθ' ἄν., 35 ἐπ.) ἀπονέμει καὶ εἰς τὸν ἐναγόμενον μερίδιον κατ' ἐπικαρπίαν ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῆς συζύγου του. Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ στηρίξῃ τοῦτο ἄλλως, καταφεύγει εἰς τὴν Νεαράν 26, ἐνσυνειδήτως παρερμηνεύων ταύτην, διὰ νὰ μετριάσῃ τὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς μὴ πλήρους ἐφαρμογῆς τοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου τῶν Μυκονίων. (Ἑρμηνευτικὰ τῆς περὶ τριμοιρίας διαιτάξεως τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας ὅρα «Τοῦ σοφωτάτου Διδασκάλου καὶ μεγάλου ρήτορος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας Κυρίου Σπαντωνῆ διασάφης τῆς κατὰ τοιμοιρίαν κληρονομίαν ἐννόμου ὑποθέσεως», δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, εἰς Ἑκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν, Γ' (1882-3), 172-3 καὶ εἰς Ν. ΒΕΗ, Κατάλογος χειρογράφων καὶ παλαιούτων τῆς Δωροθέας Σχολῆς τῶν Θεσσαλικῶν Τρικυάων, εἰς Ἑπετηρίδα Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου, Ε' (1955), 21-23. Ὁ Σπαντωνῆς ἦτο ἀξιωματοῦχος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀκμάσας κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ ἀρχὰς τοῦ ΙΗ'. Οὕτως ἡ τυχολήθη καὶ μὲ τὴν ἐρμηνείαν νόμων. Βιογραφικὰ περὶ αὐτοῦ βλ., ἀντὶ ἄλλου, εἰς Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Μνεία τῶν πρὸ ἐμοῦ (Ἀθ. 1934), 50-51). Ἡ Νεαρά 26 ἀποτελεῖ ἐν τῶν μετιουστινιανέων νομοθετημάτων, ἅτινα λαμβάνοντα νομοθετικὴν πρόνοιαν περὶ τῶν ἐν τῇ πράξει ἐθιμικῶς κρατούντων ψυχικῶν, θεσπίζουσιν εἰς περιπτώσεις τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς τὴν ὑπὸ τύπον κληρονομίας ἢ κληροδοσίας ἀπονομήν ὠρισμένου μέρους ἐκ τῆς περιουσίας τῶν ἀδιαθέτως καὶ ἄνευ τέκνων ἀποδιδόντων ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας αὐτῶν. (Περὶ τῶν νομοθετημάτων τούτων Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, ἐνθ' ἄν., 273 ἐπ. Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἄν., 1290 ἐπ.). Εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἐν Μυκόνῳ, τὰ νομοθετήματα ταῦτα, ἐξαιρέσει τῆς προκειμένης περιπτώσεως ὡς πρὸς τὴν Νεαράν ταύτην, ἡγνοοῦντο παντελῶς, τὰ δὲ ψυχικὰ ἐρρυθμίζοντο ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν ἐθίμων. (Πλείότερα περὶ αὐτῶν πρὸ βλ. ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 40 κατωτέρω δημοσιευομένην ἀπόφασιν).

20. ἀννουλλάρει = ἐκ τοῦ ἱταλ. annullare, ἀκυρῶ.

20. κόβγει ἀντὶ κόπτει, χρησιμοποιοῦμενον ἐνταῦθα μεταφορικῶς μὲ τὴν ἐννοιαν τοῦ ἀκυροῦ.

21. ἀποκιρόμενος ἀντὶ ἀποκρινόμενος.

27

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Βοεβόδα Μυκόνου τῆς 30 Ἰουλίου 1682.

Διάδικοι. Ἀλέξης Βουτζίνος - Μελέτιος Μπονάς.

Διεκδίκησις δωρηθέντος.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1682 Ἰουλίου 30.

||² + Τὴν σήμερον ὁ ἐντιμότατος καὶ εὐγενέστατος ἀφέντης Λουκῆς Δαμα||³λᾶς καὶ βοϊβόντας τῆς παρὸν νήσου Μυκόνου ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀκρόα||⁴σιν τῆς ἐξέφλησις

τῆς διαφορᾶς, γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὸ Ἀλέξη||⁵ Βουτζῖνο καὶ εἰς τὸν παπᾶ κὺρ Μελέτιον Μπονᾶ. Ἀφορμὴν εἰς κάποιον||⁶ πρᾶμα, ὅπου θέλει ἀφήτει ὁ ποτε Ἀλέξης Ἀρβανίτης εἰς τὸν θάνατόν του||⁷ τοῦ ἄνωθεν παπᾶ Μελετίου, διὰ νὰ τὸν ἐμνημονέβῃ, τὸ ὅποῖον πρᾶμα||⁸ ἠθέλει τῷχει προτύτερα ἀφησμένο τοῦ ἄνωθεν Ἀλέξη Βουτζῖνου διὰ βα||⁹πτιστικόν του. Διὰ τοῦτο μὴν κάνοντας καλὰ ἀνάμεσόν τους, ἐνεφανίστη||¹⁰καν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη διὰ νὰ δικαιοκριθοῦσιν. Ἡ δὲ ἄνωθεν δικαιο||¹¹σύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλην στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαιώματα||¹² τῶν (ν)ἄφοτέρων καὶ βλέποντας ἕνα γράμμα γραμμένον στοὺς χίλιους ἑξα||¹³κοσίους ἑξήντα Φλεβαρίου εἴκοσι ἕξε, τὸ ὅποῖον γράμμα διαλαμβά<νει>||¹⁴ πὼς τὸ ἴδιον πρᾶμα τὸ ἀφίνει τοῦ φιλιότζου του Ἀλέξη διὰ βαπτισ||¹⁵τικόν του, νὰ μὴν μπορῇ κανεὶς νὰ τοῦ τὸ παίρῃ. Διὰ τοῦτο τὸ λοιπόν,||¹⁶ τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει νὰ εἶναι||¹⁷ τὸ ἴδιον πρᾶμα τοῦ Ἀλέξη ὡσὰν βαπτιστικόν του, ὡσὰν καὶ προ||¹⁸τύρι ὅπου τοῦ τό'χεν ἀφησμένο, μὲ τοῦτο νὰ βάζουν ἀνθρώπους νὰ||¹⁹ ἴδουν ἀνίσως καὶ ἔχει ὁ παπᾶ Μελέτιος τίποτις κόπον εἰς τὸ ἴδιον πρᾶμα||²⁰ νὰ πληρῶνεται. Ἐτζι ἔκρινεν καὶ ἀποφάσισεν καὶ θέλει γράψῃ καὶ ὑπὸ χειρὸς του.

||²¹ + Λουκῆς Δαμαλᾶς βοϊβόδας Μυκόνου βεβαιῶνω τ' ἄνωθεν.

||²² Παπᾶ Μᾶρκος Κορίνθιος καὶ καν||²³τζηλιέρης ἔγραψα τὸ παρόν.

⁵ μπό νὰ||⁷ μελαίτιου||²¹ λοῦκῆς δαμαλᾶς βοεϊβόδας μικόπου βεβεῶνο τανοθεν||²¹ παπᾶ μάρκος κορήνθιος καὶ καντζηλιέρης ἔγραψα το παρόν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἀποβιώσας Ἀλέξης Ἀρβανίτης διὰ διαθήκης του κατέλιπεν ὠρισμένον ἀκίνητον εἰς τὸν ἐναγόμενον ἱερέα, διὰ νὰ τὸν μνημονεύῃ. Τὸ ἀκίνητον τοῦτο διεκδικεῖ ὁ ἐνάγων ἀναδεκτὸς τοῦ διαθέτου, διότι τοῦ τὸ εἶχε παραχωρήσει πρὸ τῆς συντάξεως τῆς διαθήκης, ὡς βαπτιστικόν. Ἡ ἀπόφασις, ἐκτιμῶσα τὴν προσαχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος νοταριακὴν πρᾶξιν, δέχεται τοῦτο ὡς ἀληθές, καὶ ἐπιδικάζει τὸ διεκδικούμενον εἰς τὸν ἐνάγοντα. Διορίζει ὁμως καὶ ἐκτιμητάς, ὅπως ἐκτιμήσουν τυχὸν γενομένης δαπάνας ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου ἐπὶ τοῦ πράγματος, διὰ νὰ τὸν ἀποζημιώσῃ δι' αὐτὰς ὁ ἐνάγων.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. 8-9. 14-15. 17. βαπτιστικόν. Ὑπῆρχε συνήθεια, ὅπως διὰ πράξεως ἐν ζῳῇ ἢ αἰτίᾳ θανάτου ὁ ἀνάδοχος δωρεῖται πρὸς τὸν ἀναδεκτὸν ἀκίνητόν τι, ὅπερ ὠνομάζετο βαπτιστικόν. Τοιαῦτα δωρεαὶ ἀπαντοῦν συχνὰ εἰς Μύκονον, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐγίνοντο δὲ χάριν ψυχικῆς σωτηρίας, εἶχον τὸν χαρακτῆρα τοῦ ψυχικοῦ (βλ. καὶ κατωτέρω τὰς ὑπ' ἀρ. 42 καὶ 43 ἀποφάσεις).

14. φιλιότζος = ἐκ τοῦ ἱταλ. figlioccio, ἀναδεκτὸς.

17-18. *προτύρι* = προτύτερον, προηγούμενως.

19. *κόπος* = ἐργασία.

28

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀποφασίς Ἐπιτρόπων Μυκόνου, προσλαβόντων καὶ τὸν Βοεβόδα ὡς ἐπιδικαστήν, τῆς 22 Φεβρουαρίου 1683.

Διάδοικοι. Τὰ ἄρρενα τέκνα τοῦ ποτὲ Μπερνῆ Σπαλιάρδου — ἡ ἀδελφή των.

Διεκδίκησις κληρονομίας.

Εἰς δόξα Χριστοῦ. 1683 Φλεβαρίου 22.

||² + Ἔστοντας καὶ νὰ εἶχασιν κάποιαν διαφορὰν ἀνάμεσόν τους τοῦ πο||³ τὸ Μπερνῆ Σπαλιάρδου τὰ παιδιὰ μὲ τὴν ἀδελφὴν των, ἀφορμὴν εἰς κά||⁴ ποια πράγματα, ὅπου θέλει τῶν ἀφήσει ὁ κύρης των, τὰ ὅποια πράγματα||⁵ ἦταν [[ἀγοράδες]] τοῦ κυροῦ των. Καὶ ἔστοντας καὶ ἠθέλησαν τὰ ἄνωθεν παιδιὰ||⁶ νὰ μεράσουν τοῦ πατρός των τὸ πρᾶγμα, ἠθέλησαν ἐξ ἰδίας των προ||⁷ αἰρέσεως καὶ ἤβαλαν καὶ τὴν μάννα των εἰς τὴν μπάρτην, νὰ πάρῃ καὶ ἐ||⁸ κείνη ὡσὰν ἓνα παιδί. Καὶ τὴν σήμερον νὰ τῆς τύχῃ θάνατος, ἠθέλη||⁹ σεν διὰ νὰ κάμῃ διαθήκην, τὸ ὅποιον πρᾶγμα, ὅπου ἐπῆρεν ἀπὸ||¹⁰ τοῦ ἀνδρός της ἠθέλησεν καὶ τὸ ἄφησεν τῆς θυγατέρας της. Καὶ τὴν σήμε||¹¹ ρον νὰ γυρέβουν καὶ τὰ ἄλλα παιδιὰ τὴν μπάρτην των. Διὰ τοῦτο μὴν κά-(νον)||¹² τας καλὰ ἀνάμεσόν τους, ἐνεφανίστηκαν ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ἐντιμο||¹³ τάτους ἐπιτρόπους κύρ Λαρίντζο Κορνάρο καὶ κύρ Ζάννε Κοντοφρέον, ἐπίτρο||¹⁴ ποι καὶ κριτᾶδες τῆς Μυκόνου, οἱ ὅποῖ(οι) ἄνωθεν ἐντιμότεστοι καταλεπτῶς καὶ μὲ||¹⁵ μεγάλην στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφοτέρων καὶ μὴν κατε||¹⁶ βαίνοντας καὶ οἱ δύο εἰς μίαν γνώμην ἀποφάσισαν καὶ οἱ δύο τους μὲ μίαν θέλη||¹⁷ σιν καὶ ἐπροσ||¹⁸ κάλεσαν τὸν ἐντιμότεστον καὶ εὐγενέστατον ἀφέντη κύρ Λουκῆ Δαμα||¹⁹ λᾶ καὶ βοῖβόντα τῆς Μυκόνου, ὅπου τὸν φωτίσει ὁ Κ(ύριος) νὰ κατέβῃ ἡ γνώμη||²⁰ του, νὰ εἶναι στερεκτὴ καὶ ἀποφασισμένη |ἡ κρίσις|. Ὅποῖος ἀφέντης καταλεπτῶς καὶ||²¹ μὲ μεγάλην στόχασιν γροικῶντας τῆς μιᾶς μερίδος καὶ τῆς ἄλλης τὰ δικαιώματα||²² καὶ βλέποντας καὶ τὴν διαθήκην τῆς μάννας των. Διὰ τοῦτο λοιπόν, τὸ ὄνομα||²³ τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει τὸ μερτικὸν ἐκεῖνον ὅπου||²⁴ ἐπῆρεν ἡ μάννα των καὶ τὴν σήμερον τὸ ἀφίνει μονάχα τῆς θυγατέρας της,||²⁵ νὰ τὸ μοιράζουν ὅλα τὰ παιδιὰ μαζί, τόσον πράγματα ὡσὰν ζωντανά, καὶ ἡ δια||²⁶ θήκη, ὅπου ἔκαμεν νὰ εἶναι ἄκυρη, ἔστοντας καὶ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνον δὲν τὸ||²⁷ ἤριξε νὰ τ' ἀφήσῃ ὅπου ἤθελεν [[επειδεὶ καὶ νὰ εἶταν ἀγοράδες τοῦ ἀν||²⁸ δρος της]]. Ἐτ' ἐκρίνεν καὶ ἀποφάσισεν καὶ θέλει γράψῃ καὶ ὑπὸ χειρὸς του —

||²⁹ + Λουκῆς Δαμαλᾶς βοῖβόδας Μυκόνου βεβαιῶνω τ' ἄνωθεν.

||³⁰ Λαρέντζος Κορνάρος καὶ ἐπίτροπος βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||³¹ Ζάννες Κοντοφρέος καὶ ἐπίτροπος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν.

||³² Παπᾶ Μᾶρκος Κορίνθιος καὶ καντζηλλιέρης.

¹ φλέ βαριου ||⁹ ἐκ σιδι(ας) ||¹³ κὺν τώφρεον ||²⁹ λουκις δαμαλας βοεῖβοδας μικόνου βεβεῶνο τανο-
θεν ||³⁰ λάρέντζος κορνάρως καὶ ἐπιτροπος βεβεῶνο τὰ ἄνωθεν ||³¹ ζάννες κοντωφρέος καὶ αἰπητρόπος βε-
βεῶνω τὰ ἄνωθεν ||³² παπὰ μάρκος κορήνθιος καὶ κάντζηλιέρεις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Τὰ τέκνα τοῦ Μπενῆ Σπαλιάδου κατὰ τὴν διανομὴν τῆς κληρονο-
μικῆς του περιουσίας ἐκ συμφώνου καὶ ἄνευ νομικῆς ὑποχρεώσεως παρεχώρησαν
ἐκ ταύτης μερίδιον τέκνου καὶ εἰς τὴν ἐπιζῶσαν μητέρα των. Ἡ μήτηρ των ἀποθνή-
σκουσα ἀφήκε διαθήκην, δι' ἧς τὸ μερίδιον τοῦτο κατέλιπεν ὁλόκληρον εἰς τὴν θυ-
γατέρα της, οὐδὲν ἀφήσασα ἐξ αὐτοῦ εἰς τὰ ἄρρενα τέκνα. Τὰ τελευταῖα ἐνήγαγον
τὴν ἐγκατάστατον ἀδελφήν των, ζητοῦντα καὶ ταῦτα μερίδιον ἐξ αὐτοῦ. Τὴν ἀγωγὴν
των ἀπηύθυναν ἐνώπιον τῶν δύο Ἐπιτρόπων Μυκόνου ὡς κριτῶν. Ἐκάτερος ὁμῶς
τούτων εἶχε διαφορετικὴν γνώμην περὶ τῆς λύσεως τῆς διαφορᾶς, διὰ τοῦτο προσέ-
λαβον οὗτοι ὡς ἐπιδικαστὴν τὸν Βοεβόδαν πρὸς ἄρσιν τῆς διχογνωμίας των καὶ ἔκδο-
σιν τῆς αποφάσεως. Ὁ Βοεβόδας ἀπεφάνθη, ὅτι ἡ διαθήκη αὕτη τῆς μητρὸς εἶναι
ἄκυρος, διότι δὲν ἐξουσίαζεν αὕτη τὸ ἀπονεμηθὲν εἰς αὐτὴν μερίδιον ἐκ τῆς πα-
τρικῆς κληρονομίας, ὥστε νὰ τὸ ἀφήσῃ εἰς ὅποιον τέκνον ἤθελε, καὶ ἔδει νὰ πε-
ριέλθῃ τοῦτο ἐξ ἴσου εἰς ὅλα τὰ τέκνα ἀδιακρίτως.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς περιουσίας ὡς «ἀγοράδες», ἦτοι ἐπίκτητα,
εἶναι διαγεγραμμένος, ὥστε δὲν γνωρίζομεν τὸ εἶδος αὐτῆς.

3. Μπερῆς = Βερνάρδος.

4. 5. κύρης, κυρὸς = πατήρ.

26. ὁπού = καμὲν = ὅπου ἤκαμεν.

29

Κώδιξ Μ. 137, Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 10 Μαΐου 1684.

Διάδικοι. Φραγκίας καὶ Γεώργης τέκνα τοῦ ποτὲ Ἀντώνη Ριάνου — σύζυγος καὶ ἐγγονὴ Φραν-
τζέσκα τοῦ Ἀντώνη Ριάνου.

Προσβολὴ διαθήκης.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. 1684 Μαΐου 10.

||² |K| + Τὴν σήμερον ὁ εὐλαβέστατος παπᾶ κὺρ Γεώργης Πανσέβαστος καὶ μισερ
Δημήτρης ||³ Γρυπάρης, ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδες τῆς νήσου Μυκόνου, ἐρχόμενοι εἰς τὴν
ἀ||⁴ κρόασιν τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τοῦ ποτὲ Ἀντώνη Ρι||⁵ άνου τὰ παι-
δία, τὸν Φραγγία καὶ Γεώργη, καὶ εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τὴν ἐγγόνην τοῦ προ||⁶ λεγομένου

Ριάνου. Ἀφορμὴ εἰς κάποια διαθήκη, ὅπου θέλει κάμει ὁ ἄνωθεν Ριάνος, ||⁷ ἡ ὁποία νὰ διαλαμβάνη, πὼς ἀπὸ τὰ πράγματά του μερικὰ πὼς ἀφίνει τῶν παιδιῶν του ||⁸ καὶ ἄλλα πάλι διὰ τὴν ψυχὴν |του|, τὸ δὲ ἀπολειφθέν |του| πρᾶγμα νᾶναι τῆς γυναίκας του καὶ τῆς ||⁹ ἐγγόνης του τῆς Φραζέσκας· διὰ τὴν ὁποίαν διαθήκη μὲ τὸ νὰ μὴν εἶναι κουτέντα ||¹⁰ τὰ προλεγόμενά του παιδιὰ καὶ μὴν κάνοντας καλὰ ἀναμεταξύν τους ἐνεφανίστη ||¹¹ καν ἔμπροσθεν εἰς τὴν δικαιοσύνη. Ἡ ὁποία ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλεπτῶς ||¹² καὶ μὲ μεγάλην στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀφοτέρων καὶ θεωρῶντας ||¹³ τὴν διαθήκη τοῦ ποτὲ Ριάνου. Διὰ τοῦτο λοιπόν, τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, κρά ||¹⁴ ζουν, κρίνου καὶ ἀποφασίζου λαουτάροντας τὴν διαθήκη εἰς τὰ ὅσα καὶ ἂν ἤκαμεν ||¹⁵ καὶ ἄφησε νᾶναι καλὰ δοσμένα, ὡς κύριος νοικοκύρης, ὁπού ἔτον τοῦ πραγμάτου του. ||¹⁶ Καὶ ἀνίσως καὶ ἐπῆραν τίποτις τὰ παιδιὰ του ἀπ' ὅσα δὲν τῶν εἶχεν διαταμένα, νὰ τὰ ||¹⁷ στρέφουν εἰς τὸ μέρος, ὅπου τ' ἀφίνει. Ἐτζι ἔκριναν καὶ ἀποφάσισαν καὶ θέλει γράψουν καὶ ὑπὸ χειρὸς τους.

||¹⁸ — Παπᾶ Γιώρη(ς) < Πανσέβα(στος) > κ' ἐπίτροπος βεβαιῶ τ' ἄνωθε.

||¹⁹ — Δημήτρης Γρυπάρης καὶ ἐπίτροπος βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||²⁰ Παπᾶ Μᾶρκος Κορίνθιος καὶ καν ||²¹ τζηλιέρης ἔγραψα.

² γεωρῆς ||⁶ ρι ἄνος ||¹³ ρι ἄνου ||¹⁸ ὅπου τον ||¹⁸ παπα γιορι πανσεβα κε πιτροπος βεβεο τανοθε ||¹⁹ δειμτρης γρηπαρης καὶ επητρωπως βιβεωνο τα ανωθεν ||²⁰ - ²¹ παπα μαρκος κορινθιος καὶ καντζη-λειερης εγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Οἱ ἐνάγοντες προσέβαλον τὴν διαθήκην τοῦ πατρὸς των, διὰ τῆς ὁποίας καταλείπονται πράγματά τινα εἰς αὐτοὺς καὶ δίδονται ψυχικά, τὸ ὑπόλοιπον ὁμοῦς τῆς περιουσίας του ἀφίεται εἰς τὴν σύζυγόν του, ὡς καὶ τὴν ἐγγονήν του. Ποῖος ὁ προβαλλόμενος λόγος ἀκυρώσεως τῆς διαθήκης, δὲν ἀναφέρεται ἐν τῇ ἀποφάσει, ἥτις ἀπλῶς, ὡς λέγει, ἐξήτασε τὴν διαθήκην καὶ ἐπειδὴ ὁ διαθέτης ἦτο «κύριος νοικοκύρης» τῆς περιουσίας του, καλῶς διέθεσεν αὐτὴν ὡς ἐνόμιζεν. Ἐὰν δὲ οἱ ἐνάγοντες ἔχουν εἰς χεῖρας των κληρονομικὰ πράγματα μὴ ἀνήκοντα κατὰ τὴν διαθήκην εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ εἰς ἄλλους τῶν διαδίκων (ἐναγομένους), νὰ τὰ ἐπιστρέψουν εἰς τούτους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἐνταῦθα τὸ «κύριος, νοικοκύρης» σημαίνει, ὅτι ὁ διαθέτης ἦτο κύριος τῆς περιουσίας του ἄνευ περιορισμοῦ τινος, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν εἶχεν ὑποχρέωσιν εἰς τὴν κατάλειψιν ὀρισμένου ποσοστοῦ ἐξ αὐτῆς εἰς ἕκαστον τέκνον, ἀλλὰ ἠδύνατο ἐλευθέρως νὰ διανεμῇ ταύτην ὡς ᾔθελε. Προφανῶς, ἡ περιουσία τοῦ διαθέτου πατρὸς δὲν προήρχετο ἐκ δικαιοπραξίας περιεχούσης κονιτειζιό, ἥτις νὰ τὸν περιώριζεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς.

15. ὁπού ἔτον = ἀντὶ ὅπου ἦτον.

30

Κώδιξ Μ. 137. Ἀντίγραφον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 1 Αὐγούστου 1685.

Διάδικοι. Φροσύνη χήρα Νικολοῦ Γατάνη — Ἰωάννης Καλούμενος.

Ἀκύρωσις συμβάσεως λόγῳ ψυχολογικῆς βίας.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1685 Αὐγούστου 1.

||² + Τὴν σήμερον ὁ εὐγενέστατος ἀφέντης Ἀλέξανδρος Καλαμαρᾶς καὶ κύρ Δημήτρης Γρυ||³ πάρης, ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδες τῆς νήσου Μυκόνου, ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν||⁴ τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὸν Ἰωάννη Καλούμενο καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλον μέρος||⁵ ἡ Φροσύνη συβία τοῦ ποτὲ Νικολοῦ Γατάνη. Ἀφορμὴ εἰς μερικὰ ἄσπρα, ὅπου θέλει||⁶ πάρει ὁ ποτὲ Νικολός, ὁ ἄνδρας τῆς, ἀπὸ τὸν ποτὲ Νικόλα Λι-σάρδο, τὰ ὅποια γρόσα||⁷ τὰ ἐπῆρεν εἰς τὸ ταξίδι· καὶ φεύγοντας ὁ ἄνδρας τῆς ἀπὸ τὴν παρὸν νῆσον, δὲν ἤρθεν||⁸ πλέων· καὶ γυρέβοντας ὁ ποτὲ Νικόλας τ' ἄσπρα του ἀπὸ τὴν ἄνωθεν γυναῖκα τοῦ ποτὲ||⁹ Νικολοῦ. Ἡ ὁποία γυναῖκα μὴν κάνοντας καμ-μῖαν ἀπηλοία διὰ τὸ ἄνωθεν χρέος τοῦ ποτὲ||¹⁰ τῆς ἀνδρός, ἐπῆρεν ἓνα τοῦρκον [... του καδῖ] ὁ ποτὲ Νικόλας καὶ ἐδιάβει τὴν εἰς τοῦ καδῖ· καὶ φοβουμένη ἡ ἄνωθεν Φροσύνη, τοῦκαμεν ἓνα σκρίττο [καὶ τοῦ ωμπληγαρισεν τὰ||¹¹ πράματα]. Καὶ τὴν σήμερον γυρέβοντας ἡ ἄνωθεν Φροσύνη τὸ πρᾶμα τῆς καὶ μὴν κάνοντας||¹² καλὰ ἀνάμεσόν τους, ἐνεφνίστησαν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη. Ἡ ὁποία ἄνωθεν δικαιο-||¹³ σύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλην στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαιώμα<τα> τῶν <ν> ἔμ-φοτέρων||¹⁴ καὶ πρεζεντάροντας ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης τὸ σκρίττον γραμμένο ὑπὸ χειρὸς τοῦ μισερ Ἀγουστῆ Πλατῆ·||¹⁵ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλον μέρος φέρνοντας ἡ ἄνωθεν Φρο-σύνη μαρτύρους ἀξιοπίστους τὸν Ἰωάννη Σοφιανόν||¹⁶ καὶ Γιαννούλη Ξυδάκη καὶ κα-λόγερον τοῦ Κασομύτη, οἱ ὅποιοι ἐμαρ||¹⁷ τύρησαν εἰς τὸν ὅρκον τους πῶς τὸ ἄνωθεν σκρίττο τῶκαμεν ἡ ἄνωθεν Φροσύνη μὲ δυναστεία ἀπὸ||¹⁸ τὸν φόβον τοῦ τοῦρκου. Διὰ τοῦτο λοιπόν, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζουν, κρίνουν καὶ ἀπο||¹⁹ φασίζουν τὸ πρᾶμα, ὅπου κρατεῖ ὁ ποτὲ Νικόλας τῆς ἄνωθεν Φροσύνης, διὰ τὸ ἄνωθεν χρέος ||²⁰ τοῦ ἀνδρός τῆς, νᾶναι λίπμερο καὶ ἐλεύθερο τῆς ἄνωθεν Φροσύνης, ὡς πρᾶμα ἐδι-κόν τῆς καὶ πρου||²¹ κίν τῆς, μὲ τοῦτο νὰ μπορῇ ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης νὰ πιάνη ἀλλοῦ πρᾶμα ἀπὸ τοῦ ἀνδρός τῆς, νὰ||²² πληρῶνεται εἰς τὸν ἄνωθεν ἀριθμὸν τοῦ σκρίττου. Ἐτῆς ἔκριναν καὶ ἀποφάσισαν||²³ καὶ θέλει γράψουν καὶ ὑποκάτωθεν —

||²⁴ — Ἀλέξαντρος Καλαμαρᾶς καὶ ἐπίτροπος βεβαιῶνω ὡς ἄνωθεν.

||²⁵ — Δημήτριος Γρυπάρης καὶ ἐπίτροπος βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||²⁶ Παπα Μάρκος Κορίνθιος καντζηλλιέρης ἔγραψα.

² αλεσάνδρος||⁴ καλούμενο||⁵ νήκολου||¹¹ πλάτη||¹³ νι κολάς||²⁴ αλλεσάντρος||²⁵ γρηπάρης||²⁶ παπα μάρκος κωρήνθιος καντζήλυέρης ἔγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ σύζυγος τῆς ἐναγούσης, φεύγων εἰς ταξίδιον, ἐξ οὗ δὲν ἐπέστρεψεν, ἀποβιώσας, προδήλως, ἐν τῇ ξένῃ, εἶχε δανεισθῇ χρηματικόν τι ποσὸν παρὰ τοῦ ποτὲ Νικολάου Λισάρδου. Ὁ δανειστὴς ἐζήτησε παρὰ τῆς ἐναγούσης τὴν ἐξόφλησιν τοῦ δανείου τοῦ ἀνδρός της, αὕτη ὅμως δὲν τὸν ἱκανοποίησε, μὴ θεωροῦσα ἐαυτὴν ὑπόχρεωον εἰς τοῦτο. Ὁ δανειστὴς τότε ἐζήτησε τὴν βοήθειαν ἐνὸς Τούρκου διὰ νὰ μεταβοῦν εἰς τὸν ἐν Νάξῳ Καδὴν, ὅστις νὰ ἐξαναγκάσῃ τὴν ἐνάγουσαν εἰς ἐξόφλησιν. Αὕτη φοβηθεῖσα ὑπέκλυεν καὶ ἀνεγνώρισεν ἐγγράφως τὸ χρέος, παραχωρήσασα πρὸς τὸν δανειστὴν εἰς ἀσφάλειαν τῆς ἐξοφλήσεως προικῶα αὐτῆς ἀκίνητα. Ἦδη ἡ ἐνάγουσα ζητεῖ τὴν ἐλευθέρωσιν καὶ ἐπιστροφὴν τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων της. Ὁ ἐναγόμενος (διάδοχος, προφανῶς, τοῦ ἀποβιώσαντος ἐν τῷ μεταξὺ δανειστοῦ) προσήγαγε τὸ ἐγγραφοὺν τοῦτο τῆς ἐναγούσης. Αὕτη ὅμως ἰσχυρίσθη, ὅτι τοῦτο ὑπῆρξε προῖον ψυχολογικῆς βίας, γραφὲν ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ δανειστοῦ ὅτι θὰ προσφύγῃ εἰς τὴν Τουρκικὴν ἐξουσίαν. Τὸ δικαστήριον, πεισθὲν ἐκ τῶν ἐξετασθέντων μαρτύρων, ὅτι ἀληθεύει ὁ περὶ βίας ἰσχυρισμὸς τῆς ἐναγούσης, διατάσσει τὴν εἰς αὐτὴν ἐπιστροφὴν ἐλευθέρων τῶν πραγμάτων της, ὡς ἀνηκόντων εἰς αὐτήν, ὃ δὲ ἐναγόμενος νὰ ἱκανοποιηθῇ διὰ τὸ δάνειον ἐκ τυχόν ὑπαρχούσης περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου συζύγου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ὑπὸ ποῖον τύπον εἶχεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ὁ ἐναγόμενος πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἀπαιτήσεώς του προικῶα ἀκίνητα τῆς ἐναγούσης δὲν προκύπτει. Ὑποθέτομεν, ὅτι εἶχε ταῦτα ὡς ἐνέχυρον, ὅπερ, ὡς ἐξετέθη, κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ἠδύνατο νὰ συσταθῇ καὶ ἐπὶ ἀκινήτων.

9. ἀπηλολία, ἀντὶ ἀπηλογία (βλ. ἀνωτέρω ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 22 ἀπόφασιν).

10. 14. 16. 22. σκριττον = ἐκ τοῦ ἰταλ. scritto, ἐγγράφον.

20. λίμμερο ἀντὶ λίμπερο.

31

Κώδιξ Μ. 137. Ἀντίγραφον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 29 Δεκεμβρίου 1685. Διάδοικοι. Τὰ τέκνα τοῦ Ἀνδριᾶ Σαντοριναίου — κληρονόμοι Ἰωάννου Σαντοριναίου.

Ἐκτέλεισις προικοσυμφώνου.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμήν. 1685 Δικεβρίου 29.

||² + Τὴν σήμερον οἱ ἐντιμότεστοι καὶ εὐγενέστατοι ἀφέντες ἐπίτροποι καὶ κρι-
||³ τᾶδες οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι, οἱ ὅποιοι ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ||⁴ ἐξέ-
φλησις τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὰ τέκνα τοῦ ποτὲ Ἀνδριᾶ ||⁵ Σαντορι-
ναίου καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ κληρονόμοι τοῦ Ἰωάννου Σαντοριναίου. Ἀφορμὴ διὰ
ἐνα προκοσύμ ||⁶ φουνον, ὅπου ὁ ποτὲ Ἰωάννης Σαντοριναῖος ἤκαμεν τοῦ υἱοῦ του, τοῦ

ἄνωθεν Ἀνδριᾶ,⁷ γραμμένο στοὺς 1645 Σεπτεβρίου 20· τὸ ὁποῖο προκοσύμφωνον τοῦ ἄνωθεν Ἀν⁸δριᾶ | τοῦ ἤταζεν | τὸ εἴ τι ἤθελεν, ὅσον ἀκόμα ξεχωριστὰ καὶ μία φορεσιὰ ρούχα | τζόχιναι· καὶ ἀπὸ τῆς⁹ παύχτωσες, ὅπου εἶχεν καμωμένες, τὲς μισές, καὶ σπῖτια καὶ ἔτερα, ὅσον ἀκόμα¹⁰ καὶ τῆς Τήνου τὰ πράματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα λείπουν ἀπὸ τὸ ἴδιον προκοσύμφωνον¹¹ μερικά, ἀπὸ τῆς παύχτωσες καὶ τὰ ντηνιακὰ πράματα καὶ ἡ φορεσιὰ τὰ ρούχα¹² καὶ εἴ τι ἄλλο ἀποδείξουν μὲ ἀξιοπίστους μάρτυρες. Καὶ τὴν σήμερον γυρέβοντας τὰ ἄνωθεν¹³ τέκνα τὰ πράματα, ποὺ λείπουν ἀπὸ τὴν προῦκα τοῦ πατρός των, καὶ μὴ κἄνον¹⁴ τας καλὰ ἀνάμεσόν τως, ἐνεφανιστήκασιν ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη¹⁵ διὰ νὰ δικαιωθῶσι, ὡς καθὼς ἐθέλασι μιλήσουν καὶ δικαιολογηθῶσι. Τὰ ὁποῖα τέκνα¹⁶ πρεζεντάροντας μία σάμινα, γραμμένη 1685 Δικεβρίου 15, ζαμιναρισμένη ὑ¹⁷ πὸ χειρὸς τοῦ εὐλαβεστάτου παπαῖ Μάρκου Κοριθίου, καντζηλλιέρη τῆς παρὸς¹⁸ νήσου, ἡ ὁ¹⁸ ποῖα μαρτυρᾷ ὁ κύρ Γιάκουμος Κοταρίνης πὼς εἰς τὸν καιρὸ τῆς¹⁹ σκουρδούλας | τῆς πρώτης 1670 | ἦτον ὁ ἄνω¹⁹θεν Κοταρίνης, ἦτ(ον) εἰς τὸ ἀργαστήρι, παρόντος ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ὁ Ἀνδρέας, ὄντως²⁰ τοῦ εἶπεν ὁ ἄνωθεν Ἀνδρι(ᾶς) τοῦ πατέρα του: Ἀφέντη, πότε θέλεις νὰ μοῦ δώσης τὰ ὅσα²¹ μοῦ χρεωστεῖς εἰς τὸ προκοσύμφωνό μου; Καὶ ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης τοῦ εἶπεν: Παιδί μου, ἀλήθεια τὸ λέ²² γεις πὼς σοῦ τὰ χρεωστῶ, μὰ πράματα καλὰ ἔχω, θέλεις πληρωθῆς, θές ἀπὸ τὴν Ἀργύ²³ ραινα, θές ἀπὸ τὴ Μαοῦ, εἰς τὸ ὁποῖο, λέγει, πὼς ἤβαλεν τὸν ἄνωθεν Γιάκουμον μάρτυρα.²⁴ Ὀντως τὸ ἴδιον μαρτυρᾷ καὶ ὁ Κάρλος Καλλέργης. Διὰ τοῦτο τὸ λοιπὸν ἡ ἄνωθεν δικαιοσύνη²⁵ νη, καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαίωματα τῶν ἀμφοτέρω²⁶ καὶ συλλογίζοντας τὴν πολυκαιρίαν τοῦ προκοσυφώνου, ὅσον ἀκόμα καὶ τῆς μαρτυρίας τῶν²⁷ ἀξιοπίστων ἀνδρῶν μαρτύρων. Διὰ τοῦτο, τὸ ὄνομα τῆς ἀγί(ας) Τριάδος, κράζουν, κρίνουν καὶ ἀ²⁸ ποφασίζουσιν νὰ πληρώνεται τὸ ἄνωθεν προκοσύμφωνον ἀπὸ τὰ γεροντομοῖρια, ποὺ εἶχ(εν)²⁹ ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης. Ἐτζι ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν καὶ θέλουν ἀπογράψουν ὑπὸ χειρὸς τους.

³⁰ Ἀλέσαντρος Καλαμαράς καὶ ἐπίτροπος βεβαιῶνω ὡς ἄνωθεν.

³¹ Δημήτρης Γρυπάρης καὶ ἐπίτροπος βεβαιῶνω ὡς ἄνωθεν.

³² Ἐγὼ παπα Γεράσιμος Βίδος πρωτονοτάριος βεβαίῳ ἔγραψα.

³⁰ ἀλέσαντρος καλαμαράς ³² Ἐγὼ παπα γερασίμος βίδος πρωτονοτάριος βεβεῖου εἰγραψα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Τὰ τέκνα τοῦ ἀποβιώσαντος Ἀνδρέου Σαρτοριναίου ἐνάγουσι τοὺς κληρονόμους τοῦ πρὸς πατρός πάππου των Ἰωάννου, ζητοῦντα ὀρισμένα πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀνεφέροντο εἰς τὸ προκοσύμφωνον τοῦ πατρός των ὡς προικιζόμενα ὑπὸ τοῦ πάππου των εἰς αὐτόν, ἅτινα ὅμως δὲν τοῦ εἶχον παραδοθῆ. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως μαρτύρων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ προσαχθὲν προκοσύμφωνον, ἐπεῖσθη τὸ

δικαστήριοιον περι τοῦ βασιμουν τῆς ἀξιόσεως τῶν ἐναγόντων καὶ διατάσσει τὴν ἱκανοποίησιν τούτων ἐκ τῶν γεροντομοιρίων, ἅτινα ἀφῆκεν ὁ πάπιος των.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. 9. 11. παύχτωσες βλ. τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 2 ἀπόφασιν σημειούμενα.

16. σάμινα, ζαμιναρισμένη — ἐκ τοῦ ἰταλ. esaminare, ἐξετάζω, μαρτυρικὴ ἐξετάσις.

18. σκουροδούλα — πανώλης.

28. γεροντομοίρια (βλ. τὰ περὶ αὐτῶν σημειούμενα ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 24 ἀπόφασιν).

32

Κωδὶξ Μ. 137. Ἀντίγραφον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 3 Ἰανουαρίου 1686.

Διάδικοι. Ἀνδρόνικος Γύζης — ὁ ἀδελφός του Ἰωάννης Γύζης.

Διεκδίκησις κληρονομίας.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1686 Γεναρίου 3.

||²+ Τῇ<ν> σήμερον ἐρχόμενοι οἱ ἐντιμότετοι καὶ εὐγενέστατοι ἀφέντες ἐπίτροποι καὶ κρι||³τᾶδες οἱ κάτωθεν γεγραμμένοι εἰς τῇ<ν> ἀκρόασιν τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφοράς γενο||⁴μένης ἀνάμεσα εἰς τὸν Ἀνδρόνικον Γύζην καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ ἀδερφός του ||⁵ὁ Ἰωάννης. Ἀφορμὴ διὰ ἓνα κλεῖσμα τιποθεμένο εἰς τόπον λεγόμενον Καπνούουσα||⁶ καὶ ἕτερα ζωντανὰ καὶ ποστατικά, γεροντομοίρια ποῦ τοῦ εὐβρέθησαν στὸν θάνατον||⁷ τοῦ πατρός των, τὰ ὅποια ἄνωθεν γεροντομοίρια τὰ εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του ἀπρού||⁸κιστα. Καὶ τὴν σήμερον γυρέβοντας ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης τὸ ἄνω εἰρημένο κλεῖσμα τῆς||⁹ Καπνούουσας, ἀποδείχνοντας μὲ ἓνα κομμάτι χαρτὶ γραμμένο ὑπὸ χειρὸς ἐνοῦς||¹⁰ διάκου, χωρὶς νὰ ἔχη καμμίαν κάρικα, καὶ ἡ μητέραν των νὰ ἦτον ἔξω φρε||¹¹νῶν, τὸ ὅποιο πρᾶμα τὸ ἤφινεν τῆς ἐγγόνης τῆς, παιδί τοῦ ἄνωθεν Ἰωάννη, καὶ τὸ||¹² στρουμέντο τοῦ ἰδίου πρᾶμάτου γραμμένο στοὺς 1673 Ἰουνίου 29, τὸ ὅποιο||¹³ στρουμέντο νομινάρε καὶ λέγει, πὼς ἀγοράζει ὁ πατέρας των, ἀλλὰ ὅχι ἡ μάνα||¹⁴ των. Ὅντως ἀκόμα καὶ ἡ διαθήκη τοῦ πατρός των γραμμένη στοὺς 1673 Αὐγού||¹⁵στου 28. Ὅντως ἡ ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασιν γροί||¹⁶κῶντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφοτέρων καὶ συλλογίζοντας τὴν διαθήκη τοῦ πατρός των καὶ τὸ στρουμέντο τοῦ ἄνωθεν πρᾶμάτου, ὄντως ἀγορασμένο ζῶντος τοῦ πατρός<ς> των,||¹⁷ ὄντως ἀκόμα καὶ τὰ προυκοσύμφωνά των. Διὰ τοῦτο τὸ λοιπόν, τὸ ὄνο||¹⁸μα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζουν, κρίνουν καὶ ἀποφασίζουν νὰ μεράζουν τὰ ἄνω||¹⁹θεν δύο ἀδέρφια ὅλο τὸ γεροντομοίρι, ποῦ εἶχεν ὁ κύρης των ἔως τὴν ζωὴν του ἀδιά||²⁰ταυτα, ζωντανά, ποστατικά, καὶ τὸ ἄνω εἰρημένο προ(σ)λεγόμενο κλεῖσμα, νὰ τὰ||²¹ μοιράζουν ἴσια πρὸς ἴσια, νὰ παίρνη πᾶσα (ἡ) εἰς τὸ μερδικόν του, καὶ τὰ ἐξῆς.||²² Ἐτζι ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν καὶ θέλουν ἀπογράψουν.

||²⁴ Ἀλέξανδρος Καλαμαράς ἐπίτροπος καὶ κριτὴς βεβαιῶν τὰ ἄνωθεν.

||²⁵ Δημήτρης Γρυπάρης ἐπίτροπος καὶ κριτὴς Μυκόνου βεβαιῶν τὰ ἄνωθεν.

||²⁶ Ἐγὼ παπᾶ Γεράσιμ(ος) Βίδος πρωτονοτάριος βεβαίου ἔγραψα.

⁹ καπνοοῦσας||²⁶ Ἐγὼ παπα γερασσιμος βιδος πρωτονοταριος βεβου εγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Μεταξὺ τῶν διαδίκων ἀδελφῶν Ἀνδρονίκου καὶ Ἰωάννου ἡγέρθη ἕξις διὰ τὴν κληρονομίαν τῶν γεροντομοιρίων τοῦ ἀποβιώσαντος πατρὸς των. Ταῦτα δὲν προήρχοντο ἐκ προικὸς (γονικά), ἀλλὰ ἦσαν ἐπίκτητα τοῦ πατρὸς των. Ὁ ἐκ τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννης ἡξίου νὰ λάβῃ ἐκ τῶν γεροντομοιρίων ἐν κτήμα ὁλόκληρον, ὡς ἀφεθὲν διὰ διαθήκης τῆς μητρὸς των εἰς τὴν θυγατέρα του, πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν ἀξιώσεων του προσήγαγεν ὡς διαθήκην τῆς μητρὸς των ἔγγραφον συντεταγμένον ὑπὸ νινος διακόνου. Τὸ δικαστήριον ἀποφαίνεται ὅτι τὸ ἔγγραφον τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ διαθήκην, διότι ὁ συντάξας αὐτὸ διάκονος σὺνδεμίαν πρὸς τοῦτο εἶχεν ἐξουσίαν, ἔτι δὲ ἡ φερομένη ὡς διαθέτις μήτηρ δὲν ἦτο πνευματικῶς ὑγιής, ἤτοι ἱκανὴ πρὸς σύνταξιν διαθήκης. Κατὰ τὰ λοιπὰ, τὸ δικαστήριον ἐκτιμῶν τὸ ἔγγραφον ἀγορᾶς τοῦ κτήματος, ἐξ οὗ ἀπεδεικνύετο ὅτι ἀγοραστὴς αὐτοῦ ἦτο ὁ πατήρ καὶ ὄχι ἡ μήτηρ, ἔτι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ προσαχθέντα ἔγγραφα, ἐν οἷς καὶ τὴν διαθήκην τοῦ πατρὸς, ἐξ ὧν προέκυπτεν ὅτι ὁ πατήρ ἀφῆκεν ἀδιάθετα τὰ γεροντομοίρια, διατάσσει τὴν διανομὴν τούτων ἐξ ἴσου μεταξὺ τῶν διαδίκων.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ τοῦ τύπου διαθηκῶν εἰς τὴν Μύκονον βλ. I. ΒΙΣΒΙΖΗ, Τὰ ἔγγραφα δικαιοπραξιῶν τῆς Μυκόνου, ἐνθ' ἀν., 133 ἐπ.

20 - 21. ἀδιάταυτα ἀντὶ ἀδιάτακτα.

33

Κωδὶξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἀρχιεπισκόπου Σίφνου καὶ Μυκόνου τῆς 25 Ἰουνίου 1686.

Διάδικοι. Παπᾶ Μακάριος Κορνάρος — Ἱεροδιάκονος Ξυδάκης.

Διαφορὰ μεταξὺ ἱερωμένων. Ἀκύρωσις παραχωρήσεως.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1686 Ἰουνίου 25.

||² + Τὴν σήμερον ὁ πανιερώτατος, σοφώτατος καὶ λογιώτατος ἀρχιεπίσκοπος(ος) τῆς ἀγίης||³τάτης ἀρχιεπισκοπῆς Σί(μ)φνου καὶ Μυκόνου καὶ τῶν Κυκλαδωνήσων, ἡμῶν δὲ αὐ||⁴θέντης καὶ δεσπότης κύριος, κύριος Γεδεών, ὁποῖος ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς||⁵ ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀν[άμ]εσα εἰς τὸν παπᾶ Μακάριον Κορνάρον||⁶ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ ἱεροδιάκονος Ξυδάκης. Ἀφορμὴ διὰ ἓνα κηπάρι, ὅπου ἤφησεν ὁ||⁷ ποτὲ Γεώργη Λιτζάρδος τοῦ ἄνω λεγομένου παπᾶ διὰ νὰ τὸν ἐμνημονέβῃ καὶ ἕτερα. Καὶ εἰς ἀπερασ||⁸μένους καιροὺς ἤλθεν ὁ ἄνω προλεγόμενος Λιτζάρ-

δος εἰς βαθὺ γῆρας καὶ εἰς πενίαν πτωχείας⁹ καὶ ὁ ἄνωθεν διάκονος ἐπερίβλεπεν τὸν ἄνωθεν Λιτζάρδον εἰς τὰ χρειάζόμενα τοῦ σώματος¹⁰ ὁποῖος Λιτζος ἐπῆρεν τὸ ἄνω εἰρημένο πρᾶμα καὶ ἤγραψεν καὶ ἐφιέρωσέν το¹¹ τοῦ ἄνωθεν διακόνου διὰ πολ-
λότερες χάρες καὶ εὐχαριστίες, ὅπου εἶχεν εἰς τὸν ἄνωθεν διάκονον¹². Ὁποῖος ἄνω-
θεν προλεγόμενος παπᾶς ἐγύρεβεν τὸ ἄνω εἰρημένο πρᾶμα νὰ τὸ πάρῃ ἀπὸ τὸν¹³
ἄνωθεν διάκον. Καὶ μὴ κάνοντας καλὰ ἀνάμεσόν τως, ἐνεφανιστήκασιν ἐνμπροσθεν
εἰς¹⁴ τὸν ἄνωθεν πανιερώτατον διὰ νὰ δικαιωκριθοῦσι καὶ δικαιολογηθοῦσι. Οἱ ὅποιοι
ἄνωθεν δύο¹⁵ πρεζεντάροντας τὰς γραφὰς αὐτῶν καὶ συτήκας, ὅπου εἶχαν ἀνάμεσόν
τους τοῦ ἄνωθεν¹⁶ ποτὲ Λιτζάρδου, ὅσον ἀκόμα καὶ ἐνφανομένη ἡ συβί(α) τοῦ ποτὲ
Λιτζάρδου παρόντος¹⁷ εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη, πρεζεντάροντας μία τζεντέντζια
ἀπὸ τοὺς πιτρόπους¹⁸ τῆς κοινότης, ἡ ὁποία ἐνομινάριζεν καὶ ἤλεγεν, πὼς νὰ παίρνῃ
ἡ ἄνωθεν συβία τοῦ ἀπὸ τὸ¹⁹ πρᾶμα τοῦ ἄνωθεν ἀνὴρ αὐτῆς, ἐπειδὴ καὶ νὰ εἶχεν χα-
λασμένο τὸ προυκίον τῆς²⁰ ἡ ὁποία²¹ αὐτοθέλητη θέλει καὶ ἀφιερώνει καὶ χαρίζει το
τοῦ ἄνωθεν διακόνου καὶ τὰ ἐξῆς. Ὁποῖος ἄνωθεν²² πανιερώτατος ἐπιμελῶς καὶ μὲ
μεγάλη στόχασιν γροικώντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμ²³φοτέρων καὶ συλλογίζοντας
τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς νόμους, πὺ διαλαβάνου καὶ λέγου· τὸν ἀχάριστον οἱ δω²⁴ρεές
μεταστρέφονται, ὅσον ἀκόμα καὶ τὴν μαρτυρία τῆς ἄνωθεν συβίας τοῦ ἄνωθεν ποτέ.
²⁵ Διὰ τοῦτο τὸ λοιπόν, ὁ ἄνωθεν πανιερώτατος, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κρά-
ζει, κρίνει²⁶ καὶ ἀποφασίζει νὰ εἶναι καὶ νὰ κροικᾶται τὸ ἄνω εἰρημένο πρᾶμα τοῦ
ἄνωθεν ἱεροδιακόνου, εὐτουνου καὶ τῶν διαδόχων καὶ κληρονόμων του, καὶ τὰ ἐξῆς.
Ἐτζι ἔκρινεν καὶ ἐποφάσισεν²⁷ καὶ θέλει ἀπογράψῃ ὑπὸ χειρός του.

²⁸ + Ὁ ταπεινὸς μ(η)τροπολίτ(ης) πρῶν Κ(α)ισαρεῖ(ας) καὶ Καππα²⁹δο-
κί(ας) (καὶ) πρόεδρ(ος) Σίφνου Γεδεών.

³⁰ Ἐγὼ παπᾶ Γεράσιμος Βίδος πρωτονοτάριος ἔγραψα.

²⁸ - ²⁹ Ὁ ταπεινὸς μ(η)τροπολίτ(ης) πρῶν Κ(α)ισαρεῖ(ας) (καὶ) Καππαδοκί(ας) (καὶ) πρόεδρ(ος)
σίφνου Γεδεών³⁰ Εγὼ παπαγεράσιμος βίδος πρωτονοταρι(ος) ἔγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ Γεώργιος Λιτζάρδος εἶχε δωρηθεῖ αἰτία θανάτου ἓνα κηπάρι εἰς
τὸν ἐνάγοντα ἱερέα, διὰ νὰ τὸν μνημονεύῃ. Ὁ δωρητής, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν εἰς βαθὺ
γῆρας, εὐρισκόμενος ἐν πενίᾳ καὶ ἀσθενείᾳ, ἀνεκάλεσε τὴν δωρεὰν ταύτην καὶ διέ-
θεσε τὸ κηπάρι πρὸς τὸν ἐναγόμενον ἱεροδιάκονον, ὁ ὁποῖος τὸν περιποιεῖτο καὶ τὸν
περιέθαλλε κατὰ τὴν ἀσθενείαν του. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δωρητοῦ, ὁ ἐνάγων, βά-
σει τῆς πρώτης πρὸς αὐτὸν δωρεᾶς, προσφεύγει εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ διεκδικεῖ
τὸ δωρηθὲν παρὰ τοῦ κατέχοντος αὐτὸ ἐναγομένου. Πρὸ τῆς δίκης ταύτης ἡ ἐπι-
ζῶσα σύζυγος τοῦ δωρητοῦ Λιτζάρδου εἶχεν ἐγείρει ἀγωγὴν ἐνώπιον τῶν Ἐπιτρό-
πων, ζητοῦσα νὰ λάβῃ μερίδιον ἐπὶ τοῦ διεκδικουμένου, διότι ὁ σύζυγός της εἶχε

καταναλώσει ολόκληρον τὴν προῖκα της, οἱ δὲ Ἐπίτροποι δι' ἀποφάσεώς των τὴν εἶχον δικαιώσει. Ἦδη ἡ χήρα αὕτη παρεμβαίνει εἰς τὴν παροῦσαν δίκην, ὑποστηρίζουσα τὸν ἐναγόμενον, ἐπὶ πλέον δὲ δηλοῖ ὅτι δωρεῖται εἰς τοῦτον καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ διεκδικουμένου ἐπιδικασθὲν εἰς αὐτὴν μερίδιον. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος διὰ τῆς ἀποφάσεώς του δέχεται, ὅτι ἡ μετὰ τὴν δωρεὰν συμπεριφορὰ τοῦ ἐνάγοντος πρὸς τὸν δωρητὴν ὑπῆρξεν ἀχάριστος καὶ λόγῳ τῆς ἀχαριστίας θεωρεῖ ταύτην ἀκυρωτέαν, ἰσχυρὰν δὲ τὴν μεταγενεστέραν πρὸς τὸν ἐναγόμενον διάθεσιν τοῦ διεκδικουμένου, εἰς ὃν καὶ ἐπιδικάζει τοῦτο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἡ ἀπόφασις θεωρεῖ ἄκυρον τὴν μετὰ τοῦ ἐνάγοντος ἱερέως σύμβασιν, ἐφαρμόζουσα τὴν περὶ ἀχαριστίας δωρεῶν διάταξιν τοῦ Ἀρμεν. ΠΙ. 2. 3. Προφανῶς, ἡ ἀφιέρωσις ἀπετέλει ἐνταῦθα *ψυχικόν*, μετέχον καὶ δωρεᾶς πρὸς τὸν εἰς ὃν ἡ παρχώρησις ἐνάγοντα ἱερέα, ἐπιφορτιζόμενον ὅπως διὰ τῆς λειτουργικῆς του μνημονεύσεως ἀσκήσῃ τὸ μεσολαθητικόν του ἔργον ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ παρχωροῦντος.

15. *συνθήκας* = ἀντὶ συνθήκας, μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ συμβάσεις.

17. *τζεντέντζια* = ἀντὶ σεντέντζια, ἀπόφασις.

25. *κροικᾶται* = ἀντὶ γροικᾶται.

26. *διάδοχοι καὶ κληρονόμοι*. Οἱ ὅροι οὗτοι, εἴτινες ἀπαντοῦν εἰς τὰ ἔγγραφα καὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης, εἶναι λείψανα τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων. Κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν εἶναι ταυτόσημοι καὶ σημαίνουν τὸν κληρονόμον ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν. Περὶ αὐτῶν, ἀντὶ ἄλλων, βλ. Ἀνακοίνωσιν εἰς τὸ ΠΙ Διεθνὲς Παπυρολογικὸν Συνέδριον (1933) τοῦ HANS KRELLER, *Διάδοχος und Κληρονόμος*, δημοσιευθεῖσαν εἰς *Papyri und Altertumswissenschaft*, ἐνθ' ἄν., 233-242, Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις*, ἐνθ' ἄν., 1193 ἐπ. καὶ σημ. 6.

34

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου Μυκόνου τῆς 28 Ἰουνίου 1686.

Διάδοχοι. Τιάνα σύζ. Ζαννῇ — ὁ σύζυγός της Ζαννῆς.

Διαζύγιον

+ Προκαθήμενου τοῦ πανιερωτάτου μ(ητ)ροπολίτου τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως||² π(ο)ρ(φ)ην (Και)σαρεί(ας) καὶ Καππαδοκί(ας) καὶ πριέδρου Σίφνου καὶ Μυκόνου κύρ Γεδεών, συνεδρι||³ αἰζόντων αὐτοῦ καὶ τῶν τιμιωτάτων αὐτοῦ κληρικῶν, γυνὴ τὸ ὄνο(μ)α αὐτῆς||⁴ Τιάνα, ἄνδρα ἔχουσα τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ζαννῇ, διεφέρετο μετὰ αὐτοῦ πρὸ χρό||⁵νων τινῶν, ἐκείνου μ(έν) λέγοντος αὐτὴν μοιχέβεται καὶ μὴ δύνασθαι τὸ ἐγκλημα παρα||⁶στῆσαι, αὐτὴ ἀρνούμενη καὶ μὴ θέλουσα εἰρηνέβειν καὶ

πολύτροπος τὰ αὐτὰ δι' ἑνείχετο. Ὅθεν, καὶ εἰς τὸ ἱερὸν παραστάν(τες) κριτήριον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνδρὸς Ζαννῆ⁸ κατηγορήσαντος αὐτὴν ἐν πολλοῖς τὸ τῆς μοιχεί(ας) ἔγκλημα, προέτεινε μαρτυρί(ας).⁹ Ὅν καὶ παραστάσης εἰς τοῦτο, ἀπαιτηθεὶς καὶ μὴ δυνηθεὶς παραστῆσαι,¹⁰ ἡ γυνὴ ὡς ὑβριστὴν αὐτῆς ἀπεβάλλετο καὶ ἐζήτει διαζυγῆναι. Ἡ ταπεινὴ¹¹ τῆς δὲ ἡμῶν κατὰ τὸ τοῦ νόμου κεφάλαιον τὸ λέγειν, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐγκαλῶν περὶ¹² μοιχεί(ας) τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ μὴ ἀποδείξη, ἐξεῖναι τῇ γυναικὶ βουλομένην ὑπὸ¹³ ταύτης τῆς αἰτίας χωρίζεσθαι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Διὰ τοῦτο τοῖνυν ἡμεῖς κατὰ τὴν τοῦ¹⁴ θείου νόμου ἀπόφασιν ἔχομεν(εν) διαζευγμένη ὀλοτελὲς καὶ χωρισμένη ἀπὸ τοῦ ἀν¹⁵δρὸς αὐτῆς τοῦ ρηθέντος Ζαννῆ καὶ τὸν αὐτὸν Ζαννῆ ἀπὸ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα τὴν ρηθεῖ¹⁶σαν Τιάνα, ὥστε εἶναι αὐτοὺς ξένους καὶ ἀλλοτρίους ἀπ' ἄλλων. Ὅθεν, παρέχομε πρὸς τὴν¹⁷ αὐτοῦ γυναῖκα ἀπλῆν ἄδειαν καὶ πρό(ς) ἕτερον χωρῆσαι νόμιμον γάμον ἀνεμποδι¹⁸στως, εἰ βούλονται. Ὅθεν, παρ(έ)χομε ἀπλῆν ἄδεια πρὸς τὸν ἀνδρα πρό(ς) ἕτερον χωρῆσαι νόμιμον γάμον· καὶ λαβεῖν ἀζημίως παρ' αὐτοῦ Ζαννῆ πρῶην ὁμοζύγου αὐτῆς τὴν προτ¹⁹κα αὐτῆς ἤπασαν καὶ τὰς πρὸ γάμου δωρε(άς), ὡς οἱ θεῖοι νόμοι διακελεύουσιν. Εἰς γὰρ²⁰ τὴν τούτου δῆλωσιν καὶ ἀσφάλειαν κατεστρώθη τῷ παρόντι διαζυγίῳ ἐν τούτῳ τῷ θείῳ²¹ κώδικος ταύτης τῆς ἡμῶν ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Μυκόνου.

²² Ἐν ἔτει 1686, ἐν μηνὶ Ἰουνίου 28.

²³ + Ὁ ταπεινὸς(ς) μ(η)τροπολίτ(ης) πρῶην Κ(αι)σαρεί(ας) (καὶ) Καπαδοκί(ας) (καὶ) πρόεδρ(ος) Σίφνου Γεδεών.

* πόρην²⁴ καπαδοκί(ας)²⁵ ὁ ταπεινός(ς) μ(η)τροπολίτ(ης) προην κ(αι)σαρεί(ας) (καὶ) Καπαδοκί(ας) (καὶ) πρόεδρ(ος) σίφνου Γεδεών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἐναγόμενος εἶχε κατηγορήσει τὴν ἐνάγουσαν σύζυγόν του ἐπὶ μοιχείᾳ. Αὕτη ἐζήτησε τὸ διαζύγιον, διότι ψευδῶς ὁ σύζυγός της τὴν κατηγορήσει. Κατὰ τὴν δίκην ὁ ἐναγόμενος δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποδείξη τὴν ἰσχυριζομένην παρ' αὐτοῦ μοιχείαν τῆς ἐναγούσης καὶ τὸ δικαστήριον ἐδέχθη τὴν περὶ διαζεύξεως ἀγωγὴν της, διατάξαν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς προικός, ὡς καὶ τῶν πρὸ γάμου δωρεῶν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Προδήλως, ἡ ἀπόφασις ἐστηρίχθη εἰς Ἀρμεν. IV. 15. 14. Ἐξ ὧν τῶν δημοσιευομένων ἐνταῦθα ἀποφάσεων τῶν Ἀρχιεπισκόπων Μυκόνου καθίσταται ἐμφανές, ὅτι οὗτοι ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς δικαιοδοσίας των ἐχρησιμοποιοῦν τὴν Ἐξάβιβλον τοῦ Ἀρμενοπούλου.

16. ἀπ' ἄλλων, ἀντὶ ἀπ' ἄλλήλων.

35

Κώδιξ Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σίφνου καὶ Μυκόνου τῆς 18 Ἀπριλίου 1687.

Λιάδικοι. Τζαννῆς Καλαμαράς — παπᾶ Μιχαήλ Μωραΐτης.

Ἀποζημίωσις διὰ φθορὰν ἐξ ἀμελείας.

+ Ἐλθὼν πρὸς τὴν ἡμῶν ταπεινότητα ὁ ἐντιμότατος ἐν ἄρχουσι μιστὲρ^{||} 2 Τζαννῆς ὁ Καλαμαράς ἀνήφερεν ἡμῖν, πῶς ἔστοντας καὶ νὰ εἶχε τὸ μαγαζέ του,^{||} 3 ὅπου ἔβανε τὰ κρασιά του μέσα, καὶ μετὰ τὸ νὰ ἦτον τὸ ἀπάνω σπίτι τοῦ παπᾶ^{||} 4 Μιχαήλ Μωραΐτη, ὁ ὁποῖος παπᾶ Μιχαήλ ἐξε(σε)σκεπάζοντας τὸ ἄνωθεν σπίτι^{||} 5 ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἐπερσινὴ χρονίαν μετὰ τὸ νὰ ἐβρέχοντα, ἐριζιγάριζεν^{||} 6 νὰ ἐγκρεμνίσῃ. Τὸ ὁποῖον ἐβλέποντάς το ὁ μιστὲρ Τζαννῆς τοῦ εἶπε πολλάκις^{||} 7 τοῦ παπᾶ Μιχαήλ διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ φτειάσῃ τὸ σπίτι νὰ μὴν πέσῃ, ὡς καθὼς τὸ ἔχει^{||} 8 καὶ γραμμένο εἰς τὴν κατ'ἐλαφρία, καὶ τὸν ἐζημιώσῃ. Αὐτὸς δὲ ἀμέλειαν νι(κο)κώμενος ἦ καὶ^{||} 9 κατὰ ἄλλον τρόπον, ὅπου ἡξέυρει αὐτός, δὲν τὸ ἐφτείασε ἕως καὶ τώρα τὸν χειμῶνα,^{||} 10 ὅπου ἐπέρασεν, ὅπου ἐγκρέμνισεν τὸ σπίτι καὶ ἐχάλασεν τοῦ μιστὲρ Τζαννῆ^{||} 11 τρία βουτζὰ κρασί καὶ ἕτερες ζημίαις πολλές. Ὅθεν, διὰ τοῦτο ἐγύρεβε κρίσιν^{||} 12 ὁ ἄνωθεν μιστὲρ Τζαννῆς, νὰ πλερωθῇ ἀπὸ τὸν ἄνωθεν παπᾶ Μιχαήλ νὰ ἀποκριθῇ περ(ι)^{||} 13 τούτου. Ἐρχόμενοι δὲ ἀκούσαμεν καὶ τῶν δύο μερῶν, ἐπέμψαμεν δὲ καὶ ἐδικοῦς^{||} 14 μας ἀνθρώπους, τὸν πρωτοσύγγελον καὶ ἐτέρους, διὰ νὰ ἴδουν τὸ σπίτι^{||} 15 καὶ τὴν ζημίαν, ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ἔτρεξεν τὸ αἷτιον. Καὶ ἀπελθόντες εἶδον ἀπάνω^{||} 16 εἰς τὴν ψυχὴν τοὺς τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἥβρον, πῶς ἡ αἰτία, ὅπου ἐχάλασε^{||} 17 τὸ σπίτι, ἦτον τοῦ ἄνωθεν παπᾶ Μιχαήλ. Καὶ ἔτ(ι) ἐμαρτύρησαν καὶ οἱ γείτονες,^{||} 18 πῶς μετὰ τὸ νὰ πάῃ ὁ παπᾶ Μιχαήλ τὴν στέγην τοῦ σπιτίου ὅλην εἰς ἓνα μέρος^{||} 19 καὶ μὴ δυνάμενον τὸ μέρος ἐκεῖνον νὰ βαστάῃ τὸ περισσὸν βάρος, διὰ τοῦτο ἐβούλινεν.^{||} 20 Μάλιστα ἐμαρτύρησαν ἀκόμη οἱ γείτονες πῶς, ὁπόταν εἶδαν πῶς ἤθελε νὰ^{||} 21 βουλίσῃ καὶ ἀρχίνισεν νὰ χαλάῃ, ἐπηγὼν καὶ τοῦ τὸ εἶπον καὶ ἐκεῖνος^{||} 22 δὲν τὸ ἐννοιάσθη οὐδὲ ποσῶς, ἕως ὅπου ἐβούλινεν. Διὰ τοῦτο^{||} 23 ἐβλέποντας μετὰ κάθε δίκαιον τρόπον, ἀποφασίζομεν νὰ ἔχῃ^{||} 24 νὰ πλερωθῇ τὴν ὅσῃν ζημίαν, ὅπου ἔτρεξεν τοῦ μιστὲρ Τζαννῆ ἀπὸ^{||} 25 τὸν ἄνωθεν παπᾶ Μιχαήλ Μωραΐτη νὰ βάλουν δύο ἀνθρώπους^{||} 26 μετὰ Θεόν, μετὰ ψυχὴν τοὺς νὰ λογιάζουν τὴν καθενὴν ζημίαν, ὅπου ἔτρεξεν^{||} 27 εἰς τὸν μιστὲρ Τζαννῆ ἀπὸ τὸν χαλασμόν τοῦ ὁσπιτίου ὡς ἄνωθεν,^{||} 28 καὶ ὅ,τι ἀποφασίσουν ἐκεῖνοι οἱ δύο ἄνθρωποι μετὰ Θεόν, μετὰ ψυχὴν τοὺς,^{||} 29 νὰ τὴν πλερώσῃ ὁ παπᾶ Μιχαήλ δὶ(χω)ς καμμίαν πρόφασιν. Εἰ δὲ καὶ^{||} 30 ἤθελε ἐναντιεῖται εἰς ταῦτα ὁ ἄνωθεν παπᾶ Μιχαήλ Μωραΐτη ἀπὸ^{||} 31 τὴν ἀπόφασιν τὴν ἡμετέραν καὶ ἐκεῖνων τῶν ἀνθρώπων, ὅπου ἤθελαν^{||} 32 βάλει, μενέτω ἀργὸς πάσης ἱεροπραξίας. Εἰ δὲ καὶ τῆς ἀργίας^{||} 33 καταφρονήσει, ἔσται καὶ ἀφωρισμένος καὶ ἀσυγχώρητος. Ὅμοίως καὶ ὁ^{||} 34 [...] μιστὲρ Τζαννῆς, ἐὰν δὲν ἤθελε στέρξει

ἐκεῖνων τῶν ἀνθρώπων,||⁵⁵ ὅπου θέλου βάλει, τὴν ἀπόφασιν, ἔστω ἀσυγχώρητος, ,αχπζ' Ἀπριλίῳ ιη'.

||³⁶ + πρῶην Καισαρεί(ας) Κα||³⁷ ππαδοκί(ας) πρόεδρ(ος) Σίφνου (καὶ) Μυκόνου Γεδεών.

⁸ νικώκόμενος||³⁶⁻³⁷ πρῶην Καισαρεί(ας) Καπαδοκεί(ας) προεδρ(ος) σίφνου (καὶ) Μικόνου Γεδεών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὑπῆρχε καὶ ὄροφον ἰδιοκτησία, καὶ ὁ μὲν ἐνάγων ἦτο κύριος τοῦ κάτω ὀρόφου, ὅσους ἦτο ἀποθήκη, ὅπου ἐναποθηκεύετο οἶνος, ὁ δὲ ἐναγόμενος ἱερεὺς ἦτο κύριος τοῦ ἄνω ὀρόφου, ὁ ὁποῖος ἦτο κατοικία. Ὁ ἐναγόμενος ἀφῆρσε μέρος τῆς στέγης, ἀμελῶς δὲ φερόμενος ἐναπέθεσε τὰ ἐξαχθέντα ὑλικά ἐπὶ τοῦ ἐτέρου μέρους αὐτῆς. Τὸ βάρος ὁμῶς τῶν ἐπιτεθέντων ὑλικῶν καὶ ἡ ἀδιαφορία τοῦ ἐναγομένου πρὸς ἔγκαιρον τακτοποίησιν τῆς στέγης προεκάλεσε τὴν πιῶσιν τῆς, συνεπείᾳ δὲ ταύτης ἐπῆλθον ζημίαι εἰς τὸν ἐναποθηκευμένον εἰς τὸν κάτω ὄροφον οἶνον τοῦ ἐνάγοντος, ὡς καὶ ἄλλαι τινὲς ζημίαι. Οὗτος διὰ τὰ ἀποζημιωθῆ παρὰ τοῦ ἐναγομένου διὰ τὰς πταίσματι τούτου ἐπελθούσας ζημίας του, ἤγειρεν ἀγωγὴν ἐνώπιον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Μετ' ἐξέτασιν μαρτύρων, ἡ ἀπόφασις δέχεται ὡς ἀποδειχθὲν τὸ πταῖσμα τοῦ ἐναγομένου καὶ τὸν ὑποχρεοῖ ν' ἀποζημιώσῃ τὸν ἐνάγοντα. Ὅσον ἀφορᾷ ὁμῶς εἰς τὸ ποσὸν τῆς ζημίας, ὥρισε τὰ γίνῃ ἐκτίμησις ὑπὸ δύο πραγματογνωμόνων, ὧν ἡ ἀπόφασις τὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς διαδίκους. Διὰ τὴν περίπτωσιν δὲ τῆς μὴ συμμορφώσεως τοῦ ἐναγομένου πρὸς τὴν ἀπόφασιν, τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ποσοῦ τῆς ζημίας ὑπὸ τῶν πραγματογνωμόνων, τιμωρεῖ τοῦτον μὲ ἀργίαν ἀπὸ ἱεροπραξίας, ἐὰν δὲ ἐξακολουθήσῃ καὶ μετ' αὐτὴν ν' ἀπειθῇ, μὲ ἀφορισμὸν καὶ μὴ συγχώρησιν. Τὸν δὲ ἐνάγοντα, ἐὰν ἀπειθήσῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν ἐκτιμητῶν περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς ζημίας, ἀπειλεῖ μὲ μὴ συγχώρησιν. Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τῆς ἀποφάσεως, εἶναι ὅτι δι' αὐτῆς ἐπιβάλλονται εἰς τὸν ἐναγόμενον ἱερέα ἐκκλησιαστικαὶ ποιναί, εἰς ἀμφοτέρους δὲ τοὺς διαδίκους πνευματικαὶ τοιαῦται.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Εἰς τὴν Μύκονον, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας τῶν Κυκλάδων, ἴσχυεν ἡ κατ' ὄροφον ἰδιοκτησία. (Περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ δικαίου τῆς κατ' ὄροφον ἰδιοκτησίας βλ. Π. ΖΕΠΟΥ, Ἱδιοκτησία κατ' ὀρόφους (Ἀθῆναι, 1931), 9 ἐπ.).

5. ἐριζιγάρειν = ἐκ τοῦ ἱταλ. rischiare, κινδυνεύω.

36

Αὐτὰ Μ. 5. Ἀντίγραφον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπου Μυκόνου τῆς 28 Ἰουνίου 1689.

Διάδικοι. Κάρλος Καλλέργης — Ἰωάννης Συμαῖος.

Ἀκύρωσις ἀγοραπωλησίας.

Κόπια

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1689 Ἰουνίου 28.

||² + Τὴν σήμερον ὁ πολλὰ ἐκλαμπρος ἀφέντης Ζαννῆς Καλαμαρᾶς, ἐπίτροπος καὶ κριτῆς τῆς νήσου Μυκόνου, ||³ ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς διχορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὸν Κάρλον Καλλέργη καὶ ||⁴ ἀπὸ τὸ ἄλλον μέρος ὁ Ἰωάννης Συμιός. Ἀφορμὴ διὰ κάποιον μετασῆκωμα ἀμπέλι, ὅπου θέλει που ||⁵ λήσει ὁ ἄνωθεν Κάρλος τοῦ ἄνωθεν Συμιού διὰ ριάλια τέσσερα. Καὶ τὴν σήμερον γυρέβοντας ὁ ἄνωθεν Καλλέρ ||⁶ γης τὸ ἴδιον μετασῆκωμα, πὼς δὲ τοῦ τῷ χει γραμμένο καὶ πὼς ξίζει καὶ περισσότερο, καὶ μὴν ||⁷ κάνοντ(ας) καλὰ, ἐνεφανίστηκαν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνη. Οἱ ὅποιοι νιτερεσσᾶδοι ἐμίλησαν πᾶ ||⁸ σα τὼς δικαίωμα, καὶ λέγοντας ὁ ἄνωθεν Καλλέργης πὼς δὲν εἶναι μετασῆκωμα, μόνο εἶναι πολὺ καὶ ||⁹ ξίζει καὶ περισσότερο. Καὶ πέμποντ(ας) δύο ἀνθρώπους στιμαριστᾶδες, ἐπῆγαν καὶ εἶδαν τὸ ἴδιον ||¹⁰ πρᾶμα καὶ ἐστιμάρισάν το διὰ μετασῆκωμα ἢ ἄνσι ἢ παρὰ κάτω ἀπὸ κεῖ, ὅπου τό 'χεν πληρωμένο. ||¹¹ Ἡ ὁποία ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλην στόχασιν γροικῶντας τὰ δικαίωματα τῶν ||¹² ἀμφοτέρων, διὰ τοῦτο λοιπόν, τὸ ὄνομα τῆς ἀγί(ας) Γριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει τὸ ||¹³ ἄνωθεν πρᾶμα νᾶναι τοῦ ἄνωθεν Συμιού ὡς καλὴ τοῦ ἀγορὰ κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου καὶ κατὰ ||¹⁴ τὴν μαρτυρίαν τῶν στιμαριστᾶδων. Ἐτζι ἔκρινεν καὶ ἀποφάσισεν καὶ θέλει γράψῃ καὶ ὑποκά ||¹⁵ τωθεν — Τζαννῆς Καλαμαρ(ᾶς) ἐπίτροπος καὶ κριτῆς τῆς νήσου Μυκόνου βεβαιῶνω τ(ὰ) ἄνωθεν —

||¹⁶ Παπᾶ Μᾶρκος Κορίνθιος καντζηλλιέρης.

||¹⁷ Μᾶρκος Γιράρδης κοπιάρισα τὴν παρῶν.

¹⁷ μάρκος γιράρδης κοπιάρισα τὴν παρῶν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἐνάγων ἐζήτηε ν' ἀναλάβῃ παρὰ τοῦ ἐναγομένου ἓνα μετασῆκωμα ἀμπέλι, τὸ ὁποῖον οὗτος ἰσχυρίζετο, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τοῦ πωλήσῃ. Ὁ ἐνάγων πρὸς ἀποδείξιν τῆς ἀγωγῆς του προέβαλεν, ὅτι τὸ περὶ οὗ ἡ ἔρις δὲν ἦτο μετασῆκωμα ἀμπέλι, ἀλλὰ πολὺν περισσότερον κατ' ἔκτασιν, ἢ δὲ ἀξία του μεγαλυτέρα τῶν 4 ρεαλίων, ὅπερ ἦτο τὸ συμφωνηθὲν καὶ καταβληθὲν τίμημα. Ἡ πώλησις εἶχε γίνῃ, ὡς φαίνεται, ἄνευ ἀποκοπῆς ὑπὸ στιμαριστᾶδων, ἀλλὰ κατ' ἐλευθέραν τῶν συμβαλλομένων συμφωνίαν (περὶ τῆς πωλήσεως κατ' ἀποκοπὴν βλ. τὰ ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 4 ἀπόφασιν σημειούμενα) καὶ κατ' ἀκολουθίαν, ἡδύνατο νὰ διαρρηχθῇ αὕτη, λόγῳ βλάβης τοῦ πωλητοῦ ὡς πρὸς τὸ τίμημα. Τὸ δικαστήριον διὰ νὰ μορφώσῃ γνώμην διώρισε δύο πραγματογνώμονας, οἵτινες μετ' αὐτοψίαν τοῦ πράγματος ἀπεφάνθησαν, ὅτι τοῦτο ἦτο μετασῆκωμα καὶ ἦτο μικροτέρας ἀξίας τοῦ συμφωνηθέντος τιμήματος. Κατόπιν τούτου τὸ δικαστήριον ἀνεγνώρισε συμφώνως μὲ τὰ ἔθιμα, ὡς ἔγκυρον τὴν πρὸς τὸν ἐναγόμενον πώλησιν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ζητεῖται ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ ἡ ἀκύρωσις τῆς ἀγοραπωλησίας λόγῳ

υπερόγκου βλάβης. Ταύτην αποκρούει ἡ ἀπόφασις βάσει τοῦ πορίσματος τῆς ἐνεργηθείσηςπραγματογνωμοσύνης.

4. 6. 8. 10. *Μετασῆκωμα*. Πιθανῶς, πρόκειται περὶ εἰδικοῦ ὑποστηρίγματος ἐκ σκληροῦ ξύλου ἢ ἄλλης ὕλης, χρησιμεύοντος πρὸς ἀνύψωσιν κλημάτων ἐν εἵδει κληματαριᾶς. Τὰ ὑποστηλώματα ταῦτα ἐκαλοῦντο *μετασηκώματα*., φαίνεται δὲ ὅτι εἶχον ἀξίαν. Ἡ ἐξηγήσις αὕτη πιθανολογεῖται ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς Μυκόνου τοῦ ἔτους 1730, ἐκδοθείσης ἐπὶ δίκης ἀφορώσης διεκδίκησιν μετασηκωμάτων ὡς κινητῶν πραγμάτων, χρησιμοποιομένων μὲν εἰς τὰς ἀμπέλους, δυναμένων ὁμως καὶ ν' ἀφαιρεθοῦν ἐξ αὐτῶν αὐτοτελῶς.

10. ἀνοι = λέξις ἀκατανόητος. Πρόκειται πιθανῶς, περὶ ἐσφαλμένης γραφῆς.

37

Κώδις Μ. 137. Ἀντίγραφον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1690.

Διάδικοι. Γεώργης τοῦ ποτὲ Μάρκου Σκορδίλη — τὰ τέκνα τοῦ ποτὲ Ἰωάννη τῆς Τιάνας.

Διεκδίκησις γονικοῦ.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1690 Ὀκτωβρίου 30.

||² Τὴν σήμερον ὁ εὐγενέστατος ἀφέντης Ἀντώνης Πετρῆς καὶ εὐγενέστατος ἀφέντης Γιαννάκης Χαδεμένος, ||³ ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδες τῆς νήσου Μυκόνου, ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνά ||⁴ μεσα εἰς τὸν Γεώργη τοῦ ποτὲ Μάρκου Σκορδίλη καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὰ τέκνα τοῦ ποτὲ Ἰωάννη τῆς ||⁵ Τιάνας. Ἀφορμὴ δι(ὰ) ἓνα κλεῖσμα, ὅπου θέλει πουλήσει ὁ πατέρας τοῦ ἄνωθεν Γεώργη μὲ τὴν μάννα ||⁶ του τοῦ Γεώργη παπᾶ Γιάκουμου εἰς τοποθεσίαν λεγομένην Ἀργύραινα, τὸ ὅποῖον κλεῖσμα ἦτον ||⁷ προυκὶ τῆς μάννας τοῦ ἄνωθεν Γεώργη. Καὶ τὴν σήμερον γυρέβοντας τὸ ἴδιον πρᾶμα ἀπὸ τὰ ||⁸ ἄνωθεν παιδία καὶ μὴν κάνοντας καλὰ ἀνάμεσόν τους, ἐνεφανίστηκαν ἔμπροσθεν στοὺς ἄνωθεν ἀφέν ||⁹ τες, οἱ ὅποιοι νιτερεσσᾶδοι ἐμίλησαν πᾶσα τους δικαίωμα. Καὶ πρεζεντάροντας τὰ ἄνωθεν παιδία τὸ ||¹⁰ στρουμέντο τοῦ ἴδιου πραμάτου, γραμμένο στοὺς 1639 ὑπὸ χειρὸς τοῦ πο(τὲ) παπᾶ Γεώργη Σκορδίλη, ||¹¹ τὸ ὅποῖον διαλαμβάνει, πὼς πουλεῖ ὁ Μᾶρκος Σκορδίλης καὶ ἡ συβία του μὲ τὴν κουνιάδα του ||¹² τοῦ ποτὲ Ἰωάννη παπᾶ Γιάκουμου τὸ ἄνωθεν κλεῖσμα διὰ ριᾶλια δεκάξι. Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος πρεζεν ||¹³ τάροντας ὁ ἄνωθεν Γεώργης τὸ προικοσύμφωνον τοῦ πατρός του καὶ τὸ ἴδιον πρᾶμα νᾶναι προυκὶ ||¹⁴ τῆς μάννας του καὶ τὸ προικοσύμφωνον νᾶναι κουν(τε)σενᾶδο. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνωθεν ἀφέντες καταλεπτῶς ||¹⁵ καὶ μὲ μεγάλην στόχασι γροικῶντας τὰ δικαίωματα τῶν ἀμφοτέρων καὶ βλέποντας τὸ ἄνωθεν προι ||¹⁶ κοσύμφωνον. Διὰ τοῦτο λοιπόν, τὸ ὄνομα τῆς ἀγί(ας) Τριάδος, κράζου, κρίνου καὶ ἀποφασίζου νὰ παίρνῃ ||¹⁷ ὁ ἄνωθεν Γεώργης τὸ ἴδιον κλεῖσμα ὡς προυκὶ τῆς μάν(ας) του καὶ νὰ δώνῃ ὅ,τι γράφει τὸ στρουμέντο, καὶ ||¹⁸ ἂν ἔχου κόπους τὰ

ἄνωθεν παιδίᾳ εἰς τὸ ἴδιον πρᾶμα, νὰ τῶν τοῖς πλερώνῃ ὁ ἴδιος Γεώργης. Ἐτζι ἔκρι||¹⁹ ναν καὶ ἀποφάσισαν καὶ θέλουν γράψου καὶ ὑποκάτωθεν.

||²⁰ — Ἀντώνης Πετρῆς ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν.

||²¹ Ἰωάννης Χαδεμένος ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν.

||²² Παπᾶ Μᾶρκος Κορίνθιος καντζηλιέρης.

⁸ τί ἀνάς||²² παπᾶ μάρκος| κόρήν(θιος) κάντζηλιέρης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἐνάγων διεκδικεῖ παρὰ τῶν ἐναγομένων ἓνα κλεῖσμα προικῶν τῆς μητρός του. Τοῦτο εἶχε πωλήσει ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ ἐνάγοντος πρὸς τὸν πατέρα τῶν ἐναγομένων, ἔχοντα ἤδη ἀποβιώσει. Ἐκ τοῦ προσαχθέντος ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος προικοσυμφώνου τῆς μητρός του, ἀπεδείχθη ὅτι τὸ προικοσύμφωνον ἦτο κορτετζιονᾶτο, ἦτοι ἡ προίξ ἦτο ἀναπαλλοιγίωτος. Κατόπιν τούτου τὸ δικαστήριον διατάσσει τὴν ἀπόδοσιν τοῦ διεκδικουμένου εἰς τὸν ἐνάγοντα (ὡς ἄνευ δικαιώματος πωληθέντος πρὸς τὸν δικαιολόγον τῶν ἐναγομένων), ὑποχρεοῖ ὁμοῦς τὸν ἐνάγοντα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς ἐναγομένους τὸ τίμημα, ὡς καὶ τὴν ἀξίαν τῶν τυχόν κόπων των, ἦτοι τῶν ἐπὶ τοῦ κτήματος γενομένων ἐν τῷ μεταξὺ ἐπωφελῶν δαπανῶν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. 14. κοντεσεναῶο ἀντὶ κοντετζιονᾶδο. Περὶ τῶν ὑπὸ κοντετζιῶ προικοσυμφώνων βλ. ἀνωτέρω τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 6 ἀπόφασιν σημειούμενα.

38

Κώδιξ Μ 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπου Μυκόνου τῆς 15 Ἰουλίου 1691.

Διάδικοι Ἀντώνης Ψάρος — Ἀλέξανδρος Κοντολούρης.

Ποινικὴ (κλοπή).

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1691 Ἰουλίου 15.

||² + Ἐπειδὴ καὶ νὰ ἐπαράδωσεν ὁ σινιὸρ Ἀντώνης Ψάρος τὸν Ἀλέξανδρον Κον||³τολourη εἰς τὰ χέρια τοῦ εὐγενεστάτου ἀφέντη Ἀλετάνδρου Καλαμαρᾶ,||⁴ ἐπιτρόπου καὶ κριτῆ Μυκόνου, τὸν ὅποιον τοῦ τὸν ἐπαράδωσεν διὰ κλέφτη||⁵ καὶ διὰ τοῦτο ἐθέλησεν ὁ ἄνωθεν ἐπίτροπος νὰ ζαμινάρη μάρτυρες||⁶ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦ ἄνωθεν Ψάρου. Καὶ τὴν σήμερον βλέποντας τὲς ζάμι||⁷νες τῶν μαρτύρων ὑπὸ χειρὸς τοῦ πρώην καντζηλιέρη παπᾶ Γερασίμου Βίδου,||⁸ τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζει, κρίνει καὶ ἀποφασίζει νὰ πλε||⁹ρώσῃ ὅλο τὸ ντάννος καὶ ζημία, ὅπου ἤκαμεν τοῦ ἄνωθεν Ψάρου. Ἀκόμα||¹⁰ τὴν ἔκοντενάρει νὰ πλερώσῃ εἰς τὴν κάμαρα τοῦ ὑψηλοτάτου ἀφέν||¹¹τη ρεττούρη Μπαρμπάρηγου Τήγου ριάλια ἑκατὸ πενήντα, (νούμερου) 150.

||¹² Ἐτζι ἔκρινεν καὶ ἀποφάσιν καὶ θέλει ἀπογράψει ὑπὸ χειρὸς του.

||¹³ Ἀλέξαντρος Καλαμαρᾶς ἐπίτροπος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν.

||¹⁴ Παπᾶ Γεράσιμος Βίδος πρωτονοτάριος καὶ πρῶην καντζηλιέρης ἔγραψα.

¹² ἀλλεσάντρος καλαμαρᾶς ἐπίτροπος βεβεονο τα ἀνωθεν ||¹³ παπα γερασιμος βηδος πρωτονοτάριος καὶ προην Καντζηληερης εγραψα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ Ἀλέξανδρος Κοιτολούρης διέπραξε κλοπὴν. Ὁ παθὼν Ἀντώνιος Ψάρος παρέδωσε τὸν υἱαίτιον εἰς τὸν Ἐπίτροπον τῆς νήσου, ὅστις, ἀφοῦ ἐξήτασε μάρτυρας καὶ ἐπείσθη περὶ τῆς ἀληθείας τῶν καταγγελλθέντων, κατεδίκασε τὸν κλέπτην νὰ πληρώσῃ τὴν ζημίαν τοῦ παθόντος, ἔτι δὲ καὶ εἰς ποινὴν, ἥτοι πρόστιμον ὑπὲρ τοῦ βενετοῦ Ρετιούρη τῆς Τήνου, εἰς ἣν ὑπῆγετο διοικητικῶς ἡ Μύκονος, δασάκις βενετοκρατεῖτο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. 2. σινιόρ = ἐκ τοῦ ἰταλ. signore, κύριος.

9. νιάννος = ἐκ τοῦ ἰταλ. danno, βλάβη, ζημία.

10. ἐκονιεννάρεϊ = ἐκ τοῦ ἰταλ. condannare, καταδικάζω.

10 κάμαρα = ἐκ τοῦ ἰταλ. camera, δωμάτιον. Ἐνταῦθα χρησιμοποιεῖται μεταφορικῶς μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ταμείου.

11. ρετιούρη (βλ. ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 3 ἀπόφασιν).

39

Αὐτὰ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπου Μυκόνου τῆς 26 Ἰουλίου 1693.

Διὰδικοι. Καλούδα καὶ Τζωρτζέττος τέκνα τοῦ ποτὲ Ἀντριᾶ Σαντοριναίου—Μπατῆς υἱὸς τοῦ ποτὲ Γεώργη τοῦ Μπατῆ.

Διεκδίκησις. Ἀκύρωσις προικός.

Εἰς δόξαν Χριστοῦ, ἀμὴν. 1693 Ἰουλίου 26.

||²—Τὴν σήμερον ὁ ἐντιμότατος ἀφέντης Γιαννάκης Ὁστοβίκης, ἐπίτροπος καὶ κριτὴς Μυκόνου, ἐρχόμενος ||³ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὰ τέκνα τοῦ ποτὲ Ἀντριᾶ Σαντοριναίου, ||⁴ Καλούδα καὶ Τζωρτζέττος, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ μάστρο Γιώρη τοῦ Μπατῆ ὁ γυὸς ὁ Μπατῆς. Ἀφορμὴ ||⁵ διὰ δύο πινακίω παρηνγκαιρία (sic) στὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Θεολόγον, σήμερον ἀμπέλι, ὅπου ὁ ἄνωθεν ||⁶ ποτὲ Ἀντριᾶς ἤταξεν εἰς τὸ προχοχάρτι τοῦ ἄνωθεν ποτὲ μάστρο Γιώρη τὸ ὅποιο ἄνωθεν ||⁷ πρᾶμα ἤτονε γυναικοπροῦκι τῆς γυναίκας τοῦ ἄνωθεν ποτὲ Ἀντριᾶ, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ προ||⁸χοχάρτι, ὅπου ἡ ἄνωθεν Καλούδα καὶ Τζωρτζέττος ἐπρεζεντάραν, καμωμένο στοῖς 1645 Σε||⁹πτεβρίου 20, λέγοντας πὼς τὸ γυρέβουν διὰ ὄνομα τῆς μάνας των, ἐπειδὴ ἐκεῖνη νὰ λείπῃ ||¹⁰ καὶ δὲν κατέχουν γῆ ζῆ γῆ ἐπέθανε, καὶ

ὁ κύρης των δὲν ἐκουμαντάριζεν νὰ προυκοδι||¹¹ αβάση εἰς τὴν ξένον ἄνθρωπον τὸ πρᾶμα τῆς μάννας των καὶ κουντετζιονᾶδο. Καὶ ἀκόμα||¹² λέγοντας πῶς ὁ ἄνωθεν ποτὲ Γιώρης ἤτρωγεν τὸ πρᾶμα καὶ τ' ἄνωθεν τέκνα τοῦ ποτὲ||¹³ Ἀντριᾶ ἐπλέρωναν τὸ χαράσι. Καὶ ἐπειδὴ καὶ νὰ μὴν ἔκαναν καλὰ ἀνάμεσόν τους, ἐνε||¹⁴ φανίστηκαν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνην διὰ νὰ δικαιοκριθοῦσιν, καθὼς ἐθέλασιν||¹⁵ μιλήσουν τὰ δικαίωματάν τους. Διὰ τοῦτο ἡ ἄνωθεν δικαιοσύνη γροικῶντας τὰ δικαίωμα||¹⁶ τα τῶν δύο μερίδων, ὡς ἄνωθεν, τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζει ἀπὸ τὸ ὅποιο καὶ τὰ||¹⁷ ἐξῆς, κρίνει καὶ ἀποφασίζει νὰ εἶναι τὸ ἄνωθεν ἀμπέλι τῶν ἄνωθεν τέκνων τοῦ ποτὲ Ἀν||¹⁸ τριᾶ διὰ ὄνομα τῆς μάννας των. Καὶ ὅσον καιρὸν τῷ τρωγεν ὁ ἄνωθεν ποτὲ μάστρο Γιώρης καὶ||¹⁹ οἱ κληρονόμοι του καὶ ἀποδείξουν τ' ἄνωθεν τέκνα τοῦ ποτὲ Ἀντριᾶ, πῶς ἐπλέρωναν τὰ χα||²⁰ ράσι, νὰ τὰ στρέφουν οἱ κληρονόμοι τοῦ ποτὲ μάστρο Γιώρη, μὲ τοῦτο νὰ παίρνουν καὶ ἐ||²¹ κεῖνοι μέση τὸ κοπιαστικόν των, ἐπειδὴ καὶ νὰ ἤτανε παραγκυρία καὶ κάμαν το ἀμπέ||²² λι. Καὶ εἰς τὴν ἐφετεινὴν νιτράδα νὰ εἶναι ὡσὰν κολλήκοι, καθὼς πρέπει. Ἐσι ἔκρινεν καὶ||²³ ἐποφάσισεν καὶ θέλει γράψῃ καὶ ὑπὸ χειρὸς του.

||²⁴ Γιαννάκης Ὁστοβίκης ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβχιώνου τὰ ἄνωθεν|.

||²⁵ Ἰωάννης Χαδεμένος καντζηλλιέρης.

²¹ Γιαννάκης ὀστοβίκης ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβχιώνου τὰ ἄνωθεν||²⁵ Ἰω(άννης) χαδεμένος καντζηλλιέρης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἀποβιώσας πατὴρ τῶν ἐναγόντων εἶχε συστήσει ὡς προῖκα πρὸς τὸν ἐπίσης ἀποβιώσαντα πατέρα τοῦ ἐναγομένου μίαν παραγκυρία, τὴν ὁποίαν οἱ τελευταῖοι μετὰ τὴν προικοδοτήσιν της μετέβαλον εἰς ἄμπελον. Ἦδη οἱ ἐνάγοντες διεκδικοῦν ταύτην, προβάλλοντες ὡς νόμιμον λόγον, ὅτι τὸ προικοδοτηθὲν ἦτο προικῶν τῆς ἐν ἀφανείᾳ ἤδη εὐρισκομένης μητρὸς των, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ πατὴρ των δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ τὸ συστήσῃ ὡς προῖκα, καὶ δὴ εἰς ξένον, ἐφ' ὅσον μάλιστα τὸ προικοσούμφωνον τῆς μητρὸς των ἦτο κουντετζιονᾶτο. Ἐπιπροσθέτως, ἰσχυρίζοντο οἱ ἐνάγοντες ὅτι, ἐφ' ὅσον χρόνον ἐνέμοντο καὶ ἐκαρποῦντο τὸ διεκδικούμενον οἱ ἐναγόμενοι καὶ ὁ δικαιοπάροχος πατὴρ τούτων, αὐτοὶ ἐπλήρωναν τὸ χάράσι του (ἐγγειον φόρον). Τὸ δικαστήριον πεισθὲν ἐκ τοῦ προσαχθέντος προικοσυμφώνου τῆς μητρὸς τῶν ἐναγόντων περὶ τοῦ βασίμου τῆς ἀξιώσεως τούτων, διατάσσει τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ διεκδικουμένου εἰς αὐτούς. Ἐὰν δὲ ἀποδείχθῃ ὅτι οἱ ἐνάγοντες ἐπλήρωναν καὶ τὸ χάράσι, ἀποφαίνεται ὅτι δέον νὰ καταβληθῇ εἰς τούτους ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου καὶ τὸ δι' αὐτὸ πληρωθὲν ποσόν. Ἀντιθέτως, ἐπειδὴ ἀπεδείχθη ὅτι τὸ διεκδικούμενον ἦτο παραγκυρία καὶ ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου καὶ τοῦ δικαιοπαρόχου του μετετράπη εἰς ἄμπελον, διατάσσει τὴν ὑπὸ τῶν ἐναγόντων

ἀποζημιώσιν τοῦ ἐναγομένου διὰ τῆς ἀξίας τοῦ ἡμίσεως κοπιαστικοῦ, δηλαδὴ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐφαρμόζει ἡ ἀπόφασις τὰ ἐπὶ μισιάρικου κρατοῦντα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ τοῦ κοντετζιονάδο προικοσυμφώνου βλ. τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 6 ἀπόφασιν ἐκτιθέμενα. Ὡς πρὸς τὸ μισιάρικον παράβαλε τὰ ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 13 ἀπόφασιν σημειούμενα. Ἐπίσης διατάσσει ἡ ἀπόφασις, ὅπως οἱ ἡρτημένοι καρποὶ τοῦ κτήματος ἀνήκουν εἰς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους κατὰ τὰ περὶ κολληγίας κρατοῦντα. Ἐκ τῆς διατάξεως τῆς ἀποφάσεως περὶ καταβολῆς εἰς τοὺς ἐνάγοντας τοῦ ποσοῦ τοῦ πληρωθέντος ὑπ' αὐτῶν διὰ τὰ χ α ρ ά τ σ ι α, συνάγεται ὅτι ὑπόχρεως εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ ἐγγείου φόρου δὲν ἦτο ὁ ἰδιοκτήτης, ἀλλ' ὁ κοπιαστής.

5. *πινάκιον* = μέτρον πρὸς προσδιορισμὸν ἐκτάσεως καλλιεργουμένης γῆς ἀναλόγως τοῦ πρὸς σπορὰν ἀπαιτουμένου σπόρου (Δ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῶν λαϊκῶν μέτρων καὶ σταθμῶν, εἰς: *Ἐπετηρίδα Λαογραφικοῦ Ἀρχείου*, Ζ' (1953) (καὶ εἰς ἀνάτυπον), 66.

6. *παραγκαιρία* = Οἱ εἰς ὑποχρεωτικὴν ἀγρανάπαυσιν ὑποκείμενοι ἀγροί. (Πλειότερα βλ. Ι. ΒΟΓΙΑΤΖΙΔΟΥ, Κίμωλος, εἰς περιόδ. «*Ἀθηνᾶ*», ΛΕ' (1923), 118 ἐπ.).

7 - 8. *προχοχάρι* = τὸ ἐγγράφον τῆς συστάσεως τῆς προικός.

10. *ἐκουμαντάρει* = ἐκ τοῦ ἰταλ. comandare, ἐρίζω, διοικῶ.

10 - 11. *προουκοδιάβασι* = μεταδίδοις ὡς προικός.

12 - 18. *ἤτρωγεν, ὀτρωγεν* = ἐκαρπούτο.

13. 19 - 20. *χαράσι* = χαράτσι. (Περὶ αὐτοῦ βλ. τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 3 ἀπόφασιν εἰρημένα).

22. *ἔσι ἀντὶ ἔτσι*.

40

Αὐτὰ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπου Μυκόνου τῆς 8 Ἰανουαρίου 1694.

Διάδικοι. Γεώργης Ἀρτακηνὸς — Τζαννῆς Μαλτέζος ὡς ἐνασκῶν τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ ἀνηλίκου τέκνου του

Διεκδίκησις κληρονομίας.

Εἰς δόξαν Χριστοῦ, ἀμὴν. 1694 Γεναρίου 8. Μύκονο.

||² Τὴν σήμερον ὁ ἐβγενέστατος ἀφέντης| Γιαννάκης Ὁστοβίκης, ἐπίτροπος καὶ κριτὴς Μυκόνου, ||³ ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐξέφλησις τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα ||⁴ εἰς τὸν Γεώργη Ἀρτακηνὸ καὶ Τζαννῇ Μαλτέζο ὡς ἐπιτροπικός τοῦ παιδίου του τὴν πάρ ||⁵τη. Ἀφορμὴ διὰ τὸ πρᾶμα τοῦ ποτὲ Πέρρου, υἱὸς τοῦ ἄνωθεν Γεώργη, στάμπιλε καὶ μό ||⁶μπιλε, τὸ ὅποιο ἦταν ἀδελφομοίριν του ἀπὸ τὸ προυνὶ τῆς μάννας του. Καὶ ἐπειδὴ τοῦ ||⁷ ἄνωθεν ποτὲ Πέρρου νὰ ἤτυχεν ἀφνήδιος θάνατος καὶ ἐπόθανεν ἀδιάταγος, ||⁸ τὴν σήμερον πρετεντέροντας οἱ ἄνωθεν ἕνας περ τοῦ ἄλλου,

ρίζεται ὡς κληρονόμος τοῦ Πιέρρου ὁ ἐναγόμενος ἀνεψιός του, καὶ ὄχι ὁ ἐνάγων πατήρ του. Καὶ τοῦτο διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους: Ἐάν ἐνὸς μὲν, διότι τὸ προικοσύμφωνον τῆς συζύγου τοῦ ἐνάγοντος ἦτο κοντετζιονάδο, δηλονότι ἡ προίξ τῆς ἔδει ἀπαραιτήτως νὰ περιέλθῃ εἰς τὰ τέκνα τῆς ἡ, ἄλλως, τοὺς πλησιεστέρους συγγενεῖς τῆς. Ἐάν ἐτέρου δέ, καθόσον, ἐπιπροσθέτως, ὁ υἱός τῆς Πιέρρου, ὁ κληρονομούμενος, τὸ ἀδελφομοίριον, ἦτοι τὸ μερίδιόν του ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ κληρονομίας τῆς μητρὸς του, εἶχε συστήσῃ ὡς προίκα ἐπίσης κοντετζιονάδα εἰς τὴν ἀδελφὴν του ταύτην, ἣτις ἔδει κατὰ νόμον νὰ περιέλθῃ εἰς τὸν ἐναγόμενον υἱόν τῆς. Οὕτως ἐν προκειμένῳ, ἑκάτερος ἐκ τῶν λόγων τούτων ἐστηρίζεν αὐτοτελῶς τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα τοῦ ἐναγομένου ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ Πιέρρου. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ Πιέρρος εἶχε συστήσῃ τὴν πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ προίκα τοῦ ἀδελφομοιρίου του ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως τὸν διατρέφῃ, αὕτη ὁμοῦς δὲν τὸν διέτρεφεν, ἀλλ' ἐπράττε τοῦτο ὁ πατήρ του, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πλέον ἤρχισε νὰ κάμνῃ καὶ τὰ «ψυχικά» του, ὁρίζεται ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως, ὅπως ἐξακολουθήσῃ ὁ ἐνάγων νὰ κάμνῃ τὰ ψυχικά, κρατῶν δι' αὐτὰ ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ Πιέρρου τὸ κατὰ τὴν συνήθειαν ὠρισμένον ποσόν, μόνον δὲ ἡ ἐπόλοιπος κληρονομία νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἐναγόμενον, ὅστις ὁμοῦς ν' ἀπαλλαγῇ πάσης φροντίδος καὶ δαπάνης διὰ τὰ ψυχικά ταῦτα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ τῆς διπλοκοντετζιονάδα προίκας βλ. τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 6 ἀπόφασιν εἰρημένα. Τὰ «ψυχικά», ἦτοι αἱ δαπάναι διὰ λειτουργίας καὶ μνημόσυνα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς, ὡς καὶ αἱ χάριν ψυχικῆς σωτηρίας καταλείψεις δι' ἐλεημοσύνας ἢ ὑπὲρ ἄλλων ἀγαθοεργῶν ἢ λατρευτικῶν σκοπῶν, καθωρίζοντο κατὰ κανόνα ἐπὶ Τουρκοκρατίας διὰ διατάξεων τελευταίας βουλήσεως ἢ διὰ ὧρεων, καλουμένων ἀφερωσέων ἢ ψυχικῶν (ΣΤ. ΜΑΝΕΣΗ, ἐνθ' ἀν., 83 ἐπ.), ἢ καὶ δι' ἄλλων δικαιοπραξιῶν (βλ. ὑπ' ἀρ. 44 ἀπόφασιν), ὁπότε κατωνομάζετο συνήθως καὶ τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ὤφειλε νὰ μεριμνήσῃ περὶ αὐτῶν. Ἐάν ὁ ἀποθανὼν ἐξ οἰουδήποτε λόγου δὲν εἶχε λάβει πρόνοιαν περὶ αὐτῶν, ὑπῆρχε συνήθεια σταθερά, καθ' ἣν οἱ κληρονόμοι του, ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου, εἶχον νόμιμον ὑποχρέωσιν νὰ μεριμνήσουν περὶ τῶν ψυχικῶν, διὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἐξοδευθῇ ὠρισμένον ὑπὸ τῆς συνήθειας ποσόν, ἀνάλογον, προφανῶς, πρὸς τὴν περιουσιακὴν κατάστασιν καὶ τὴν κοινωνικὴν θέσιν τοῦ ἀποθανόντος. Εἰς τὶ συνίσταντο τὰ υποχρεωτικὰ ταῦτα ψυχικά, δὲν προκύπτει σαφῶς ἐκ τῶν ἐγγράφων. Φαίνεται ὅμως ὅτι, ἐκτὸς τῆς κηδείας, ἦσαν λειτουργίαι, μνημόσυνα, μνημονεύσεις κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσκομιδῆς ἐν τῇ προθέσει (πρόθεσις) (βλ. ὑπ' ἀρ. 45 καὶ 47 ἀποφάσεις), ἴσως δὲ καὶ ἐλεημοσύναι πρὸς πτωχοὺς, προκειμένου περὶ εὐπορούντων. Ἐννοεῖται, ὅτι αἱ διὰ τὰ «ψυχικά» ταῦτα συνήθειαι τῆς Μυκόνου ἦσαν τελείως ξέναι πρὸς τὰ περὶ ψυχικῆς σωτηρίας νομοθετή-

ματα (περὶ ὧν ἔρα τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 26 ἀπόφασιν σημειούμενα), συνεδέοντο δὲ ἀμέσως καὶ ἦσαν συνέχειαι τῶν περὶ αὐτῶν βυζαντινῶν συνηθειῶν. Περὶ ψυχικῶν, Γ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, Τὸ Ἀστικὸν δίκαιον κλπ. ἐνθ' ἀν., 273 ἐπ., Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ναξιακά κλπ. ἐνθ' ἀν., 146 ἐπ. καὶ Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Νομικά ἔγγραφα Σίφνου, ἐνθ' ἀν., 423 ἐπ. Εἰς τὰ Ναξιακά, ἐνθ' ἀν., δὲν ὑποστηρίζω, ὡς ἀναφέρει ὁ Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἀν., ὅτι τὸ ἀμετάκλητον τοῦ ψυχικοῦ ἐν Νάξῳ εἶχε φραγκικὴν τὴν καταγωγὴν, ἀλλ' ἀπλῶς διαπιστῶ τὴν ὁμοιότητα ἐν τούτῳ μεταξὺ τῶν κρατούντων ἐν Νάξῳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ). (Παραδείγματα ψυχικῶν εἰς βυζαντινὰς διαθήκας πρβλ. εἰς Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ, Περὶ τῶν βυζαντινῶν διαθηκῶν, ἐν ἀνατύπῳ ἐκ τῶν Πεπραγμένων τοῦ Θ' Διεθνoῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου Θεσσαλονίκης, Τόμ. Β', Ἀθήναι, 1955).

21. ἐξωοθεύουντον = διατρέφοντο.

26. ὀρδινάριο = ἐκ τοῦ ἰταλ. ordinario, σύνθητες.

27. στάμπιλε = ἐκ τοῦ ἰταλ. stabile, ἀκίνητος περιουσία.

27. μόμπιλε = ἐκ τοῦ ἰταλ. mobile, κινητὴ περιουσία.

41

Λυστὰ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀποφασίς Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 5 Μαΐου 1694.

Διάδικοι. Βασιλική, ἀνδραδέλφη τοῦ ἐναγομένου, καὶ ὁ υἱὸς τούτου — Ἰωάννης τοῦ Τριαντάφυλλου.

Μετάθεσις χρέους.

Εἰς δόξαν Χριστοῦ, ἀμὴν. 1694 Μαγίου 5.

||² Τὴν σήμερον ὁ ἐβγενέστατος ἀφέντης| Ἀντώνης Πετρῆς καὶ ἐβγενέστατος ἀφέντης| Γιαννάκης Ὁστο||³βίκης, ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδες τῆς νήσου Μυκόνου, ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς δι||⁴αφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὸν Ἰωάννη τοῦ Τριαντάφυλλου καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ κουνιάδα||⁵ του ἡ Βασιλικὴ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνωθεν Ἰωάννη, πρετεντέροντας κάποιοι χρεωφελέτες νὰ πλε||⁶ρωθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνωθεν Βασιλικὴ κάποιον χρέη, ὅπου ἡ ἀδελφὴν τῆς ἡ ποτὲ Ἐρήνη,||⁷ γυνὴ τοῦ ἀνωθεν Ἰωάννη, εἶχεν κάμει| ἀκόμα κρατῶντας οἱ ὅμοιοι χρεωφελέτες καὶ τὸ πρᾶ||⁸μα τῆς ὁμοίας Ἐρήνης. Καὶ τὴν σήμερον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνωθεν Ἰωάννη πρετεντέροντας τὸ σι||⁹δεροκέφαλο ὡς γυναικοπρoύκι τῆς μάννας του, ποὺ εἶναι τόσο τὸ πρᾶμα, ὅπου οἱ χρεωφελέ||¹⁰τες τοῦ βιστοῦν, ὡσὰν καὶ τὸ ἐπίλοιπο, ὅπου εἰς τὸ προκοσόμεφωνον τῆς μάννας του φαίνεται| καὶ||¹¹ ἡ ἀνωθεν Βασιλικὴ πρετεντέροντας νὰ πλερώσῃ ὁ ἀνωθεν Ἰωάννης τὰ ὅσα ἐχρειώθην||¹² ἡ γυναικὶν του, ἡ ποτὲ ἀνωθεν Ἐρήνη, κατὰ τὴν διαθήκη, ὅπου εἰς τὴν ἀρρωστίαν||¹³ τῆς αὐτῆς τῆς ἤκαμεν ἡ ὁμοία Ἐρήνη στοὺς 1694 Φλεβρίου 9, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνωθεν||¹⁴ Βασιλικὴ τὴν ἐπρεζεντάρει τὴν σήμερον τῶν ἀνωθεν ἀφεντῶν. Μιλῶντας τὰ δικαίω||¹⁵ματά τωνε, παρὸν καὶ τὰ δύο μέρη. Καὶ οἱ ἀνωθεν ἀφέντες καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλην||¹⁶ στόχασιν γροικῶντας τὰ ὅσα ἐμίλη-

σαν οἱ ἄνωθεν νιτερεσσάδοι καὶ θεωρῶντας τὴν ἄνω¹⁷θεν διαθήκη, ἅπου εἰς τὴν ἀρρωστίαν τῆς ἡ ἄνω ποτὲ Ἐρήνη ἤκαμεν, καὶ ἐπειδὴ ἄμνό¹⁸γει φοβεροὺς ὄρκους μέσα εἰς τὴν διαθήκη καὶ νομινάρει, πῶς τὸ χρέος νὰ τὸ ἤκαμεν¹⁹ ἡ ὁμοία Ἐρήνη διὰ τὰ χαράσια, κριθάρι καὶ ἄλλα, μπεζζόνια τοῦ ἀντρογύνου.²⁰ ἀκόμα νομινάρει πῶς δὲ μετέχει ἡ ἀδελφήν τῆς ἀπὸ τὸ ὅμοιο χρέη. Διὰ τοῦτο, τὸ²¹ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κρᾶζουν ἀπὸ τὸ ὅποιο καὶ τὰ ἐξῆς, κρίνουν καὶ ἀποφα²²σίζουν νὰ πλερώνῃ ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης ἀπὸ τὸ δικόν του ὅλο τὸ χρέη, ὅπου ἡ ἄνωθεν διαθήκη²³ νομινάρει, διὰ ν' ἀπομένη ἐλευθέρου τὸ γυναικοπούκι εἰς τοῦ κληρονόμου τὰ χέρια.²⁴ Καὶ ἂν ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης κανένα καιρὸ εἶχεν γυρέψει νὰ βγάλῃ τὸ παιδί ἀπὸ κοντά του,²⁵ νὰ ἀνεστήνῃ πρῶτα τὸ προκοσῶμωνον τῆς γυναικάς του, τῆς ποτὲ Ἐρήνης, ὅπου εἶναι κα²⁶μωμένο στοὺς 1671 Αὐγούστου 25, καὶ νὰ τὸ δώνῃ εἰς τὰ χέρια τοῦ ἄνωθεν παιδίου του. Ἐσι²⁷ ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν καὶ θέλει γράψουν καὶ ὑπὸ χειρὸς των.

||²⁸ Ἀντώνης Πετρῆς βε|βαιγώνω |ἐπίτροπος| τὰ ἄνωθεν.

||²⁹ Γιαννάκης Ὁστοβίκης ἐπίτροπος Μυκόνου βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν.

||³⁰ Ἰωάννης Χαδεμένος καντζηλιέρης.

²⁸ ἀντονις πετρης βει|βαιγονο |επητροπος| τα ἀνωθεν ||²⁹ γιαννακις οστοβικις επητροπος μυκονου βεβεονο τα ἀνωθεν ||³⁰ ιω(αννης) χαδεμενος καντζηλιέρης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Ἡ ἀποβιώσασα σύζυγος τοῦ ἐναγομένου Εἰρήνη ἐφέρειτο ὡς ὀφειλέτις ἐκ δανείου πρὸς τρίτους. Μετὰ τὸν θάνατόν τῆς οἱ δανεισταὶ ἐξήγησαν νὰ πληρωθοῦν παρὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς Βασιλικῆς, ὡς συνοφειλείτιδος, καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς, ὡς κληρονόμου τῆς μητρός του. Μάλιστα δέ, πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἀπαιτήσεώς των οἱ δανεισταὶ εἶχον λάβει εἰς τὴν κατοχὴν των καὶ προικίαν περιουσίαν τῆς Εἰρήνης. Οἱ ἐνάγοντες προσφεύγουν εἰς τὸ δικαστήριον, ζητοῦντες ν' ἀναγνωρισθῇ ὀφειλέτης ὁλοκληρίου τοῦ χρέους ὁ ἐναγόμενος σύζυγος, ὡς ἐπίσης νὰ δώσῃ οὗτος εἰς τὸν ἐκ τῶν ἐναγόντων υἱὸν του καὶ τὴν ὑπόλοιπον προῖκα τῆς μητρός του. Ἡ Εἰρήνη κατὰ τὴν τελευταίαν ἀσθενείαν τῆς εἶχε συντάξει διαθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβεβαίον καὶ δι' ὄρκων, ὅτι συνήψε μὲν αὕτη τὰ δάνεια, ἀλλὰ διὰ νὰ πληρώσῃ τὸν ἑγγεῖον φόρον (χαράτσι), διὰ τὴν ἀγορὰν κριθῆς καὶ ἄλλας οἰκογενειακὰς ἀνάγκας καὶ ὅτι τὰ χρέη ταῦτα οὐδόλως ἀφεώρων τὴν ἀδελφήν τῆς Βασιλικήν. Τὸ δικαστήριον πεισθὲν ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν διαδίκων ὡς καὶ ἐκ τῆς διαθήκης, ὅτι τὰ χρέη συνήφθησαν πρὸς διατροφὴν τῆς οἰκογενείας καὶ πληρωμὴν τῶν φόρων, ἥτοι ὑποχρεώσεων βαρυνουσῶν κατὰ νόμον τὸν σύζυγον, ἀποφαίνεται. ὅπως πληρώσῃ ταῦτα ὁ ἐναγόμενος ἐκ τῆς ἰδίας του περιουσίας καὶ ν' ἀπομένη ἐλευθέρου ἡ προῖξ τῆς Εἰρήνης εἰς τὸν ἐνάγοντα υἱὸν ὡς κληρονόμον τῆς. Ἐὰν δὲ ὁ ἐναγόμενος πατὴρ ἤθελε τυχὸν παύσει νὰ συνοικῇ καὶ διατρέφῃται μετὰ τοῦ υἱοῦ του, τότε νὰ διαχωρισθῇ ἡ ἐν τῷ

προικοσυμφώνῳ ἀναγραφομένη προῖξ τῆς μητρὸς, καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν υἱόν. Φαίνεται, ὅτι οὗτος ἦτο ἀνήλικος εἰσέτι, ὁ δὲ πατὴρ διεχειρίζετο τὴν προῖκα ὡς ἀσκῶν τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του, μόνου κληρονόμου τῆς μητρικῆς προικὸς.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. 5. 7. 9 - 10. *χρειωφελέτες* = οἱ δανεισταὶ (Περὶ τοῦ ὅρου βλ. Κ. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ἡ πρώτη ἐλληνικὴ μετάφρασις τοῦ Γαλλικοῦ Ἑμπορικοῦ κώδικος καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς διδάγματα, εἰς Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ δικαίου, I' (καὶ εἰς ἀνά- τυπον), 470 ἐπ.).

8 - 9. *σιδεροκέφαλο*. Ὁ ὅρος ἐκυριολεκτεῖτο ἐπὶ ἰδιαιτέρου εἴδους κτηνομισθώ- σεως, καθ' ἣν ὁ παραχωρῶν τὰ ζῷα ἐμισθωτῆς ἐπέβαλεν εἰς τὸν πρὸς ὃν ἡ παρα- χώρησις μισθωτῶν ποιμένα, ὅπως κατὰ τὴν λύσιν τῆς συμβάσεως ἀποδίδῃ πάντοτε ἴσον κατ' εἶδος καὶ ἀριθμὸν ζῷα πρὸς τὰ παραχωρηθέντα, ἔστω καὶ ἐὰν ἀκόμη ἀπωλέσθησαν ταῦτα, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, ἐκ τυχαίας αἰτίας. Ὡνομάζοντο δὲ τὰ ζῷα ταῦτα *σιδεροκέφαλα*, ὥστε μὴ ἀπέθνησκον ποτέ. (Ἡ σύμβασις αὕτη ἦτο λίαν διαδε- δομένη κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ ἐν τῇ Δύσει. Βλ. Π. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (ἐκδ. Κ. Φουρκιώτη) Ἑνοχικὸν § 363. P. VIOLLET, Histoire du droit civil Français³ (Paris, 1905), σ. 813 (§ 761). G. SALVIOLI, Storia del diritto Italiano⁴ (To- rino, 1930), § 649, 867). Κατὰ τὸ ἐλληνιστικὸν δίκαιον τῶν παπύρων, εἰς ὃ ἦτο ὡσαύτως γνωστὴ ἡ σύμβασις αὕτη, τὰ ζῷα ἐκαλοῦντο «ἀθάνατα» (βλ. εἰς P. MEYER, Juristische Papyri. Erklärung von Urkunden zur Einführung die Juristi- sche Papyruskunde (Berlin, 1920), ἀρ. 40, (σ. 133)). Εἰς τὴν παροῦσαν ὁμῶς ἀπόφασιν, τὸ *σιδεροκέφαλο* δὲν χρησιμοποιεῖται πρὸς δήλωσιν τοιαύτης συμβάσεως, ἀλλὰ πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς προικὸς τῆς γυναικὸς, ἣτις ἔπρεπε ν' ἀποδοθῇ ὅπως- δήποτε οἶονεὶ ὡς ἀφθαρτος. Ὁ ὅρος οὗτος ἐπὶ προικὸς ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ ἐγγραφα ἐθιμικῆς Θήρας καὶ Ἀνάφης τοῦ 1797 (ΖΕΠΩΝ, J. G. R., VIII, 509).

17. *ἄπου* ἀντὶ ὅπου.

17 - 18. *ἀμόγει* = ὁμνυμι, ὁμόνω (βλ. Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ, Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα Ἑλληνικά, Α' (Ἀθῆναι, 1905), ἀμόνω, ἀμόγω).

19. *μπεζόνια* = ἐκ τοῦ ἱταλ. bisogna, ἀνάγκη.

42

Ἀντὰ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 11 Ἰουνίου 1694.

Διάδικοι. Κυριακὴ θυγάτηρ τῆς Ἀννούσας τοῦ Γαργάλου — τὰ τέκνα τοῦ ποτὲ Λοῖζου Γύζη.

Ἀκύρωσις ἀγοραπωλησίας.

1694 Ἰουνίου — 11 Μύκονο.

||² Τὴν σήμερον ὁ ἐντιμότατος καὶ ἐβγενέστατος ἀφέν|της| Ἀντώνης Πετρῆς

καὶ ἐντιμότητος καὶ³ ἐβγενέστατος ἀφέντης| Γιαννάκης Ὁστοβίκης, ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδες τῆς νήσου Μυκόνου, ἐρ⁴χόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὴν Κυριακὴ θυα⁵τέρα τῆς Ἀνούσας τοῦ Γάργαλου καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὰ τέκνα τοῦ ποτὲ Λοΐζου Γύτζη. Ἀφορμὴ δι⁶ᾶ ἕνα σπίτι εἰς τὴ Λίμνη, ὅπου τὴν σήμερον τὸ πρετεντέρει ἡ ἄνωθεν Κυριακὴ ὡς βαπτιστι⁷κὸν τῆς κατὰ πῶς φαίνεται γραμμένον εἰς τοὺς 1669 Μαρτίου 20· καὶ τὰ ἄνωθεν τέκνα, λέγοντας πῶς⁸ τὸ ἐγόρασαν ἀπὸ τὴν ἄνωθεν Κυριακὴ, καθὼς φαίνεται μὲ στρουμέντο καμωμένο στοὺς 1681⁹ [ῶκτοβρηου—15—] Ἰουλίου 7. Καὶ μὴ κάνοντας καλὰ ἀνάμεσόν τους, ἐνεφανίστηκαν εἰς τὴν ἄνωθεν δι¹⁰καισύνη, παρὸν καὶ τὰ δύο μέρη, μιλῶντας τὰ δικαιώματάν τως καὶ πρετεντέροντας ὡς ἄνω¹¹θεν ἕνας περ τοῦ ἄλλου, λέγοντας ἡ ἄνωθεν Κυριακὴ οὕτω τὸ πούλησεν, πῶς ἦτον ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴ μά¹²να τῆς καὶ δὲν ἦτον καὶ νόμου ἡλικίας. Καὶ ἡ ἄνωθεν δικαιοσύνη, γροικῶντας τὰ ὅσα ἐμί¹³λησαν τὰ δύο μέρη καὶ συλλογίζοντας τὸ χαρτὶ τὸ βαπτιστικὸ καὶ τὸ στρουμέντο καὶ φέρνοντας¹⁴ καὶ ἀξιοπίστους μάρτυρες καὶ μαρτυροῦν, πῶς δὲν ἦτον νόμου ἡλικίας. Διὰ τοῦτο, τὸ ὅ¹⁵νομα τῆς ἀγίας Τριάδος, κρᾶζουν ἀπὸ τὸ ὅποιο καὶ τὰ ἐξῆς, κρίνουν καὶ ἀποφασίζουν τὸ¹⁶ ἄνωθεν σπίτι νὰ εἶναι τῆς ἄνωθεν Κυριακῆς, ὡς βαπτιστικὸν τῆς ποῦ ἦτον· περὶ νὰ δώνη¹⁷ τὰ ἄσπρα, ποῦ νομινάρεῖ τὸ στρουμέντο, τοῦ ἀγοραστῆ καὶ νὰ πλερώνη καὶ ἂν ἔχη καὶ κόπους¹⁸ καμωμένους. Ἐσι ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν καὶ θέλει γράψουν καὶ ὑπὸ χειρὸς τως.

¹⁹ Ἀντώνης Πετρῆς ἐπίτροπος καὶ κριτῆς βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

²⁰ Γιαννάκης Ὁστοβίκης ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

²¹ Ἰωάννης Χαδεμένος καντζηλιέρης.

¹⁹ αντονης πετρης επητροπος και κρητης βεβεονο τα ανοθεν²⁰ γηανακις οστοβικις επητροπος και κρητις μυκονου βεβεονο τα ανοθεν²¹ ιω(αννης) χαδεμενος καντζηληιερης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἐνάγουσα εἶχε λάβει ὡς δῶρον τῆς βαπτίσεώς της (βαπτιστικὸν) παρὰ τοῦ ἀναδόχου της μίαν οἰκίαν. Ταύτην τὸ ἔτος 1681, ὅτε αὕτη ἦτο ἀκόμη ἀνήλικος καὶ εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς μητρὸς της, εἶχε πωλήσει πρὸς τὸν δικαιοπάροχον τῶν ἐναγομένων, πατέρα των. Ἦδη, τὴν πώλησιν ταύτην προσβάλλει ἡ ἐνάγουσα ὡς ἄκυρον, λόγῳ τῆς ἀνηλικιότητός της κατὰ τὴν συνομολόγησιν αὐτῆς. Τὸ δικαστήριον ἐκ τῆς ἐξετάσεως μαρτύρων πεισθὲν περὶ τούτου, κηρύσσει ἄκυρον τὴν πώλησιν, ἀναγνωρίζει ὡς κυρίαν τῆς πωληθείσης οἰκίας τὴν ἐνάγουσαν, ἣν ὁμως ὑποχρεοῖ νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τοὺς ἐναγομένους τὸ ληφθὲν τίμημα, ὡς καὶ νὰ καταβάλῃ εἰς αὐτοὺς τὰς τυχόν γενομένας ὑπ' αὐτῶν δαπάνας ἐπὶ τοῦ ἀκύρους πωληθέντος.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ τοῦ βαπτιστικοῦ βλ. τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 27 ἀπάφασιν καὶ τὰ αὐτόθι σημειούμενα. Ἐκ τῆς ἀμέσως κατωτέρω ἀποφάσεως ἐξάγεται, ὅτι ἐν Μυκόνῳ ἡ ἐνηλικιότης ἐπῆρχετο ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ 16ου ἔτους τῆς ἡλικίας. Κατὰ τὴν σύναψιν τῆς ἀγοραπωλησίας, περὶ ἧς ἡ προκειμένη ἀπόφασις, ἡ ἐνάγουσα ἤγε τὸ 12ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς. Τοῦτο συνάγεται ἐκ τοῦ ὅτι αὕτη κατὰ τὸ ἔτος 1685, ὅτε συνῆψε τὴν ἀγοραπωλησίαν, περὶ ἧς ἡ ὑπ' ἀρ. 43 ἀπόφασις, ἦτο 16 ἐτῶν, ἄρα κατὰ τὴν κατάρτισιν τῆς παρούσης ἀγοραπωλησίας, γενομένης τὸ ἔτος 1681, ἤγε τὸ 12ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς.

43

Αὐτὰ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 11 Ἰουνίου 1694.

Διάδικοι. Κυριακὴ θυγάτηρ τῆς Ἀννούσας τοῦ Γαργάλου — Μαθιὸς Γύζης.

Ἀκύρωσις ἀγοραπωλησίας.

1694 Ἰουνίου 11. Μύκονο.

||² Τὴν σήμερον ὁ ἐντιμώτατος καὶ ἐβγενέστατος ἀφέν|της| Ἀντώνης Πετρῆς καὶ ἐντιμώτατος καὶ ἐβγενέ||³στατος ἀφέν|της| Γιαννάκης Ὁστοβίκης, ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδες τῆς νήσου Μύκονους, ἐρχόμενοι εἰς τὴν||⁴ ἀκρόασιν τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὴν Κυριακὴ θυατέρα τῆς Ἀννούσας||⁵ τοῦ Γαργάλου καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Μαθιὸς Γύζης. Ἀφορμὴ διὰ ἓνα κομμάτι ἀμπέλι||⁶ τιποθεμένο εἰς τῆς Σκαμνίας τὸ Λαγγάδι· τὸ ὅποιο τὸ γυρέβγει τὴν σήμερον ἡ ἄνωθεν Κυριακὴ, λέ||⁷γοντας πὼς τῆς πῶδωσεν ὁ Πατέστος τοῦ Ρουσούνέλλου διὰ δέκα ριάλια, ὅπου τῆς ἤφησεν διὰ βα||⁸πτιστικόν τῆς ὁ Γιώργης τοῦ Ρουσούνέλλου. Καὶ ὁ ἄνωθεν Μαθιὸς λέγοντας πὼς ἡ ὁμοία Κυρια||⁹κὴ τὸ ἐπούλησεν τοῦ πατέραν του, τοῦ ποτὲ Λογίζου Γύζη, ὡς καθὼς φαίνεται εἰς τὸ στρουμέντο κα||¹⁰μωμένο εἰς τοὺς 1685 Ὁκτωβρίου 15, καὶ ἦταν καὶ νόμου ἡλικίας, οὕτω τὸ πούλησεν, κα||¹¹θὼς εἰς τὰ ὅμοια χαρτία φαίνεται, πὼς ἦταν χρόνῳ δεκάξε. Ἀκόμα πρεζεντάροντας ὁ ἄνω||¹²θεν Μαθιὸς καὶ μάρτυρες ἀξιώπιστοι, οἱ ὅποιοι μαρτυροῦν, πὼς ἡ μάννα τῆς ἄνωθεν Κυρια||¹³κῆς |ἤλεγε πὼς| τῆς ἀφίνει διὰ τὸ ἄνωθεν ἀμπέλι ἄλλο κομμάτι ἀμπέλι εἰς τὴ Φτελιὰ καὶ διὰ τοῦτο||¹⁴ ἡ ἄνωθεν Κυριακὴ ἐκουτενταρίστη καὶ στρουμεντάρισεν τὸ ἄττη τῆς. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἄνωθεν||¹⁵ δικαιοσύνη γροικῶντας τὰ δικαιώματα τῶν ἀμφοτέρων, παρὸν καὶ τὰ δύο μέρη [καὶ θεο], τὸ ὄνο||¹⁶μα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζουν ἀπὸ τὸ ὅποιο καὶ τὰ ἐξῆς, κρίνουν καὶ ἀποφασίζουσιν τὸ ἄνω||¹⁷θεν ἀμπέλι νὰ εἶναι τοῦ ἄνωθεν Μαθιοῦ καὶ ἡ ἄνωθεν Κυριακὴ νὰ παγαίνῃ κόντρα εἰς τὸ||¹⁸ ἀμπέλι τῆς μάννας τῆς, καθὼς μαρτυροῦν ὡς ἄνωθεν. Ἔσι ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν καὶ θέλει ||¹⁹γράψουν καὶ ὑπὸ χειρὸς των.

||²⁰—'Αντώνης Πετρῆς ἐπίτροπος καὶ κριτῆς βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||²¹—Γιαννάκης Ὁστοβίκης ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||²²—'Ιωάννης Χαδεμένος καντζηλιέρης.

²⁰ αντονης πετρης επητροπος και κρητης βεβεονο τα ανοθεν || ²¹ γηνακις οστοβικις επητροπος κε κριτις μικονου βεβεονο τα ανοθεν || ²² ιω(άννης) χαδεμένος καντζηλητερης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἐνάγουσα διεξεδίκει παρὰ τοῦ ἐναγομένου ἕνα τεμάχιον ἀμπέλου, τὸ ὁποῖον τῆς εἶχε μεταβιβάσει ὁ Πατέσιος Ρουσουνέλλος ἀντὶ τῶν 10 ρεαλίων, αἵτινα τῆς εἶχε κληροδοτήσει ὡς βαπτιστικὸν ὁ ἀνάδοχος τῆς Γεώργιος Ρουσουνέλλος (τοῦ ὁποίου, προφανῶς, ὁ Πατέσιος ἦτο κληρονόμος). Ὁ ἐναγόμενος ἀντέταξεν, ὅτι τὴν ἀμπελον ταύτην εἶχε πωλήσει ἡ ἐνάγουσα πρὸς τὸν πατέρα του δι' ἐγγράφου καὶ ὅτι κατὰ τὴν πώλησιν αὕτη ἦτο ἐνῆλικος, ἔχουσα συμπεπληρωμένον τὸ 16ον ἔτος τῆς ἡλικίας της, ὡς τοῦτο προέκυπτεν ἐξ ἐγγράφων (ὅρα τὴν ἀμέσως προηγουμένην ἀπόφασιν). Προσέει, ὁ ἐναγόμενος παρουσίασε μάρτυρας, οἵτινες ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἡ μήτηρ τῆς ἐναγούσης ὡμολόγησεν, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀμπελίου, ὅπερ ἐπώλησεν ἡ θυγάτηρ της εἰς τὸν δικαιοπάροχον τοῦ ἐναγομένου (ἴσως δι' ὀλκογενειακὰς ἀνάγκας), ἀφίνει εἰς αὐτὴν ἄλλην ἀμπελον. Ἀκριβῶς δὲ διότι οὕτως ἱκανοποιεῖτο ἡ ἐνάγουσα διὰ τὴν πώλησιν, κατεχώρισεν αὕτη εἰς κώδικα (νοταριακόν) τὸ περὶ τῆς παραχωρήσεως πρὸς αὐτὴν ἐγγραφον τῆς μητρὸς της. Τὸ δικαστήριον κατόπιν τούτων ἀποφαίνεται, ὅτι καλῶς ἐπωλήθη ὑπὸ τῆς ἐναγούσης τὸ βαπτιστικὸν ἀμπέλιον πρὸς τὸν δικαιοπάροχον τοῦ ἐναγομένου, ἡ δὲ ἐνάγουσα νὰ σιραφῇ κατὰ τῆς μητρὸς της, διὰ νὰ λάβῃ τὸ ὑποσχεθὲν παρ' αὐτῆς εἰς ἀντάλλαγμα τῆς πωλήσεως τοῦ βαπτιστικοῦ της ἀμπελίου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. 14. στρουμενιάρισεν = ἐκ τοῦ ἱταλ. strumentare, συντάσσω συμβόλαια ἢ ἐγγράφα. Ἐνταῦθα χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπισημοποιῶ τὸ ἐγγράφον διὰ τῆς ἐμφανίσεως καὶ καταχωρίσεώς του εἰς τὰς πράξεις τοῦ νοταρίου. Ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐνάγουσα στρουμενιάρισε τὸ πρὸς αὐτὴν ἐγγράφον τῆς μητρὸς της περὶ παραχωρήσεως τῆς ἄλλης ἀμπέλου, φαίνεται ὅτι τὸ ἐγγράφον τοῦτο δὲν ἦτο νοταριακόν, ἡ δὲ ἐμφάνισίς του εἰς τὸν νοτάριον καὶ ἡ καταχώρησίς του (ἀντιγράφου) εἰς τὰς πράξεις τούτου, προσέδιδεν εἰς αὐτὸ κύρος δημοσίου ἐγγράφου καί, ὡς δέχεται ἡ ἀπόφασις, ἔμμεσον ἀποδοχὴν καὶ ἐγκρισιν ἐκ μέρους τῆς ἐναγούσης τῶν γενομένων. Σημειωθήτω, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐν προκειμένῳ δὲν ἦτο ἄσκοπον, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ εἰς τὴν Μύκονον εἰς τὰ ἐγγράφα μεταβιβάσεως κυριότητος ἀκινήτου μόνον ὁ μεταβιβάζων ἦτο ὁ δηλῶν, ὅτι γίνεται ἡ μεταβίβασις, δὲν

περιείχετο δὲ καὶ δῆλωσις τοῦ πρὸς ὃν ἡ μεταβίβασις, ὥστε νὰ προκύπτῃ ἐκ τοῦ ἐγγράφου καὶ ἡ ἀποδοχὴ ὑπὸ τούτου τῆς μεταβιβάσεως.

14. ἄιτη = ἐκ τοῦ ἰταλ. atto, ἔγγραφον.

44

Λυτὰ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 4 Ἰουλίου 1694.

Διάδοικοι. Μαρία τοῦ Λευτέρη — Νικόλας τοῦ Κοντάρρα.

* Ἀκρώσεις παραχωρήσεως. Συνιδιοκτησία, προτίμησις.

1694 Ἰουλίου 4. Μύκονο.

||² Τὴν σήμερον ὁ ἐβγενέστατος ἀφέν|της| Ἀντώνης Πετρῆς καὶ ἐβγενέστατος ἀφέν|της| Γιαννάκης ||³ Ὁστοβίκης, ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδες τῆς νήσου Μυκόνου, οἱ ὅποιοι ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀ||⁴ κρόασιν τῆς διαφορᾶς γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὸν Νικόλα τοῦ Κοντάρρα καὶ ἀπὸ ||⁵ τὸ ἄλλο μέρος ἡ Μαρία τοῦ Λευτέρη. Ἀφορμὴ διὰ ἓνα κατώγι ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ ἀ||⁶ νόγι τοῦ ἄνωθεν Νικόλα, τὸ ὅποιο κατώγι εἶναι τὸ ἐμισθὸ τοῦ ἄνωθεν Νικόλα καὶ τὸ ||⁷ ἄλλο μισθὸ τῆς ἄνωθεν Μαρίας, καθὼς διὰ γράφου φαίνεται εἰς τὰ χαρτιάιν τῶνε. ||⁸ καὶ τὴν μπάρτην τῆς ἡ ἄνωθεν Μαρίας, ἡγουν τὸ ἐμισθὸ ποῦ ἐκουμαντάριζε, τὸ ||⁹ ἤφησεν διὰ δούλειψιν τῆς ψυχῆς τῆς τοῦ ἄνωθεν Νικόλα, καθὼς εἰς ἓνα γρά||¹⁰ μμα φαίνεται καντζηλλιερίκο, καμωμένο στοὺς 1692 Μαγίου 29. Καὶ τὴν σήμε||¹¹ ρον πρετεντέρωντας πάλε ἡ ἄνωθεν Μαρία νὰ τῷχη εἰς τὸ θέλημάν τῆς, διὰ ||¹² νὰ τ' ἀφήσῃ εἰς ἄλλα χέρια διὰ τὴ ψυχὴν τῆς· καὶ ὁ ἄνωθεν Νικόλας λέγον||¹³ τας, πῶς τοῦ χρεωστεῖ ριάλια τρία, καὶ ἀνίσως καὶ θέλει τὸ ἄλλο μισθὸ σπίτι τῆς ||¹⁴ λιμπερτάς τῆς, θέλει τὰ τρία ριάλια, ὅπου τοῦ χρεωστεῖ, καὶ θέλει νὰ μεράσουν ||¹⁵ καὶ τὸ σπίτι· καὶ ἀνίσως καὶ ἡ ἄνωθεν Μαρία θέλει νὰ| τὸ πούλῃσῃ, νὰ γροικᾷται ὁ ἀ||¹⁶ νωθεν Νικόλας προτίμιος ὡσὰν ἀνωγάρης καὶ κολλητερᾶνος, ποῦ εἶναι, καὶ ||¹⁷ εἶναι καὶ γονικὸν τῶνε. Καὶ ἡ ἄνωθεν δικαιοσύνη μὲ μεγάλην στόχασιν ||¹⁸ γροικῶντας τὰ ὅσα δικαιώματα ἐμίλγαν παρὸν καὶ τὰ δύο μέρη, τὸ ὄνο ||¹⁹ μα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζουν ἀπὸ τὸ ὅποιο καὶ τὰ ἐξῆς, κρίνουν καὶ ἀποφασί||²⁰ ζουν, ὅποτε ἡ ἄνωθεν Μαρία δὲ κουτεντάρεται νὰ τὸ ἔχη ὁ ἄνωθεν Νικόλας με||²¹ τὰ τὸ θάνατόν τῆς, καθὼς τοῦ τό' φησεν διὰ τὴ ψυχὴν τῆς, νὰ τὸ μοιράζουν, νὰ ||²² παίρῃ ὁ Νικόλας τὴν μπάρτην τοῦ καὶ νὰ παίρῃ καὶ ἡ ἄνωθεν Μαρία τὴν ||²³ μπάρτην τῆς, νὰ τὴν κἀνῃ ὡς θέλει, δίνοντας περὶ ἡ ἄνωθεν Μαρία τοῦ ἄνωθεν ||²⁴ Νικόλα τὰ τρία ριάλια ποῦ τοῦ χρεωστεῖ τ' παραύτης†, ποῦ πάρει τὸ σπίτι. Καὶ ἀνί||²⁵ σως καὶ θέλει νὰ τὸ πούλῃσῃ καὶ θέλει το ὁ ἄνωθεν Νικόλας, νὰ εἶναι προτίμι ||²⁶ ος νὰ τ' ἀγοράζῃ καὶ νὰ μὴν ἡμπορῇ ἄλλος ἀγοραστής νὰ ἐμπαίνῃ μέσα ||²⁷. Ἐσι ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν καὶ θέλει γράψουν καὶ ὑποκάτωθεν.

||²⁸—'Αντώνης Πετρῆς ἐπίτροπος) καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιῶνω τ' ἄνωθεν.

||²⁹—Γιαννάκης 'Οστοβίκης ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||³⁰—'Ιωάννης Χαδεμένος καντζηλλιέρης.

²⁸ αντονις πετρης επητροπος) και κρητις μικονου βεβεονο τανοθεν || ²⁹ γιαννακις οστοβικις επη-
τροπος κε κριτις μικονου βεβεονο τα ανοθεν || ³⁰ ιω(άννης) χαδεμενος καντζιληερης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. 'Υπῆρχε κατ' ὄροφον ἰδιοκτησία μεταξὺ τοῦ ἐναγομένου, ὅστις ἦτο κύριος ὁλοκλήρου τοῦ ἄνω ὀρόφου μιᾶς οἰκίας καὶ συγκύριος κατὰ τὸ ἥμισυ ἐξ ἀδιδαιρέτου τοῦ κάτω ὀρόφου αὐτῆς, τοῦ ἐτέρου ἡμίσεως αὐτοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐνάγουσαν. Αὕτη δι' ἐγγράφου, συνταχθέντος ἐνώπιον τοῦ Καντζηλλιέρη, εἶχεν ἀφήσει μετὰ τὸν θάνατόν της εἰς τὸν ἐναγόμενον τὸ εἰς αὐτὴν ἀνήκον μερίδιον τοῦ κατωγαίου, ὅπως ἐξοδύσῃ οὗτος διὰ τὰ συνηθιζόμενα ψυχικά της. Ἐπειτα ὁμως ἡ ἐνάγουσα μετενόησε καὶ ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τὸ μερίδιόν της τοῦτο εἰς ἄλλο πρόσωπον, διὰ νὰ τῆς κάμῃ τὰ ψυχικά, κατέφυγε δὲ πρὸς τὸ δικαστήριον καὶ ἐζήτηι νὰ ἐλευθερωθῇ τοῦτο ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν ἐναγόμενον δεσμεύσεως. Οὗτος δὲν ἔφερεν ἀντιρρήσεις ὡς πρὸς τὴν ἐλευθερώσιν, ἐζήτηι ὁμως α) νὰ τοῦ ἐπιστρέψῃ ἡ ἐνάγουσα τρία ρεάλια, ἅτινα τοῦ ἐχρεώσται, β) νὰ γίνῃ διανομὴ τοῦ ἐπικοίνου τούτου κάτω ὀρόφου (φαίνεται, ὅτι ἦτο δυνατὴ ἡ αὐτουσία διανομὴ αὐτοῦ) καὶ γ) ἐν περιπτώσει πωλήσεως ὑπὸ τῆς ἐναγούσης τοῦ ἐκ τῆς διανομῆς περιελενομένου εἰς αὐτὴν τμήματος τοῦ κατωγαίου, ὁ ἐναγόμενος νὰ προτιμᾶται, τοῦτο μὲν ὡς κύριος τοῦ ἀνωγαίου καὶ συνορίτης, τοῦτο δὲ διότι τὸ ἐπικοινὸν ἦτο γονικὸν τῶν διαδίκων (ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι οἱ διάδικοι ἦσαν συγγενεῖς, τὸ δὲ κοινὸν προήρχετο ἐκ κοινοῦ συγγενοῦς των). Ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως γίνεται δεκτὴ ἡ αἰτησις τῆς ἐναγούσης περὶ ἐλευθέρως διαθέσεως τοῦ μεριδίου της διὰ τὰ ψυχικά εἰς ἄλλο πρόσωπον ἀντὶ τοῦ ἐναγομένου, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ ἀνταξιώσεις τούτου κατὰ τῆς ἐναγούσης.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ ἀλλαγῆς ὑπὸ τοῦ διατάσσοντος τὰ ψυχικά τοῦ προσώπου τοῦ ἐπιμεληθησομένου τὴν ἐκτέλεσιν τούτων πρβλ. καὶ τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 33 ἀπόφα-
σιν καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν σημειούμενα. Ἐνταῦθα ὁ ἐναγόμενος δὲν προσέβαλεν ἀντιρρή-
σεις διὰ τὴν ἀλλαγὴν ταύτην.

8. ἐκουμαντάριζε = ἐκ τοῦ ἰταλ. comandare, ἐξουσιάζω.

14. λιμπεριτάς = ἐκ τοῦ ἰταλ. libertà, ἐλευθερία.

16. προτίμιος = προτιμητέος.

16. ἀνωγάρος = κύριος τοῦ ἀνωγαίου.

16. κολλητεροῦνος = ἐκ τοῦ ἰταλ. collaterale, συνορίτης.

24. παραύτης, ποὺ = ἴσως, ἀντὶ πχρευθός, ἔταν.

45

Αντὰ Μ. Ὡ. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 22 Ἰουλίου 1694.

Διάδοικοι. Μιχάλης γαμβρὸς Ἰωάννου Μωραΐτη· Νικολὸς καὶ Πέτρος τέκνα Ἰωάννου Μωραΐτη.

Διεκδίκησις κληρονομίας.

Εἰς δόξαν Χριστοῦ, ἀμὴν. 1694 Ἰουλίου 22. Μύκονο.

||² Τὴν σήμερον οἱ ἐβγενέστατοι ἀφέντες| Ἀντώνης Πετρῆς καὶ Γιαννάκης Ὁστοβίκης, ἐπίτροποι||³ καὶ κριτᾶδες τῆς νήσου Μυκόνου, ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς διαφορᾶς γενομένης||⁴ ἀνάμεσα εἰς τὰ τέκνα τοῦ ποτὲ Ἰωάννη Μωραΐτη, ὁ Νικολὸς καὶ Πέτρος, καὶ ὁ γαμπρὸς (σ)τῶνε ὁ||⁵ Μιχάλης. Ἀφορ<μῇ> διὰ κάποια πράματα, ὅπου ὁ ποτὲ κύρης (σ)τῶν εἶχεν ἀφήσει εἰς τὴν δι||⁶αθήκην του νὰ μεράσουν, καὶ ἡ μάνα των τὰ ἐπροικοδιάβχσεν τῶν ἄνωθεν παιδίων,||⁷ ὡς καθὼς τῆς ἐφάνηκεν. Καὶ τὴν σήμερον πρετεντέροντας ἕνας περ τοῦ ἄλλου καὶ μὴ κά||⁸νοντας καλὰ ἀνάμεσόν τους, ἐνεφανίστηκαν εἰς τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνην μιλῶντας||⁹ τὰ δικαίωματάν τους τὰ ἄνωθεν τέκνα. Καὶ ἡ ἄνωθεν δικαιοσύνη θωρῶντας τὴν ἄνωθεν||¹⁰ διαθήκην, γραμμὴν στοὺς 1673 Σεπτεβρίου 13, θωρῶντας καὶ τὰ προχοχάρτιάν τωνε, τὸ ε||¹¹να γραμμένο στοὺς 1687 Ἰουλίου 5, καὶ τὸ ἄλλο στὸ ὅμοιο ἔτος Αὐγούστου 15, τὰ ὁποῖα φαίνονται||¹² πὼς εἶναι ὑστερνὰ ἀπὸ τὴν ἄνωθεν διαθήκην. Καὶ ἐπειδὴ καὶ ἡ μάνα των νὰ μὴν ῥοι||¹³ζε νὰ τὸ προικοδιαβάσῃ ὡς καθὼς ῥθελε τὰ πράμα<τα> τοῦ πατέραν του. Διὰ τοῦτο, τὸ ὄνο||¹⁴μα τῆς ἀγίας Τριάδος, κράζουν ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ τὰ ἐξῆς, κρίνουν καὶ ἀποφασίζουσιν νὰ με||¹⁵ράζουσιν τὰ ἄνωθεν τέκνα ὅλα τὰ πράματα τοῦ πατέραν των κατὰ τὴν διαθήκην του. Πε||¹⁶ρὸ νὰ μὴν ἐβγαίνῃ κανένας ἀπὸ τὴν μπάρτη, ὅπου τὴν σήμερον ποτσεσέρει, μόνο νὰ βάνου||¹⁷σι στιμαριστᾶδες καὶ ὅποιοι ἔχει περισσότερο κῆραμ νὰ ρεφάρῃ τὸν ἄλλον, ὅπου ἔχει λιγώτερο. Καὶ||¹⁸ διὰ τὴν γκατούνα, ὅπου ῥφησεν τῆς πρόθεσι, ὅποιοι θέλει ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν νὰ ἔχῃ πάρτε, νὰ πλε||¹⁹ρώνῃ καὶ τὴν μπάρτην του τ' ἄσπρα. Ἐσι ἔκριναν καὶ ἐποφάσισαν καὶ θέλει γράψουν καὶ ὁ||²⁰ποκάτωθεν. Καὶ ὅποιοι ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν, ῥγουν τὰ τέκνα, εἶναι ἀγραβάδος εἰς τὰ προχοχάρτιάν τωνε,||²¹ νὰ πηγαινούν κότρα εἰς τὸ πρᾶμα τῆς μάνας των.

||²² Ἀντώνης Πετρῆς ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||²³ Γιαννάκης Ὁστοβίκης ἐπίτροπος καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθεν.

||²⁴ Ἰωάννης Χαδεμένος καντζηλιέρης

²² αντωνης πετρης επητροπος και κριτης μυκονου βεβεονο τα ανοθεν||²³ γιαννακις οστοβικις επητροπος και κριτης μυκονου βεβεονο τα ανοθεν||²⁴ ιω(αννης) χαδεμενος καντζηλιερης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ὁ ἐνάγων, καίτοι δὲν δηλοῦται ρητῶς, ἐν τῇ προκειμένῃ δίκῃ πρέπει νὰ παρίστατο ὡς εκπροσωπῶν τὴν σύζυγόν του (ἀδελφὴν τῶν ἐναγομένων) ἢ,

ἄλλως, μὴ ζώσης ταύτης, τὰ ἐκ τοῦ μετ' αὐτῆς γάμου τέκνα του. Ἐνάγει δὲ τοὺς γυναικαδέλφους σχετικῶς μὲ τὴν ἐκ διαθήκης κληρονομίαν τοῦ πατρὸς των καὶ πενθεροῦ του. Ὁ ἀποβιώσας πατὴρ εἶχεν ἀφήσει διαθήκην, ἐν ᾗ καθώριζε τὸ μερίδιον ἐκάστου τῶν τέκνων του. Ἡ ἐπιζῶσα ὁμῶς μήτηρ, παρὰ τὴν διαθήκην τοῦ συζύγου της, συνέταξε προικοσύμφωνα πρὸς τοὺς ἐναγομένους, δι' ὧν τοὺς ἐπροικοδοτεῖ ἄλλα περιουσιακὰ στοιχεῖα ἢ τὰ καταληφθέντα εἰς τούτους διὰ τῆς διαθήκης τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦτο, προδήλως, εἰς βάρος τοῦ ἐκπροσωπουμένου ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος. Τὸ δικαστήριον, ἐκτιμῶν τὴν διαθήκην τοῦ πατρὸς, ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τῆς μητρὸς συνταχθέντα προικοσύμφωνα, ἀποφαίνεται ὅτι ἡ μήτηρ, μὴ οὖσα κυρία τῶν προικοδοτηθέντων πατρικῶν πραγμάτων, ὥφειλε νὰ τηρήσῃ τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ διατασσόμενα καὶ συμφώνως ταύτῃ νὰ διανεμηθῇ μεταξὺ τῶν διαδίκων ἡ πατρικὴ κληρονομία. Οὐχ ἥτιον ὁμῶς, πρὸ τοῦ τετελεσμένου γεγονότος τῆς συντάξεως τῶν προικοσυμφώνων, ἔστω καὶ παρὰ τὴν διαθήκην, καί, ἴσως, διὰ τὰ μὴ θυγῇ τὸ κύρος αὐτῶν, ἡ ἀπόφασις δὲν διατάσσει τὴν συμφώνως τῇ διαθήκῃ κατανομὴν μεταξὺ τῶν διαδίκων αὐτουσίῳ τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῆς κληρονομίας τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ νομιμοποιεῖ τὴν γενομένην κατανομὴν ὑπὸ τῆς μητρὸς, ἐπιβάλλει ὁμῶς νὰ ὁρισθῶν πραγματογνώμονες καὶ ἐκτιμήσουν τὰς κατεχομένας μερίδας ὑπὸ τῶν διαδίκων πρὸς ἐξίσωσιν αὐτῶν. Καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει διάδικός τις κατέχει μείζονα κατ' ἀξίαν μερίδα τῆς δικαιουμένης παρ' αὐτοῦ βάσει τῆς διαθήκης, ν' ἀποζημιωθῇ κατὰ τὸ ὑπερβάλλον τὸν κατέχοντα ἥσσονος ἀξίας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ ὠρισμένον κτῆμα, τὸ ὁποῖον ὁ πατὴρ διὰ τῆς διαθήκης του ὥρισε διὰ μνημόσυνόν του, ὅστις ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἐπιθυμεῖ νὰ διατηρήσῃ ἐπ' αὐτοῦ αὐτούσιον μερίδιον, νὰ καταβάλῃ διὰ τὰ μνημόσυνα τὴν ἀξίαν του εἰς μετρητά. Ἐν τέλει ὁρίζει, ὅτι ἐάν τις τῶν διαδίκων εἶναι ἡδικημένος εἰς τὸ προικοσύμφωνόν του, νὰ στρέφεται κατὰ τῆς περιουσίας τῆς μητρὸς.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. 16. ποσσερέι = ἐκ τοῦ ἱταλ. *possedere*, νέμομαι, κατέχω.

16. γκαιούνα ἀντὶ κατούνα = ἐκ τοῦ βενετικοῦ *cantona*, γωνία. Ἐνταῦθα χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἔννοιαν θωματίου, γωνιαίου τμήματος οἰκήματος. (Βλ. καὶ ἔγγραφον ἐκ Μυκόνου τῆς 9 Νοεμβρίου 1709, εἰς ΣΤ. ΜΑΝΕΣΗ, Ἡ ἐν Μυκόνῳ μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, εἰς Ἑπετηρίδα Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 4 (1953), 80).

20. ἀγραβάδος = ἐκ τοῦ ἱταλ. *aggravare*, ἐπιβαρύνω. Ἐνταῦθα ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἡδικημένου, ζημιωμένου.

46

Αντὰ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1696.
Διάδοχοι. Ἰωάννης Γύζης — Ζωρζέττος Σαντοριναῖος.

Διεκδίκησις κληρονομίας.

Εἰς δόξαν Χριστοῦ, ἀμὴν. 1696 Σεπτεμβρίου 28. Μύκονο.

||² Τὴν σήμερον οἱ πολλὰ ἐκλαμπροὶ ἀφέντες Ζωρζέττος Σοφιανὸς καὶ Σπηλιώτης Σαντοριναῖος, ἐπὶ ||³ τροποὶ καὶ κριτᾶδες τῆς νήσου Μυκόνου, ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς διαφορᾶς γενομένης ||⁴ ἀνάμεσα εἰς τὸν Ἰωάννη Γύζη καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Ζωρζέττος Σαντοριναῖος. Ἀφορμὴ διὰ ἓνα κλεῖσ||⁵ μα, ὅπου ἤθελεν ἀφέσει τῆς γυναικας τοῦ ἄνωθεν Ζωρζέττου εἰς τὴ Καπνογεννοῦσα ἢ καλὴν τῆς ἡ||⁶ Ἑλένη, ὡς καθὼς φαίνεται ἢ παρχαγγελίαν τῆς γραμμένη στοὺς 1680 Δικεβρίου 2. Ὁποῖ||⁷ ος Ζωρζέττος, ἄνδρας τῆς ἄνωθεν Ἑλένης, ἐδιάβηκεν εἰς τὴν κρίσι τοῦ ποτὲ μισερ Τζαννῆ Καλα||⁸ μαρᾶ καὶ ἐπήρνε φαβόρε σετένσις, καθὼς φαίνεται γραμμένη στοὺς 1687 Νοεμβρίου 9 ||⁹ ὑπὸ χειρὸς τοῦ ποτὲ παπαῦ Μάρκου Κορινθίου, πρῶν καντζηλλιέρη, εἰς τὴν ὁποίαν συντέν||¹⁰ σια ἤδωνεν τὸ ἄνωθεν κλεῖσμα τῆς γυναικας τοῦ ἄνωθεν Τζωρτζέττου καὶ ἔ(σ)ζη. Ἐπειδὴ ||¹¹ καὶ νὰ δώσῃ ἢ ἄνωθεν Ἑλένη συβία τοῦ ἄνωθεν Τζωρτζέττου τὸ κοινὸ χρέος χωρὶς νὰ ||¹² κάμη καμμιᾶς λογῆς παραγγιλία, ἢ ὁποία ἤφησεν εἰς τὸ θάνατόν τῆς δύο παιδι||¹³ α, τὰ ὁποῖα παιδιὰ ἔδωσαν καὶ ἐκεῖνα τὸ κοινὸ χρέος, καὶ τὴν σήμερον σηκώνον||¹⁴ τας ὁ ἄνωθεν Τζωρτζέττος διὰ νὰ κληρονομήσῃ τὸ ἄνωθεν κλεῖσμα, ὡς γονιὸς τῶν ἄνωθεν παι||¹⁵ δίων, διὰ τοῦτο μὴ κάνοντας <κα>λλὰ ἀνάμεσόν του ἐνεφανιστήκασιν εἰς τὴν ἄνωθεν δι||¹⁶ καιοσύνην διὰ νὰ δικαιοκριθοῦσιν, ὡς καθὼς ἐθέλασιν μιλήσουν | τὰ δικαίωμάτάν τως|. Καὶ ἡ ἄνωθεν δι||¹⁷ καιοσύνην καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλην στόχασιν γροικώντας τὰ δικαίωματα τῶν ἀμ||¹⁸ φοτέρων, τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, κρᾶζουν, κρίνουν καὶ ἀποφασίζουν τὸ ἄνωθεν κλεῖσμα ||¹⁹ νὰ εἶναι τοῦ ἄνωθεν Τζωρτζέττου ὡς κληρονόμος τῶν παιδίων του. Ἐσι ἔκριναν καὶ ἐποφά||²⁰ σισαν καὶ θέλει ἀπογράψουν καὶ ἀποκάτωθεν.

||²¹ — Τζωρτζέττος Σοφιαν(ος) ἐπίτροπ(ος) καὶ κριτῆς βεβαιώνω ὡς ἄνωθεν.

||²² — Σπηλιώτης Σαντοριναῖ(ος) ἐπίτροπ(ος) καὶ κριτῆς βεβαιώνω τ' ἄνωθεν.

||²³ — Ἰωάννης Χαδεμένος καντζηλλιέρης.

¹⁰ ἐσζη ||²¹ τζωρτζετος σοφιαν(ος) επιτροπ(ος) και κριτις βεβεονο ωσανοθεν ||²² σπιλιωτις σαντοριναῖ(ος) επητροπ(ος) και κρητις βεβεονο τανοθεν ||²³ ιω(άννης) χαδεμενος καντζηλλιέρης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Εἰς τὴν σύζυγον τοῦ ἐναγομένου εἶχε καταλείπει διὰ διαθήκης ἢ μάμμη τῆς ἐν κλεῖσμα. Φαίνεται ὅτι τὸ κληροδότημα τοῦτο εἶχε καὶ πρότερον ἀμφισβητηθῇ ὑπὸ τρίτων συγγενῶν (ἴσως παρ' αὐτοῦ τοῦ ἡδὴ ἐνάγοντος), ὁ δὲ νῦν ἐνα-

γόμενος ὡς σύζυγος τῆς τιμηθείσης εἶχε ζητήσει δικαστικὴν ἀπόφασιν περὶ τοῦ κύρους τοῦ κληροδοτήματος, τὸ δὲ δικαστήριον εἶχεν ἐκδώσει εὐνοϊκὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἀπόφασιν. Εἴτα ἡ σύζυγός του αὕτη ἀπέθανεν ἀδιάθετος, καταλιποῦσα δύο τέκνα ἐκ τοῦ μετὰ τοῦ ἐναγομένου γάμου της, ἅτινα καὶ τὴν ἐκληρονόμησαν καὶ εἰς τὸ κλεῖσμα τοῦτο, ὕστερον δὲ ἀπέθανον καὶ ταῦτα. Ἦδη ὁ ἐνάγων προβάλλει ἐπὶ τοῦ κλείσματος τούτου κληρονομικά, ὡς φαίνεται, — διότι ἡ ἀπόφασις καὶ ἐν τούτῳ εἶναι ἀόριστος — δικαιώματα, προφανῶς, ὡς γονικᾶς, ἥτοι ὡς πλησιέστερος συγγενῆς τῶν τέκνων ἐκ τῆς μητρικῆς γραμμῆς, ἐξ ἧς ὡς γονικὸν προήρχετο τὸ ἐν λόγῳ κλεῖσμα, ζητῶν γὰ προτιμηθῆ τοῦ ἐναγομένου πατρὸς τῶν ἀποθανόντων τέκνων. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ἀναγνωρίζεται ὁ ἐναγόμενος κληρονόμος τῶν τέκνων ὡς πατὴρ καὶ ἐπιδικάζεται εἰς τοῦτον τὸ ἀμφισβητούμενον κλεῖσμα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως γίνεται δεκτὴ ἡ ἀρχή, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐκ τοῦ γάμου ὑπῆρχον πλείονα τέκνα, ἅτινα μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς ἀπέθανον ἀλληλοδιαδόχως ἄνευ κατιόντων ἢ διαθήκης, ὁ πατὴρ κληρονομεῖ τὸ τελευταῖον ἀποθανόν τέκνον καὶ κατὰ τὴν ἀπὸ μέρους τῆς μητρὸς περιελθοῦσαν εἰς αὐτὸ γονικὴν περιουσίαν (τὴν μὴ διπλοκονιτιζιονάδα), περὶ ἧς βλ. ἀνωτέρω τὰ ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 6 ἀπόφασιν ἐκτιθέμενα).

5. καλῇ = ἡ μάμμη.

6. 12. παραγγελία = ἡ διαθήκη. Ὁ ἕρως παργγελία, λίαν διαδεδομένος, ἐνλλάσσεται συχνότατα μὲ τὸν ἕρπον διαθήκη.

8. φαβόρε = ἐκ τοῦ ἰταλ. favore, εὐμένεια, χάρις.

47

Αὐτὰ Μ. 5. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις Ἐπιτρόπων Μυκόνου τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1696.

Διάδοχοι. Ἰωάννης τοῦ Κωνσταντῆ, υἱὸς τῆς Λιοντίδαινας — Νικόλας Καλλέργης.

Διεκδίκησις κληρονομίας.

Εἰς δόξα Χριστοῦ, ἀμὴν. 1696 μηνὸς Ὀκτωβρίου 29 Μύκονο.

||² + Τὴν σήμερον οἱ ἐβγενέστατοι ἀφέντες Τζωρτζέττος Σοφιανὸς καὶ ἀφέντης Σπηλιώτης Σαν||³ τοριναῖος, ἐπίτροποι καὶ κριτᾶδες Μυκόνου, ἐρχόμενοι εἰς τὴν ἀκρόασι τῆς διαφορᾶς ||⁴ γενομένης ἀνάμεσα εἰς τὸ Νικόλα Καλλέργη καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Ἰωάννης τοῦ ||⁵ Κωσταντῆ τῆς Λιοντίδαινας ὁ γυιὸς διὰ κάποια πράματα γονικά τῶνε καὶ διὰ ||⁶ να προκοσύμφωνον, ποὺ ἤκαμεν ὁ Νικόλας Καλλέργης μαζὶ μὲ τὴν γυναικᾶν του, ||⁷ γραμμένο στοὺς 1677 Σεπτεβρίου — 11· τ' ὅποιο προκοσύμφωνον τὸ ἔκαμαν τῆς ||⁸ θυγατέρας τῶνε τῆς Μαρίας· τ' ὅποιο προκοσύμφωνον νομινάρει καὶ λέγει· ἀνίσως ||⁹ καὶ κάμουν κληρονόμοι, καὶ οἱ κληρονόμοι ἡθέλει ἀπεθάνουν, γὰ στρέ-

φωνται τὰ||¹⁰ πράμκτα, εἰς τοὺς πλεῖο|πρόσσιμους ἐδικούς. Τὰ ὅποια πράμκτα, τὰ γονικά του,||¹¹ τὰ γυρέβγει ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης ὡς κληρονόμος καὶ πρόθιμος μαζὶ μὲ τὴν ἀδερφή του τῇ||¹² Φλουροῦ, ὅπου εἶναι. Καὶ ὁ ἄνωθεν Νικόλας βαστῶντας τὰ πράμκτα καὶ γυρέβγοντας νὰ||¹³ εἶναι κληρονόμος τῶν μπαϊδιῶν του. Καὶ ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης ν' ἀποδείξῃ μάρτυρες, πῶς ἐπέθαναν||¹⁴ ὅλα τὰ παιδία, καὶ ἀπομένοντας ἡ Ὁρνοῦ, ἡ γυναῖκα τοῦ ἄνωθεν Νικόλα καὶ θεία τοῦ||¹⁵ ἄνωθεν Ἰωάννη. Καὶ διὰ τοῦτο μὴν γγάνοντας καλὰ ἀνάμεσόν τους ἐνεφανίστηκαν εἰς τὴν ἄ||¹⁶νωθεν δικαιοσύνη, παρὼν καὶ τὰ δύο μέρη, καὶ ἐμίλησαν πᾶσα τους δικαίωμα διὰ||¹⁷ νὰ δικαιοκριτοῦσι. Ἡ ὅποια ἄνωθεν δικαιοσύνη καταλεπτῶς καὶ μὲ μεγάλη στόχασι||¹⁸ γροικῶντας τὰ δικαίωμκτα|τῶν ἀφοτέρω|καὶ συλλογίζοντας τὴν ἄνωθεν κοντετζιὸ τοῦ ἄνωθεν προ-χοχαρτί||¹⁹ου, τ' ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδας, κράζουν, κρίνου καὶ ἀποφασίζου νὰ παίρνη ὁ||²⁰ ἄνωθεν Ἰωάννης καὶ Φλουροῦ τὰ ὅσα πράμκτα εἶναι εἰς τὸ προκοσῶμφωνον, ἡγου γονι||²¹κά τωνε, περὶ νὰ δῶνῃ ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης καὶ ἡ Φλουροῦ τοῦ ἄνωθεν Καλλέργη γιὰ πρόθεσες||²² καὶ θαφτικά, καθὼς ἐπροβάρισεν ὁ ἄνωθεν Νικόλας, νὰ τοῦ δῶνου ριάλια δεκα||²³ννιὰ καὶ γιὰ μνημόσυνα ὁλονῶ τῶν ἀπεθαμένω ριάλια δέκα, ἐπειδὴ||²⁴ καὶ νᾶναι τὰ πράμκτα νιντραδορικά καὶ νὰ τὰ τρώγετε ὁ ἄνωθεν Νικόλας ἕως τὴν||²⁵ σήμερο. Ἐτζι ἐκρινα καὶ ἐποφάσισα καὶ θέλου ἀπογράψουν καὶ ὑποκάτωθεν.

||²⁶ Τζωρτζέττος Σοφιαν(ός) ἐπίτροπ(ος) καὶ κριτῆς βεβκιῶν τ' ἄνωθεν.

||²⁷ Σπηλιώτης Σαντοριναῖ(ος) ἐπίτροπ(ος) καὶ κριτῆς Μυκόνου βεβαιῶν τ' ἄνωθεν.

||²⁸ Ἰωάννης Χαδεμένοσ καντζηλιέρης.

||²⁹ — Εἰς τὸ ἄνωθεν ἔτος ἐνεφανίστην εἰς τὸ ὄφφικιο τῆς καντζηλλαρίας ὁ ἄνω-θεν Νικόλας Καλλέργης,||³⁰ ὁποῖος ἀππελλάρεν τὴν ἄνωθεν σεντένσια σὲ ὅλες τοῖς πάρ-τες, ὅπου μιλεῖ κόντρα του, ὁμπρὸς στοὺς ἐκλαμπρότατους||³¹ καὶ ὑψηλοτάτους ἀφεν-τᾶδες ὅπου μᾶς ἐκουμαντάρουν, ἐπειδὴ καὶ νὰ εἶναι ἀδικημένος καὶ παρα||³²πνεμένος καὶ μὲ τεζόρδινο ἡ ἄνωθεν ἀπόφασι καμωμένη καὶ τὰ ἐξῆς.

||³³ Ἰωάννης Χαδεμένοσ καντζηλιέρης.

¹⁴ ἡ Ὁρνοῦ||²⁶ τζωρτζέττος σοφιαν(ος) επιτροπ(ος) καὶ κριτῆς βεβεωνο τανωθεν||²⁷ σπιλιωτῆς σαν-τορινε(ος) επιτροπ(ος) καὶ κριτῆς μυκονου βεβεονο τανωθεν||²⁸ ιω(αννης) χαδεμενος καντζηληρης
³²|| μετεζορδινο||³³ ιω(αννης) χαδεμεινος καντζηληρης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ἡ ἀπόφασις εἶναι ἀσαφὲς πῶς κατὰ τὸ πραγματικὸν μέρος. Καὶ αὐτὴν, ὁ ἐνάγων, ὡς πλησιέστερος συγγενὴς τῆς ἀποβιωσάσης συζύγου τοῦ ἐναγο-μένου εἶχε τὴν ἐξῆς διαφορὰν περὶ τῶν γονικῶν πραγμάτων τῆς συζύγου τοῦ ἐναγο-μένου. Ὁ τελευταῖος μετὰ τῆς συζύγου του εἶχον προικίσει μίαν θυγατέρα των ὀνό-ματι Μαρίαν. Εἰς τὸ πρὸς ταύτην προικοσύμφωνον εἶχον θέσει τὴν κοντετζιό,

ὅτι ἐὰν ἐκ τοῦ γάμου τῆς *Μαρίας* ἤθελον γεννηθῇ τέκνα, ἀλλὰ ταῦτα ἤθελον ἀποθάνει, τὰ προικιζόμενα γὰρ περιέρχονται εἰς τοὺς πλησιεστέρους συγγενεῖς τῆς. Ὁ ἐνάγων καὶ ἡ ἀδελφή του εἶναι ἀνεψιοὶ τῆς συζύγου τοῦ ἐναγομένου. Φαίνεται, ὅτι ἡ *Μαρία* ἢ εἶχεν ἀποθάνει ἄτεκνος ἢ εἶχε μὲν ἀποκτήσει τέκνα, ἀλλ' ἀπέθανον. Κατ' ἀκολουθίαν, ἡ συσταθεῖσα πρὸς τὴν *Μαρίαν* προῖξ κατὰ τὰ ἀντικείμενα αὐτῆς τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς προικίας περιουσίας τῆς μητρὸς τῆς (γονικὰ) ἐπανήλθον μετὰ τὸν θάνατον τῆς *Μαρίας* εἰς τὴν κυριότητα τῆς ζωσσης εἰσέτι μητρὸς τῆς καὶ συζύγου τοῦ ἐναγομένου, συμφώνως πρὸς τὴν *κοντετζιό* τοῦ προικοσυμφώνου. Ὁ ἐναγόμενος, πλὴν τῆς *Μαρίας*, εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ τοῦ γάμου του καὶ ἄλλα τέκνα, ἡξίου δ' ἐν τῇ παρουσίᾳ δίκῃ ὅτι αὐτὸς εἶναι κληρονόμος τῶν ἄλλων τέκνων του (διότι ἡ σύζυγός του εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποβιώσει) καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ταύτην κληρονόμος καὶ τῆς περιελθούσης εἰς αὐτὰ μητρικῆς προικὸς τῆς *Μαρίας*. Ὁ ἐνάγων ὅμως ἀπέδειξε διὰ μαρτύρων, ὅτι πάντα τὰ τέκνα τοῦ ἐναγομένου εἶχον προαποβιώσει τῆς συζύγου του καὶ μητρὸς των, εἰς ἣν εἶχεν ἐπανέλθει ἢ προῖξ τῆς *Μαρίας* ὡς γονικὴ τῆς περιουσία, καί, κατ' ἀκολουθίαν, ὁ ἐνάγων καὶ ἡ ἀδελφή του *Φλωροῦ*, ὡς οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς (ἀνεψιοὶ) τῆς συζύγου τοῦ ἐναγομένου εἶναι κατὰ νόμον οἱ κληρονόμοι τῆς καὶ ὅχι ὁ ἐναγόμενος σύζυγος. Ἡ ἀπόφασις ἐκτιμῶσα τὸ προικοσύμφωνον τῆς *Μαρίας*, ἀποφαίνεται, ὅτι τὰ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενα δέον γὰρ κληρονομήσῃ ὁ ἐνάγων μετὰ τῆς ἀδελφῆς του, γὰρ καταβάλουν ὅμως οὗτοι πρὸς τὸν ἐναγόμενον 9 ρεάλια διὰ τὰ θάπτικα καὶ 10 ρεάλια διὰ μνημόσυνα τῶν ἀποθανόντων, (τὰς δαπάνας δ' αὐτὰς εἶχε καταβάλει οὗτος), καὶ μόνον τὸ ποσὸν τοῦτο (ἐκ τοῦ μείζονος δαπανηθέντος δι' αὐτά), καθ' ὅσον τὰ κληρονομιαῖα ἀπέφερον εἰσόδημα, ὅπερ ἐλάμβανεν ὁ ἐναγόμενος, προφανῶς, ἄνευ δικαιώματος ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς συζύγου του μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως. Κάτωθι αὐτῆς ὑπάρχει καγκελλαριακὴ προᾶξις περὶ ἀσκήσεως ἐφέσεως ἐνώπιον τῶν ἡρμοδιῶν ὀργάνων τοῦ κυριάρχου ἐκ μέρους τοῦ ἐναγομένου κατὰ τῆς ἀποφάσεως ὡς παρανόμου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Ἐκ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐξάγεται ἐμμέσως ὅτι ὁ ἐπιζών σύζυγος δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα ἐπικαρπίας ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ ἀποθανόντος συζύγου. Καθόσον, ἐὰν ὁ σύζυγος εἶχε τοιοῦτο δικαίωμα, δὲν θὰ ἐγίνετο λόγος ἐν τῇ ἀποφάσει περὶ εἰσπράξεως παρ' αὐτοῦ τῶν εἰσοδημάτων τῶν κληρονομιαίων μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως, διότι θὰ ἐξηκολούθει καὶ μετ' αὐτήν. Πρὸς τοῦτοις δὲν θὰ ἦτο καὶ λόγος μειώσεως τῶν πρὸς αὐτὸν ὀφειλομένων ἐξόδων κηδεύας καὶ μνημοσύνων ὑπὸ τῶν ἀναγκνωριζομένων διὰ τῆς ἀποφάσεως ὡς κληρονόμων ἐναγόντων, ἀφοῦ τὰ εἰσοδήματα ταῦτα θὰ τὰ εἰσέπραττεν ὁ ἐναγόμενος σύζυγος δικαιοματικῶς ὡς ἐπικαρπωτής. (Βλ. καὶ τὰ σημειούμενα ὑπὸ τὴν ὑπ' ἀρ. 1 ἀπόφασιν).

14. Ὁροῦ = Εἰρήνη (Ἐρηνώ, Ἐρνώ, Ὁρνοῦ). Τοῦτο ἦτο τὸ κύριον ὄνομα τῆς συζύγου τοῦ ἐναγομένου.

22. ἐπροβάρισεν = ἐκ τοῦ ἰταλ. provare, ἀποδεικνύω.

24. νιντροδορικά = (ἐκ τοῦ ἰταλ. entrata), ἀπέφερον εἰσόδημα.

29. ὁφφίκιο = ἐκ τοῦ ἰταλ. ufficio, γραφεῖον, κατάστημα.

30. ἀπελλάρει = ἐκ τοῦ ἰταλ. appellare, ἀσκήῳ ἔφεσιν, ἐκκαλῶ.

32. τεζόρδινο = ἐκ τοῦ ἰταλ. disordine, παρὰ τὴν τάξιν, παρὰ τὴν συνήθειαν, τὸν νόμον.

48

Κώδις Μ. 136. Πρωτότυπον. Ἀπόφασις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σίφνου καὶ Μυκόνου τῆς 7 Φεβρουαρίου 1697.

Διάδικοι. Ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι Ἰωάννου Πετρῆ.

Ἀναγνώρισις ἀκυρότητος διαθήκης.

+ Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου γράμματος δηλοποιεῖ.

Ἔστοντας² καὶ τὴν σήμερον νὰ ἀποθάνῃ ὁ Ἰωάννης Πετρῆς, ἤμαθ' οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ πῶς³ ἤκαμεν διαθήκην καὶ ἐδιάτατ' ἐν τὰ πράγματά του. Ἦλθαν εἰς τὸν καντζηλλιέρην⁴ νὰ ἰδοῦσιν τὴν διάταξιν καὶ δὲν εἶχεν καμμίαν εἴδησιν ὁ καντζηλλιέρης. Ἦλθαν καὶ⁵ εἰς ἡμᾶς ἀνίσως καὶ ἐστείλαμ(εν) κανένα πν(ευματ)ικὸν νὰ τὸν διατάξῃ. Ὅθεν, τὴν αὐτὴν⁶ ὥραν ἐβεβαιώθημεν πῶς ὁ καλόγηρος Παρθένιος, τοῦπίκλην Πασχοῦάλης,⁷ τὴν ἐτελείωσεν. Ὅμως αὐτὸς ὁ Παρθένιος, ἔστοντας καὶ νὰ κάμῃ [. . . . .] μερὶ⁸ κὲς διαθήκες καὶ προικοσύμφωνα, χωρὶς νὰ εἶναι νοδάρος ἢ θέλῃσιν νὰ ἔχῃ ἀπὸ⁹ τὴν καντζηλλαρίαν τῆς κοινότητος, καθημερούσιον ἤγερνεν μεγαλῶτατα σκάνδαλα,¹⁰ τόσον εἰς τὴν καντζηλλαρίαν ὥσπερ καὶ εἰς ὅσας διαθήκες ἤκαμεν, ἐπειδὴ ὡς¹¹ ἄφρων καὶ ἀσύνετος ἤτρεχεν εἰς κάθε ἕνα, ὅπου εἶχεν χρεῖα καὶ ἤγραφεν¹² ὅσα τοῦ ἔλεγαν, διαθήκες καὶ προικοσύμφωνα, μὴ ἔχων ἄδειαν ἀπὸ τὴν¹³ καντζηλλαρίαν καὶ τὰ ὅσα ἤγραφεν ἤφερνε τοὺς ἀν(θρώπ)ους εἰς ταραχές, σκάνδαλα¹⁴ καὶ εἰς ἐξοδὲς διάφορες. Εἰς τοῦτο ἡ ταπεινότης ἡμῶν τὸν ἐλόγησεν, ὄντας ἀκόμη¹⁵ ἄθραπτος ὁ αὐτὸς Ἰωάννης, καὶ πολλ(ὰ) τὸν ἐνουθέτησα καὶ ἐκατάκρινα καὶ τέλος πάντων τὸν¹⁶ ἀφώρισα. Ἀλλ' ὡς ἀσύνετος καὶ πλεονέκτης ἤτρεχεν εἰς ὅσα τοῦ ἔλεγαν, Θεὸν¹⁷ ὅλως μὴ φοβούμενος· ἤβαλά τον εἰς κράτησιν ἀπὸ ζήτησιν τοῦ αὐθέντη πρωτονοταρίου¹⁸ καὶ καντζηλλαρίου νὰ παιδευτῇ καὶ σωματικῶς, ἀλλὰ διὰ μεσιτείας τινῶν χριστιαν(ῶν)¹⁹ τοῦ ἐσυγχώρησα· μ' ὅλον ἐτοῦτο ἀδύνατον ἐστὶν δένδρον σαπρὸν καλοὺς καρπούς²⁰ ποιεῖν, καθὼς καὶ τὴν σήμερον ἔπραξεν δι' ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἀπόρριξεν²¹ ἀπὸ λόγου του κάθε δειλίαν καὶ ἀφορισμὸν Θεοῦ καὶ διαθήκην ἤκαμεν τοῦ ρηθέντος²² Ἰωάννου Πετρῆ. Ὅστις καλόγηρος ἐρωτηθεὶς ἀπὸ ἡμᾶς εἶπεν: Εἰς τὸ σπίτι τοῦ²³ Ἀνδρέα Καλλιμάρχου μ' ἐλάλησαν καὶ ἐγὼ ὡς πτωχὸς

καὶ ἀστόχαστος καὶ ἀπονήρευτος ἐπὶ||²⁴ στεβα καὶ ὅσα μοῦλεγεν ἡ γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ ὁ πατέρας καὶ ἀδελφία τῆς ἡγγραφον. Διὰ τοῦτο ὡς ἀμαθὴς καὶ ἀστόχαστος, ὡς ὀρίζει ἡ αὐθεντία σου,||²⁴ αὐθέντη καντζηλλιέρη||²⁵ καὶ ἡ πανιερότητα σου, δώσετέ μου τὰς παιδεύσεις, ὅπου μοῦ πρέπει, ὅτι ἐσφαλα καὶ τώρα,||²⁶ καθὼς καὶ πρότερον. Λοιπόν, ἀπὸ τὴν σήμερον δὲν θέλω ἀκούσει τινὸς νὰ γράψω||²⁷ τοιαύτην διαθήκην ἢ προικοσύμφωνον. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ καὶ νὰ πράξῃ τοιοῦτως χωρὶς||²⁸ θέλησιν ἢ ἄδειαν τοῦ αὐθέντη καντζηλλιέρη, ἡ αὐτὴ διαθήκη νὰ εἶναι ἄκερη,||²⁹ ἀνίσχυρη, μὴ ἔχων ὀλοτελῶς τόπον ἢ στάσιν εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν περιοχὴν, ὡς||³⁰ ἂν νὰ μὴν ἤθελεν γένει πώποτε· μάλιστα βεβαιούμενοι βεβαίως, πῶς,||³¹ ὄντας ἀσθενῆς, ὁ αὐτὸς Ἰωάννης, ἦτον ἔξω φρενῶν, ἐπειδὴ ἐσυντύχεεν ἀσύνετα||³² ῥήματα, ἀλλὰ οἱ κληρονόμοι τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου νὰ κληρονομοῦν τὴν περιουσίαν του||³³ ὅλην, τὴν τε κινήτην ἢ ἀκίνητον, ἐπειδὴ παῖδας ἐδικούς του δὲν ἔχει.||³⁴ Ὁμοίως καὶ ὅσας ἄλλας διαθήκας ἤκαμ(εν) χωρὶς θέλησιν ἢ ἄδειαν τοῦ αὐθέντη||³⁵ καντζηλλιέρη, νὰ εἶναι ἄκερες καὶ ἀνίσχυρες. Καὶ εἰς ἐνδειξιν τῆς ἀληθι||³⁶ν(ας) ἐγένεν τὸ παρόν, ὑπογράφοντας ἡμετέrais χερσὶ καὶ τὸ βάλομ(εν)||³⁷ εἰς τὴν καντζηλλαρίαν διὰ νὰ φαίνεται(αι) εἰς κάθε καιρὸν—1697||³⁸ Φεβρουαρίου 7. Μύκονος.

||³⁹ + Ὁ Σίφνου καὶ Μυκόνου Γαβριὴλ βεβαιοῖ.

³⁹ ὁ Σίφνου καὶ μυκόνου Γαβριὴλ βεβαιοῖ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ἀναγνωρίζεται ἡ ἀκυρότης διαθήκης τοῦ Ἱ. Πετρῆ, διότι ἐγένετο ἄνευ ἀδείας τοῦ Καντζηλλιέρη ὑπὸ ἀναρμοδίου προσώπου, ἥτοι ὑπὸ τινος μοναχοῦ, ἐπιπροσθέτως δὲ καὶ διότι ὁ διαθέτης κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτῆς δὲν ἦτο πνευματικῶς ὑγιής, ἡ δὲ διαθήκη ἦτο νόθος, γραφεῖσα καθ' ὑπαγόρευσιν τρίτων. Κατ' ἀκολουθίαν, ἀποφαίνεται ἡ ἀπόφασις, ὅτι δεόν νὰ χωρήσῃ ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχή.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Περὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης καὶ γενικῶς περὶ τοῦ τύπου τῶν διαθηκῶν βλ. Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Τὰ ἐγγράφα διικαιοπραξίῶν τῆς Μυκόνου κλπ., ἐνθ' ἀν., 134 ἐπ.)

Α΄ ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ

(Οἱ διὰ παχέων στοιχείων ἀριθμοὶ ἐμφαίνουσιν τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἐγγράφου, οἱ διὰ λευκῶν τοῦ στίχου, οἱ δὲ διὰ ἡμιπαχέων τῆς σελίδος).

Ἀγγελικὸ (τοπ.) 6, 22

ἁγία Μαρίνα 18, 26

• Τριάς 5 17, 6 15, 7 17, *passim*

ἅγιοι Ἀπόστολοι 4 7

ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος 39 5

Ἀγραβαράς Γεράσιμος 13 7 — Θωδωρῆς 13 16

Ἀθανάσιος ἀρχιεπίσκοπος 1 2, 28, 5 10, 25, 7 4, 27, 11 4, 23, 12 3, 26, 13 3, 36, 14 4, 29, 17 11-12

Ἀθανάσιος Πατριάρχης Κων/λεως 26 22

Ἀμυγδαλίδι 6 22

Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος, αὐτοκράτωρ 26 21

Ἀννέζα σύζυγος Μιχάλη τοῦ Γιακουμῆ 9 8-9

Ἀννοῦσα 24 13

Ἀντρέας 1 23-24

Ἀντώνης 25 5

Ἀρβανίτης Ἀλέξης 27 6

Ἀργύραινα (τοπ.) 31 22-23, 37 6

Ἀρτακηνὸς Νικηφόρος, παπᾶς 19 35-36 — Τζαν-νῆς 9 6 — Φραντζέσκος 9 5, 23 — Γεώργης 40 4 — Πέτρος τοῦ Γεώργη 40 5 — Γεώργη σύζυγος Κατερίνα 40 12 — Γεώργη θυγάτηρ Βερῶνα 40 20

Βασιλική 41 5, 6, 11, 14

Βενετία 27 ἐπ.

Βενετοὶ 23, 24, 41

Βεντούρης Νικόλας, παπᾶς 4 2-3

Βιδάλης Ἀντώνης 3 2 — Πέτρος 18 4, 19 9

Βίδος Γεράσιμος, παπᾶς 5 26, 6 36, 49, 8 24, 11 24, 13 38, 14 33, 17 29, 18 38, 20 30, 22 31, 23 19, 24 24, 25 26, 26 37, 31 32, 32 26, 33 30, 38 7, 14

Βικάριος Φραζέσκος 2 8

Βουτζίνος Ἀλέξης 27 4-5, 8

Γαβαλάδες 41

Γαβριήλ Ἀρχιεπίσκοπος 48 39

Γαργάλου Ἀννούσας θυγάτηρ Κυριακή 42 4-5, 43 4

Γαρούμπης Γεώργης 10 6 — συζ. Ἑλένη 10 6 — Ἰωάννης 10 3

Γατάνη Νικολοῦ χήρα Φροσύνη 30 5

Γεδεών, μητροπολίτης 32 4, 28, 34 2, 23, 35 37

Γενιάτζος Νικολὸς τοῦ Ἀνδριᾶ 12 5 — θυγ. Ἀννοῦσα 12 5 — θυγ. Κουμέτα (= ἴσως ἐκ τοῦ Giacometta) 12 5

Γενουᾶται 40, 41

Γεώργιος, ἱερεὺς 1 29

Γιάκουμου, παπᾶ, Γεώργης 37 6 — Ἰωάννης 37 12

Γιαλούδια (τοπ.) 24 21

Γιράρδης Μᾶρκος 36 17

Γκύζη οἶκος 27 ἐπ., 44

Γριμάνης Ἰωσήφ, παπᾶς, 19 16

Γρουπάρης Δημήτρης 29 2-3, 19, 30 2-3, 25, 31 31, 32 25

Γύζης Ἀνδρόνικος 32 4 — Ἰωάννης 32 5 — Λογίζος 42 5, 43 9 — Μαθίος 43 5, 46 4

Γύτσης Λοῖζος βλ. Γύζης Λογίζος.

Δαμαλᾶς Λουκᾶς ἡ Λουκῆς 24 23, 26 2, 36, 27 2-3, 21, 28 18-19 29, 28

Δουκάτον Αἰγαίου 27, 43 ἐπ.

Δωδεκάνησος 40 ἐπ.

Ἐρήνη 25 17

Ζαννῆς 24 7, 10, 34 4, 7, 15, 18

Ἰγνάτιος, παπᾶς 1 8

Ἰγνάτιος, ἡγούμενος 14 6, 30, 19 34

Ἰππόται ἁγίου Ἰωάννου 41 ἐπ.

Ἰωάννης 1 23 — τῆς Θωδώρας 23 5 — Ἰωάννης τοῦ Κωσταντῆ τῆς Λεοντίδαινας 47 4-5

Ἰωσήφ, ἱερομόναχος 14 33

Καيسάρεια 33 28, 34 2, 23, 35 36

Καλαμαράς Ἀλέξανδρος 30 2, 24, 31 30, 32 24, 38 3, 13 — Ζαννῆς ἡ Τζαννῆς 35 2, 36 2, 15,

46 7-8 — Μιχάλης 16 2, 21, 22 29
 Καλαφάτης Νικόλως 17 5
 Καλλέργης Κάρολος 25 3, 25 — 31 24, 36 3 —
 Νικόλας 47 4 — Νικόλα θυγάτηρ Μαρία 47
 8 — Νικόλα σύζυγος Ὁρνοῦ 47 14
 Καλλιάρχος Γεώργιος, παπᾶς, 2 7, 15
 Καλλίμαρχος Ἀνδρέας 48 23
 Καλογεράς Μιχάλης 23 17
 Cologiera Zuane 19 37
 Καλούμενος Ἰωάννης 30 4
 Καναβοῦτζος Μιχαήλ 17 3, 28
 Καπνογεννοῦσα (τοπ.) 46 5
 Καπνούσα (τοπ.) 32 5, 9
 Καπαδοκία 33 28-29, 34 2, 23, 35 36-37
 Καρίθιος Μᾶρκος βλ. Κορίνθιος
 Κασομύτης, καλόγερος 30 16
 Κόκκος Φραντζέσκος 1 9-10, 30
 Κοντάρα, τοῦ, Νικόλας 44 4
 Κοντολούρης Ἀλέξανδρος 38 2-3
 Κοντοφρέος Ζάννης ἢ Τζάννης 22 30, 28 13, 31
 Κορίνθιος Μᾶρκος, παπᾶς, 1 9, 18 3, 35, 19 8,
 27 22, 28 32, 29, 20, 30 26, 31 17 36 16, 37 22,
 46 9
 Κορνάροι, 41
 Κορνάρος Λαρέντζος ἢ Λαρίντζος 28 13, 30 —
 Μακάριος, παπᾶς 33 5 — Μᾶρκος τοῦ Λαρέν-
 τζου 19 3, 5, 13, 15, 22
 Κοταρίνης Γιάκουμος 31 18, 19
 Κρήτη 4 4
 Κυκλάδες 7 3, 27
 Κυκλαδῶνῆσοι 33 3
 Κωσταντής 5 20

 Λαγγάδι (τοπ.) 43 6
 Λατριανός, ἱερέυς, σακελλάριος 7 30
 Λαρέντζος 15 19
 Λευτέρη Μαρία 44 5
 Λίμιος Γεώργης 5 5
 Λισάρδος Νικόλας 30 6
 Λιτζάρδος ἢ Λιτζος Γεώργης 33 7, 8, 9, 10, 16
 — Τζαννής 15 6
 Λιτζάρδου χήρα Ἄννα 15 7
 Λογοθέτης Κωστάντος, παπᾶς 7 32

 Μαλιτζός Τζαννής 40 4
 Μανιάτης Μανώλης 19 31 — Μανώλη σύζυγος
 Καλή 19 31 — Πιέρρος τοῦ Μανώλη 19 4
 Μαοῦ (τοπ.) 31 23
 Μαράθι (τοπ.) 13 15
 Μαργαρίτα τῆς Καλῆς 8 8-9—ποτέ Μάρκου 4 2

Μαρία 5 18-19 — τοῦ Παναγιώτη 2 2
 Μᾶρκος, ἱερέυς, οἰκονόμος 1 31, 7 28, 14 29,
 19 26
 Μᾶρκος κυρὸς Μαργαρίτας 4 14
 Ματθαῖος Εὐαγγελιστῆς 7 19, 11 13.
 Μαυροκορδάτος Ἀλέξανδρος 20 5, 28, 21 4, 24
 4, 26 3, 21, 23, 24 — Ἰωάννης 20 3, 27, 21
 2, 32
 Μαχαίρας (τοπ.) 2 3
 Μιχάλης 45 5
 Μορέως, πριγκιπᾶτον 27
 Μπαρμπαρήγος 38 11
 Μπατῆς τοῦ Γιώρη τοῦ Μπατῆ 39 4, 20 — Γιώ-
 ρης 39 4
 Μπεδενιούδα 26 8
 Μπελελαῖος 6 23
 Μπελόκας Βασίλης 26 6 — Βασίλη σύζυγος
 Μπεδενιούδα 26 7
 Μπερνῆς 109
 Μπιατρίτσα τοῦ Μαρκουλῆ 8 5-6, 65 — υἱὸς
 Δημήτρης 8 5 6
 Μπονᾶς Μελέτιος, παπᾶς 27 5
 Μπουτέλη, τοῦ, Ἀννέζα 24 5-6
 Μύκονος 1 2, 28, 29, pass., 27, 28
 Μωραΐτης Μιχαήλ, παπᾶς, 35 4, 7 pass. — Νι-
 κολὸς τοῦ Ἰωάννη 45 4—Πέτρος τοῦ Ἰωάννη
 45 4
 Μωροέργου (τοπ.) 24 20
 Μῶρος Ἀνδρόνικος τοῦ Μάρκου 22 5 — Μᾶρ-
 κος 22 4 — Μάρκου σύζυγος Μουρτζίνα 22 6
 — Μάρκου Κωσταντῆς 22 5

 Νάζου Δημήτρη Μαρία 18 7
 Νικόλαος, μέγας (ναὸς) 1 10-11
 Νικολέττα 26 6, 10, 11, 26, 33
 Νικουσίος Παναγιώτης 18 4 5, 19 6-7, 21, 22,
 23,
 Νταούρης Γεώργης, διάκονος 23 4, 5-6
 Ντελατόλας Ἰωάννης 8 7, pass.
 Ντεσουδάς Θόδωρος 6 2—σύζυγος Ἀννέζα 6 2,
 pass. — Ἰωάννης 6 1, 3 — Μᾶρκος, παπᾶς 25
 2-3, 24

 Ξυδάκης Γιαννούλης 25 9, 30 16
 Ξυδάκης, ἱεροδιάκονος 33 6

 Ὁστοβίκης Γιαννάκης 39 2, 24, 40 2, 30, 41 2-3,
 29, 42 3, 20, 43 3, 21, 44 2-3, 29—45 2, 23

 Παναγία (ναὸς) 6 23, 13 8, 19

Πανσέβαστος Γεώργης ἡ Γεώρῃς, παπᾶς 4 6, 19
— 7 31, 29 2, 18

Παρναξία 16 3, 17 16 17

Πασχουάλες Παρθένιος, καλόγηρος 48 6-7

Πετρῆς Ἀντώνης 18 3, 36, 19 9, 27, 23 18, 37
2, 20, 41 2, 28, 42 2, 19, 43 2, 20, 44 2, 28, 45
2, 22 — Ἰωάννης 48 2, 15, pass.—Κωσταντῆς
15 6, 7-8, pass.—Μιχάλης 20 11, 21 7—Πέρο-
ρος 4 6, 20—Πιέρρος 20 11

Πισκοπιανὰ (τοπ.) 16 11, 16

Πλατῆς Ἀγουστῆς 30 14

Ριάνος Ἀντώνης 29 4-5, 6, 13 — ἐγγόνῃ Φραν-
τζέσκα 29 9—Γεώρῃς 29 4-5 — Φραγκιάς 29
4-5

Ρουσούνελλαίνας Ἀννέζα 16 5, 84—νὸς Γεώρ-
γῃς 25 6—τέκνα 25 5

Ρουσούνελλου Γιώργῃς 43 8—Πατέστος 43 7

Σαντοριναῖος Ἀντριᾶς 21 6, 31 4-5, 6, 39 3, —
Ἀντριᾶ σύζυγος Μαρία 21 6 — τοῦ Ἀντριᾶ
Καλούδα 37 3-4, 8 — τοῦ Ἀντριᾶ Τζωρτζέ-
τος 37 3-4, 8 — Ζωρτζέτος 46 4, 7—τοῦ Ζωρ-
τζέτου σύζυγος Ἑλένη 46 6 — Ἰωάννης 31 5
—Σπηλιώτης 46 2, 22, 47 2-3, 27

Σιφῖνος Νικολός 13 12, 13, 78 — τοῦ Νικολοῦ
Μελέτιος 13 7-8

Σίφνος 1 1, 28, 5 10, 25, 7 3, pass.

Σκαμνία (τοπ.) 43 6

Σκαρδανᾶς Βασίλης 10 4, 7

Σκορδίλης Ἀντώνης τοῦ Πιέρρου 25 10 Γεώρ-
γῃς, παπᾶς 1 9, 2 17, 3 14, 4 21, 5 7 — τοῦ
Λαμπριανοῦ Μπιατριῖα 18 8 — Λαμπριανός,
παπᾶς 18 6, 25 2, 23 — Μᾶρκος 37 11 — τοῦ
Μάρκου Γεώργῃς 37 4, 7—Πιέρρος 11 1, 14
2—τοῦ Πιέρρου σύζυγος Ἀννούσα 11 8, 14 3

Σκούταρης Πιέρρος 6 5, 11 6, 12 13, 14, 13 4, 37

Σοῦλος Φραγκιάς 7 5, pass.—τοῦ Φραγκιά σύ-
ζυγος Φλουρέντζα 7 5, pass.

Σοφιανός Ζωρτζέτος 46 2, 21, 47 2, 26—Ἰωάν-
νης 30 15 — Πιέρρος 8 3-4, 23, 9 3, 25, 10 2,
15 3, 30

Σπαλιάρδος Μπερνῆς 28 3, 109

Σπαντωνῆς 106

Στάθης Γεώργιος 1 4, 16, 24-25, 9 9, 14 20, 17 6

Σταματική Μάρκου Ζιάγου 2 1-2

Συμιός Ἰωάννης 36 4, 13

Τανκάριστος Γιάκουμος ἡ Ἰάκωβος 3 1-2

Ταρόδος Ζαννῆς 4 7

Τζαννῆς 24 6

Τηνιακός Μᾶρκος 16 4

Τῆνος 2 6, 3 6, 4 5, 31 10, 38 11

Τιάνα 34 4, 16

Τοῦρκοι 23

Τουρλιανῆ (μονή) 1 8

Τραπεζοῦς 39 ἐπ.

Τριανταφύλλου, τοῦ, Ἰωάννης 41 4 — σύζυγος
Ἐρήνη 41 6

Φαμελίτης Γεράσιμος 5 3, 6 — Ἰωάννης, παπᾶς
2 7, 16

Φέσκος Μαρίνος 12 6, 20

Φιλόθεος, καλόγηρος 14 6-7, 32

Φλουροῦ τοῦ Κωσταντῆ τῆς Λεοντίδαινας 47
12, 20, 21

Φούσκουλος ἡ Φώσκολος Μᾶρκος 1 3, 17 7-8, 11,
16, 18 — τοῦ Μάρκου σύζυγος 1 5, 17 7-8

Φράγκοι 27 ἐπ., 40

Φράνκος Ζωρζῆς 2 5-6, 7, 14, 3 5, 7, 13, 4 3, 18

Φραντζέσκος, ἱερεὺς, χωροπύσχοπος 7 29

Φτελιά (τοπ.) 43 13

Χαδεμένος Γιαννάκης ἡ Ἰωάννης 37 2, 21 39
25, 40 31, 41 30, 42 21, 43 22, 44 30, 45 24,
46 23, 47 28, 33

Χελίου Ἀντώνης 20 7 — τοῦ Ἀντώνη θυγάτηρ
Εὐγενοῦ 20 7, 25—τοῦ Ἀντώνη θυγάτηρ Μα-
ρία 20 7, 24

Χίος 8 10, 12 13, 15 20, 21 8, 12

Χοχλῖος (τοπ.) 24 21

Χριστόδουλος 15 11

Ψάρος Ἀντώνης 38 2, 6, 9 — Ἰωάννης 1 11-12
—Νικόλαος 15 4, 31

Β'. ΠΙΝΑΞ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

- ἀβαρίζια ἀφεντικά 14 26, 81
 ἀβοηθήση 12 20-21
 ἀγγίζει 13 34, 15 14, 78
 ἀγκαλῶν 17 10, 15, 19 4
 ἀγορά 4 10, 8 17, 12 16, 17 25, 36 13
 ἀγοράδες 6 20, 45, 60
 ἀγοραπωλησία 121-2
 ἀγορασία 39, 45
 ἀγοραστής-ἄδης 10 24, 27, 21 27, 23 15, 42 17, 44 26
 ἀγραβάδος 45 20, 138
 ἀδελφομοίρι, in 25 14, 16, 40 6, 9, 103
 ἀδιάταγο-ος 9 22, 40 7, 67
 ἀδιάταυτο, α 20 8, 24 19, 32 20, 21, 101, 115
 ἀθάνατα 131
 ἄκερη, es 5 15, 17, 48 28, 35, 54
 ἄκυρη 28 26
 ἀκρώσεις ἀγοραπωλησίας 21, 36, 42, 43 — διαθήκης 26, 48 — παραχωρήσεως 33, 44 — προικοσυμφώνου 12 — συμβάσεως 30
 ἀκίνητα 7 22, 11 20
 ἀκίστον, α 44 ἐπ.
 ἀκλερος 5 20
 ἀμνόνει 41 17, 18, 131
 ἄμοιρα 22 17, 99
 ἀνγκαλῶν βλ. ἀγκαλῶν
 ἀνεστήγη, ἀνεστήση 6 44; 41 25, 61
 ἀνήλικος 18 11
 ἀνθρωποκτονία 19, 90 ἐπ.
 ἀνίσχυρη, es 48 29, 35
 ἀνουλλάρει 26 20, 106
 ἀντιφώνησις 91
 ἀντίχρησις 86
 ἀνωγάτης 44 16, 136
 ἄξιοι ἄνδρες 21 19-20
 ἀπηλογία, ἀπηλογία 22 27, 30 9, 99, 112
 ἀποδείχοντας 16 9
 ἀποκιρόμενος 26 21, 106
 ἀποκόβουν βλ. ἀποκόφουν
 ἀποκοπή 8 19, 21 27, 52, 65, 82
 ἀποκοπτάδες, ἀποκοπταί 13 32, 25, 51-2
 ἀποκόφουν 10 23, 13 32, 20 11, 72
 ἀποπληρωμή 17 25-26, 19 19
 ἀπ' ὅτις 22 5
 ἄπου 41 17, 131
 ἀπόφαισι, eis 17 11, 47 32, 25
 ἀππελλάρει 47 30, 143
 ἀπρούκιστα 32 7-8
 ἀράδα 5 14
 ἀργαστήρι 31 19
 ἀργία 35 32
 ἀργὸς ἱεροπραξίας 35 32
 ἀρμόδιες 14 26
 ἀρχιεπίσκοπος 7 2, 11 3, 12 2, 13 2, 14 3, 33 2, 21, 24, 28
 ἀρχιερωσύνη 5 11
 ἄρχοντες 1 3, 35 1
 ἄρχος 20 27
 ἄσπρα 6 32, 30 5, 8, 42 17, 45 19, 60-1
 Ἀσσίζαι Ρωμανίας 27, 43 4
 ἀσυγχώρητος 35 33, 35
 ἀτζάκιστη 9 19, 20 23, 67, 93
 ἀτή της 14 13, 41 13
 ἄττη, τὸ 43 14, 135
 αὐθέντης 19 6, 8, 10, 20 5, 13, passim
 αὐτοθέλητος-η 14 7-8, 33 20
 αὐτόκρητα χωρία 37
 ἀφεντεία, es 14 23, 24
 ἀφέντης, es 2 5, 6, 3 5, 6, pass.
 ἀφεντικό, ἂ 14 22, 26, 80-1
 ἀφθετὸς 18 4
 ἀφιερώσεις 128
 ἀφνήδιος 40 7
 ἀφορισμός 48 16
 ἀφώρισα, ἀφωρεσμένος 5 22, 35 33, 48 16
 ἀχάλαστη 9 19, 20 23, 67, 93
 ἀχαριστία 75, 117
 ἀχάριστος 12 20, 24
 βαπτιστικόν 27 8-9, 14-15, 17, 42 6-7, 13, 16, 43 7-8, 107, 133
 βασιλεία αὐτοκρατορική 18 5, 19 7, 20 5 6, 21 4, 89 — κραταιά 20 28, 24 4, 26 4
 βασιλεὺς 26 21
 βέβαιο 5 24
 βία ψυχολογική 30, 112
 βιλῶνοι 43-4
 βοεβόδας, βοϊβόντας 17 3, 20 3, 27, 21 2-3, 32, 24 23, 27 3, 21, 28 19, 29, 22 σημ. 3, 23, 24, 89
 γαλιότες 12 11
 γάμος 14 19, 34 17-18, 80
 γγιενεράλες 4 4, 51
 γέροντες 2 7, 8, 3 3, 8, 49

γεροντομοίριον, α 24 19, 31 28, 32 6, 7, 20, 46,
101, 114, 115

γεροντοτροφία, ια 101

γῆ 10 26, 27, 15 18, 18 28, pass., 72

γκατούνα 45 18, 138

γκρίσις 9 13 βλ. κρίσις

γοβέρον 3 6, 4 5, 50

γοδέρη 18 27, 26 32, 89

γονικάριοι 35 έπ., 59, 103, 104, 105

γονικάρχης 45

γονικόν 8 7, 11, 13 10, 15, 26 10, 12, 17, 24, 37,

44 17, 47 5, 10, 20, 34 έπ., 105, 115

γονικοχάρτι 45

γράμμα 1 22, 27 12, 13, 48 1 — καντζηλλιερισκό

44 10—νοδαρικό 10 17, 19 23, 20 20, 72

γραμματικός 5 14, 12 9, 54

γραφαι 35 15

γραφεύς 70

γράφουτε 19 33-34

γροικᾶται-οὔνται, έγροίκισε, γροικῶντας 1 6, 13,

3 7, 6 5, 6 26, 26 12, passim, 72

γρόσα 1 17, 19, 21-22, 2 10, 4 13, 5 24, 6 47,

16 5, 30 6, 47

γυναῖκα καθολική (=νόμιμος) 7 15

γυναικοπρούκι 11 20-21, 39 7, 41 9, 23, 74

δάνειον 16, 83, 84

δαπάναι 64, 65

δεδικασμένον 58

δείχνη, δείχνοντας 6 29, 16 9

διά γράφου 44 7

διαδοχή 105

διάδοχος, οι 33 26, 117

διαζυγῆναι 34 10

διαζύγιον 7, 11, 14, 34 20, 62

διαθήκη, ες 5 4, 12, 13, 9 9, 15, 18, 22, 13 15, 17,

26 7, 8, 15, 19, 28 9, 22, 25-26, 29, 6, 9, 13,

14, 32 14, 16, 41 12, 17, 18, 22, 45 5-6, 10, 12,

15, 48 3, 8, 10, 11, 21, 27, 28, 34, 104, 144

—προφορική 103—έπι έλευθέρας περιουσίας

66—μοναχῶν 53 έπ.

διανομή κληρονομίας 20, 93, 109

διαταμένα 29 16

διάταξις 48 4

διατροφή 7, 62, 90

διαφορά 3 1, 5 3, 8 5, passim

διάφορο 2 10, 49

διεχδίκησις 2, 3, 4, 10, 15, 24, 27, 37, 39—κλη-

ρονομίας 22, 25, 28, 32, 40, 45, 46, 47

διερμηνευτής 20 28

διένειχέτο 34 6-7

δικαιοκριθούσι 15 14, 16 8-9, 17 19, passim

δικαιοκρισία 7 10, 16, 63

δικαιολογηθούσιν, δικαιολογηθούσου 17 20, 18

14-15, 21 18, 22 11, passim

δίκαιον 1 7, 7 13, 17 22—βυζαντινόν έπίσημον

28, 38, 39, 47, 53, 64 έπ., 75, 104 έπ.,

—έθιμικόν 28, 35, 40 έπ. 54, 57, 64 έπ.,

77, 105 έπ.—Κανονικόν 53

δικαιοσύνη 6 15-16, 43-44, 7 7, 12, 10 12, 11 9,

18, passim, 61, 63, 73

δικαιώμα, τα 5 12, 6 6, 7 16, passim

δικαστήρια τουρκικά 26

διπλοκοντετζιό 18 19, 88

διπλοκοντετζιονάδα προίξ, περιουσία 128,

140

διπλοκοντετζιοναρισμένο 18 9

διπλοκοντετζιονάτα 59

δοῦσι 20 11

δυναστεία 30 17

δωρεά, ές 12 24, 27, 33 22, 23

δωρεάι προδ γάμου 34 19

έγγραφον 69

έγκαλῶν 1 3-4, 4 6

έγκλημα 34 5

έδιάταττεν 48 3

έδικοι 6 12, 8 10, 15 12, 17 13, 23 8, 13, 40 14,

47 10, 65

έδώσασιν 22 26-27

έθιμα βλ. δίκαιον έθιμικόν

εἷς περι τοῦ άλλου, ένας περ τοῦ άλλου 1 18, 14

27, 20 16, 42 11

εἶχασι 6 1

έκκλησία 13 8, 9, 10, 13, 17

Έκκλησία Όρθόδοξος 28

έκνίκησις 17, 86

έκοντεννάρει 38 10, 124

έκοντενταριστήκασι, έκοντενταρίστη 1 20, 24-5,

5 8-9, 10 11, 21 16, 43 14, 47

έκουμαντάριζεν, έκουμαντάρουν 39 10, 44 8, 47

31, 126, 136

έμπράγματος ασφάλεια 91-2

ένεφανίστηκαν, ένεφανίστηκεν, ένεφανιστήκασι,

ήνεφανιστήκασι 5 9, 6 4, 7 5, 11-12, 10 11, 27

9-10, 28 12, passim

ένεχυρίασις 92

ένέχυρον 86, 112

ένιτράδα 13 28, 29, 31 βλ. καί νιτράδα

ένους 32 9

Ἐξάβιβλος Ἀρμενοπούλου 53, 75, 84, 117, 118

ἐξέφλησις 8 4, 9 4, 10 7, *passim*

ἐξουσιαστής 17 4, 20 3-4

ἐξόχως 26 24

ἐξωτέρα 14 24, 80-1

ἐξωτικός 36

ἐπαράγγειλεν 25 15, 103

ἐπερίβλεπεν 33 9

ἐπιασε 6 44, 61

ἐπικτήτων 97, 115

ἐπιτροπικός 13 19, 16 2, 40 4

Ἐπίτροπος, οἱ Πίτροποι 2 15-16, 4 5-6, 12, 19, 20, 6 35, 41, 8 4, 23, 9 3, 25, 10 2, 13 4, 37, 15 4, 18 4, 35, 36, 37, 38, 19 5, 10, 27, 28, 22 2, 29, 30, 23 2, 17, 18, 25 3, 23, 24, 25, 28 13, 14, 30, 31, 29 3, 18, 19, 30 3, 24, 25, 31 2, 30, 31, 32 2, 24, 25, 33 17, 36 2, 15, 37 3, 20, 21, 38 4, 5, 13, 39 2, 24, 40 2, 30, 41 3, 28, 29, 42 3, 19, 20, 43 3, 20, 21, 44 3, 28, 29, 45 2, 22, 23, 46 2-3, 21, 22, 47 3, 26, 27, 21, 22, 24

ἐπίτροπος 1 31, 16 21, 20 27

ἐπουλήσασιν 22 26

ἐπροβάρισεν 47 24, 143

ἐπροκοδιάβασεν, ἐπρουκοδιάβασεν 12 6-7, 18 8

ἐπροσκαλέσασιν 20 10

ἐριζιγάριζεν 35 5

ἔσι 39 22, 40 28, *passim*, 126

ἔσσοντας 6 1, 17, 60

ἔστοντας 3 10, 4 28, *passim*

ἔσωτέρα 14 22, 80-1

ἔτελείωσεν 43 7

εὐγάλη, εὐγάζοντας 6 21, 12 16, 75

εὐτός, οἱ-ή, 19 18, 21 29, 22 12, 26 17, 91

εὐτουνοῦ 33 26

ἐφάνηκεν 26 9

ἔφρεσις 25

ἐφημέριος 13 33

ἔχοντα 19 18

ἐχρειώθην 40 12

ζάμινα, ες, ζαμινάρει, ἔζαμινάρασι, ζαμιναρ-
σμένοι 1 11, 31 16, 38 5, 6-7, 47, 114 βλ. καὶ
σάμινα.

ζωοθρέγεται, ἔξωοθρέφουντον 19 15, 40 21, 129

ἡγούμενος 4 13 βλ. καὶ καθηγούμενος

θαφτικά 47 22

θές 31 22, 23

ἰδιοκτησία κατ' ὄροφον 120

ἰδιόκτητος 38

ἱερομόναχος 14 30, 32, 33, 19 34

ἱκάντος 3 10, 50

ἰντερεσσᾶδοι 15 14, 82 βλ. καὶ νιτερεσσᾶδοι

καδῆς 17 16, 21, 23, 25, 26 βλ. καὶ κατῆς
καθηγούμενος 14 30, 31 βλ. καὶ ἡγούμενος
καθημερούσιον 48 9

καλά, τὰ 19 18

καλή, ἡ 46 5, 140

καλόγερος 5 8, 13 10, 15, 16, 31, 33

καλόγρηος 14 6-7, 80

κάμαρα 38 10, 124

κανακαρά 41

κανακάρης 40

κانشλλιέρης 6 49

καντζηλαρία 5 2, 35 8, 47 29, 48 9, 10, 13, 27
20, 31, 70 — κοινή 71-2

καντζηλλάριος 48 18

καντζηλλιέρης 3 14, 4 21, 5 5, 7, 26, 6 36, 8 24,
11 24, 13 38, 14 33, 17 29, 18 38, 20 30, 27 22,
29 20-21, 30 26, 31 17, 36 16, 37 22, 38 7, 14,
39 25, 40 31, 41 30, 42 21, 43 22, 44 30, 45 24,
46 23, 47 28, 33, 48 3, 4, 18, 24, 35, 20, 25,
69 ἐπ.

καοτζίο 19 23-24, 92

καπετάνιος, καπετάν 2 14, 3 13, 4 3, 18, 24,
25, 49

Καπουδάν πασᾶς 26

κάρικα 32 10

καρζηλλιέρης 2 17

κατεβαίνοντας 28 15-16

κατέχουν 39 10

κατῆς 16 3, 21 βλ. καὶ καδῆς

κενὸν χρόος 18 10, 89

κινητὰ 7 22, 11 20

κλεισμα 18 26, 21 7, 10, *passim*, 89

κλερονόμος, οἱ 39 19, 20, 40 14, 41 23, 46 19,
47 11, 13 — ἐκ τῆς σαρκὸς 6 11, 18 18, 60.
βλ. καὶ κληρονόμος

κλέφτης 38 4

κληρονομία 1 4, 9 7, 17 7, 22, 26 17, 32, 85,
97 — πατρικὴ 10 10-11, 20 8 — συζύγων 46
ἐπ. 105, 109, 142

κληρονομικὴ διαδοχὴ 66

κληρονομικὴ σύμβασις 60

κληρονομικὸν δικαίωμα γονέων 59, 140

κληρονόμος, οι 6 12, 15, 13 25, 18 19, 28, 21 29,
26 30, 34, 31 5, 33 26, 47 9, 48 33, 117—γνή-
σιος 10 18 βλ. καὶ κληρονόμος

κλοπή 38

κόβγει 26 20, 106

κοινή γνώμη 25

κοινοκτημοσύνη συζύγων 42 ἐπ., 58

κοινότης 7 8, 9 3-4, 13 5, 15 4, 25 3, 33 18, 48 9

κολληκος, οι 13 29, 39 22

κολλητεράνος 44 16, 136

κοιμένη 6 16-17, 60

κόμπια 4 1 βλ. καὶ κόπια

κοσσοῦέτο, α 6 18, 8 14, 60, 65 βλ. κοσσοῦετα
καὶ κοσσοῦετα

κοντετζιό 6 14, 17, 9 11, 17, 11 21, 15 18, 18 16,
17, 22, 25, 20 24, 47 18, 36, 59 ἐπ., 68, 105

κοντετζιονάδα, κοντετζιονάτα 36, 60, 95 βλ.
κουντεσενάδο

κοντετζιονάρε 6 9, 60

κόντο 19 32

κόντρα 10 28, 43 17, 47 30, 72 βλ. καὶ κότρα

κόπια 5 1, 36 1, 30, 31 βλ. καὶ κόμπια

κοιάρια, ἐκοιάρια 5 26 27, 36 17, 55

κοπιαστής 78

κοπιαστικό 13 30, 39 21, 78, 126

κόπος, οι 4 15, 10 24, 13 27, 27 19, 37 18, 42 17,
108

κορβεροῦνται 13 22, 78

κορμί, εις 13 19, 16 2, 26 3

κοσμικός 5 6, 54

κοσσοῦετα, κοσσοῦετα 17 10, 18 17, 23 11 βλ.
καὶ κοσσοῦέτο, α

κότρα 45 21 βλ. κόντρα

κοτράδιτο 15 20, 82

κουντεσενάδο, α, κοντετζιονάδο 37 14, 39 11,
49 13, 16, 18, 123 βλ. κοντετζιονάδα

κουνσοῦετα τοῦ τόπου 15 21

κουτέντα (=contento, α, εὐχαριστημένη) 29 9

κουτενιάρετα 44 20

κρατημένος 6 31, 60

κράτησις 48 17

κρεββατοστρώσιον 88

κρίσις 5 22, 23, 6 4, 37, 8 12, 26 25, 28 20, 35
11, 46 7, 54, 55, 60 βλ. γκρίσις

κριτήριον 15 13, 18, 16 14, 17 20-21, 21 18—
ἐκκλησιαστικόν 24, 85—ἱερὸν 34 7—κοινο-
τικόν 24, 25, 26

κριτής, ἄδεις 1 21, 6 5, 16, 35, 38, 41 passim,
22, 23, 61

κύριος 28 4, 32 20, 39 10, 40 10, 23, 25, 45 5, 109

κύριος νοικοκύρης 29 15, 110

κυριότης 69

κυρὸς 4 10, 14, 22 26, 51, 109

κῦρος 5 24

κῶδιξ 34 21

λαουντάρει, λαουντάρου, λαουντάροντας 9 18,
15 22, 29 14, 67

λέσι 12 23, 22 13, 23

λίμερο, α, λίμερο 20 14, 30 20, 59, 60, 93,
112

λίμερτά 44 14, 136

λογιάζουν 35 26

μαγαζέ 35 2

μανδρι 22 13, 99

μάρτυρες 20 14, 25, 22 23-24, 25, 25 9, 13, 16,
19, 31 12, 23, 27, 38 5, 7, 42 14, 43 12, 25

μαρτυρία, ες 18 22, 20 25, 25 19, 30 15, 31 26,
33 23, 34 8, 36 14

Μεγάλοι Διερχομηνεῖς 21, 26—Μέγας Διερχομηνευ-
τής 18 5, 19 7, 20 5, 21 4, 24 3, 26 4

μέγας 1 10, 47

μερσσία 20 17, 22, 93

μεράζουν, μεράσουσιν, 5 20, 20 11

μερδικό, α, μερτικόν 2 11, 26 11, 30, 32 28 23
μερδίας, ος, ες, 1 6, 3 8, 6 6, 10, 7 16, 9 8, 28
21, 39 16

μέρος, η 1 20, 29 17

μετασήκομα 36 4, 6, 8, 10, 122

μετατρέπονται 12 24

μητρικά 39

μητροπολίτης 33 28, 34 1, 23

μετάθεσις χρέους 41

μισέρ 2 5, 7, 3 5, passim

μισιάρικον 77, 78, 126

μνημόσυνα 47 23

μόδο 10 10, 12 16, 19 23, 72

μοιρασία 26 28

μοιχεία 34 8, 12

μόμπιλε 40 5-6, 27, 129

μοναδικής τάξεως 14 11, 17, 80

μοναχικός βίος 14, 80

μοναχός 77

μόρτις 25 9, 103

μπανούκλα, μπανούκνα 25 7, 10, 103

μπάρτη 20 12, 28 11, 44 8, 22, 23, 45 16, 19 βλ.

πάρτε

μπεζόνια 41 19, 131

μπεράτιον 23

νέμεις 78

νιτράδα, νιτράδα 2 12, 39 22, 49 βλ. ἐνιτράδα
νιτρεσσάδοι 36 7, 37 9, 41 16 βλ. ἰνιτρεσσάδοι
νιτράδορικά 47 24, 143

νοδαρικά 24 12 βλ. νοταρικά

νοδάρος 48 8

νοικοκύρης, νοικοκυρά 13 18, 98

νομινάρι, ἐνομινάριζεν, ἡνομινάριζεν, νομινά-
ρουνται, νομινάροντας 6 10, 23, 28, 43, 13 12,
17, 15 10, *passim*, 60 βλ. νομινάρισμένα

νόμος 17 15, 17, 26 21, 34 11—Ὁθωμανικός 26
—νόμοι θεῖοι 12 23, 34 14, 19—νόμοι θεῖοι
καὶ ἱεροὶ 7 17-18, 11 13, 16, 14 15, 33 22

νόμου ἡλικίας 19 11, 12, 42 12, 14, 43 10, 133

νοταρικά 23 6 βλ. νοδαρικά

νοταρικής τάξεως 20 15

νοτάριος, οἱ 21 11, 20—δημόσιος 22 31, 23 19,
24 24, 25 26

νομινάρισμένα 10 4-5, 72 βλ. νομινάρι

ντάννος 38 9, 124

ντεσγράτζια 19 3, 91

ντεφερέτζια 6 1 βλ. τενφερέτζια

ξεφλησμός 19 24, 92

ὄββερ 10 24, 21 27, 22 25, 72

οἰκονόμος 14 29, 18 3, 35, 19 26

ὀμάδι 12 5, 75

ὀμόζυγος 14 2, 7

ὀμπλιγάδος, α 16 18-19, 17 23, 20 24, 93

ὀνοματισμένο 13 14

ὀμπλιγάροντας 19 17-18, 19

ὀπλιγος 10 21, 72

ὀποτα, ας 11 16-17, 18 17

ὀπρός 3 7

ὀρδινάριο 40 26, 129

ὀρκος 2 8-9, 6 32, 38, 21 22, 25, 28 25 11, 13,
30 17, 41 18, 25, 96—εὐαγγελικός 22 25

οὔτη (=αὐτή) 13 22

ὀφφίκιο 47 29, 143

παραγγελία-αν 25 21, 46 6, 103

παραγγιλία 46 12, 140

παραγκαιρία, παρανγκαιρία (=παραγκαιρία) 39
5, 21, 126

παραπόνσεις 7 7-8

παραπονώντας 7 7

παρθενέβη 14 11, 16

πακτώω, πακτώμενα 4, 10, 10 26, 28, 72

πάκτωσις, ες 2 4, βλ. παύκτωσις

παράυτης 44 24, 136

πάρτε, πάρτη, ες 6 7, 20 12, 26 11, 40 4-5, 18,
45 18, 47 30, 60 βλ. πάρτη

πάσι 20 11

πατρικά 39

παύκτωσις 31 9, 11, 114 βλ. πάκτωσις

πάκτωσις βλ. πάκτωσις

πένα 1 19

περάσσοντας 2 11

περιουσία ἀκίνητος, κινήτη 48 32-33—γονική
35 ἐπ., 57 ἐπ., 68, 140—ἐλευθέρη 35 ἐπ.,
57, 59, 60—κοντετζιονάδα 36—μητρική
37 ἐπ., —ἐπίκτητος 35, ἐπ., 58—πατρική
37 ἐπ.

περὸ 6 31, 11 20, *passim*, 60

περπατούμενα 11 20, 74

πινάκια 39 5, 126

πλειστηριασμός 84

πνευματικός 14 6, 18 22-23, 26, 48 5

πόθες 22 7

ποσσεδέρει 11 18, 73

ποσσεσέρει 45 16, 138

ποστατικά 20 9

πούλησι 21 24, 28-29

πράμα (=περιουσία) 22 6, 7, 8, 16, 19, 21

πράξες 21 11

πράσις ἐπὶ λύσει 49

πρεξεντάδα 5 1, 54

πρεξενταριστή, ἐπρεξεντάρει, ἐπρεξεντάραν, πρε-
ξεντάροντας 5 24, 13 11, 24 10, 25 9, 30 14,
39 8, 41 14, *passim*

πρετεντέρη, πρετεντέροντας, πρεντεντέροντας
9 7, 19 21, 24 7-8, 41 8, 11, 42 6, 10, 44 11,
45 7, 66

πρέτζιο 17 14, 87

προβλεπτής καντζηλλιέρης 69

πρόεδρος 33 29, 34 2, 23, 35 37

πρόθεσι, ες 45 18, 47 21, 128

πρόθιμοι 6 12, 40 14 βλ. πρόσσμοι

προῖκα 18, 21, 34 18-19, 39, 58 ἐπ., 77, 88,
95, 97-8, 112, 128

προικοσύμφωνον, α 15 18, 27, 31, 37 13, 14, 16,
47 6, 7, 48 8, 12, 27, 59 ἐπ.

προκοσύμφωνον, προκοσύμφωνα 31 5-6, 32 18
προκοσύμφωνον 6 8-9, 13, 23, 27, 28-29, 43, 45,
9 11, 17, 10 5, 14, 15-16, 11 21, 12 9, 19, 13
11, 12, 21, 23-24, 14 25, 18 9, 16, 22, 25, 31,
31 7, 10, 21, 28, 40 11, 16, 41 10, 25, 47 8, 20

προκοσύφωνο 31 26

πρόκριτοι 21, 22, 24

προσβολή διαθήκης 29
 πρόσσιμοι 47 10 βλ. πρόθιμοι
 προσσιμώτερος 8 10, 15 12, 17 13, 23 8, 13, 65
 πρόστιμον 80
 προσωποκράτης 91
 πρόσωπον, εἰς 20 4, 21 3, 26 3
 προτίμησις 8, 15, 23, 44, 35, 64 ἐπ., 100
 προτίμιος 44 16, 25 26, 136
 προτύρι 27 17-18, 108
 προῦκα 10 9, 19, 18 13, 18, 24, 26 9, 31 13
 προυκί-ιον, α 10 4, 7, 25, 11 19, 13 10, 14 24-25,
 15 9, 28, 18 7, 21 14, 22 13, 18, 22, 30 20-21,
 33 19, 37 7, 13, 17, 40 6
 προυκοδιαβίσει, ἐπρουκοδιάβασεν 39 10, 11, 45
 6, 13, 126
 προχοχάρτι-ιον, α 39 6-7, 40 20, 22, 45 10, 20,
 47 18-19, 126
 πρωτονοτάριος 14 33, 26 37, 31 32, 32 26, 33, 30
 38 14, 48 17, 71
 πρωτοπιπᾶς 14 32
 πρωτοσύγκελος 35 14
 πώλησις κατ' ἀποκοπὴν 52, 82
 πώλησις προικφών 95
 ρεάλια, ριάλια 14 24, 15 11, 16 6, 18, 19, 17 14,
 18 24, 29, 19 13, 14, 17, 20, 22, 33, 36 5, 37
 12, 38 11, 43 7, 44 13, 14, 24, 47 22, 23, 84
 ρεῖτζης 2 6, 49
 ρέστος 9 22, 10 18, 13 29, 16 19, 67
 ρεττούρης 3 6, 4 5, 38 11, 50
 ρεφάρη 16 19, 45 17, 84
 ρεφουδάρη 7 11, 63
 σακελλάριος 14 30
 σαλβάροντας 15 26, 82
 σάμινα 31 16, 114 βλ. ζάμινα
 σεντένσια, σετένσια, σεντέντζια σετέντζια 5 1,
 6 6, 16, 18, 19 32, 24 11, 16, 26 26, 46 8, 47
 30, 54
 σεττάρει 1 21, 47
 σιδεροκέφαλον, α 41 8-9, 131
 σινιόρ 38 2, 124
 σκευοφύλαξ 1 29, 14 31
 σκουρδούλα 31 18, 114
 σκρίττο 30 10, 14, 17, 22, 112
 σπέζα 18 28, 89
 στάμπιλε 40 5, 27, 129
 στάντες 9 16, 67
 στέκη 19 23
 στεκούμενα 11 19, 74

στήνεται 6 26, 60
 στιμαδῶροι 13 32
 στιμάραν, ἐστιμάρισαν 8 15, 10 24, 13 27, 32,
 15 23, 16 16, 21 27, 36 10, 72
 στιμαριστᾶδες 4 11, 8 18, 13 27, 20 10, 36 9, 14,
 45 17, 25, 51-2
 στοχάζοντας 6 45, 61
 στόχαιοι 18 15, 20 19, passim
 στρέφονται 6 11
 στρεχτός 17 26, 87
 στρουμεντάρισεν, στρουμενταρισμένα 24 18, 43
 14, 101, 134
 στρουμέντο, α 2 10, 4 9, 11, 8 17, 15 8, 9, 22,
 17 14-15, 21 10, 24 17, 32 12, 13, 17, 37 10, 17,
 42 8, 13, 17, 43 9—νόμιμα 23 6, 24 11-12
 σύβαις 15 24, 82
 συμβατικῶς 14 7, 30
 συνθῆκαι 33 15, 117 βλ. συνθῆκαι
 συμφωνία 20 23
 συμφωνισμένο 20 20-21
 σύναξις 7 6, 13 20, 14 9
 συνεισφορά 97-98
 συνήθεια, ἡ, τὰ 5 2, 6 18, 17 2, 9-10, 18 2, 20 2,
 22 1, 60—τοῦ τόπου 10 20, 13 29, 31, 23 13,
 36 13
 συνθῆκαι 18 16, 22 βλ. συνθῆκαι
 συνοδικῶς 13 5
 συνιδιοκτησία 44
 τάξιν, κατὰ τὴν 15 21—τάξεις τοῦ τόπου 23 11
 ταρατζα 10 19, 21, 22, 23, 68, 72
 τεζόρδινω 47 32, 143
 τέχνα νόμιμα 22 9
 τεμφερέτζια 2 1, 60 βλ. ντεμφερέτζια
 τζεντέντζια 33 17, 117 βλ. σετέντζια
 τιμητᾶδες 21 26, 25
 τιμοῦν 21 26
 τιποθεμένο 13 14, 21 7, 32 5, 43 6, 78, 96
 τίτλος ἐκτελεστός 92
 τορνέσια 13 32, 14 25, 15 25, 21 27, 78
 τῶρωγεν, ἡτρωγεν 39 12, 18, 126
 τριμοιρία 47, 105
 τρώγη ὡς τὴν ζωὴν τους 6 24, 18 27, 26 32, 60
 ὑπερογκος βλάβη 121-2
 ὑποθεσία 13 14, 78
 ὑποθήκη γενική-εἰδική 92
 ὑπόσχεσις 20 22
 φαβόρε 46 8, 140

φάμπρικα 8 16, 65
 φέρμα 9 19, 67
 φθορά ἐξ ἀμελείας 35
 φιλιότης 27 14, 107
 φλυαρίζοντας 7 13, 63
 φοβιζάμενη 6 38
 φυτέψη, ἐφύτεψεν 13 18, 26, 30

χαλάσματα 8 16
 χαλασμένη 5 15, 54
 χαράσι, α 39 13, 19-20, 41 19, 126
 χαράτζια 3 4, 10, 13 50, 126 — ἀφεντικὸ 10 20,
 21, 22, 68, 72
 χαρτιά 44 7
 χρεωφελέτες 41 5, 7, 9, 131
 χρέος, η 1 23, 16 18, 22 12, 13, 23, 27, 30 9, 19,
 41 6, 18, 20, 22, 97-98

χρεώστης 16 10
 χρεώστισσα 16 14
 χρεωφελέματα 6 29, 60

ψυχὴ 26 31, 29 8, 40 24, 25, 27, 28, 44 9, 12, 21
 ψυχικόν, ἃ 89, 106, 107, 117, 128-9, 136

acquêts 44
 acquisti 44
 datio in solutum 84, 86, 92
 livello perpetuo 45
 pactum obstagii 91
 parentali 44
 pegno in osteria 91
 rettore 20 σημ. 2
 traditio cariae 69 ἐπ.
 traditio per cartam 69 ἐπ.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Σελίς	40	στ.	21	ἀντὶ	συμπυχθεῖσα	γράφει	συμπυχθεῖσα
Ἀποφάσις	2	στ.	1	•	τενφερετζία	•	τενφερετζία
•	•	•	3	•	τῶχεν	•	τό'χεν
•	•	•	5	•	μεγαλειώτατον	•	μεγαλειώτατον
•	•	•	7 καὶ 17	•	Καλῖαρχον Καλῖαρχος	•	Καλλῖαρχον Καλλῖαρχος
•	8	•	3	•	ἐντιμώτατος	•	ἐντιμώτατος
•	9	•	2-3				
•	10	•	2				
•	9	•	8	•	τον [[ποιε]]	•	τοῦ [[ποιε]]
•	10	•	9 καὶ 19	•	προῦκα	•	προῦκα
•	12	•	5	•	τίς	•	τοῖς
•	23	•	15	•	ἀγοραστή	•	ἀγοραστή

800 ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶

[The following text is a transcription of the manuscript page shown in the image above.]

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΜΑΝΤΩΣ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ

ΥΠΟ

ΜΕΝΕΛΑΟΥ Α. ΤΟΥΡΤΟΓΛΟΥ

Εἰς ἀνακοίνωσιν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ *Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*¹ ὁ σεβαστὸς Καθηγητὴς κ. Κ. Τριανταφυλλόπουλος ἔφερεν εἰς φῶς τὸ θέμα μιᾶς ἐναντίον τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου ἀναφορᾶς τῆς Μαντῶς Μαυρογένους, κατηγορούσης τοῦτον ὅτι ἠθέτησε τὴν πρὸς αὐτὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν γάμου².

Τὸ θέμα ἔχει ἐν συντόμῳ ὡς ἐξῆς: Ἡ γνωστὴ ἡρωὶς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Μαντῶ Μαυρογένους, ἣτις ἄπασαν τὴν περιουσίαν τῆς διέθεσεν ὑπὲρ τοῦ ἀγωνοῦ τῆς Ἀνεξαρτησίας, εἶχε συνάψει στενὰς ἐρωτικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου. Αἱ σχέσεις ὅμως αὗται δὲν κατέληξαν εἰς γάμον, ἀλλὰ διεκόπησαν ὀριστικῶς ἐν ἔτει 1827. Καὶ πρὸ τοῦ 1827 ὅμως αἱ σχέσεις Μαντῶς — Ὑψηλάντου ἦσαν τεταμέναι.

Τοῦτο καθίσταται φανερόν, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ὑψηλάντης, κατῴρθωσε νὰ ἀφαιρέσῃ διὰ τῆς ὑπηρετρίας τῆς Μαντῶς ἐπιστολάς του ἡ ἴσως καὶ ἐγγράφους ὑποσχέσεις του, δοθείσας προηγουμένως πρὸς αὐτὴν περὶ πληρωμῆς ποινικῆς ρήτρης ἐν περιπτώσει ἀθετήσεως τοῦ γάμου³. Ἐπίσης δὲ καὶ ὅπαδοι τοῦ Ὑψηλάντου, φοβούμενοι ὅτι ὁ γάμος του ἠθέλεν ἐπιδεινῶσαι τὴν ἐπισφαλὴ ὑγείαν του, ἐπωφεληθέντες προσωρινῆς του ἀπουσίας, συνέλαβον τὴν Μαντῶ καὶ τὴν ἀπήλασαν βιαίως εἰς τὴν Μύκονον⁴.

Ἡ Μαντῶ ἐξ ἄλλου ἐμφανίζεται νὰ ὑποβάλλῃ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1825 ἀναφορὰς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ὁρησκείας, ζητοῦσα τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεώς της⁵, ἐν ἔτει δὲ 1827 παρουσιάζεται ἐνώπιον τῆς συνεδριάζουσας εἰς Τροιζῆνα Γ' Ἑθνικῆς Συνελεύσεως, ἐπιδιώκουσα τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου ἀναφορᾶς της⁶.

¹ τ. 11 (1936) σ. 292 - 297.

² Βλ. καὶ ἑτέραν σχετικὴν δημοσίευσίν του εἰς Ἀρχεῖον Ἰδιωτ. Δικαίου, τ. 3 (1936) σ. 266 κ. ἑ.

³ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθ.*, τ. 11 (1936) σ. 292. — ΤΗΕΟΔΩΡΕ ΒΛΑΝΚΑΡΔ, *Les Mavroyéni, Histoire d'Orient (de 1700 à nos jours)* Paris 1909, II vol. p. 362. Περὶ τῆς κυριότητος τῶν ἐπιστολῶν, αἵτινες ἀποστέλλονται μεταξὺ μνηστήρων διαρκούσης τῆς μνηστείας, εἰς περίπτωσιν λύσεως ταύτης, βλ. Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Α.Ι.Δ.* τ. 3, σ. 268 σημ. 1.

⁴ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθ.* τ. 11, σ. 294.

⁵ Βλ. κατωτέρω δημοσιευομένην ἀναφοράν.

⁶ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ἔνθ' ἀν. σ. 292 — ΝΙΚ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, *Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις*, τ. Α' ἐκδ. 3 (1925) σ. 48 - 49.

Ὁ Καθηγητὴς κ. Τριανταφυλλόπουλος ἂν καὶ δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὸ ἔγγρα-
φον τῆς ἀναφορᾶς τῆς Μαντῶς, ἐν τούτοις μὲ τὴν γνωστὴν του ὀξυδέρκειαν καὶ στη-
ριζόμενος εἰς μόνην τὴν γνωμοδότησιν τὴν ὁποίαν δίδει ὁ τότε Ὑπουργὸς τῆς Δι-
καιοσύνης Ἰωάννης Γενατᾶς, ἀνασυγκροτεῖ καὶ ἀναλύει τὸ περιεχόμενον ταύτης¹. Ἡ
γνωμοδότησις Γενατᾶ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1830, ἐγένετο δὲ ἐξ ἀφορμῆς ἀναφορᾶς
τῆς Μαντῶς, ὑποβληθείσης τὴν 6^{ην} Μαΐου 1830 πρὸς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν διὰ
τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης.

Κατωτέρω, παραθέτω ὡς ἔχει εἰς τὴν σύνταξιν, ἀλλὰ διωρθωμένον κατὰ τὴν
ὀρθογραφίαν, τὸ κείμενον ἀγνώστου μέχρι τοῦδε καὶ προγενεστέρως τοῦ 1830 ἀναφο-
ρᾶς τῆς Μαντῶς, ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ὡς καὶ συνοδευτικὴν ἐπιστο-
λὴν τῆς. Ἀμφότεραι, ἀναφορὰ καὶ ἐπιστολή, φέρουν ἡμερομηνίαν 1 Φεβρουαρίου
1828, καὶ πραγματεύονται τὸ ἴδιον θέμα διαφωτίζουσιν ἔτι μᾶλλον τὴν ὑπόθεσιν².

Ἀναφορὰ Μαντῶς Μαυρογένους πρὸς Κυβερνήτην

Ἐξοχώτατε Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος

Πληροφορημένη ὅτι ἀπέρασεν ἐνταῦθα ὁ κύριος Δ. Ὑψηλάντης παρακαλῶ
τὴν ἐξοχότητά της ἵνα διαταχθῇ νὰ γράψῃ πρὸς τὸν κύριον Παναγιωτάκην Ἀνα-
γνωστόπουλο ἄνθρωπὸ του διὰ νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπὸν μου τὸν ὁποῖον
πέμπω ἐπίτηδες εἰς Ναύπλιον τὸ ἔγγραφον τῆς ἀρραβώνας μου, κατὰ τὸ ἐσώκλει-
στον ἀντίγραφον τῆς ὑποσχέσεώς του πρὸς τὸν κύριον Ὑψηλάντην καὶ εἰς ἐμέ. Διότι
χρόνος παρῆλθε ὅπου μὲ ἀπέρριψεν χωρὶς λόγον, μὲ τὴν πλέον σκληρὰν περιφρό-
νησιν, καὶ τὸ ἔγγραφον δὲν ἠθέλησεν νὰ τὸ ἐγχειρίσῃ τοῦ κυρίου Γεωργίου Μαυρομ-

¹ Ἡ γνωμοδότησις ἔχει οὕτω: «Ἐάν τῷ ὄντι ἔχει ὁμολογίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ Κορ. Δ. Ὑψη-
λάντης δέχεται νὰ πληρώσῃ ὅσα ζητήσει ἡ Κυρία Μαντῶ, ἐάν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος
δὲν τὴν νομπευθῇ, ὅποια δικαιώματα δύνανται ἐξ αὐτῆς νὰ πηγάζουν; Νὰ τὴν νομπευθῇ; Καὶ ἡ Ἐκ-
κλησιαστικὴ Ἀρχὴ δύνανται νὰ βιάσῃ γάμον; Ἐάν δὲν εἶναι ἀπλῆ συμφωνία, ἀλλὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν
πράξιν τῆς παρθενοφθορίας, ποῖαν δύναμιν ἔχει ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή; Εἴτε πολιτικῶς εἴτ' ἐκκλη-
ματικῶς ὀφείλει νὰ λαλήσῃ. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δὲν ἐκτείνεται εἰς τὰ πολιτικὰ ἀποτελέσματα οὕτε
εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐγκαλέσεις. Ἐάν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ ἠθέλην ἀποφασίσαι πολιτικῶς, ὅποια Πο-
λιτικὴ ἀρχὴ χρεωστεῖ τὴν ἐκτέλεσιν; Ὡσαύτως καὶ ἐκκλησιαστικῶς. Διὸ ἡ ἀπαίτησις τῆς ἀναφερομένης
εἶναι ὅλως διόλου ἀπαράδεκτος. Ἐάν θέλῃ συμβιβασμὸν, ὅς γενῇ· πλὴν ἡ αὐτὴ Κυβέρνησις νὰ παραχω-
ρήσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν τὰ καθήκοντα τοῦ Δικαστικοῦ Κλάδου, τοῦτο δὲν δύναται νὰ τὸ
κάμῃ. Γνωμοδοτῶ. Νὰ διευθυνθοῦν τὰ ἔγγραφα εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματέα διὰ νὰ
πράξῃ τὰ δέοντα». Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἂν σ. 294.

² Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀντέγραψεν ἐκ τῶν Ἀρχείων τῆς Ἰονίου Γερουσίας (Καποδιστριακὸν Ἀρ-
χεῖον, Φακ. 530, ἀρ. 17 καὶ 18) καὶ εὐγενῶς μοὶ τὰ παρεχώρησε πρὸς δημοσίευσιν ἡ δνὶς Ἑλένη Κούκ-
κου, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐκφράζονται ἐνταῦθα θερμαὶ εὐχαριστίαι.

μάτη, ὁποῦ πρὶν τὰς ἀνωμαλίας Ναυπλίου τὸν ἐπαρακάλεσεν διὰ τὰ τοῦ τὸ ζητήσῃ. Παρακαλῶ εἰσεῖν τὰ διορισθῇ μία ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ διὰ τὰ θεωρήσῃ τὰ ἀρπαχθέντα ἔγγραφα τῆς ἀρραβώνας μου, ὡς τὰ εὐρισκόμενα εἰς χεῖρας ἀποδεικτικά, διὰ τὰ ἀποφασίσῃ φιλοδικαίως τὴν ἀπαίτησίν μου, τὴν ὁποίαν τρεῖς χρόνοι ἤδη τρέχουν ὁποῦ ἔδωκα ἀναφορὰς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας πλὴν δὲν ἐδικάσθη τὸ δίκαιόν μου μ' ὅλον ὅτι ὁποῦ ἐδιωρίσθη καὶ παρὰ τῆς ἐφειτεινῆς ἐθνικῆς συνελύσεως πάλιν δὲν ἐνηργήθη.

Ἐν τοσούτῳ τῆς ὑποσημειοῦμαι μὲ βαθύτατον σέβας.

ἡ πατριῶτις

Μαντῶ Μαυρογένους

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 1 Φεβρ. 1828

Ἐπισυνάπτεται ἀντίγραφον:

Δηλοποιῶ ὁ ὑπογεγραμμένος, ὅτι ἔλαβον παρὰ τοῦ ἐκλα: Πρίγκηπος κ. Δ. Ὑψηλάντου ἓν γράμμα ἐνδοσφράγιστον τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον ἀγνοῶ καὶ τὸ ὁποῖον ὑπόσχομαι τὰ ἐγχειρίσω τότε, ὅτε ἤθελε μὲ ζητηθῇ παρ' ἀμφοτέρων τῶν μελλῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἔδωκα τὸ παρόν μου καὶ ὑπογράψω.

Π. Α. Ἀναγνωστόπουλος

Τῇ 22 8βρίου 1825

ἐν Ναυπλίῳ

Ἐξοχώτατε

Γονυκλινῆς παρακαλῶ τὸ ἔλεος τῆς δικαιοσύνης της τὰ διορισθῇ ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπὴν τοῖς ἀγίοις ἀρχιερεῖς Ἀρτῆς, Βρεσθίνης καὶ Καρύστου τὰ θεωρήσουν τὴν περιεχομένην εἰς τὴν ἀναφορὰν μου ὑπόθεσιν ἐνταῦθα εἰς Αἰγίνα ὅσον τάχος, διότι ἡ δυστυχὴς μήτηρ μου κατήντησεν εἰς θάνατον ἐκ τῆς ἀδικίας ὁποῦ μὲ ἐπροξένησεν τὸν χαρακτῆρα μου ὁ καλὸς πατριώτης καὶ εὐρίσκειται κληνῆρης ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης, δι' ὃ εὐρίσκομαι βιασμένη ἅμα ὅπου δώση τέλος τὰ ἀναχωρήσω διὰ τὴν πατρίδα μου. Θέλω δέομαι τὸν ἅγιον Θεὸν, ὑπὲρ τῆς πολυχρονίου υἱείας της γνωρίζουσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς πολυχρονίου αἰχμαλωσίας μου παρὰ τὸν σωτήρα τῆς Ἑλλάδος ὅπου ὁ ἅγιος Θεὸς τὴν ἀπόστειλεν διὰ τὴν διττὴν ἐλευθερίαν καὶ εἰρήνην τοῦ ἔθνους μας.

μένω τῆς ἐξοχώτητός της ταπεινὴ σκλάβα της

Μαντῶ Μαυρογένους

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 1 Φεβρουαρίου 1828

Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἡ Μαντῶ ὀλίγας μόνον ἡμέρας μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Καποδίστρια εἰς τὴν Αἰγίνα δράττεται τῆς εὐκαιρίας καὶ ὑποβάλλει νέαν ἀναφορὰν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δικαίων της. Ἡ συνοδεύουσα τὴν ἀναφορὰν ἐπιστολὴ

της πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἔχει μᾶλλον τὸν χαρακτήρα παρακλήσεως. Διεκτραγωδεῖ τὴν οικονομικὴν της θέσιν ἐπιδεινωθεῖσαν ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς μελλοθανάτου μητρὸς της¹ καὶ παρακαλεῖ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ταχυτέραν σύστασιν ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς διὰ νὰ κρίνῃ τὴν ὑπόθεσιν της.

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἀνωτέρω ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Κυβερνήτην συγκρινόμενον μὲ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Γενατᾶ παρουσιάζει τὰ ἐξῆς ἐνδιαφέροντα σημεία.

Ἐνῶ εἰς τὴν γνωμοδότησιν Γενατᾶ γίνεται ὑπαινιγμὸς περὶ παρθενοφθορίας, στηριζόμενος πιθανώτατα εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ἀναφορᾶς τοῦ 1830, εἰς τὴν ἀναφορὰν ταύτην τοῦ 1828 οὐδόλως μνημονεύεται τοιαύτη πρᾶξις ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ἐθεμελιοῦτο ποινικὴ δίωξις συμφώνως πρὸς τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἰσχύον Ἀπάνθισμα τῶν Ἑγκληματικῶν².

Ἀντιθέτως, ἐκ τοῦ ὅλου περιεχομένου παρέχεται ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ ἀπαίτησις τῆς Μαντῶς περιορίζεται εἰς τὴν παροχὴν μᾶλλον χρηματικῆς ἀποζημιώσεως ἢ καὶ ποινικῆς ρήτρας, πηγαζούσης ἐκ τῆς αὐθαιρέτου διαλύσεως τῆς μνηστείας παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου.

Νέον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ἡ δημοσιευμένη ἀναφορά, εἶναι ἐπίσης ὅτι τὸ ἔγγραφον τῆς μνηστείας εἶχε παρακατατεθῆ ἀπὸ τοῦ 1825 εἰς πρόσωπον τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Ὑψηλάντη, τὸν Π. Α. Ἀναγνωστόπουλον³, μὲ τὸν ρητὸν ὅρον ὅπως μὴ παραδοθῇ τοῦτο εἰς τὴν Μαντῶ, ἄνευ τῆς συναινέσεώς του. Τὸ γεγονός εἶναι ἐνδεικτικὸν τῆς δυσπιστίας τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὴν Μαντῶ ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο θὰ περιείχετο καὶ ἡ ὑπόσχεσις περὶ καταβολῆς ποινικῆς ρήτρας.

¹ Ἐνδεικτικὴ τῆς ἀθλίης οικονομικῆς καταστάσεως τῆς Μαντῶς εἶναι ἡ αἰτήσις της χρονολογούμενη ἤδη ἀπὸ τοῦ 1824 διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖ τὴν οικονομικὴν ἀρωγὴν τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ δυσμενὴς αὕτη κατάστασις ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη, παρὰ τὰς συνεχεῖς αἰτήσεις τῆς Μαντῶς ὅπως ἀναγνωρισθοῦν αἱ θυσίαι της καὶ τῆς δοθῇ ἡ ἀνάλογος ἡθικὴ καὶ χρηματικὴ ἀμοιβή. Οὕτως ἀπὸ ἄλλων αἰτησίν της τῆς 30/3/1840, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν βασιλέα Ὁθωνα, μανθάνομεν ὅτι λαμβάνει μόνον μίαν μικρὰν σύνταξιν, θεωρηθεῖσα παρὰ τῆς Γραμματείας ὡς «χίρα καὶ ἀπόμαχος». Τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον ἀπορρίπτει ὡς ψευδῆ καὶ ζητεῖ νὰ τῆς δοθῇ «ἡ ἀνάλογος στρατιωτικὴ προικοδότησις πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν ἐκδουλεύσεων καὶ θυσιῶν της». Βλ. THÉODORE BLANCARD, ἔνθ' ἀν. σ. 367 καὶ 370-373.

² Τὸ Ἀπάνθισμα τῶν Ἑγκληματικῶν ἴσχυσεν ὡς ποινικὸς νόμος ἀπὸ τοῦ 1824 μέχρι τοῦ 1834. Βλ. Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΝ, Ἑστ. Δικ. Συλλόγου Ἀθηνῶν, 1927, σ. 234 κ. ἑ., ὅπου καταδεικνύεται ἐναργῶς ὅτι τὰ δικαστήρια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἠκολούθουν τὰς ἀπροσφόρους διατάξεις τῶν νομοθετικῶν κειμένων, ἀλλ' ἐνεπνέοντο εἰς τὰς ἀποφάσεις των ἀπὸ ἰδεᾶς περὶ φυσικοῦ δικαίου.

³ Πρόκειται περὶ ἐνὸς ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, Βλ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΙΑΗΜΟΝΟΣ, Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τ. Α', Ἀθήναι 1859, σ. 3.

Εἶναι ἄγνωστον, ἐὰν τὸ 1830, ὅτε ἡ Μαντῶ υπέβαλε τὴν ἀναφορὰν τῆς διὰ τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν, εἶχεν ἐπιτύχει νὰ λάβῃ τὸ ἔγγραφον ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς. Πάντως ἐκ τῆς ἐν ἀρχῇ τῆς γνωμοδοτήσεως φράσεως τοῦ Γενατᾶ «ἐὰν τῷ ὄντι ἔχει ὁμολογίαν», ἀφίνεται νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἐπεκαλεῖτο μὲν τὴν περὶ ποινικῆς ρήτηρας ὑπόσχεσιν τοῦ Ὑψηλάντου, ἀλλὰ δὲν προσήγαγε τὸ περὶ αὐτῆς ἔγγραφον.

Περαιτέρω ἡ ἀναφορὰ τῆς Μαντῶς ὁμιλεῖ περὶ τῶν «ἀρπαχθέντων ἐγγράφων τῆς ἀρραβώνας»¹ καὶ ζητεῖ τὴν κρίσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς αἶτημα ὑποβάλλει ἐκ νέου τὸ 1830, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Γενατᾶς εἰς τὴν γνωμοδότησιν του ἀποφαίνεται περὶ ἀναρμοδιότητος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς νὰ κρίνῃ ὑπόθεσιν ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ αἴτησις τῆς Μαντῶς, ὅπως ἐκδικασθῇ ἡ ὑπόθεσις τῆς ἀπὸ τὴν ἀναρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν, ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας ἐθεώρει ἑαυτὸ ἀρμόδιον νὰ κρίνῃ τὰς οἰκογενειακοῦ δικαίου διαφοράς. Ἐπελαμβάνετο δὲ τῆς κρίσεως μεγάλου μέρους τοιούτων ὑποθέσεων κυρίως, διότι οἱ διαφερόμενοι ἔνεκα παραδόσεως καὶ συνηθείας, ἐπρωτίμων νὰ δικασθοῦν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο². Σαφὴς καθορισμὸς τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου τοῦ Δικαίου, οὕτως ὥστε ν' ἀποφεύγωνται αἱ ἀναμίξεις τῶν ἄλλων Ὑπουργείων ἐπὶ θεμάτων δικαιοσύνης, συντελεῖται κατὰ τὴν Καποδιστριακὴν περίοδον, ὅτε μεγάλως συνέβαλε πρὸς τὴν ὀρθὴν ταύτην κατεύθυνσιν ὁ Ἰωάννης Γενατᾶς³.

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς δημοσιευομένης ἀναφορᾶς καὶ τῆς γνωμοδοτήσεως Γενατᾶ, καθίσταται φανερόν ὅτι ἡ μνηστεία Μαντῶς - Ὑψηλάντη δὲν εἶχε περιβληθῇ τὸν τύπον τῆς ἱερολογίας. Ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει, ὁ Γενατᾶς, ἀκολουθῶν τοὺς ὁρισμοὺς τῆς 31 Νεαρᾶς τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ χαρακτηρίσῃ ταύτην ὡς γάμον, ὡς τοῦτο πράττει εἰς ἄλλην του γνωμοδότησιν, καὶ θὰ ἀπέρριπτε ὡς ἄκυρον κατὰ τὰς σαφεῖς διατάξεις τῆς ἰδίας Νεαρᾶς πᾶσαν συνομολόγησιν ποινικῆς ρήτηρας⁴.

Οὕτως ἐξ ἀφορμῆς ἀναφορᾶς τῶν κατοίκων τῆς νήσου Σικιάθου, ἐπικαλουμένων

¹ Βλ. Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἀν. σ. 295.

² Βλ. Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ἡ πολιτικὴ δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν μέχρι τοῦ Καποδιστρίου, Ἀθῆναι 1941, σ. 100 κ. ἑ. καὶ σ. 142 κ. ἑ. Ἐπίσης τὰ ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. 349 καὶ 430 ἔγγραφα ὅπου τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας ἀποφαίνεται ἐπὶ διαφορῶν μνηστείας.

³ Ἐνωρίτερον καὶ ὁ Ἱ. Θεοτόκης, ὡς Ὑπουργὸς τοῦ Δικαίου, κατέβαλε προσπάθειάς ὅπως ἀπασαί αἱ πολιτικῆς καὶ ποινικῆς φύσεως ὑποθέσεις, περιέλθουν εἰς μόνην τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργείου τοῦ Δικαίου. Βλ. Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἀν. σ. 98 κ. ἑ.

⁴ Βλ. ΓΕΩΡΓ. ΜΑΡΙΑΔΑΚΗ, Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον ἐν ταῖς Νεαραῖς τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, Ἀθ. 1922, σ. 26 κ. ἑ.—ΑΝΤ. ΜΟΜΦΕΡΑΤΟΥ, Ἐγχειρίδιον Ἀστικοῦ Δικαίου, Β', Ἀθ. 1930, σ. 86.

ἔθιμον μνηστείας, ὁ Γενατᾶς ἀποφαίνεται¹: «Ἄλλο εἶναι ὁ μὲ ἱερολογίαν ἀρραβών, ἄλλο εἶναι ἡ ἀπλῆ πολιτικὴ ὑποχρέωσις. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ γάμος εἶναι τελειοποιημένος. Εἰς τὴν δευτέραν, δύναται τις μὲ τὴν βίαν νὰ νυμφευθῇ ἐπ' αὐτῷ τοῦτω ὅτι ἐμβῆκεν εἰς τὴν οἰκίαν, συνέφαγε, καὶ συνέπινε; Δύναται ποτὲ νὰ γενῇ γάμος μὲ τὴν βίαν; τὸ «θέλεις, θέλω», βάσις τοῦ γάμου, ποῦ ὑπάρχει; Καὶ πῶς εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἐπορεύετο τὸ ἔθιμον; Ὑπέκειτο εἰς ποινὴν χρηματικὴν; ἐγκληματικὴν; ἢ μὲ τὴν βίαν ὑπεχρεοῦτο εἰς τὸν γάμον;»

Ἐν τέλει γνωμοδοτεῖ, ὅπως τὸ Δικαστήριον ἐξετάσῃ τὸ ἐπικαλούμενον ἔθιμον «κατὰ τοὺς νόμους».

Εἶναι ἄξιον μνείας, ὅτι καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς Ἐπαναστάσεως δὲν ἦσαν ἀσυνήθεις αἱ περιπτώσεις ἱερολογημένων μνηστειών², παραλλήλως μὲ τὸ ὑφιστάμενον ἔθιμον νὰ συνάπτωνται αὗται ἄνευ ἱερολογίας. Αἱ ἱερολογημένοι μνηστεῖαι κατηργήθησαν ἀργότερον, ἀπαγορευθεῖσαι διὰ τῶν ἐχουσῶν ἰσχὺν νόμου ἐγκυκλίων 7 Φεβρουαρίου 1834 καὶ 28 Ἀπριλίου 1835 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου³.

Ὁ Γενατᾶς ἐν τῇ γνωμοδοτήσει του ἀσχολεῖται κυρίως, ὁρθῶς ἄλλωστε, εἰς τὸ νὰ καταδείξῃ τὸ κατ' ἀρχὴν ἀναρμόδιον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὑποθέσεως, μὴ εἰσερχόμενος εἰς ἄλλα εἰδικώτερα θέματα τῶν ὁποίων ἡ ἐξέτασις θὰ παρουσίαζε δι' ἡμᾶς ἐξ ἴσου νομικὸν ἐνδιαφέρον.

Οὕτω θὰ ἦτο λίαν ἐνδιαφέρουσα π.χ. ἡ τυχὸν γνωμοδότησίς του περὶ τοῦ ἂν ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Ὑψηλάντου περὶ πληρωμῆς τῶν ὧσων ἤθελε ζητήσῃ ἡ Μαντώ, ἂν δὲν τὴν ἐνυμφεύετο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, εἶχε πλήρη τὴν ἐγκυρότητά της, ἀφιεμένου μάλιστα τοῦ καθορισμοῦ ταύτης εἰς τὴν ἀπόλυτον δίκρισιν τῆς Μαντῶς ἢ ἐὰν ἄλλη ἔδει νὰ δοθῇ λύσις συμφώνως πρὸς τοὺς τότε ἐφαρμοζομένους κανόνας δικαίου.

Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἐδόθη συνέχεια εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀναφορὰν τῆς 1 Φεβρουαρίου 1828⁴. τοῦτο πάντως φαίνεται μᾶλλον ἀπίθανον ἐκ τοῦ λόγου ὅτι δύο ἔτη βραδύτερον, τὸ 1830, ἐπανερχεται καὶ πάλιν ἡ Μαντώ, ὑποβάλλουσα διὰ τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν νέαν ἀναφορὰν μὲ τὰ ἴδια αἰτήματα.

¹ Γ. Α. Κ., Ἐκθ. τῆς ἐπὶ τοῦ Δικ. Γραμμ. τ. 9, σ. 47-49.

² Βλ. ΙΑΚ. ΒΙΖΒΙΖΗ, ἔνθ' ἂν. σ. 453 ἀρ. ἐγγρ. 527 καὶ σ. 474 ἀρ. ἐγγρ. 576.

³ Βλ. ΓΕΩΡΓ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, ἔνθ' ἂν. σ. 19 — ΑΝΤ. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΥ, ἔνθ' ἂν. σ. 85.

⁴ Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἦτο ὁ Γενατᾶς ὅστις ἀνέλαβε τὴν Γραμματεῖαν τοῦ Δικαίου τὴν 11/9/1829. (Βλ. Γεν. Ἐφημ. Ἑλλάδος, ἔτος Δ', ἀρ. φ. 63 τῆς 18/9/1829 σ. 258) ἀλλὰ ὁ Μ. Σοῦτσος

